ธรรมกาย

ISSN 0857-2909

นิตยสารเพื่อการเผยแพร่พระสัทธรรม

ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๔ ตุลาคม–ธันวาคม ๒๕๓๙

- **ขันธปริตร**
  พระธรรมเทศนาของหลวงพ่อวัดปากน้ำ
- **ประวัติและการบริหารวัดหลวงพ่อสดฯ (ต่อ)**
- **นิพพาน**
- ของดีจากใบลาน : **ความเป็นมิตร ความเป็นญาติ**
- **หลักสมถวิปัสสนาเพื่อทำนิพพานให้แจ้ง (ต่อ)**

วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม ได้รับรางวัลดีเด่น

● *วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี โดยหลวงพ่อพระมหาเสริมชัย ชยมงฺคโล เจ้าอาวาส ได้รับรางวัลดีเด่น "โครงการก่อสร้างสถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย" จากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เมื่อวันที่ ๒๘ สิงหาคม ๒๕๓๙ (ถ่ายภาพร่วมกับผู้รับรางวัลดีเด่นสาขาอื่น)*

● *ถ่ายภาพร่วมกับ **ผศ.ดร.ภิญโญ สุวรรณคีรี**และภรรยา ศิลปินแห่งชาติ สถาปนิกผู้ออกแบบและควบคุมการก่อสร้างอุโบสถและวิหารวัดหลวงพ่อสดฯ ที่งดงาม และได้รับรางวัลสถาปนิกดีเด่นด้วยเช่นกัน*

● *อุโบสถวัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม อ.ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี ที่ได้รับรางวัล*

ธรรมกาย

นิตยสารเพื่อการเผยแพร่พระสัทธรรม
ของมูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา :

เจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ (เกี่ยว อุปเสณมหาเถระ ป.ธ. ๙)
เจ้าประคุณ สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์(ช่วง วรปุญฺญมหาเถระ ป.ธ. ๙)
พระเดชพระคุณ พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช ป.ธ. ๙)
พระเดชพระคุณ พระเทพสุธี (วิเชียร อโนมคุโณ ป.ธ. ๙)
พระเดชพระคุณ พระภาวนาโกศลเถร (วีระ คณฺตุตโม)
พระเดชพระคุณ พระเมธีรัตโนเดม(อำนวย ปญฺญาวุฑฺโฒ ป.ธ. ๗)
พระมหาบุญธรรม ปญฺญาวชิโร ป.ธ. ๗
พระมหาเสริมชัย ชยมงฺคโล (มงคลบุตร) รป.ม.(ม.ธ.) ป.ธ. ๖
ศาสตราจารย์บัญญัติ สุชีวะ L.L.B. of Gray's Inn. (London) (อดีตประธานศาลฎีกา)
ศาสตราจารย์ ดร. นิคม จันทรวิทุร Hons. Ph.D., M.A. (Labour Econ., SSA)

ผู้จัดการ :

รศ.ดร.พัฒนะ ภวะนันท์ Ph.D., D.I.C., B.Sc.(Hons.)

บรรณาธิการ ผู้พิมพ์ ผู้โฆษณา :

รศ.ดร. ธีระ เกรอต Ph.D., M.Eng., B.Eng.(Hons.)

กองบรรณาธิการ

พระมหาณัฐพนธ์ เสฏฺฐธมฺโม ป.ธ. ๗
พระมหาปราโมทย์ ปโมทิโต ป.ธ. ๗
พระมหาศักดา สุมโน ป.ธ. ๖
พระมหาประเสริฐ ปญฺญาเสฏฺโฐ ป.ธ. ๕
พระมหาสัณห์ฐิติ ธมฺมวฑฺฒโน ป.ธ. ๓
พระภาสกร ปภากโร
คุณวีระ เนตยกุล
คุณสมชาย เทียมบุญประเสริฐ วท.ม., M.Sc.
คุณสุทัศน์ นิ่มกุลรัตน์ ภ.บ. (จุฬาฯ)
คุณสุนีรัตน์ นิ่มกุลรัตน์ อ.บ. (จุฬาฯ)
คุณกิติเทพ ชลบุษปกุล M.BA.

ฝ่ายภาพ :

พระธุวันต์ ปญฺญาวณฺโณ

ฝ่ายประชาสัมพันธ์ :

คุณสุธาร สุขยางค์
คุณส่วน พนมวัฒนากุล

ฝ่ายธุรการ ประสานงาน :

คุณเปรมยุดา ศิริบัณฑิตย์กุล
คุณภาวิดา ตรีนุชจรัสกุล
คุณอังคนา นะดะ

ฝ่ายศิลป์ :

คุณสมโพธิ์ ฌานวังศะ

รูปเล่ม/เรียงพิมพ์ :

บจ. วีชั่นอาร์ต คอร์ปอเรชั่น โทรสาร ๒๕๓-๒๕๖๕
โทรศัพท์ ๒๕๔-๓๓๐๑-๒, ๒๕๓-๒๕๖๕

พิมพ์ที่ :

โรงพิมพ์ประชาชน ๓๕ ซอยพิพัฒน์ ถนนสีลม กทม.
โทร. ๒๓๕-๐๓๘๙, ๒๓๔-๒๐๖๒, ๒๓๔-๒๘๖๐
แฟ็กซ์ ๒๓๘-๑๐๗๔

อธิบายปก :

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ในคราวเสด็จออกมหาสมาคม ณ มณฑลพิธีท้องสนามหลวง

นิตยสาร *"ธรรมกาย"* ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๔ ตุลาคม-ธันวาคม ๒๕๓๙

สารบัญ

จากพระไตรปิฎกและอรรถกถา ๕

พระธรรมเทศนาของหลวงพ่อวัดปากน้ำ

ขันธปริตร ..... พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร) ๗

ของดีจากใบลาน

ความเป็นมิตร ความเป็นญาติ ..... สมเด็จพระพุฒาจารย์ ๒๓

หลักปริยัติ

หลักสมถวิปัสสนากัมมัฏฐานเพื่อทำนิพพานให้แจ้ง (ต่อ)
..... พระมหาเสริมชัย ชยมงฺคโล ป.ธ.๖ ๓๗

ธรรมปฏิบัติ

ปฏิบัติภาวนาเบื้องต้น ว่าด้วย

ดวงศีล ดวงสมาธิ ดวงปัญญา ..... พระมหาเสริมชัย ชยมงฺคโล ป.ธ.๖ ๔๗

ตอบปัญหาธรรม ..... ชยมงฺคโล ภิกฺขุ ๑๐๕

ธรรมะสำหรับเยาวชน

ผู้นำ ..... พระมหามนตรี ขนฺติสาโร ป.ธ.๙, พธ.บ. ๕๒

ศีลข้อ ๓ ..... ด.ช.พจน์ปรีชา ชลวิจารณ์ ๑๐๓

ปกิณกะ

นิพพาน ..... พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร) ๑๗

ประวัติและการบริหารวัด ..... พระมหาเสริมชัย ชยมงฺคโล ๖๕

ผู้อาศัย ..... ธมฺมเสฏฺโฐ ภิกฺขุ ๘๘

โอวาทพระอุปัชฌาย์ เรื่อง อานิสงส์การออกบวช ..... พระมหาเสริมชัย ชยมงฺคโล ๙๑

ท้ายเล่ม

คนเหมือนกันแต่ทำกรรมไม่เหมือนกัน ..... ญาณรัตนะ ๑๑๙

วัตถุประสงค์ : เพื่อสนับสนุนกิจกรรมเผยแพร่พระสัทธรรมตามแนววิชชาธรรมกาย ของ**สถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย** อ.ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี ใน**โครงการธรรมปฏิบัติเพื่อประชาชน** วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ และ**มูลนิธิ/โครงการพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย** วัดสระเกศ ราชวรมหาวิหาร

● อัตราค่าสมาชิก : ๑ ปี (๔ เล่ม) ๑๖๐ บาท เล่มละ ๔๐ บาท ●

วิธีปฏิบัติภาวนาเบื้องต้น

นั่งคู้บัลลังก์ขัดสมาธิ เท้าขวาทับเท้าซ้าย มือขวาทับมือซ้าย ปลายนิ้วชี้มือขวาจรดหัวแม่มือซ้าย **อุชุงกายัง ปะนิธายะ** ตั้งกายให้ตรง คือวัดตั้งแต่ปลายนิ้วชี้ของเท้าขวาถึงกลางลูกสะบ้าของหัวเข่าขวาเท่ากับระยะจากบนตาตุ่มขาขวาจรดใต้ลูกคาง

ปะริมุขัง สะติงอุปัฏฐะเปตวา เข้าไปตั้งสติไว้ให้มีหน้ารอบ มีสติทุกเมื่อ เหลือบตาขึ้นนิด ๆ บริกรรมภาวนาว่า **"สัมมาอะระหัง"** พร้อมกำหนดบริกรรมนิมิต ตรง**ศูนย์กลางกาย**เหนือสะดือสองนิ้วมือ เป็น**ดวงแก้วกลมใส** เหมือนเพชรลูกที่เจียระไนแล้ว ไม่มีขนแมว โตเท่าแก้วตา ประมาณเท่าวงของตาดำใสขาวเหมือนกระจกที่ส่องเงาหน้า สัณฐานกลมรอบตัว ไม่มีตำหนิเรียบรอบตัวเหมือนดวงแก้วกายสิทธิ์ สติไม่เผลอจากบริกรรมภาวนา และบริกรรมนิมิต บริกรรมทั้งสองนี้พรากจากกันไม่ได้ ต้องให้ติดกันอยู่เสมอในอิริยาบถทั้งสี่คือ ยืน เดิน นั่ง นอน ไม่เผลอ ให้มีสติอยู่เสมอมิได้ขาด

บริกรรมภาวนาร้อยครั้งพันครั้ง จนกระทั่งใจค่อย ๆ รวมหยุดอยู่ที่เดียว เห็นดวงนิมิตเกิดเป็นดวงใสขึ้นแล้ว ก็ให้หยุดบริกรรมภาวนา เพ่งอยู่ที่กลางดวงนั้น แล้วทำใจให้หยุดในหยุดที่จุดเล็กใสกลางดวงนั้น ให้ใสหนักขึ้นทุกทีจนเป็นรัศมีคือแสงสว่าง ดวงใสนี้เรียกว่า **ดวงปฐมมรรค** กลางดวงนี้เป็นทางไปของพระพุทธเจ้า พระอรหันต์ทั้งหลาย

ทำใจให้หยุดในหยุดที่กลางดวงปฐมมรรคนั้นเข้าทุกทีไม่มีถอย ก็จะเห็นดวงในดวงและกายในกายใสละเอียดโตใหญ่หนักเข้าทุกที ก็ให้**เดินดวงเดินกาย**คือ เห็นดวงก็เอาใจจรดเข้าที่ศูนย์กลางดวง เห็นกายก็เอาใจจรดเข้าที่ศูนย์กลางกายไม่มีถอยออก

(เมื่อทำได้เช่นนี้แล้วก็ให้รีบมาต่อวิชชาธรรมกายกับพระเดชพระคุณหลวงพ่อพระภาวนาโกศลเถร หรือหลวงพ่อชยมงฺคโล เพื่อวิชชาจะได้พัฒนาไปอย่างถูกต้องต่อไป)

รูปด้านข้างผ่าซีก

แสดงที่ตั้งของดวงนิมิตจากฐานที่ ๔ ถึงฐานที่ ๗

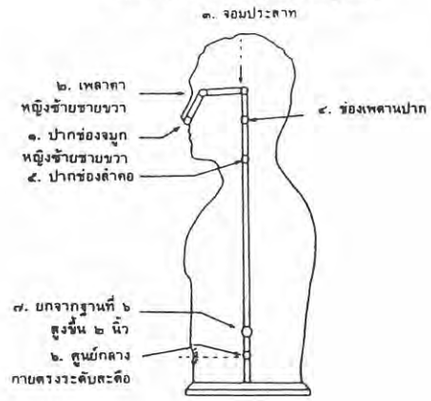

ถ้อยแถลง

"เมื่อเข้าถึงพุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะอย่างนี้แล้ว ละก็ ไม่ต้องอ้อนวอนพวกสัตว์เดียรัจฉาน พญานาค หรือสัตว์ต่าง ๆ ก็ช่าง จะทำอะไรก็ช่าง ไม่มีกลัวอะไร ไม่ครั่นคร้ามต่ออะไร พญานาคมีเท่าไร ปราบหมด หรือเทวดามีฤทธิ์มีเดชเท่าไร ปราบหมด หรือรูปพรหมมีฤทธิ์มีเดชเท่าไร ปราบหมด หรืออรูปพรหมมีฤทธิ์มีเดชเท่าไร เข้าถึงพระรัตนตรัยเสียแล้ว ปราบได้หมด ไม่ต้องกลัวอะไรสักอย่าง เป็นลูกศิษย์พระพุทธเจ้าเก่งกาจขนาดนั้น เพราะฉะนั้น เมื่อใครเข้าถึงพุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ ได้ชื่อว่า เข้าถึงซึ่งแก้วสารพัดนึก" นี้มาจาก**พระธรรมเทศนา**ของ**พระเดชพระคุณหลวงพ่อวัดปากน้ำ พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร)** มีความหมายว่าอย่างไร คุณพระรัตนตรัยลึกล้ำแค่ไหน ติดตามได้ในพระธรรมเทศนาของพระเดชพระคุณหลวงพ่อเรื่อง **ขันธปริตร**

"นิพพานเป็นหรือสอุปาทิเสสนิพพานนี้ เป็นที่เร้นอยู่โดยเฉพาะของกายธรรม ในเวลาที่ยังมีขันธ์ปรากฏอยู่ นอกจากนั้น สอุปาทิเสสนิพพานยังเป็นทางนำให้เข้าถึงอนุปาทิเสสนิพพาน หรือ นิพพานตาย อีกด้วย คือเวลาที่ขันธ์ซึ่งรองกายธรรมอยู่นั้นจะสิ้นไป พระพุทธเจ้า พระอรหันต์ ย่อมจะต้องเดินสมาบัติทั้ง ๘ และเข้าสู่สัญญาเวทยิตนิโรธสมาบัติ ขณะนี้เองเป็นเวลาที่กายธรรมเข้าสู่สอุปาทิเสสนิพพาน ทรงดับสัญญาและเวทนาสิ้นแล้ว จึงเดินสมาบัติโดยปฏิโลมอีก คราวนี้กายธรรมก็จะตกศูนย์เข้าสู่อนุปาทิเสสนิพพาน" นี้แสดงการเข้านิพพาน โดย**พระเดชพระคุณหลวงพ่อวัดปากน้ำ พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร)** ขอให้ทุกท่านสังเกตว่า พระเดชพระคุณหลวงพ่อกล่าวไว้ชัดเจน ไม่มีข้อความที่แสดงความเคลือบแคลงสงสัยใด ๆ เรื่องนิพพานติดตามได้ในคอลัมน์ปกิณกะเรื่อง **นิพพาน**

อีกครั้ง พระคาถาที่ว่า **"สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตาติ ..."** อาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิท่านหนึ่ง เป็นผู้รู้ภาษาบาลีอย่างดี กล่าวว่า ***"สพฺพ*** *ศัพท์ ในคำว่า* ***สพฺเพ ธมฺมา*** *เรียกว่า* ***ลาวเสสสพฺพ*** *(สพฺพ ศัพท์ที่มีส่วนเหลือ) เพราะ****ระบุถึงเบญจขันธ์เท่านั้น ไม่ใช่ระบุถึงเตภูมกธรรมและโลกุตรธรรมทั้งหมด"*** ขอท่านผู้รู้ภาษาบาลีทั้งหลายติดตามได้ในคอลัมน์**ปกิณกะเรื่อง สพฺเพ ธมฺมา อนฺตตา** จะได้เข้าใจถูกต้องตามพระพุทธดำรัสว่า **นิพพาน เป็นธรรมชาติเที่ยง เป็นบรมสุข เป็นอัตตา (วิมุตติอัตตา)** ดังความในคอลัมน์ **จากพระไตรปิฎกและอรรถกถา**

"เราจะคบมิตรทั้งที เลือก

กัลยาณมิตร คือมิตรที่ดีแล้ว เราต้องทำตนให้เป็นกัลยาณมิตรด้วย ไม่ใช่เพียงแต่ไปเลือกคนดีมาเป็นมิตรแล้ว แต่ตัวเองไม่ทำตนให้เป็นกัลยาณมิตร" นี้เป็นคำสอนของ **เจ้าประคุณหลวงพ่อสมเด็จพระพุฒาจารย์** ติดตามได้ในบทความ **ความเป็นมิตร ความเป็นญาติ**

"ขณะเมื่อพระโยคาวจรยึดหน่วง หรือมีพระนิพพานเป็นอารมณ์ (ด้วยโคตรภูญาณ) ขณะที่ยังไม่ได้บรรลุมรรค ผล นิพพานจริง ๆ คือ มรรคญาณยังไม่เจริญ และได้ทำหน้าที่ปหานสัญโญชน์แล้วนั้น ยังจัดเป็นบัญญัติอยู่ จึงเป็นอนัตตา เพราะยังไม่ได้บรรลุมรรค ผล นิพพาน เป็นของตน" ข้อความนี้มีความสำคัญอย่างไร ทำให้ผู้ที่ไม่เข้าใจตีความพระพุทธดำรัสผิดพลาดอย่างร้ายแรงได้อย่างไร ติดตามได้ในบทความ **หลักสมถ-วิปัสสนากัมมัฏฐานเพื่อทำนิพพานให้แจ้ง** โดย**หลวงพ่อ ชยมงฺคโล**

"ผู้ถึงธรรมกายที่ยังไม่บรรลุโลกุตรธรรมอาจจะกลับไปเป็นปุถุชนได้ชั่วพริบตา ในเพียงไม่กี่ชั่วโมง ไม่กี่นาที ถ้าประมาทขาดสติสัมปชัญญะ ไม่สำรวมระวังศีลและอินทรีย์ แล้วลุแก่อำนาจของกิเลส โลภะ โทสะ โมหะ ตัณหา อุปาทาน" นี้มีความสำคัญยิ่งสำหรับผู้ปฏิบัติธรรมเป็นข้อเตือนใจผู้ที่ถึงธรรมกายแล้วแต่ยังไม่ได้ตัดกิเลสเป็นสมุทเฉทปหาน ติดตามได้ในคอลัมน์**ตอบปัญหาธรรม** โดย**หลวงพ่อ ชยมงฺคโล**

นับวันผู้ที่มาปฏิบัติธรรมที่วัดหลวงพ่อสด ฯ เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ อาคารและสิ่งก่อสร้างที่จะเกื้อหนุนการศึกษาปฏิบัติธรรมของพระสงฆ์และสาธุชน หมู่มาก ยังไม่เพียงพอ ทางวัดจึงยังต้องอาศัยปัจจัยของทุกท่านที่ศรัทธา เกื้อหนุน การเผยแพร่ธรรมปฏิบัติมูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย ขอเชิญชวนทุกท่านร่วมเป็นเจ้าภาพ**กฐิน สามัคคี** ทอด ณ วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม อ. ดำเนินสะดวก จ. ราชบุรี ในวันอาทิตย์ที่ ๓ พฤศจิกายน ๒๕๓๙ นี้ เวลา ๑๔.๐๐ น. เพื่อสมทบทุนเป็นค่าใช้จ่ายในการสร้างหอฉันและโรงครัว เป็นค่าใช้จ่ายในการให้การศึกษาอบรมและเผยแพร่ธรรม-ปฏิบัติตามแนววิชชาธรรมกายของพระพุทธเจ้า มีรถรับส่งฟรี ออกจากวัดสระเกศ ฯ เวลา ๗.๓๐ น. ขออนุโมทนา ก่อนจบขอย้ำอย่าลืมเรื่องการอบรมพระกัมมัฏฐานแด่พระสงฆ์รุ่นปลายปี ๑-๑๕ ธันวาคม สาธุชนทั่วไปเข้าร่วมรับการอบรมได้ ดูรายละเอียดได้จากท้ายเล่ม

บรรณาธิการ

■ ■ ■ ■

"ไม่หลงโลกแล้วอย่าหลงธรรม จงรู้โลกและรู้ธรรม"

พระนิพพานเป็นธรรมชาติเที่ยง

พระสารีบุตรมหาเถระแสดงไว้ว่า

นิพฺพานํ นิจฺจํ ธุวํ สสฺสตํ อวิปริณามธมฺมนฺติ

อสํหิรํ อสงฺกุปฺปํ.

พระนิพพานเป็นธรรมชาติเที่ยง ยั่งยืน มั่นคง มิได้มีความแปรปรวนเป็นธรรมดา เพราะฉะนั้น จึงชื่อว่า อันอะไร ๆ นำไปไม่ได้ ไม่กำเริบ.

(พระไตรปิฎกบาลีฉบับสยามรัฐ เล่มที่ ๓๐ ขุททกนิกาย จูฬนิเทส ข้อ ๖๕๙ หน้า ๓๑๕)

พระนิพพานเป็นบรมสุข

พระพุทธเจ้า ทรงตรัสไว้ว่า

ชิฆจฺฉา ปรมา โรคา สงฺขารา ปรมา ทุกฺขา
เอตํ ญตฺวา ยถาภูตํ **นิพฺพานํ ปรมํ สุขํ.**
อาโรคฺยปรมา ลาภา สนฺตุฏฺฐีปรมํ ธนํ
วิสฺสาสปรมา ญาติ **นิพฺพานํ ปรมํ สุขํ.**

ความหิวเป็นโรคอย่างยิ่ง สังขารเป็นทุกข์อย่างยิ่ง บัณฑิตทราบเนื้อความนี้ตามความเป็นจริงแล้ว (ย่อมทำให้แจ้งซึ่งพระนิพพาน) เพราะ**พระนิพพานเป็นสุขอย่างยิ่ง.**

ลาภทั้งหลายมีความไม่มีโรคเป็นอย่างยิ่งทรัพย์มีความสันโดษเป็นอย่างยิ่ง ญาติทั้งหลายมีความคุ้นเคยเป็นอย่างยิ่ง **พระนิพพานเป็นสุขอย่างยิ่ง.**

(พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๕ ขุททกนิกาย ธรรมบทคาถา ข้อ ๒๕ หน้า ๔๒)

พระนิพพานเป็นอัตตา

(มีอรรถาธิบายว่า)

ชญฺญา นิพฺพานมตฺตโนติ อญฺเญสํ ปุถุชฺชนานํ สุปินนฺเตปิ อโคจรภาวโต อริยานํ ปน ตสฺส ตสฺเสว อาเวณิกตฺตา **อตฺตสทิสตฺตา** จ **"อตฺตา"**ติ ลทฺธโวหารสฺส มคฺคผลญาณสฺส สาติสยวิสยภาวโต **เอกนฺตสุขาวหํ นิพฺพานํ อสงฺขตธาตุ "อตฺตโน"**ติ วุตฺตํ, ตํ นิพฺพานํ ชญฺญา ชาเนยฺย. มคฺคผลญาเณหิ ปฏิวิชฺเฌยฺย, สจฺฉิกเรยฺยาติ อตฺโถ.

คำว่า **"พึงรู้พระนิพพานของตน"** ความว่า **พระนิพพานที่เป็นอสังขตธาตุ ซึ่งนำความสุขมาให้โดยส่วนเดียว** โดยความเป็นอารมณ์อันดีเยี่ยม แก่มรรคญาณและผลญาณ ที่ได้โวหารว่า **"อัตตา"** เพราะพระนิพพาน ที่เป็นอสังขตธาตุ ซึ่งนำความสุขมาให้โดยส่วนเดียวนั้น ไม่เป็นอารมณ์ของปุถุชนอื่นแม้โดยที่สุดความฝัน แต่เพราะพระนิพพานที่เป็นอสังขตธาตุซึ่งนำความสุขมาให้โดยส่วนเดียวนั้น เป็นธรรมแผนกหนึ่งแห่งมรรคญาณและผลญาณนั้น ๆ ของพระอริยเจ้าทั้งหลาย และเพราะ**พระนิพพานที่เป็นอสังขตธาตุ ซึ่งนำความสุขมาให้โดยส่วนเดียวนั้นเป็นเช่นกับอัตตา** จึงตรัสว่า **"ของตน"**, พึงรู้ คือพึงทราบพระนิพพานที่เป็นอสังขตธาตุ ซึ่งนำความสุขมาให้โดยส่วนเดียวนั้น, อธิบายว่า พึงรู้แจ้ง คือพึงทำให้แจ้งด้วยมรรคญาณและผลญาณทั้งหลาย.

(คัมภีร์ปรมัตถทีปนี อรรถกถาขุททกนิกาย อุทาน หน้า ๒๐๑)

ขันธปริตร

โดย

พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร)

หลวงพ่อวัดปากน้ำ

เมื่อเข้าถึงพุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ อย่างนี้แล้วละก็ ไม่ต้องอ้อนวอนพวกสัตว์เดียรัจฉาน พญานาค หรือสัตว์ต่าง ๆ ก็ช่าง จะทำอะไรก็ช่าง ไม่มีกลัวอะไร ไม่ครั่นคร้ามต่ออะไร พญานาคมีเท่าไร ปราบหมด หรือเทวดามีฤทธิ์มีเดชเท่าไร ปราบหมด หรือรูปพรหมมีฤทธิ์มีเดชเท่าไร ปราบหมด หรืออรูปพรหมมีฤทธิ์มีเดชเท่าไร เข้าถึงพระรัตนตรัยเสียแล้ว ปราบได้หมด ไม่ต้องกลัวอะไรสักอย่าง เป็นลูกศิษย์พระพุทธเจ้า เก่งกาจขนาดนั้นเพราะฉะนั้น เมื่อใครเข้าถึงพุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ ได้ชื่อว่า เข้าถึงซึ่งแก้วสารพัดนึก

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ฯ (๓ ครั้ง)

วิรูปกฺเขหิ เม เมตฺตํ เมตฺตํ เอราปเถหิ เม
ฉพฺยาปุตฺเตหิ เม เมตฺตํ เมตฺตํ กณฺหาโคตมเกหิ จ
อปาทเกหิ เม เมตฺตํ เมตฺตํ ทิปาทเกหิ เม
จตุปฺปเทหิ เม เมตฺตํ เมตฺตํ พหุปฺปเทหิ เม
มา มํ อปาทโก หีสิ มา มํ หีสิ ทิปาทโก
มา มํ จตุปฺปโท หีสิ มา มํ หีสิ พหุปฺปโท
สพฺเพ สตฺตา สพฺเพ ปาณา สพฺเพ ภูตา จ เกวลา
สพฺเพ ภทฺรานิ ปสฺสนฺตุ มา กิญฺจิ ปาปมาคมา

อปฺปมาโณ พุทฺโธ อปฺปมาโณ ธมฺโม อปฺปมาโณ สงฺโฆ ปมาณวนฺตานิ สิรีสปานิ อหิ วิจฺฉิกา สตปที อุณฺณนาภี สรพู มูสิกา กตา เม รกฺขา กตา เม ปริตฺตา ปฏิกฺกมนฺตุ ภูตานิ โสหํ นโม ภควโต นโม สตฺตนฺนํ สมฺมาสมฺพุทฺธานนฺติ ฯ

ณ บัดนี้ อาตมภาพจะได้แสดงธรรมีกถา แก้ด้วย **ขันธปริตร** คำว่า ปริตร แปลว่า ความรักษา ขันธปริตร แปลว่า รักษาขันธ์ ความรักษาขันธ์ ความคุ้มครองขันธ์ ความป้องกันขันธ์ เรียกว่า ขันธปริตร ขันธปริตรนี้ เป็นวิชชาในพระพุทธศาสนา สัตว์ต่าง ๆ มีมากมายหลายประการ มนุษย์บางพวกไม่อาจจะสู้สัตว์เดียรัจฉานเหล่านั้นได้ บางพวกอาจสู้สัตว์เดียรัจฉานทั้งหลายเหล่านั้นได้ พวกที่สู้สัตว์เดียรัจฉานทั้งหลายเหล่านั้นไม่ได้ ต้องใช้ความอ่อนน้อมเป็นสามัคคีน้ำหนึ่งใจเดียวกับสัตว์เดียรัจฉานถ้าว่าอาจจะสู้สัตว์เดียรัจฉานเหล่านั้นได้ ไม่ต้องอ่อนน้อม ไม่ต้องสามัคคีกับสัตว์เดียรัจฉานปราบสัตว์เดียรัจฉานเหล่านั้นวอดวายไปหมด ถ้าว่าไม่อาจจะสู้สัตว์เดียรัจฉานเหล่านั้นได้ ต้องใช้อ่อนน้อม เพราะฉะนั้น มนุษย์หญิงก็ดี ชายก็ดี คฤหัสถ์ บรรพชิตหญิง ชายไม่ว่า ถ้าอ่อนให้อ่อนละมุนละไมใช้ได้ ถ้าแข็งให้แข็งเป็นเหล็กดีใช้ได้ใช้ในโลกได้อย่างดีแท้ ถ้าแข็งแข็งอย่างเหล็ก ถ้าอ่อน อ่อนอย่างสำลี ใช้ได้ดีอย่างนี้ สำลีนะใช้ได้ดีนัก ทั้งสองอย่างนี้ดีที่สุด อ่อน อ่อนอย่างสำลีดีที่สุด แข็งแข็งอย่างเพชรดีที่สุด เด็ดเดี่ยวทีเดียว สองอย่างนี้แหละ จำไว้เป็นตำรา ถ้าจะเป็นคนอ่อน อ่อนให้ใช้ได้ ถ้าจะเป็นคนแข็ง แข็งให้ใช้ได้เหมือนกัน อย่างนี้เรียกว่าคนมีปัญญา ทางพระพุทธศาสนาก็ใช้เช่นนั้น

ส่วนพระศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า ไม่อ่อนน้อมต่อผู้ใด แข็งจริง ๆ ไม่ใช่แข็งพอดีพอร้าย สัตว์ใดจะมาปล้นพระองค์ เป็นไม่มีเด็ดขาด อย่าว่าแต่มนุษย์ แม้แต่สัตว์เดียรัจฉาน เช่น พญานันโทปนันทนาคราช มาแข็งกระด้างต่อพระองค์เข้าพระองค์ก็ปราบพญานันโทปนันทนาคราชเสีย หรืออาฬวกยักษ์ พระองค์ไม่สามารถจะลดหย่อนให้ผู้หนึ่งผู้ใด แข็งเป็นเพชรทีเดียว ปราบอาฬวกยักษ์เสีย ให้อยู่เป็นสาวกของพระองค์ให้อยู่ในความปกครองของพระองค์เสีย นี่ท่านแข็งดีอย่างนี้ จึงเรียกว่าแข็ง ให้แข็งเป็นเพชร ถ้าอ่อนให้อ่อนเป็นสำลี อ่อนเป็นสำลีใช้เป็นผ้าห่มหนาวก็ได้ ใช้เป็นหมอนหนุนก็ได้ ใช้ปั่นเป็นผ้านุ่งทำห่มได้สำเร็จประโยชน์แก่มนุษย์ นี้อ่อนเป็นสำลีอย่างใช้ได้ เพราะฉะนั้น เราท่านทั้งหลาย หญิงชายทุกถ้วนหน้า เมื่อจะฟังในขันธปริตร ขันธปริตรนี้ แปลว่าความคุ้มครองป้องกันขันธ์ คือ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณของมนุษย์นี้ ไม่คุ้มครองป้องกันไม่ได้ อันตรายมากนักอันตรายมากทีเดียว

สัตว์ในมนุษย์โลก ถูกอสรพิษกัดในปีหนึ่ง ๆ หมดสิ้นเท่าไร ตั้งร้อย ไม่ใช่ร้อยสองร้อย ถูกงูเด็ดชีวิตเสีย ประหารเสีย นี่งูร้ายนักงูเล็ก ๆ น้อย ๆ ไม่ร้ายเท่าพญานาค พญานาคตัวใหญ่ ๆ ร้ายนักพ่นพิษตายทีเดียว นี่ อันตรายมากมายทีเดียว เพราะฉะนั้นอันตรายทั้งหลายเหล่านี้ เราจะสู้ด้วยวิธีใด ทางพระพุทธศาสนาสอนไว้ว่าในขันธปริตร แปลเป็นภาษาไทยว่า **วิรูปกฺเขหิ เม เมตฺตํ** ให้ตั้งใจลงไปว่า ความเป็นมิตรของเรา จงมีแก่พญานาคทั้งหลายสกุลวิรูปักข์ด้วย **เมตฺตํ เอราปเถหิ เม** ความเป็นมิตรของเรา จงมีแก่พญานาคทั้งหลาย สกุลเอราบถด้วย **ฉพฺยาปุตฺเตหิ เม เมตฺตํ** ความเป็นมิตรของเรา จงมีแก่พญานาคทั้งหลาย สกุลฉัพยาบุตร **เมตฺตํ กณฺหาโคตมเกหิ จ** ความเป็นมิตรของเรา จงมีแก่พญานาคทั้งหลาย สกุลกัณหาโคตมกะด้วย **อปาทเกหิ เม เมตฺตํ** ความเป็นมิตรของเรา จงมีแก่สัตว์ทั้งหลายที่ไม่มีเท้า **เมตฺตํ ทิปาทเกหิ เม** ความเป็นมิตรของเรา จงมีแก่สัตว์ทั้งหลาย ที่มีเท้าสองด้วย **จตุปฺปเทหิ เม เมตฺตํ** ความเป็นมิตรของเรา จงมีแก่สัตว์ทั้งหลายที่มีเท้าสี่ด้วย **เมตฺตํ พหุปฺปเทหิ เม** ความเป็นมิตรของเรา จงมีแก่สัตว์ทั้งหลายที่มีเท้ามากด้วย **มา มํ อปาทโก หีสิ** ขอสัตว์ไม่มีเท้าอย่าเบียดเบียนเราเลย **มา มํ หีสิ ทิปาทโก** ขอสัตว์มีเท้าสอง อย่าเบียดเบียนเราเลย **มา มํ จตุปฺปโท หีสิ** ขอสัตว์มีเท้าสี่ อย่าเบียดเบียนเราเลย

มา มํ หึสิ พหุปฺปโท ขอสัตว์มีเท้ามาก อย่าเบียดเบียนเราเลย **สพฺเพ สตฺตา สพฺเพ ปาณา สพฺเพ ภูตา จ เกวลา** ขอสรรพสัตว์ทั้งหลาย ที่มีชีวิตทั้งหลาย ที่เกิดแล้วทั้งสิ้นทั้งหมด **สพฺเพ ภทฺรานิ ปสฺสนฺตุ** ขอจงเห็นความเจริญทั้งหลายทั้งนั้นด้วย **มา กิญฺจิ ปาปมาคมา** ขอความลามก อย่ามาถึงแก่สัตว์เหล่านั้นเลย **อปฺปมาโณ พุทฺโธ** พระพุทธเจ้าทรงพระคุณล้นพ้น **อปฺปมาโณ ธมฺโม** พระธรรมเจ้าทรงพระคุณล้นพ้น **อปฺปมาโณ สงฺโฆ** พระสงฆ์เจ้าทรงพระคุณล้นพ้น **ปมาณวนฺตานิ สิรีสปานิ อหิ วิจฺฉิกา สตปที อุณฺณนาภี สรพู มูสิกา** ขอสัตว์ทั้งหลาย คือ งู แมงป่อง ตะเข็บ ตะขาบ แมงมุม และหนู ล้วนมีประมาณ **กตา เม รกฺขา กตา เม ปริตฺตา ปฏิกฺกมนฺตุ ภูตานิ โสหํ นโม ภควโต นโม สตฺตนฺนํ สมฺมาสมฺพุทฺธานํ** อันความรักษาอันเรากระทำแล้ว ความคุ้มครองอันเรากระทำแล้ว ขอสัตว์ที่เกิดแล้วจงหลีกไป ความนอบน้อมเรานั้นมักกระทำความนอบน้อมแก่พระพุทธเจ้าอยู่ ความนอบน้อมของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทั้งหลาย ทั้ง ๗ พระองค์ ด้วยประการดังนี้ นี้เนื้อความของพระบาลี ชี้ความเป็นสยามภาษาได้ดังนี้

ในขันธปริตร ใจความของขันธปริตร ข้อเนื้อความย่อ **ขนฺธ** แปลว่า ขันธ์ ขันธ์ห้ามีมาก ไม่ใช่มีน้อย **ปริตฺตํ** แปลว่า ความปกครองป้องกัน ความคุ้มครองป้องกันเรียกว่า ปริตร ขันธ์ห้ามีมาก ขันธ์ห้าของมนุษย์ ก็ต้องมีความคุ้มครองป้องกัน ของมนุษย์ละเอียดก็ต้องมีความคุ้มครองป้องกัน ขันธ์ห้าของทิพย์ ก็ต้องมีความคุ้มครองป้องกัน ขันธ์ของรูปพรหม รูปพรหมละเอียด อรูปพรหม อรูปพรหมละเอียด ก็ต้องมีความคุ้มครองป้องกัน ไม่ใช่แต่เพียงเท่านั้น ขันธ์ห้าของธรรม **ธมฺมขนฺธ** ธรรมกายทั้งหยาบทั้งละเอียด โสดาทั้งหยาบทั้งละเอียด สกทาคาทั้งหยาบทั้งละเอียด อนาคาทั้งหยาบทั้งละเอียด อรหัตทั้งหยาบทั้งละเอียด มีความคุ้มครองป้องกันทั้งนั้น

อันตรายเป็นข้อสำคัญ เพราะเหตุนั้น สัตว์เดียรัจฉานอย่างวิรูปักข์ สกุลนาคชื่อว่าวิรูปักข์ สกุลนี้เป็นสกุลสำคัญ มีฤทธิ์ มีเดชเหาะเหินเดินอากาศได้ ถอดกายมาเป็นมนุษย์ก็ได้ พญานาคมีฤทธิ์ขนาดนี้ เมื่อครั้งพุทธกาล ใคร ๆ ก็กลัว บัดนี้ใคร ๆ ก็กลัวเหมือนกัน พญานาคไม่ใช่ของพอดีพอร้าย ใคร ๆ ก็กลัวทั้งนั้น พญานาคชื่อว่า เอราบถ ตระกูลเอราบถก็แบบเดียวกัน มีฤทธิ์มีเดชมาก

มาย ถอดกายเหาะเหินเดินอากาศได้ เป็นมนุษย์ก็ได้ เป็นพญานาคก็ได้ มาปนอยู่ในมนุษย์ไม่รู้จัก แผลงฤทธิ์แผลงเดชมาได้ เรียกว่า เอราบถ ตระกูลพญานาคมีอีก ฉัพยาบุตร ตระกูลใหญ่ ๆ ทั้งนั้น ตระกูลพญานาคเหล่านี้ เป็นตระกูลสำคัญแผลงฤทธิ์แผลงเดชได้ดุจเดียวกัน ตระกูลพญานาคที่สี่ เรียกว่า กัณหาโคตมกะ ตระกูลพญานาคพวกนี้เหาะเหินเดินอากาศได้ จำแลงแปลงกายมาเป็นมนุษย์ก็ได้ เป็นภิกษุก็ได้ เป็นอุบาสกอุบาสิกาก็ได้ เป็นมนุษย์คนใดก็ได้ นั่งอยู่ในพวกนี้ ไม่มีใครรู้จัก พญานาคแปลงได้เช่นนั้น **ถ้ามีธรรมกายจึงจะรู้จัก ถ้าไม่มีธรรมกายก็ไม่รู้จัก** จะเด็ดชีวิตคนหนึ่งคนใดแล้วก็ไม่ยากนัก มีฤทธิ์มีเดชขนาดนี้

สกุลเหล่านี้ผู้มีปัญญาเฉลียวฉลาด บุคคลผู้อ่อนเห็นมีฤทธิ์มีเดชขนาดนี้แล้ว จะทำอย่างไรกัน ก็ตั้งใจตีสนิทชิดชมกับเขา ประกาศตนลงไปว่า ขอความเป็นมิตรของเรา จงมีแก่พญานาคทั้งสี่ตระกูลนั้นเถิด นี่อ้อนวอนเขานะ ขอความเป็นมิตรของเรา จงมีแก่พญานาคทั้งสี่ตระกูลนั้นเถิด เราไม่อาจสามารถจะสู้ได้ ตีสนิทเข้าไปเป็นมิตร เพื่อเขาจะได้ละชีวิตให้ไม่ประสงค์อะไร เขาจะได้ละชีวิตให้เพราะเกรงกลัวต่อเขานี่พวกหนึ่ง อีกพวกหนึ่ง ดุจสัตว์ไม่มีเท้า สัตว์สองเท้า สัตว์สี่เท้า สัตว์เท้ามาก แมงป่อง ตะเข็บ ตะขาบ เหล่านี้ แมงมุม อย่างนี้ สัตว์เท้ามากทั้งนั้น นี่ก็ให้ร้ายเหมือนกัน ให้ปวดร้ายเหมือนกัน มีฤทธิ์เหมือนกันไม่ใช่พอดีพอร้าย สัตว์สี่เท้า เสือ ราชสีห์ หมี เม่น เหล่านี้ สัตว์มีพิษร้ายทั้งนั้น นี่สัตว์สี่เท้า สัตว์สองเท้า มนุษย์ร้ายกว่าใคร ๆ ทั้งหมด ประเทศต่อประเทศรบกัน

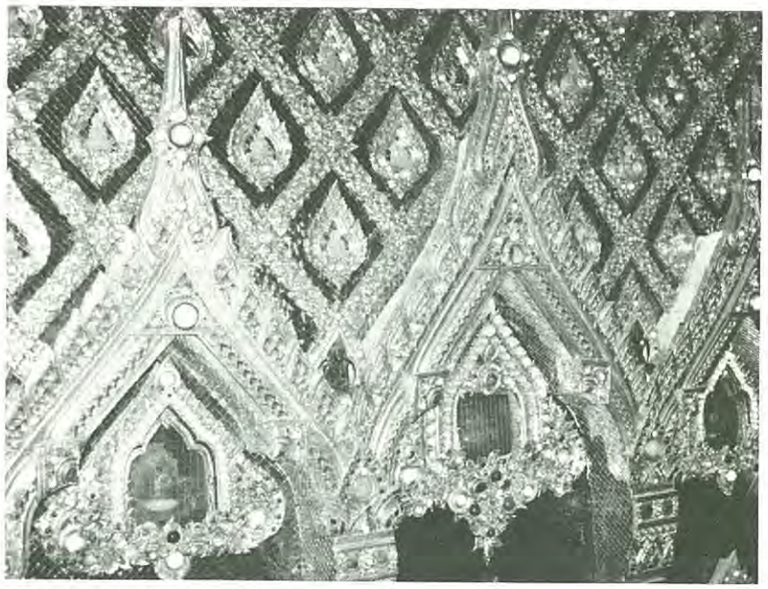

ทีเดียว นี่ร้ายนักมนุษย์ร้ายกว่าใคร ๆ ทั้งหมด สัตว์ไม่มีเท้าพวกคืบคลานต่าง ๆ บริวารของพญานาคเหล่านั้น เป็นสัตว์ไม่มีเท้าเท้าเหี้ยน ในสัตว์จำพวกนี้แหละเราก็ต้องเกรงเขาอยู่เหมือนกัน มนุษย์ตายเพราะสัตว์พวกนี้ไม่ใช่น้อย ปีหนึ่งๆ ให้นึกดูเถอะเพราะฉะนั้น ผู้ที่ประพฤติตัวอ่อน ต้องยอมเป็นมิตรกับเขาเสีย กับสัตว์พวกเหล่านี้ ต้องยอมเป็นมิตรกับเขาเสียไม่ทำเขา เขาจะได้ไม่ทำเราต่อไป ขอเป็นมิตรกันเสีย เป็นเพื่อนสหายกันเสีย เขาจะได้ไม่ทำลายชีวิตเรา นี่ผู้ประพฤติอ่อนประพฤติอย่างนี้อ่อนน้อมต่อเขา ขอเป็นมิตรต่อเขา จึงได้ขอในตอนท้ายว่า ขอสัตว์ไม่มีเท้าจงอย่าเบียดเบียนเราเลย ขอสัตว์มีเท้าสอง อย่าเบียดเบียนเราเลย ขอสัตว์มีเท้าสี่ อย่าเบียดเบียนเราเลย ขอสัตว์มีเท้ามาก อย่าเบียดเบียนเราเลย **สพฺเพ สตฺตา สพฺเพ ปาณา สพฺเพ ภูตา จ เกวลา สพฺเพ ภทฺรานิ ปสฺสนฺตุ** ว่า **สพฺเพ สตฺตา สพฺเพ ปาณา สพฺเพ ภูตา จ เกวลา** ขอสัตว์ทั้งสิ้นที่เกิดทั้งหมด **สพฺเพ ภทฺรานิ ปสฺสนฺตุ** จงเห็นความเจริญทั้งสิ้นของเรา ความลามกอะไร ๆ อย่ามาถูกต้องกระทบสัตว์ทั้งหลายเหล่านั้นเลย

นี้บทก่อนแปลเมตตาในเมตตานิสังสกถาโน้น ในขันธปริตรนี้ก็เหมือนกับเมตตา แต่ว่าไม่เชิงนัก แต่ว่าแสดงความเป็นมิตร นั่นแสดงความเมตตา นี่แสดงความเป็นมิตรต่างกันเท่านั้น สัตว์ทั้งหลายมีมากน้อยเท่าใด พระพุทธเจ้า **อปฺปมาโณ พุทฺโธ** พระพุทธเจ้าทรงพระคุณไม่มีประมาณ **อปฺปมาโณ ธมฺโม** พระธรรมทรงพระคุณไม่มีประมาณ **อปฺปมาโณ สงฺโฆ** พระสงฆ์ทรงพระคุณไม่มีประมาณ **ปมาณวนฺตานิ สิรีสปานิ อหิ วิจฺฉิกา สตปที อุณฺณานาภี สรพู มูสิกา** ขอสัตว์ทั้งหลาย คือ งู แมงป่อง ตะเข็บ ตะขาบ แมงมุม และตุ๊กแก หนู สัตว์เหล่านั้นมีประมาณเท่านั้น พระรัตนตรัย พระพุทธเจ้า **พุทฺโธ ธมฺโม สงฺโฆ** เหล่านี้ ทรงพระคุณไม่มีประมาณ สัตว์ที่เกิดแล้วทรงพระคุณไม่มีประมาณ ความรักษาอันเรากระทำแล้ว ความคุ้มครองอันเรากระทำแล้ว สัตว์ที่เกิดแล้วทั้งหลาย หมู่สัตว์ที่เกิดแล้วขอจงหลีกออกไป เรานั้นเป็นผู้นอบน้อมพระผู้มีพระภาคอยู่ การกระทำนอบน้อมพระผู้มีพระภาคเจ้าทั้งหลาย ทั้งเจ็ดพระองค์เหล่านั้น อันนี้เป็นความนอบน้อมให้เราระลึกถึงพระพุทธเจ้า สัตว์ทั้งหลายเหล่านี้จะทำอันตรายอะไรไม่ได้

เมื่อพระพุทธเจ้าทรงพระคุณไม่มีประมาณ ชักตัวอย่างเป็นประธาน ดังในห้องพุทธคุณ พระธรรมทรงพระคุณไม่มีประมาณ ชักตัวอย่างโดยย่อดังบาลีที่ปรากฏในห้องธรรมคุณ พระสงฆ์ทรงพระคุณไม่มีประมาณ ชักตัวอย่างดังในห้องสังฆคุณ ว่า **อิติปิ** แม้ดังนี้ **โส ภควา** พระผู้มีพระภาคพระองค์นั้น **อรหํ** ผู้ไกล ผู้ควรผู้หักเสียซึ่งกรรมกงสงสารจักร **สมฺมาสมฺพุทฺโธ** ตรัสรู้แล้วเองโดยชอบ **วิชฺชา จรณสมฺปนฺโน** บรรลุวิชชา ๓ วิชชา ๘ จรณะ ๑๕ **สุคโต** ดำเนินงาม ตามอริยมรรคทั้ง ๘ **โลกวิทู** รู้แจ้งโลก **อนุตฺตโร** หาผู้ใดผู้หนึ่งเสมอถึงมิได้ **ปุริสทมฺมสารถิ สตฺถา เทวมนุสฺสานํ** เป็นศาสดาสั่งสอนเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย **พุทฺโธ** เป็นผู้ตื่นแล้ว **ภควา** เป็นผู้จำแนกธรรมแก่สัตว์ทั้งปวง นี่เป็นพระคุณโดยย่อ

สวากฺขาโต ภควตา ธมฺโม พระธรรมที่พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงดีแล้ว อันพระผู้มีพระภาคเจ้ารับสั่งดีแล้ว **สนฺทิฏฺฐิโก** ใครได้ ใครถึง ใครปฏิบัติ ก็ได้ด้วยตนเอง **อกาลิโก** เป็นของไม่มีกาลเวลา **เอหิปสฺสิโก** เรียกบุคคลอื่นให้เข้าดูก็ได้ อย่างวิชชาที่ปฏิบัติกันที่วัดปากน้ำนี้ เรียกบุคคลให้เขามาดูก็ได้ ให้คนเรียกเข้าดูก็ได้ แสดงได้หลายประการ **โอปนยิโก** เป็นของน้อมใส่ใจได้ตามความปรารถนา ไม่ขัดข้อง **ปจฺจตฺตํ เวทิตพฺโพ วิญฺญูหีติ** รู้ได้เฉพาะตน นี่เป็นเนมิตตกนามเป็นพระคุณของพระธรรม

สุปฏิปนฺโน เป็นผู้ปฏิบัติดี **อุชุปฏิปนฺโน** เป็นผู้ปฏิบัติตรง **ญายปฏิปนฺโน** เป็นผู้ปฏิบัติออก

จากภพ **สามีจิปฏิปนฺโน** เป็นผู้ปฏิบัติชอบยิ่ง รุดหน้าฝ่ายเดียว ไม่ถอยหลัง **สามีจิปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆ** พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้า เป็นผู้ปฏิบัติชอบ **จตฺตาริ ปุริสยุคานิ** จัดเป็นคู่สี่ **อฏฺฐ ปุริสปุคฺคลา** จัดคู่แห่งบุรุษได้ ๘ **อาหุเนยฺโย** เป็นผู้ควรแก่ของคำนับ **ปาหุเนยฺโย** เป็นผู้ควรแก่ของต้อนรับ **ทกฺขิเณยฺโย** เป็นผู้ควรแก่ทักษิณาทานบุคคลผู้ต้องการกุศลในโลกน้อมนำมาถวาย **อญฺชลีกรณีโย** เป็นผู้ควรคำอัญชลีกรรมนบนอบกราบไหว้ **อนุตฺตรํ ปุญฺญกฺเขตฺตํ โลกสฺส** เป็นเขตบุญของโลก ไม่มีเขตอื่นยิ่งขึ้นไปกว่านี้ ดังนี้ นี่เป็นเนมิตตกนามเป็นคุณของพระสงฆ์ **อปฺปมาโณ สงฺโฆ** พระสงฆ์ทรงพระคุณไม่มีประมาณ

พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์นี้ บุคคลที่เข้าถึงแล้ว ถึงพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ **ถึงพระพุทธเจ้า ก็คือ ตัวธรรมกาย ถึงธรรมกายก็เหมือนถึงพระพุทธเจ้า** ถึงธรรมกายได้ธรรมกาย ไปกับธรรมกายได้ ไปนรก สวรรค์ ไปนิพพานได้ ผู้เข้าถึงไตรสรณคมน์ถึงพุทธรัตนะเช่นนี้ละก็ จะรู้จักคุณพุทธรัตนะว่า ให้ความสุขแก่ตัวแค่ไหน บุคคลผู้ใดเข้าถึงแล้วก็ปลาบปลื้มเอิบอิ่มตื้นเต็ม สบายอกสบายใจ เพราะพุทธรัตนะบันดาลสุขให้แล้วส่งความสุขให้แล้วถึงว่าจะให้ความสุขสักเท่าไร มากน้อยเท่าไร ตามความปรารถนาสุขกายสบายใจ เรามีอายุยืนเจริญหนักเข้า มีอายุยืน ทำหนักเข้า ทำชำนาญหนักเข้าในพุทธรัตนะมีคุณอเนก เวลาเจ็บก็ไม่อาดูรเดือดร้อนไปตามกาย เวลาจะตาย ก็นั่งยิ้มสบายอกสบายใจ เห็นแล้วว่าละจากกายนี้ มันจะไปอยู่โน้น เห็นที่อยู่ มีความปรารถนา นี่คุณของพุทธรัตนะ พรรณนาไม่ไหว นี้เรียกว่าคุณพระพุทธเจ้า คือธรรมกาย

คุณของพระธรรม คือธรรมรัตนะ ดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกาย นั่นอเนกอนันต์ทีเดียว เข้าอยู่ในกลางดวงนี้แล้วละก็ สุขก็ต้องอยู่กลางดวงนั่น จะทำอะไรต้องอยู่กลางดวง ต้องหยุดอยู่กลางดวงนั่น ถ้าไม่มีดวงพระธรรมแล้ว พุทธรัตนะก็ไม่มีฤทธิ์เหมือนกัน พุทธรัตนะมีฤทธิ์ ก็เพราะอาศัยดวงพระธรรมนั้น ธรรมรัตนะ นั้นนี่นับประมาณไม่ไหวทีเดียวอเนกอนันต์ทีเดียว จะทำอะไรก็ได้ทุกสิ่งทุกประการ ไม่เหลือวิสัย ทำได้ทีเดียว เป็นชั้น ๆ ขึ้นไป

สังฆรัตนะเล่า ! สังฆรัตนะต้องรักษาธรรมรัตนะไว้ ถ้าสังฆรัตนะไม่รักษาธรรมรัตนะไว้แล้วพุทธรัตนะก็อยู่ไม่ได้ ธรรมรัตนะไม่มี ธรรมรัตนะไม่มีแล้วสังฆรัตนะก็อยู่ไม่ได้ อญฺญมญฺญสมานา อาศัยซึ่งกันและกัน **พุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ** นี้วัดปากน้ำเวลานี้ กำลังแจกพุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะต่อสมถวิปัสสนาทุกวัน ทุกวันพฤหัส ฯ ถ้าว่าจะแจก พุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะนี้ นี่แหละเพื่อจะแจก**พุทฺโธ ธมฺโม สงฺโฆ** นี้แหละ อโห พุทฺโธ อโห ธมฺโม อโห สงฺโฆ ทีเดียว นี้เป็นข้อสำคัญวัดปากน้ำ กำลังแจกอยู่ทีเดียว

พระพุทธศาสนามีแกนอยู่เท่านี้ ไม่มีอื่นกว่านี้ อื่นกว่านี้จะเลอะเทอะใช้ไม่ได้ นี่แหละมีแกนอยู่เท่านี้ ถ้าได้เท่านี้ละก็เป็นโคตรภูบุคคลก่อน พุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ จะให้เข้าถึงพุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ เป็นโสดามีคุณภาพสูงสุดหนักขึ้นไปอีก จะให้เข้าถึงพุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ ของพระสกทาคา มีคุณภาพสูงหนักขึ้นไปอีก จะให้เข้าถึงพุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ ของพระอนาคามีคุณภาพสูงหนักขึ้นไป ไม่มีประมาณ จะให้เข้าถึงพุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ จนกระทั่งนับอสงไขยชั้นไม่ถ้วนนี้ วัดปากน้ำได้พยายามทำอยู่แล้ว ๒๒ ปี เดือน ๘ ข้างหน้านี้ กลางเดือน ๘ ครบ ๒๓ ปี เต็มเดือนเต็มวันทีเดียว นี้ต้องการพุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะอย่างนี้หนา

เมื่อเข้าถึงพุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ อย่างนี้แล้วละก็ไม่ต้องอ้อนวอนพวกสัตว์เดียรัจฉาน พญานาค หรือสัตว์ต่าง ๆ ก็ช่าง จะทำอะไรก็ช่าง ไม่มีกลัวอะไร ไม่ครั่นคร้ามต่ออะไร พญานาคมีเท่าไร ปราบหมด หรือเทวดามีฤทธิ์มีเดชเท่าไร ปราบหมด หรือรูปพรหมมีฤทธิ์มีเดชเท่าไร ปราบหมด หรืออรูปพรหมมีฤทธิ์มีเดชเท่าไร **เข้าถึงพระรัตนตรัยเสียแล้ว ปราบได้หมด ไม่ต้องกลัวอะไร**

สักอย่าง เป็นลูกศิษย์พระพุทธเจ้าเก่งกาจขนาดนั้นเพราะฉะนั้น **เมื่อใครเข้าถึงพุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ ได้ชื่อว่า เข้าถึงซึ่งแก้วสารพัดนึก** เพราะฉะนั้นดูตัวอย่างตำราเป็นสำคัญ ที่วัดปากน้ำกำลังปรับปรุงขึ้นอยู่นี้เวลานี้มีพุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ พระภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกาตั้ง ๑๕๐ กว่าแล้วนะ ยังไม่ได้สำรวจอีก ร้อยห้าสิบกว่าแล้ว นี่แหละตัวจริง ในพระพุทธศาสนา ถ้าได้ตัวจริงอย่างนี้แล้วจะเป็นหญิง เป็นชาย เป็นภิกษุ สามเณร ไม่ว่า มีฤทธิ์มีเดชเป็นมหัศจรรย์นัก ด้วยอานุภาพพระรัตนตรัย **อปฺปมาโณ พุทฺโธ** พระพุทธเจ้าทรงคุณไม่มีประมาณ **อปฺปมาโณ ธมฺโม** พระธรรมทรงคุณไม่มีประมาณ **อปฺปมาโณ สงฺโฆ** พระสงฆ์ทรงคุณไม่มีประมาณ ด้วยอานุภาพพระรัตนตรัย ซึ่งทรงคุณไม่มีประมาณนี้ จงดลบันดาลความสุขสวัสดิ์ อุบัติบังเกิดมีแก่ขันธ์แห่งพระภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา ทั้งหลายบรรดามาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า ด้วยอำนาจสัจจวาจาที่ได้อ้างธรรมเทศนาตั้งแต่ต้นจนอวสานนี้ ขอความสุขสวัสดี จงบังเกิดมีแก่ท่านทั้งหลาย บรรดามาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า อาตมภาพชี้แจงแสดงมา พอสมควรแก่เวลาโดยอรรถนัยมีความเพียงนี้ **เอว** ก็มีด้วยประการฉะนี้

■ ■ ■ ■

นิพพาน*

โดย

พระเดชพระคุณ พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร)
หลวงพ่อวัดปากน้ำ

นิพพานเป็นอายตนะอันหนึ่ง ซึ่งแตกต่างออกไปจากโลกายตนะ และอายตนะทั้ง ๖ ทั้ง ๑๒ นั้น เป็นอายตนะที่สูงกว่าวิเศษกว่าและประณีตกว่าอายตนะอื่น แต่ก็ทำหน้าที่ในลักษณะที่คล้ายคลึงกันคือ **โลกายตนะ ทำหน้าที่ดึงดูดสัตว์โลกที่ยังมีความผูกพันอยู่กับโลกไว้ไม่ให้พ้นไปจากโลกได้** ส่วนอายตนะ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ก็ทำหน้าที่ดึงดูด รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส ธรรมารมณ์ ตามหน้าที่ของตน ๆ และในทำนองเดียวกัน อายตนะนิพพานก็มีหน้าที่ดึงดูดพระพุทธเจ้าพระอรหันต์เข้าไปสู่อายตนะของตน **สถานอันเป็นที่ประทับของพระพุทธเจ้าเรียกว่า อายตนะนิพพาน** ส่วนพระพุทธเจ้าที่ประทับอยู่ในอายตนะนิพพานนั้น เราเรียกว่า **"พระนิพพาน"**

อายตนะนิพพาน มีลักษณะกลมรอบตัว ขาวใสบริสุทธิ์จนกระทั่งมีรัศมีปรากฏ ขนาดของอายตนะนิพพานนั้นวัดเส้นผ่าศูนย์กลางได้ราว ๑๔๑ ล้าน ๓ แสน ๓ หมื่น (๑๔๑,๓๓๐,๐๐๐) โยชน์ ขอบของอายตนะนิพพานหนาด้านละ ๑๕,๑๒๐,๐๐๐ โยชน์ รวมขอบทั้ง ๒ ด้าน เป็น ๓๐,๒๔๐,๐๐๐ โยชน์ ขอบนี้ก็กลมรอบตัวเช่นเดียวกัน ส่วนเนื้อที่ ๆ อยู่ในขอบเท่าไร เป็นที่ประทับของพระพุทธเจ้าทั้งสิ้น **ในนิพพานเป็นสถานที่**

---

* *จากหนังสือ **"คู่มือสมภาร"**: โรงพิมพ์มหามกุฏฯ หน้าวัดบวรนิเวศวิหาร พระนคร พ.ศ.๒๔๙๒*

โอ่โถงปราศจาก สิ่งอื่นใดทั้งสิ้น สว่างไสวไปด้วยรัศมีธรรมอันโชติช่วง ปราศจากความสว่างจากรัศมีอื่นใด แต่เป็นธรรมรังสีที่เกิดจากความใส ความบริสุทธิ์ ปราศจากกิเลสและอวิชชาทั้งปวงนั่นเอง

ในปาฏลิคามิยวรรค อุทานกล่าวไว้ว่า

"อตฺถิ ภิกฺขเว ตทายตนํ"

"ภิกษุทั้งหลาย อายตนะนั้นมีอยู่

ที่ดิน น้ำ ไฟ ลมไม่มีเลย อากาสานัญจายตนะ วิญญาณัญจายตนะ อากิญจัญญายตนะ เนวสัญญานาสัญญายตนะ ก็มิใช่ โลกนี้ก็มิใช่ โลกอื่นก็มิใช่ ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ทั้งสอง ก็มิใช่

อนึ่ง ภิกษุทั้งหลาย เราไม่กล่าวเลย ซึ่งอายตนะนั้น ว่าเป็นการมา เป็นการไป เป็นการยืน เป็นการจุติ เป็นการเกิด อายตนะนั้นหาที่ตั้งอาศัยมิได้ มิได้เป็นไป หาอารมณ์มิได้ นั่นแลที่สุดแห่งทุกข์."

อายตนะในที่นี้ ก็หมายความถึง **"อายตนะนิพพาน"** ดังได้กล่าวแล้วว่าอายตนะนิพพานนั้น ต่างหากออกไปจากอายตนะพวกอื่น อายตนะนิพพานนี้มีอยู่ สูงขึ้นไปจากภพ ๓ นี้ เลยออกไปจากขอบเนวสัญญานาสัญญายตนภพ พ้นออกไปจากวิถีภพนี้ตรงขึ้นไปทีเดียว จะคำนวณระยะทางก็เห็นว่าหาประมาณมิได้ทีเดียว ไม่ได้มีอยู่ในดิน น้ำ ไฟ ลม และดิน น้ำ ไฟ ลม ก็ไม่มีอยู่ในนิพพาน ในอรูปภพทั้ง ๔ ก็มิใช่ แม้นิพพานก็มิได้มีลักษณะของอรูปภพทั้ง ๔ นี้เลย ในโลกนี้ โลกอื่นก็มิใช่ เพราะเหตุที่อายตนะนิพพานพ้นไปจากโลกจากภพ คือ กามภพ รูปภพ และอรูปภพเหล่านี้สิ้นแล้ว นิพพานก็มิใช่สิ่งเหล่านี้ **แม้ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ ก็เป็นสิ่งที่อยู่ในภพนี้ นิพพานจึงมิใช่สิ่งทั้งสอง และที่สุดสิ่งทั้งสองนี้ก็มิได้มีอยู่ในนิพพานเลย** อนึ่ง อายตนะนิพพานก็ไม่มีการไป การมา การยืน การจุติ หรือการเกิด แต่ประการใดประการหนึ่ง ซึ่งแสดงว่า **ไม่สามารถจะติดต่อกันได้โดยอาการปกติ แม้ที่สุดกำลังของอรูปฌานก็ไม่อาจไปถึงได้** เพราะว่านิพพานจัดเป็นอายตนะสูงสุด เกินกำลังของผู้ที่อยู่ในภพจะไปถึงได้ และอายตนะนี้ก็หาที่ตั้งอาศัยมิได้ ไม่มีวัตถุหรืออารมณ์ชนิดใดเป็นที่ตั้งเป็นที่อาศัยทั้งสิ้น สิ่งเหล่านี้เองเป็นเครื่องยืนยันว่า**อายตนะนิพพานนั้นมีจริง และไม่เกี่ยวข้องอยู่ในภพเลย พ้นออกไปต่างหากทีเดียว**

อนึ่ง **นิพพาน ๓ คือ กิเลสนิพพาน ๑ ขันธนิพพาน ๑ ธาตุนิพพาน ๑** มีความหมายดังนี้ คือ

เมื่อวันเพ็ญวิสาขมาส (กลางเดือน ๖) ก่อนพุทธศก ๔๕ ปี พระสิทธัตถกุมารทรงบำเพ็ญเพียรทางใจ ตัดกิเลสได้ขาดจากใจสิ้น บรรลุถึงซึ่งพระโพธิญาณ ณ ภายใต้ควงไม้ศรีมหาโพธิ์ ครั้งนั้นกิเลสาสวะทั้งปวงที่เคยประจำคอยกีดกันพระองค์ให้ทรงเวียนว่ายอยู่ในวัฏฏสงสารมานับจำนวนหลายหมื่นหลายแสนชาติเป็นอันมากนั้น ไม่อาจจะกลับมาสู่พระองค์ได้อีก **ความสิ้นไปแห่งกิเลสาสวะอันเป็นเครื่องเสียดแทงพระองค์ตลอดมานั้นเรียกว่า "กิเลสนิพพาน"**

ความแตกทำลายแห่งขันธ์ของพระองค์ ซึ่งแม้ในชาติใด ๆ ก็ตาม ขันธ์ในภพ ๓ นี้ก็จะต้องสวมพระองค์ตลอดมา ความแตกทำลายแห่งขันธ์ในชาติที่สุดนี้ ขันธ์เหล่านี้ก็มิอาจจะสวมพระองค์ได้ และ**พระองค์ก็มิกลับมาสวมขันธ์เหล่านี้อีกต่อไป เพราะพระองค์ทรงพ้นไปจากขันธ์เหล่านี้แล้ว ความแตกทำลายแห่งขันธ์นี้เรียกว่า "ขันธนิพพาน"**

พระพุทธเจ้าองค์ที่สุดนี้คือพระสมณโคดม ปัจจุบันนี้พระบรมธาตุของพระพุทธองค์ยังคงอยู่ ไม่สูญสิ้นไป ก็ยังไม่เรียกว่าธาตุนิพพาน ต่อเมื่อใดเสร็จพุทธกิจของพระองค์ที่จะต้องทำในภพนี้แล้ว ขณะนั้นพระบรมธาตุของพระองค์ก็จะสูญไปจากภพนี้ **ความสิ้นไปแห่งพระบรมธาตุนี้เรียกว่า "ธาตุนิพพาน"**

ส่วนนิพพานที่ท่านจำแนกเป็น ๒ ประเภทนั้น คือ สอุปาทิเสสนิพพาน ๑ อนุปาทิเสสนิพพาน ๑ สำหรับพวกทำสมาธิปัจจุบันเรียกกันง่ายๆ อีกแบบหนึ่ง คือ **นิพพานเป็น** อันตรงกับ **สอุปาทิเสสนิพพาน** และ **นิพพานตาย** อันตรงกับ **อนุปาทิเสสนิพพาน**

นิพพานที่เป็นสถานที่อยู่ของกายธรรมนั้น อยู่ในศูนย์กลางของกายธรรมนั่นเอง ที่กล่าวนี้หมายความถึง**เวลาที่กายมนุษย์ของพระพุทธเจ้าพระอรหันต์ ยังมีชีวิตอยู่**

ใช้กายธรรมเดินสมาบัติ ๗ เที่ยว ตามแบบวิธีเดินสมาบัติที่เคยกล่าวไว้แล้วนั้น กายธรรมก็จะตกศูนย์เข้าสู่นิพพานในศูนย์กลางกายธรรมนั้น นิพพานนี้ชื่อว่า **นิพพานเป็น** หรือ **สอุปาทิเสสนิพพาน** เพราะเป็นนิพพานที่อยู่ในศูนย์กลางกายธรรมที่ซ้อนอยู่ในกลางกายอรูปพรหม-กายรูปพรหม-กายทิพย์ และกายมนุษย์ เป็นลำดับเช่นนี้ ยังอยู่ในกลางของกายที่หมกมุ่นครองกิเลสอยู่ตามสภาพของกายนั้น ๆ **ความบริสุทธิ์ของนิพพานที่อยู่ในท่ามกลางกิเลสเหล่านี้เอง** ที่เรียกว่า "**สอุปาทิเสสนิพพาน**" สภาพของนิพพานนี้ก็มีลักษณะกลมรอบตัวใสบริสุทธิ์ยิ่งนัก แต่ทว่านิพพานนี้เป็นนิพพานประจำกายของกายธรรม จึงมีพระนิพพานหรือพระพุทธเจ้า ประทับอยู่เพียงพระองค์เดียว ความจริงถ้าจะกล่าวตามส่วน และตามลักษณะตลอดจนที่ตั้งแล้ว ก็จะเห็นว่า**นิพพานเป็น**หรือ**สอุปาทิเสสนิพพานนี้เป็นที่เร้นอยู่โดยเฉพาะของกายธรรม ในเวลาที่ยังมีขันธ์ปรากฏอยู่** นอกจากนั้น **สอุปาทิเสสนิพพานยังเป็นทางนำให้เข้าถึง "อนุปาทิเสสนิพพาน"** หรือ **"นิพพานตาย"** อีกด้วย คือ**เวลาที่ขันธ์ซึ่งรองกายธรรมอยู่นั้นจะสิ้นไป พระพุทธเจ้า พระอรหันต์ ย่อมจะต้องเดินสมาบัติทั้ง ๘ และเข้าสู่สัญญาเวทยิตนิโรธสมาบัติ ขณะนี้เองเป็นเวลาที่กายธรรมเข้าสู่สอุปาทิเสสนิพพาน ทรงดับสัญญาและเวทนาสิ้นแล้ว จึงเดินสมาบัติโดยปฏิโลมอีก คราวนี้กายธรรมก็จะตกศูนย์เข้าสู่อนุปาทิเสสนิพพาน** ซึ่งมีลักษณะรูปพรรณสัณฐานและขนาดดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นนั่นเอง

ส่วน "**พระนิพพาน**" นั้น คือกายธรรมที่ได้บรรลุอรหัตตผลแล้ว กายเหล่านี้มี กาย, หัวใจ, ดวงจิต, และดวงวิญญาณ วัดตัดกลาง ๒๐ วา เท่ากันทั้งสิ้น หน้าตักกว้าง ๒๐ วา สูง ๒๐ วา เกตุดอกบัวตูมขาวใสบริสุทธิ์ มีรัศมีปรากฏ พระนิพพานนี้ประทับอยู่ในอายตนะนิพพาน บางพระองค์ที่เป็นพระสัพพัญญูพุทธเจ้า ก็ทรงประทับท่ามกลางพระอรหันตสาวกบริวารเป็นจำนวนมาก บางพระองค์ที่เป็นพระปัจเจกพุทธเจ้ามิได้เคยสั่งสอนหรือโปรดผู้ใดมาก่อนในสมัยที่ยังมีพระชนม์อยู่ องค์นั้นก็ประทับโดดเดี่ยวอยู่โดยลำพัง หาสาวกบริวารมิได้ ส่วนรังสีที่ปรากฏ ก็เป็นเครื่องบอกให้รู้ถึงการสร้างบารมีของพระพุทธเจ้าพระอรหันต์เหล่านั้นว่า มากน้อยกว่ากันเพียงไรแค่ไหน แต่ส่วนกว้างส่วนสูงและลักษณะของพระวรกายนั้น เสมอกันหมดมิได้มีเหลื่อมล้ำกว่ากันเลย พระนิพพานนี้ทรงประทับเข้านิโรธ

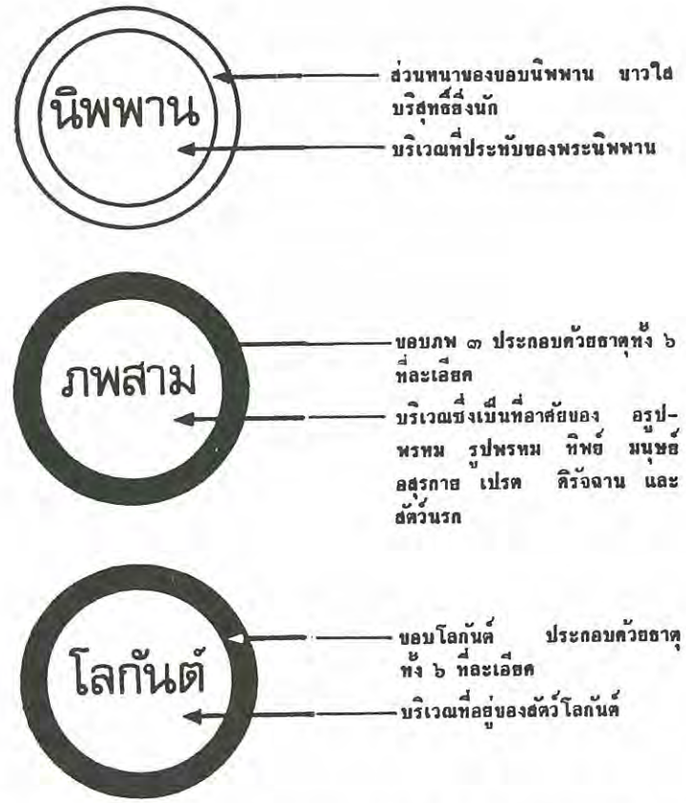

สงบกันตลอดหมด เพราะความเข้านิโรธนี้เป็นความสุขอย่างยิ่ง และความที่อยู่ในนิพพานมีกายอันยั่งยืนนี้เอง ท่านจึงได้กล่าวว่า **"นิพฺพานํ ปรมํ สุขํ"**

ภาพทั้ง ๓ นี้ เป็นภาพที่สร้างขึ้นเพื่อแสดงเทียบลักษณะและสถานที่อยู่ของภพ ๓ นิพพานและโลกันต์ (ในลักษณะผ่าครึ่งเพื่อเห็นชัด เพราะความจริงต่างก็มีสัณฐานกลมรอบตัว และมีขอบนอกกลมรอบตัวเช่นเดียวกัน) ภพ ๓ นี้ เป็นสถานที่อันดึงดูดสัตว์ที่เวียนว่ายทำความดีและชั่วในชั้นปานกลาง ดีที่สุดของภพ ๓ ก็ถูกอายตนะของอรูปภพดึงดูดเอาไป ชั่วที่สุดของภพ ๓ ก็ถูกอายตนะของอเวจีดึงดูดเอาไป แต่ถ้าหากดีจนเกินความดีในอรูปภพเสียแล้ว ก็จะต้องถูกอายตนะนิพพานดึงดูดเอาไป เป็นอันว่าพ้นไปจากภพ ๓ นี้ทีเดียว สูงขึ้นไปเหนือภพ ๓ นี้ หาประมาณมิได้ พ้นการติดต่อกับภพ ๓ นี้ด้วยประการทั้งปวง กลมรอบตัวและใสบริสุทธิ์ยิ่งนั่นแหละคือนิพพาน แต่ก็พึงเข้าใจว่าในนิพพานหาที่ตั้งอาศัยมิได้ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ฉะนั้นในนิพพานซึ่งหาพื้นที่และที่อาศัยมิได้ นอกจากความว่างและสว่าง พระนิพพานจึงประทับอยู่ในนิพพานได้ ด้วยความเบา ความบริสุทธิ์ของพระวรกายประดุจดังปุยนุ่นในอากาศหาได้เหมือนบุคคลอาศัยอยู่ในพื้นพิภพนี้ไม่ ปัญหาที่จะเกิดขึ้นเนื่องจากความสงสัยว่า เมื่อนิพพานมีสัณฐานกลมแล้ว พระนิพพานจะทรงประทับอยู่ได้อย่างไร จึงนับเป็นปัญหาอจินไตย คือปุถุชน

ไม่ควรคิด และเมื่อมีที่อยู่อาศัยของผู้ที่ทำดีมากที่สุดแล้ว พึงทราบว่าในภาวะที่ตรงกันข้ามกับความดีที่สุด ซึ่งหมายถึงผู้ที่ทำชั่วที่สุดก็ต้องมีที่อาศัยเช่นเดียวกัน และอายตนะที่สำหรับดึงดูดผู้ที่ทำชั่วที่สุด ก็เป็นอีกส่วนหนึ่งต่างหากจากนิพพานและภพ ๓ นี้ ต่ำลงไปจากภพ ๓ พ้นออกไปจากภพ ๓ นี้ ลงไปหาประมาณมิได้พ้นจากการติดต่อกับภพ ๓ นี้ด้วยประการทั้งปวง ลักษณะกลมรอบตัวมืดจนดำสนิทนั่นแหละคืออายตนะโลกันต์ เป็นที่สถิตอยู่ของผู้ที่ทำความชั่วที่สุด (หาได้อยู่ในระหว่างเขาจักรวาลตามความเข้าใจของบางท่านไม่) แต่ผู้ที่อยู่ในอายตนะโลกันต์นั้น ขณะใดจิตใจสูงขึ้นคือความชั่วร้ายที่มีอยู่ในผู้นั้นจางลงไป จนพ้นจากภาวะของอายตนะ-โลกันต์แล้ว ผู้นั้นก็จะกลับมาสู่ภพนี้ได้อีก หรืออาจจะทำความดีจนกระทั่งสร้างบารมีบรรลุความเป็นพระพุทธเจ้าพระอรหันต์ได้ที่กล่าวนี้หมายถึงผู้ที่อยู่ในโลกันต์นั้นจนนับกัปป์นับกัลป์ไม่ถ้วน แล้วในที่สุดของภาวะ ผู้นั้นก็กลับมาสู่ภพอีก แต่มิได้หมายถึงว่าในระหว่างที่มีภาวะอยู่ในโลกันต์นั้น จะอาจติดต่อกับภพ ๓ นี้ได้ โดยอาการปกติธรรมดาเช่นนั้นหามิได้

อนึ่ง ความสงสัยอาจจะเกิดขึ้นว่า ไฉนทั้งภพ ๓ ทั้งนิพพานและโลกันต์ จึงมีสัณฐานกลมเหมือนกันหมด ทั้งนี้จะเทียบได้ว่าธรรมดาสิ่งที่เกิดมาโดยปราศจากบุคคลเสกสรรค์ขึ้นแล้ว เบื้องต้นทีเดียว สิ่งนั้นจะต้องมีสัณฐานกลมเช่น กลลรูป หรือฟองไข่แดงของเป็ดหรือไก่เป็นต้น แม้ดวงอาทิตย์ดวงจันทร์ดวงดาว และภพตามที่คำนวณทางวิทยาศาสตร์ ก็ปรากฏว่ามีสัณฐานกลมด้วยกันทั้งสิ้น ฉะนั้นภพ ๓ นิพพาน และโลกันต์ที่กล่าวว่ามีสัณฐานกลม จึงนับว่าเป็นเรื่องธรรมดาที่สุด

(ที่ได้กล่าวถึงภพ ๓ และโลกันต์ในบทของนิพพานเช่นนี้ ก็เพื่อแก้ความข้องใจบางอย่างที่อาจเกิดขึ้นได้ แต่สรุปแล้วทั้งเรื่องภพ ๓ โลกันต์ และแม้นิพพาน ที่กล่าวมาแล้วนี้ ก็เป็นเพียงเรื่องย่อที่สุดสำหรับจะเป็นเครื่องนำให้ผู้ปฏิบัติธรรม ได้เรียนและได้รู้พอเป็นเค้าไว้บ้าง แต่ความจริงหากจะต้องการรู้ให้ละเอียดถี่ถ้วนแล้ว การปฏิบัติธรรมให้เป็น ให้เห็นเองแล้วตรวจดูก็คงเห็นแจ่มชัดหมดข้อกังขาใดๆ ทั้งสิ้น หากจะอธิบายมากไปกว่านี้ ก็เห็นว่าจะทำให้เลอะเลือนไป เพราะเรื่องของพระอริยเจ้า ย่อมเป็นเรื่องที่ละเอียดประณีตเหลือวิสัยปุถุชนที่จะตามทำความเข้าใจให้กระจ่างได้ตลอด)

■ ■ ■ ■

ความเป็นมิตร ความเป็นญาติ

โดย

สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อุปเสณมหาเถระ ป.ธ. ๙)
เจ้าอาวาสวัดสระเกศ ราชวรมหาวิหาร
ประธานสถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย
อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

ท่านสาธุชนทั้งหลาย รายการธรรมะสำหรับวันนี้ จะได้พูดเรื่อง **ความเป็นมิตร** ซึ่งเป็นคำสอนในทางพระพุทธศาสนาข้อหนึ่ง และมีความสำคัญอยู่ไม่น้อย ธรรมะข้อนี้เป็นธรรมะธรรมดา ไม่ใช่เป็นเรื่องที่ลึกล้ำ หรือเป็นธรรมะที่สูงอะไร เป็นแต่เพียงว่า มาใคร่ครวญพิจารณากัน แล้วก็เดินไปในทางที่ถูกต้อง ก็จะเป็นเหตุให้ประสบกับความสำเร็จในการงานต่าง ๆ ได้

เรื่องความเป็นมิตรนั้น พระพุทธเจ้าก็ได้เคยตรัสไว้ถึงเรื่องกัลยาณมิตร โดยทรงยกเอาพระองค์ทรงเป็นกัลยาณมิตรของสัตว์ทั้งหลาย ที่จะต้องเกิดแก่เจ็บตาย ด้วยกันทั้งนั้น มีปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎก และมีคำที่กล่าวไว้เป็นเหมือนกับธรรมภาษิต เป็นคำกล่าวเป็นคติธรรมว่า **"อยู่มีมิตรที่เป็นกัลยาณมิตร คือมิตรดี อยู่ในป่าก็เหมือนอยู่ในเมือง แต่ถ้าไม่มีมิตรที่ดีแล้ว อยู่ในเมืองก็เหมือนอยู่ในป่า"** เป็นการแสดงยืนยันให้เห็นได้ว่า คนเราจะต้องมีมิตร มีสหาย แต่ว่ามีความสำคัญอยู่แต่เพียงอย่างเดียวคือว่า **มิตรสหายนั้นต้องเป็นมิตรสหายที่ดีเป็นกัลยาณมิตร** ไม่ใช่เป็นมิตรที่ไม่ถูกต้อง อย่างที่ทราบกันโดยทั่วไปว่า มิตรที่มีใจไม่ซื่อใจคดอย่างนี้เป็นต้น ในทางพระพุทธศาสนาพระพุทธเจ้าทรงตรัสสอนเรื่อง

การคบมิตรไว้หลายแห่งหลายเรื่อง เช่นในมงคลสูตร พระพุทธองค์ทรงตรัสถึงเรื่องการคบบัณฑิต เรื่องการไม่คบคนพาล อย่างที่สวดกันว่า อเสวนา จ พาลานํ ปณฺฑิตานญฺจ เสวนา **การไม่คบคนพาล และการคบบัณฑิตเป็นอุดมมงคล** คือ เป็นเหตุที่จะให้ถึงความเจริญงอกงาม ในหน้าที่ต่าง ๆ ในเรื่องต่าง ๆ ที่ต้องการที่จะให้เป็นไป เท่าที่จะเป็นไปได้ การคบมิตรมีความสำคัญดังกล่าวแล้ว โดยย่ออย่างนี้

โบราณท่านจึงสอนกันแล้วสอนกันอีกว่า "**จะคบคนให้ดูหน้า ซื้อผ้าให้ดูเนื้อ**" คือไม่ใช่เพียงแต่สักว่า คบได้แล้วคบไป ต้องดูให้ละเอียดละออเสียก่อน จะซื้อผ้าเอามาใช้สักทีก็ต้องดูเนื้อของมันว่าผ้านั้นเป็นอย่างไร เหมาะสมที่จะใช้หรือไม่อย่างไร เมื่อพระพุทธศาสนาสอนไว้อย่างนี้ คนที่นับถือพระพุทธศาสนา จึงควรพยายามที่จะค้นหาผู้ที่เป็นกัลยาณมิตร มาเป็นมิตรของตน หรือ**เลือกคบแต่คนที่เป็นบัณฑิตมาเป็นกัลยาณมิตร ไม่เอาคนที่เสียมาเป็นมิตรของตน** ในพระพุทธศาสนาพระพุทธเจ้าได้ทรงทำเป็นตัวอย่าง ที่จะให้คนทั้งหลายได้เห็นว่า กัลยาณมิตรนั้นเป็นอย่างไร ดังที่พระพุทธองค์ทรงตรัสว่า "**พระองค์เป็นกัลยาณมิตรของสัตว์ทั้งหลาย ที่มีอันจะต้องเกิด แก่ เจ็บ ตาย เกิดมาแล้วต้องแก่ ต้องเจ็บ ต้องตาย**" พระพุทธองค์ทรงเป็นกัลยาณมิตรและทรงเป็นกัลยาณมิตรให้เป็นตัวอย่างจริง ๆ เช่นว่า เมื่อพระพุทธองค์ทรงตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าแล้ว พระองค์ก็ทรงนึกถึงว่าธรรมะนั้นที่พระองค์ตรัสรู้เป็นของดีเป็นของวิเศษ ควรจะให้กับผู้ใดที่ควรจะรับได้ พระองค์ก็ทรงนึกถึงอุทกดาบส อาฬารดาบส ซึ่งท่านก็ไม่มีชีวิตแล้ว แล้วก็นึกถึงพระเบญจวัคคีย์ ถ้าพูดถึงพระเบญจวัคคีย์แล้ว โดยความเป็นจริงก็คือผู้ที่เคยเป็นมิตรกับพระพุทธเจ้ามาก่อน ร่วมทุกข์ร่วมยากกันมาเป็นเวลานาน กล่าวโดยสามัญว่านอนกลางดิน กินกลางทราย กันมาเป็นระยะเวลายาวนาน พระพุทธองค์ก็ทรงนึกถึงว่า ธรรมะที่ตรัสรู้แล้วเป็นของดี เป็นของวิเศษ ควรที่จะเอาไปให้แก่พระเบญจวัคคีย์ พระองค์จึงได้ทรงเดินทางจากเมืองคยา ไปยังเมืองพาราณสี แท้ที่จริงพระเบญจวัคคีย์ฤาษีทั้ง ๕ นั้นไม่พอใจพระพุทธเจ้าด้วยความเข้าใจผิดไปว่า พระพุทธเจ้านั้นเดิมเคร่งครัดรัดกุมดี แต่ต่อมาภายหลังย่อหย่อนไป ไม่ปฏิบัติให้เป็นที่เชื่อถือให้เป็นที่ไว้วางใจได้ กลับมาปฏิบัติย่อหย่อน เป็นความเข้าใจผิดไป พระพุทธเจ้าก็ไม่ทรงถือ ถือว่าพระเบญจวัคคีย์นั้นเป็นกัลยาณมิตรของพระองค์ พระองค์ก็ต้องทรงปฏิบัติพระองค์ให้ทรงเป็นกัลยาณมิตรของมิตรเหมือนกัน พระองค์จึงเสด็จจากเมืองคยาไปเมืองพาราณสี เพื่อไปโปรดพระเบญจวัคคีย์

พระพุทธองค์ทรงแสดงธรรมจนกระทั่งเกิดความเข้าใจที่ถูกต้อง แม้ตอนที่พระพุทธเจ้าไปถึงทีแรกๆ ท่านทั้งหลายก็ทราบประวัติกันอยู่ดีแล้วว่า พระเบญจวัคคีย์นั้นถึงกับจะไม่ต้อนรับ ไม่ต้อนรับแล้วแต่ว่าพระพุทธเจ้ามาแล้วจะนั่งหรือจะอะไรก็ตามใจแล้วแต่ท่าน ที่เป็นอย่างนี้ก็เพราะความเข้าใจผิดนั้นเอง พระพุทธเจ้าก็ไม่ทรงถือ ถือว่าเบญจวัคคีย์นั้นเป็นกัลยาณมิตรของพระองค์ พระองค์จะต้องหาวิธีที่จะให้เขาเข้าใจให้ได้เป็นสำคัญ เรื่องอื่นไม่สำคัญเกินไปกว่าความเข้าใจในธรรมะที่พระองค์จะทรงสอน และพระองค์ก็ทรงแสดงธรรมที่เรียกว่า **ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร** และธรรมที่เรียกว่า**อนัตตลักขณสูตร** ให้พระเบญจวัคคีย์ฟัง เกิดความเข้าใจได้บวชเป็นสาวกรุ่นแรกของพระพุทธเจ้า **ท่านทั้งหลายจะเห็นได้ว่าพระพุทธเจ้าทรงเป็นกัลยาณมิตรจริง ๆ** แม้มิตรนั้นจะคิดอย่างไรก็ตาม แต่**พระองค์ยังทรงคิดตรงไปตรงมาเป็นกัลยาณมิตรอยู่เสมอ** สมกับที่พระพุทธองค์ทรงตรัสว่า "**พระองค์เป็นกัลยาณมิตรของทุกคน ที่มีอันจะต้องเกิด แก่ เจ็บ ตาย ด้วยกันทั้งนั้น**" พระเบญจวัคคีย์ก็เหมือนกันเมื่อพระพุทธเจ้าทรงแสดงความเป็นมิตรให้เห็นชัดเจน ก็ไม่ดื้อดึงไม่ดื้อรั้น ยอมเคารพและยอมรับฟัง ฟังดูว่าพระพุทธเจ้าจะทรงตรัสเรื่องอะไรบ้าง จะทรงสอนเรื่องอะไรบ้าง เห็นว่าพระองค์ทรงสอนในเรื่องที่ดี มีประโยชน์แล้วยอมรับฟัง

เพียงเท่านี้ ท่านทั้งหลาย ก็จะถือเป็นคติได้ว่า **คนเรานั้นต้องเลือกกัลยาณมิตรมาเป็นมิตร คือ**

เลือกเอาคนดีมาเป็นมิตร เป็นสหาย มาเป็นเพื่อน **ถ้าคนไม่ดี มาเป็นมิตรเป็นเพื่อนแล้ว ย่อมก่อให้เกิดโทษโดยประการต่าง ๆ** อย่าว่าแต่เฉพาะบุคคลเลย ประเทศชาติบ้านเมืองเป็นกลุ่ม ๆ ถ้าหากว่ามีประเทศที่ไม่ดีเข้ามารวมอยู่ด้วยแล้ว ก็ทำให้เกิดปัญหาโดยประการต่าง ๆ ประเทศชาติบ้านเมืองที่อยู่ใกล้เคียงกัน ถ้าหากว่ามีความเข้าใจกันดี ตั้งอยู่ในฐานะเป็นมิตรที่ดีต่อกันแล้ว ก็ทำให้ประเทศชาติบ้านเมืองนั้น ทั้ง ๒ ฝ่ายก็เจริญรุ่งเรือง ก้าวหน้า และร่มเย็น แต่ถ้าหากว่าเข้าใจผิดกันแล้วก็ ทั้งประเทศก็พลอยเดือดร้อนกันไปหมด ไม่เป็นอันมีความผาสุกเท่าที่ควรจะเป็น

นี้ก็ชี้ให้เห็นได้ชัดว่า **กัลยาณมิตรหรือความเป็นมิตรนั้น ไม่ใช่เพียงเฉพาะบุคคลเท่านั้น แต่กว้างออกไปจนกระทั่งถึงประเทศชาติบ้านเมือง** เมื่อพูดอย่างนี้แล้วท่านทั้งหลายก็ควรจะถือเป็นคติได้ ดังที่กล่าวไว้แล้วว่า **ต้องเลือกคนดีมาเป็นมิตร** ควรที่จะถือเป็นคติต่อไปว่า ในเมื่อเราเลือกคนที่ดีมาเป็นมิตรแล้ว **เราก็จะต้องเป็นมิตรที่ดีของคนอื่น ไม่ใช่เพียงแต่เลือกคนอื่นที่เป็นคนดีมาเป็นมิตร แต่ตัวเองไม่ทำตนให้เป็นมิตรที่ดีของมิตรอีก ก็ไม่ถูกต้องอีกเหมือนกัน**

บางคนนั้นเอาเปรียบ เอาแต่เพียงว่าเอาคนดีมาเป็นมิตร แต่ว่าไม่ทำตนให้เป็นคนดี เป็นมิตรที่ดีของมิตร คล้าย ๆ กับเป็นคนทรยศต่อมิตร พระพุทธเจ้าท่านทรงตรัสว่า **"คนที่ทรยศต่อมิตรประทุษร้ายต่อมิตรนั้น เป็นคนที่เป็นภัย หาความเจริญไม่ได้"** ตรัสไว้ในที่หลายแห่งว่า เป็นคนที่ไม่พึงประสงค์ เป็นคนที่ไม่ควรจะให้มีมาอยู่ใกล้ ควรจะให้ไปอยู่ไกล ๆ คนที่ประทุษร้ายต่อมิตร **คนประทุษร้ายต่อมิตรก็คือคนที่เลือกคนดีมาเป็นมิตร คือคนใดที่จะเป็นประโยชน์แก่ตนแล้ว ก็เลือกเอามาทั้งนั้น ไม่ว่าใครก็เอามาเป็นมิตรเป็นสหายของตัวเอง แต่ตัวเองนั้นไม่ทำตัวให้เป็นกัลยาณมิตรของมิตร เป็นการเอาเปรียบมิตร** อย่างนี้ปรากฏโดยทั่วไป เมื่อเป็นเช่นนี้ก็ควรที่จะใคร่ครวญพิจารณานึกคิดกันให้ดีว่า **เราจะคบมิตรทั้งที เลือกกัลยาณมิตร คือมิตรที่ดีแล้วเราต้องทำตนให้เป็นกัลยาณมิตรด้วย ไม่ใช่เพียงแต่ไปเลือกคนดีมาเป็นมิตรแล้ว แต่ตัวเองไม่ทำตนให้เป็นกัลยาณมิตร**

อย่างพระพุทธเจ้ากับพระเบญจวัคคีย์ **พระพุทธเจ้าทรงแสดงความเป็นกัลยาณมิตรให้ปรากฏชัดเจน ให้พระเบญจวัคคีย์เห็นชัดเจนทีเดียว** พระเบญจวัคคีย์ก็เหมือนกันทีแรกที่ไม่เข้าใจ เข้าใจผิดไป แต่ว่าเมื่อเห็นว่าพระพุทธเจ้าทรงแสดงความเป็นกัลยาณมิตรอย่างนั้น ก็ได้สนองตอบด้วยความเป็นกัลยาณมิตร คือประพฤติตนเป็นกัลยาณมิตรไม่ดื้อดึงไม่ดื้อรั้น พระพุทธเจ้าทรงตรัสสอนอย่างไรก็ฟังตาม พยายามที่จะน้อมใจฟังไปตาม ไม่ใช่ถือดี ถือรั้น แม้จะถูก ก็ไม่เอาเพราะฉันไม่ชอบ ไม่ถือว่าเป็นมิตรเสียแล้ว ไม่ชอบใจไม่พอใจ ไม่เคารพ ไม่นับถือ อย่างนั้นทำให้จิตกระด้าง **จิตกระด้างก็ไม่สามารถที่จะรับสิ่งที่ดีได้ จิตที่นุ่มนวลอ่อนโยนเท่านั้นจึงจะรับสิ่งที่ดีได้** จึงมีคำว่า **กมฺมนฺญตา** คือ**ควรแก่การงาน** ที่จริงเรื่องกมฺมนฺญตา ควรแก่การงานนั้นเป็นเรื่องธรรมปฏิบัติ แต่ว่าเอามาพูดประยุกต์เข้ากับเรื่องนี้ก็ได้ว่าคือถ้าหากว่า **ทำให้จิตใจอ่อนพร้อมที่จะรับของดีแล้ว ก็จะได้ของดีไว้ แต่ถ้าทำจิตใจให้แข็ง ไม่ยอมรับอย่างนั้นก็ไม่สามารถที่จะรับของดีได้** ของดีกับของเสียอยู่ไม่ใช่ไกลที่ไหน บางทีก็อยู่ปน ๆ กัน แต่ถ้าน้อมใจให้ดีแล้วก็จะมองเห็นว่านี้เป็นสิ่งดี นี้เป็นสิ่งไม่ดี สิ่งนี้ควรจะยึดถือไว้เป็นแบบ คนนี้ควรจะคบไว้เป็นมิตร คนนี้ไม่ควรจะคบ แต่ก็ไม่จำเป็นที่จะแสดงออกว่าไม่ควรคบ ใช้วาจาว่าเราไม่คบล่ะ เพราะจะเป็นภัยได้อีกเหมือนกัน เพียงแต่ว่าเราให้เรียนให้รู้ ศึกษาให้รู้ **ศึกษาบุคคลให้เข้าใจว่าคนนี้เป็นกัลยาณมิตรจริงหรือไม่ เป็นกัลยาณมิตรได้หรือไม่ ถ้าเป็นกัลยาณมิตรได้แล้ว เราก็คบหาสมาคม ความเจริญรุ่งเรืองก็จะมีมาแก่เรา** สมดังที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ในมงคลสูตรว่า **"การคบบัณฑิตนั้นเป็นอุดมมงคล"** เท่าที่กล่าวมานี้พูดถึงเรื่องความเป็นมิตรเป็นเรื่องที่รู้ ๆ กันอยู่

ที่ได้กล่าวมาครั้งหนึ่งถึงความเป็นมิตร คือมิตรภาพ ต่อไปจะกล่าวถึง**ความเป็นญาติ ญาติในทางพระพุทธศาสนานั้นพระพุทธ-**

องค์ได้ทรงจำแนกสั้น ๆไว้ ๒ จำพวก คือ**ญาติโดยสายโลหิตอย่างหนึ่ง ญาติโดยทางธรรมอย่างหนึ่ง** ญาติโดยสายโลหิตคือสืบสายโลหิตมาเช่น ปู่ย่า ตายาย นับกันมาแล้วก็เนื่องถึงกัน คนนั้นเป็นปู่คนนั้นเป็นย่า คนนั้นเป็นตา คนนั้นเป็นยาย อย่างนี้เรียกว่าญาติโดยสายโลหิต ญาติอีกอย่างหนึ่งนั้นหมายถึงญาติโดยทางธรรม อย่างที่พูดกันว่า **ญาติธรรม** หมายถึง **ธรรมะระหว่างญาติ** แต่**ธรรมะระหว่างญาตินั้นแหละ คนที่ไม่เป็นญาติเอาไปประพฤติปฏิบัติให้เกิดความเป็นญาติกันขึ้นได้** มีธรรมภาษิตที่เกี่ยวกับเรื่องนี้ปรากฏอยู่ว่า **วิสฺสาสาปรมาญาตี ความคุ้นเคยเป็นญาติอย่างยิ่ง** ความคุ้นเคยในที่นี่นั้นเป็นความไว้วางใจกันได้ ในเมื่อมีอะไรแล้วไว้วางใจกันได้ จะฝากข้าวฝากของก็ได้ จะไปไหนมาไหนด้วยกันก็ไว้ใจได้ จะสั่งเรื่องอะไรไว้ใจได้ จะให้ช่วยอะไรก็ไว้ใจได้ คนอย่างนี้ไม่ต้องเป็นญาติก็เรียกว่าญาติ เพราะว่าบางทีญาตินั้นก็ทำไม่ได้แต่คนที่ไม่ได้เป็นญาติกันมานั้นทำได้ คนที่เป็นญาติบางทีก็กลับไม่มีญาติธรรม คือธรรมระหว่างญาติทำให้เกิดความเบาใจกันไม่ได้เลย เพียงแต่ว่านับเนื่องกันในทางสายโลหิตเท่านั้น แต่ว่าไม่มีความเป็นญาติในทางธรรมเลย **คนที่ไม่ใช่ญาติกันแต่ว่ามีธรรมะแบบคนที่เป็นญาติก็กล่าวได้ว่าเป็นญาติ** และญาติอย่างนี้แหละสำคัญมาก **พระพุทธเจ้าได้ทรงปฏิบัติให้เห็นเป็นตัวอย่าง ว่าพระองค์ทรงเป็นญาติแล้วพระองค์ทรงทำอย่างไรบ้าง** ท่านทั้งหลาย คงจะเคยได้ยินเรื่องเจ้าศากยะแย่งน้ำกันทำนา ถึงกับทะเลาะกัน ยกพวกตีกัน สองฝ่ายกษัตริย์ศากยะแย่งน้ำกัน เป็นเรื่องที่ปรากฏอยู่ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าทรงเห็นว่าควรที่จะได้โปรดพระญาติเหล่านั้นอย่าให้รบกัน อย่าให้ทำลายกัน อย่าให้เบียดเบียนกัน พระองค์ก็เสด็จไป เสด็จไปถึงก็ไม่ได้ตรัสว่าอะไร แต่ว่าให้พระญาติทั้ง ๒ ฝ่ายได้เห็นว่าพระพุทธเจ้ามาแล้ว **พระพุทธเจ้าท่านไม่มีเรื่องกับใคร ไม่เป็นศัตรูกับใคร เป็นมิตรกับคนทั้งนั้น เป็นญาติกับคนทั้งนั้น** พระองค์ทรงเสด็จไปที่นั่น ท่านทั้งหลายจึงเห็นพระพุทธรูป มักจะพูดกันว่าพระห้ามญาติ พระห้ามญาตินั้นคือ ยกพระหัตถ์ขึ้นทั้งสองข้างเป็นพระพุทธรูปยืน เอาพระหัตถ์ทั้งสองข้างมาห้ามญาติทั้ง ๒ ฝ่าย ทั้งฝ่ายขวา ฝ่ายซ้าย ให้มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันไม่ได้ทรงสอนอะไรมาก มีคนไปกราบทูลว่าให้พระองค์เสด็จไปที่อื่นเถิด อย่าไปทรงยืนตากแดดตากลมอยู่อย่างนั้น พระพุทธเจ้าก็ตรัสเป็น

คำที่เป็นคติสอนใจได้มากว่า **"เงาของญาตินั้นร่มเย็น"** เป็นภาษาบาลีย่อ ๆ ซึ่งแปลความเป็นไทยแล้วก็ได้ความอย่างนี้ **ร่มเงาของญาตินั้นร่มเย็น** ท่านทั้งหลาย ลองนึกดูว่า **ถ้าว่าญาติดีกันจริง ๆ แล้วญาตินั้นก็ร่มเย็นเหมือนกับต้นไม้ใหญ่ แต่ถ้าญาติไม่ดีก็ตรงกันข้ามก็กลายเป็นร้อนอีกเหมือนกัน** ถ้าหากว่าเป็นญาติที่ดีแล้วก็กลายเป็นความร่มความเย็นอย่างนั้น การที่จะนับว่าเราเป็นญาติกันหรือไม่เป็นญาติกันนั้น สำคัญอยู่ที่จิตใจ คือเราต้องมีจิตใจสูง มีจิตใจดีต่อกัน เป็นเรื่องที่สำคัญมาก คนที่ไม่ได้เป็นญาติเพียงแต่คบกันเป็นมิตร ถ้าหากว่าเอื้อเฟื้อกัน เรายังเคารพนับถือรักใคร่กัน แต่**คนที่เป็นญาติกัน ถ้าหากว่ามีธรรมะต่อกันแล้ว ก็ยิ่งจะทำให้เกิดความรู้สึกใกล้ชิดสนิทสนมกัน**

ดังนั้นคำสอนของพระพุทธเจ้า เรื่องธรรมะระหว่างญาตินั้นมีมาก ให้เห็นได้ว่า **เป็นญาติแล้วต้องมีธรรมะระหว่างกันและกัน อย่าสักแต่ว่าเป็นญาติโดยสายโลหิตอย่างเดียวเท่านั้น** การเป็นญาติแต่เพียงสายโลหิตอย่างเดียวไม่พอ เพราะบางทีอ้างความเป็นญาติฉกฉวยเอาประโยชน์ไปเป็นประโยชน์ของตัวเองก็มี หรือเป็นนักฉวยโอกาสโดยความเป็นญาติกันก็มี อย่างนี้ไม่ดี

ถ้าเป็นญาติกันแล้วต้องเอื้อเฟื้อต่อญาติ บางคนเป็นญาติกันพอญาติเจริญรุ่งเรือง ก็ไปอิงอาศัยใช้ร่มเงา ให้เป็นประโยชน์แก่ตนเอง แต่ไม่เกื้อหนุน ไม่ส่งเสริม ไม่สนับสนุนญาติ แทนที่จะทำให้ญาตินั้นได้สูงส่ง ญาตินั้นได้ดียิ่ง ๆ ขึ้นไป ก็ไม่ทำอย่างนั้น ก็กลับไปมุ่งเอาแต่ประโยชน์ส่วนตัว ทำให้เกิดภัยเกิดโทษแก่ญาติที่เจริญไปนั้น ได้ยกตัวอย่างง่าย ๆ เช่น เรื่องเงิน เรื่องทอง ญาติคนหนึ่งเป็นคนร่ำรวย ญาติอีกคนหนึ่ง

เป็นคนไม่มีเงิน หรือมีเงินน้อย หาเงินได้ยาก ญาติที่มีเงินมากนั้นก็เกื้อกูล แต่ญาติที่มีเงินน้อยนั้นไม่รู้จักคำว่าเกื้อกูลเกื้อกูลเท่าไร ๆ ก็ไม่พอ เกื้อกูลเท่าไร ๆ เหมือนกับว่ายังไม่เกื้อกูลเลย คอยเบียดคอยเบียนอยู่อย่างนั้น **อย่างนี้แม้เป็นญาติก็เหมือนไม่ใช่ญาติ ญาติมีแต่เผาผลาญ ล้างผลาญสร้างความเดือดร้อนให้เกิดขึ้น** คนที่เป็นญาติกันต้องนึกถึงข้อนี้ให้มาก ถ้าหากว่าไม่นึกถึงข้อนี้ให้ดีแล้วก็จะนึกไปได้ว่า คนนี้เป็นญาติกันทั้งที แต่ช่วยกันไม่ได้ คนนี้เป็นญาติกันทั้งที แต่ว่าไม่เห็นจะให้อะไรเลย คนนี้เป็นญาติทั้งที แต่ว่าประพฤติตนเหมือนกับไม่ใช่ญาติ เราไม่ร่ำรวย เขาก็ไม่คบ เขาไม่นับว่าเป็นญาติ ถ้าคนไหนรวยเขาถึงจะนับว่าเป็นญาติ ได้ปรากฏพูดกันอย่างนี้เสมอ ๆ ไม่ใช่เรื่องอื่นเรื่องของการไม่รู้จักประมาณนั่นเอง ไม่รู้ว่าที่เขาดีเขาเจริญขึ้นมานั้น เราจะส่งเสริมอย่างไร เขาจึงจะเจริญยิ่ง ๆ ขึ้นไป ไปอ้างความเป็นญาติแล้วก็ไปล้างผลาญเขา ทำให้เขาเกิดความเดือดร้อนอย่างนี้มีทั่ว ๆ ไป เป็นเรื่องธรรมดานี่แหละ แต่ว่าท่านคิดกันให้ดี

บางคนเมื่อมั่งคั่งสมบูรณ์ขึ้น เมื่อชีวิตก้าวหน้า มียศ มีศักดิ์ มีอะไรขึ้นไปสูงๆ ก็ลืมญาติ อย่างนี้ก็มีเหมือนกัน อย่างนี้ก็ไม่ดีเหมือนกัน เป็นฝ่ายดี เป็นฝ่ายที่สูงขึ้นไป เป็นญาติที่ได้รับการยกย่อง มียศ มีศักดิ์ มีฐานะ มีตำแหน่ง มีหน้าที่ มีอะไรต่ออะไรพร้อม แต่ว่าไม่รู้จักญาติซะอีก ญาติคนนั้นมาก็ไม่รู้จัก ญาติคนโน้นมาก็ไม่รู้จัก ไม่นับว่าเป็นญาติ จะคบแต่คนที่ร่ำรวย จะคบแต่คนที่มั่งคั่งสมบูรณ์ จะคบแต่คนที่มีเกียรติ มีศักดิ์ มีศรี ว่าเป็นญาติของตน อย่างนี้ก็มีเหมือนกัน ไม่ใช่ว่าไม่มี คือว่าคนที่ไม่นับญาติอย่าว่าแต่ญาติเป็นพี่ เป็นน้อง เป็นพี่ป้าน้าอากันเลย บางคนนั้นแม้แต่พ่อแม่ก็ไม่ยอมรับ พ่อแม่อยู่ในที่ที่ไม่เจริญ ในท้องถิ่นที่ไม่เจริญอย่างบ้านเมืองของเรา ก็เห็นง่าย ๆ พ่อแม่อยู่ต่างจังหวัด ลูกอยู่ในกรุงเทพ แต่ว่าพ่อแม่อยู่ต่างจังหวัดนั้น ทำยังไงเป็นยังไงท่านทั้งหลายก็เดาได้ ชีวิตของคนต่างจังหวัดนั้น จะนุ่งจะห่มหรืออะไร ๆ คนเขารู้ทั้งนั้นแหละว่านี่เป็นคนบ้านนอก เมื่อมาอยู่ในกรุงเทพฯ แล้ว ก็กลัวว่าคนเขาจะว่าเอาว่าเป็นคนบ้านนอก พอเห็นพ่อแม่ กลับไม่เหลียวแล บางทีก็แสดงอาการหลาย ๆ อย่าง ที่ให้เห็นได้ว่าเป็นคนที่ใช้ไม่ได้ คือไม่ยอมรับ พ่อแม่ก็ไม่ยอมรับแล้ว ผู้ให้กำเนิดก็ไม่ยอมรับแล้ว เคยมีเรื่องเล่ากันสืบ ๆ กันมา ท่านทั้งหลายคงเคยได้ยิน มารดาบิดา

น้ำตาตกเพราะลูก เรื่องอย่างนี้ก็มีมากเหมือนกัน เพราะว่าลูกนั้นไม่ยอมที่จะเอื้อเฟื้อต่อแม่ ไม่ยอมที่จะเอื้อเฟื้อต่อพ่อ อย่าว่าพี่น้องกันถือว่าเพียงแต่เป็นญาตินับเนื่องถึงกัน แม้แต่พ่อแม่แท้ ๆ บางคนยังทำได้ลงคอ ทำอย่างที่ว่านี้แหละ

เพราะฉะนั้นคนเราต้องรู้จักความเป็นญาติ เราต้องรู้จักญาติที่รู้จักพอดี ๆ อย่างหนึ่ง แล้วก็รู้จักทำตัวให้เหมาะสม กับความเป็นญาตินั้นอย่างหนึ่ง ทำ ๒ อย่างนี้เท่านั้น ไม่ต้องทำอื่นไกล ถ้าหากว่าเราทำอย่างนี้ได้แล้วละก็ เอาตัวรอดได้เหมือนกัน คือ ถ้าหากว่าพูดถึงเรื่องญาติแล้ว ก็พูดไปมากไปมาย ก็จะเป็นการกระทบกระทั่ง บางทีเหมือนกับว่าไปว่ากันหรือไปเสียดสีกัน แต่ที่จริงตั้งคติไว้ในใจ คือ ตั้งหลักไว้ในใจดังที่กล่าวมาแล้วเพียง ๒ อย่างนั้นก็พอแล้ว **เรารู้จักเลือกคนที่จะเป็นญาติที่ดี แล้วก็พยายามที่จะเป็นญาติที่ดีของญาติ ไม่ใช่เป็นญาติที่พึ่งไม่ได้** แต่ในขณะเดียวกันไม่ใช่ว่ารับเรื่องทั้งหมดของญาติมาเป็นเรื่องของเรา ถ้าคนไหนไม่เป็นญาติต้องเอาไว้ห่าง ๆ คนไหนเป็นญาติต้องเอามาไว้ใกล้ชิด ถ้าคนไหนเป็นญาติแล้วก็เท่าไหร่เท่ากัน คนไหนไม่เป็นญาติแล้วไม่ได้อย่างนี้ก็ไม่ถูกเหมือนกัน

บางคนมีเหมือนกัน อย่างที่กล่าวมา ถ้าในหมู่ญาติแล้ว แหมเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เหลือเกินเชียว แต่คนอื่นไม่มีน้ำใจ **ต้องมีน้ำใจทั้งต่อคนที่เป็นญาติ ทั้งต่อคนที่ไม่ใช่ญาติ** คนที่เป็นญาตินั้นต้องตั้งไว้พิเศษว่า เราจะต้องสงเคราะห์เขา เราจะต้องเอื้อเฟื้อเขา แต่ต้องพอดีพอเหมาะ ไม่ใช่ว่าเท่าไรก็ไม่พอ เท่าไหรก็ไม่รู้จักอิ่ม เท่าไหร่ก็ไม่พอสักที รบกวนกันเรื่อยให้เดือดเนื้อร้อนใจ เมื่อทำตนให้เป็นญาติที่รู้จักเลือกญาติที่ดี ๆ แล้วก็ต้องทำตนให้เป็นญาติที่ดีของญาติอีกด้วย **ไม่ใช่คิดแต่ให้ญาติดีฝ่ายเดียว แต่ตัวเองนั้นไม่ทำตนเป็นญาติที่ดีของญาติ ต้องทำตนให้เป็นญาติที่ดีของญาติด้วย** ทำตนให้เป็นที่พึ่งได้ พึ่งได้แค่ไหนเพียงไรนั้นอีกเรื่องหนึ่ง ต้องดูว่าเราจะควรจะให้เขาพึ่งได้ สักแค่ไหน เพียงใด อย่าให้เขาน้อยใจเพราะเขาพึ่งไม่ได้ในเรื่องที่ควรพึ่งอย่าให้เขาเสียใจว่ามีญาติทั้งทีแต่ก็พึ่งไม่ได้ ควรจะพึ่งได้ก็พึ่งไม่ได้ **ต้องนึกถึงหลักของความเป็นญาติเข้าไว้ ทั้งหลักความเป็นญาติทั้งโดยสายโลหิต ทั้งโดยทางธรรม คือธรรมระหว่างญาติ นึกไว้เสมอจะได้เป็นญาติที่ดีของญาติ** ญาติที่ดีของญาตินั้นญาติทั้งหลายก็เคารพนับถือ คนไหนเป็นญาติที่ดี แล้วท่านทั้งหลายลองสังเกตดูเถอะ ญาติเขาสาธุอนุโมทนาสาธุการ ยินดีนักหนา

แต่ว่ามีอย่างหนึ่งคือ บางคนนั้นไม่รู้จักว่า ญาติปรารถนาดี อย่างสมมติว่าเป็นคนไม่ค่อยทำการทำงาน ได้แต่อิงอาศัย คนที่เป็นญาติเตือนเข้าสอนเข้าก็โกรธ โมโหหาว่ามาสอน เป็นญาติพี่ไม่ได้ และมาว่ามากล่าวอย่างนั้น อย่างนี้ก็มีเหมือนกันคนเข้าใจผิด บางคนนั้น **เป็นญาติกันเขาสอนต้องยอมรับฟัง เขาสอนให้ดีก็ต้องยอมรับฟัง** ไม่ใช่ว่าจะนึกแต่เพียงอย่างเดียวว่าเรานี่มันจน เขาไม่เอากับเรา เขาไม่คบค้าสมาคมกับเรา เขามีแต่เรื่องจะด่าจะว่าแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น **ต้องนึกว่าไม่ใช่เขาเอาแต่จะด่าจะว่า เขาต้องการที่จะเอื้อเฟื้อเหมือนกัน แต่เขาต้องดูให้พอเหมาะพอดี** ความเป็นญาติมีความสำคัญดังที่กล่าวมาพอสมควรนี้ ทำให้เห็นได้ว่าความเป็นญาติกับความเป็นมิตรนั้นเป็นเรื่องของธรรมะในทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวเนื่องถึงกัน

คนที่ยังอยู่กันในโลกนี้ เป็นคนที่จะต้องเกิด แก่ เจ็บ ตายด้วยกันทั้งนั้น ก็ **ต้องสร้างความเป็นมิตร และก็สร้างความเป็นญาติ ให้ความเป็นมิตรเกิดขึ้นให้ได้ ให้ความเป็นญาติเกิดขึ้นให้ได้** ความเป็นมิตรก็อย่าให้ขาด ความเป็นญาติก็อย่าให้ขาด คอยเสริมคอยต่อ ในขณะเดียวกันก็ต้องรู้จักเลือก รู้จักทำให้พอเหมาะพอดีแก่ความเป็นญาติอีกเหมือนกัน เวลาสำหรับการบรรยายในวันนี้ได้สิ้นสุดลง ขอความสุขสวัสดีจงมีแก่ท่านสาธุชนทุกท่าน.

■■■■

พระพุทธดำรัส **"สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตา"** ตรัสแสดงความมิใช่ตน (อนตฺตา) ของสังขาร/สังขตธรรมทั้งปวง มีเบญจขันธ์เป็นต้น ในลำดับแห่งนิพิทาเท่านั้น มิได้ทรงหมายถึงลักษณะแห่งนิพพานธาตุ โดยปรมัตถ์ อันเป็นวิสังขาร/อสังขตธรรมแต่ประการใดเลย

อาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิ (ไม่ประสงค์จะออกนาม) ผู้ได้เคยอยู่ศึกษาภาษาบาลี ในประเทศพม่าเป็นเวลากว่า ๑๕ ปี จนสำเร็จการศึกษาภาษาบาลีชั้นสูงสุด เป็นผู้รู้ภาษาบาลีอย่างดี ได้ให้คำอธิบายความหมายพระพุทธดำรัส "สพฺเพ ธมฺมา" ว่า **ทรงประสงค์เอาสังขาร/สังขตธรรมทั้งหลายทั้งปวง มีเบญจขันธ์เป็นต้น เท่านั้น** ไว้ดังนี้

พระคาถานี้ว่า

"สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตาติ
ยทา ปญฺญาย ปสฺสติ
อถ นิพฺพินฺทติ ทุกฺเข
เอส มคฺโค วิสุทฺธิยา"

คำว่า สพฺเพ ธมฺมา หมายถึงเบญจขันธ์ ดังที่พระอรรถกถาจารย์อธิบายว่า สพฺเพ ธมฺมาติ ปญฺจกฺขนฺธา เอว อธิปฺเปตา. ทั้งนี้เพราะเป็นฐานะที่แสดงพระนิพพิทาญาณอันเป็นวิปัสสนาญาณที่ ๖ ในวิปัสสนาญาณ ๑๐ หรือเป็นวิปัสสนาญาณที่ ๘ ในวิปัสสนาญาณ ๑๖ อารมณ์ของวิปัสสนาญาณต่าง ๆ นอกจากมรรคญาณ, ผลญาณ และปัจจเวกขณญาณต้องเป็นสังขารธรรมคือขันธ์ ๕ เท่านั้น พระบรมศาสดาจึงตรัสไว้อย่างชัดเจนว่า

"สพฺเพ สงฺขารา อนิจฺจาติ..."

คำว่า นิพฺพินฺทติ ในคาถาทั้ง

๓ เหล่านี้ ระบุถึงนิพพิทาญาณ ดังคัมภีร์วิสุทธิมรรคมหาฎีกา ๓.๑๓ (ฉบับมหาจุฬา) กล่าวว่า

"นิพฺพินฺทติ ทุกฺเขติ ตสฺมึเยว อนิจฺจาการโต ทิฏฺเฐ "สพฺเพ สงฺขาราติ วุตฺเต เตภูมเก ขนฺธ-ปญฺจกสงฺขาเต ทุกฺเข นิพฺพินฺทติ นิพฺพิทาญาณํ ปฏิลภติ."

"บทว่า นิพฺพินฺทติ ทุกฺเข มีความว่า ย่อมเบื่อหน่าย คือ บรรลุนิพพิทาญาณในทุกข์ คือเบญจขันธ์ที่เกิดในภูมิ ๓ ซึ่งได้รับการตรัสว่าเป็นสังขารธรรมทั้งสิ้น อันนักปฏิบัติรู้เห็นโดยอาการที่ไม่เที่ยงนั้น."

นอกจากนั้น พระธรรมปาล-เถระ ผู้รจนาวิสุทธิมรรคมหาฎีกา ยังกล่าวอีกว่า

"เอส มคฺโค วิสุทฺธิยาติ เอส นิพฺพิทานุปสฺสนาสงฺขาโต วิราคาทีนํ การณภูโต นิพฺพานสฺส อธิคมุปาโย."

"บาทคาถาว่า เอส มคฺโค วิสุทฺธิยา มีความว่า วิปัสสนาญาณนี้ คือ นิพพิทาญาณ เป็นเหตุของมรรคญาณ (วิราคะ) เป็นต้น คือเป็นเหตุให้บรรลุพระนิพพาน"

บรรดา ๓ คาถาเหล่านี้ คาถาแรกตรัสว่า สพฺเพ สงฺขารา อนิจฺจาติ เพื่อให้ทราบว่า อารมณ์ของวิปัสสนา คือ เตภูมกสังขารธรรม แม้พยางค์ในบาทคาถาจะเกิน ๑ พยางค์เป็น ๙ พยางค์ ก็ไม่ถือว่าผิดฉันทลักษณ์ เพราะอาจรวม ๒ พยางค์เป็น ๑ พยางค์ และถือว่าเป็นครุได้ กฎเช่นนี้อนุญาตไว้ในฉันท์สันสกฤต แม้คัมภีร์สัททนีติ สุตตมาลา หน้า ๔๙๖ ก็กล่าวว่า

"คาถาปเทสุ อริยารหจริยาทิ-โยเค อธิกกฺขโรปิ ปาโท อนุปวชฺโช."

"เมื่อมีการประกอบศัพท์ต่าง ๆ เช่น อริย, อรห, จริย ในบาทคาถาทั้งหลาย แม้บาทคาถาจะมีพยางค์เกินจำนวน ก็ไม่ควรจะกล่าวโทษ."

คาถาที่ ๒ ตรัสว่า สพฺเพ สงฺขารา ทุกฺขาติ เป็นคาถา ๘ พยางค์ ในที่นี้ทรงประกอบใช้ สงฺขารา ศัพท์ เพื่อให้ครบจำนวนพยางค์ ส่วนคาถาที่ ๓ ตรัสว่า สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตาติ ในที่นี้ทรงประกอบใช้ ธมฺมา ศัพท์แทน สงฺขารา ศัพท์ เพื่อรักษาฉันท์ ทั้งนี้เพราะได้ตรัสถึงสังขารธรรมว่าเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ แล้วธรรมที่ตรัสว่าเป็นอนัตตา ก็เป็นสังขารธรรมที่ไม่เที่ยง และเป็นทุกข์นั่นเอง จึงไม่ตรัส สงฺขารา ศัพท์ซ้ำอีกเพราะผู้ฟังเข้าใจอยู่แล้ว จึงได้ทรงประกอบใช้ ธมฺมา ศัพท์ว่า สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตาติ เพื่อรักษาฉันท์ดังกล่าว

สพฺพ ศัพท์ ในคำว่า สพฺเพ ธมฺมา เรียกว่า สาวเสสสพฺพ (สพฺพ ศัพท์ที่มีส่วนเหลือ) เพราะระบุถึงเบญจขันธ์เท่านั้น ไม่ใช่ระบุถึงเตภูมกธรรมและโลกุตตรธรรมทั้งหมด

วิธีใช้ สพฺพ ศัพท์ มี ๒ วิธี คือ

๑. **สาวเสสสพฺพ** สพฺพ ศัพท์ที่มีส่วนเหลือ เช่น พระพุทธดำรัสว่า

"สพฺเพ ตสนฺติ ทณฺฑสฺส สพฺเพ ภายนฺติ มจฺจุโน"

"สัตว์ทั้งหมดกลัวอาชญาและความตาย."

พระอรรถกถาจารย์ได้อธิบายว่า พระขีณาสพ, ช้างอาชาไนย, ม้าอาชาไนย, วัวอาชาไนย บุคคลเหล่านี้ไม่กลัวอาชญาและความตาย สพฺพ ศัพท์ในที่นี้ จึงเป็น สาวเสส-สพฺพ บาลีว่าดังนี้

"อิมิสฺสา จ เทสนาย พฺยญฺชนํ สาวเสสํ, อตฺโถ ปน สาวเสโส..."

"สพฺเพ ตสนฺตีติ วุตฺเตปิ หตฺถาชาเนยฺโย อสฺสาชาเนยฺโย อุสฺภาชาเนยฺโย ขีณาสโวติ อิเม จตฺตาโร ฐเปตฺวา อวเสสา ตสนฺตีติ เวทิตพฺพา.

(อรรถกถาธรรมบท ภาค ๕ หน้า ๔๔-๔๕)

๒. **นิรวเสสสพฺพ** สพฺพ ศัพท์ที่ไม่มีส่วนเหลือ เช่น สพฺเพ สงฺขารา อนิจฺจา. สพฺเพ สงฺขารา ทุกฺขา.

คัมภีร์ปฏิสัมภิทามรรคและวิสุทธิมรรค แสดงวิปัสสนาญาณ ๑๖ ประเภท ตั้งแต่นามรูปปริจ-เฉทญาณ จนถึงปัจจเวกขณญาณ ส่วนในพระสูตรต่าง ๆ พระพุทธองค์ทรงแสดงวิปัสสนาญาณโดยสังเขป เช่น ในอนัตตลักขณสูตร ตรัสว่า

"เอวํ ปสฺสํ ภิกฺขเว สุตวา อริยสาวโก รูปสฺมิมฺปิ นิพฺพินฺทติ, เวทนายปิ นิพฺพินฺทติ, สญฺญายปิ นิพฺพินฺทติ, สงฺขาเรสุปิ นิพฺพินฺทติ, วิญฺญาณสฺมิมฺปิ นิพฺพินฺทติ."

คำว่า นิพฺพินฺทติ ระบุถึงภยญาณจนถึงวุฏฐานคามินีวิปัสสนาที่เกิดก่อนมรรคญาณ จึงหมายถึงวิปัสสนาญาณเหล่านี้ คือ ภยญาณ, อาทีนวญาณ, นิพพิทาญาณ, มุญจิตุกัมยตาญาณ, ปฏิสังขาญาณ,

สังขารุเปกขาญาณ และอนุโลมญาณ

"นิพฺพินฺทํ วิรชฺชติ, วิราคา วิมุจฺจติ, วิมุตฺตสฺมึ 'วิมุตฺตมิติ ญาณํ โหติ,

'ขีณา ชาติ, วุสิตํ พฺรหฺมจริยํ, กตํ กรณียํ, นาปรํ อิตฺถตฺตายาติ ปชานาติ."

"เมื่อเบื่อหน่าย ย่อมกำจัดกิเลส นักปฏิบัติย่อมหลุดพ้นเพราะกำจัดกิเลสได้ เมื่อหลุดพ้นแล้ว จะเกิดญาณที่รู้ว่าหลุดพ้นทราบว่า ชาติหมดสิ้นแล้ว เราอยู่จบพรหมจรรย์แล้ว กระทำกิจที่ควรทำแล้ว ไม่มีกิจอื่นที่ควรกระทำเพื่อความเป็นเช่นนี้."

พระดำรัสว่า นิพฺพินฺทํ วิรชฺชติ ระบุถึงมรรคญาณ. พระดำรัสว่า วิราคา วิมุจฺจติ ระบุถึงผลญาณ. พระดำรัสว่า วิมุตฺตสฺมึ วิมุตฺตมิติ ญาณํ โหติ ระบุถึงปัจจเวกขณญาณ. พระดำรัสว่า ขีณา ชาติ... ปชานาติ อาการพิจารณาในขณะเกิดปัจจเวกขณญาณ. ดังมีสาธกว่า

"นิพฺพินฺทตีติ อุกฺกณฺฐติ. เอตฺถ จ นิพฺพิทาติ วุฏฺฐานคามินีวิปสฺสนา อธิปฺเปตา. นิพฺพินฺทํ วิรชฺชตีติ เอตฺถ วิราควเสน จตฺตาโร มคฺคา กถิตา. วิราคา วิมุจฺจตีติ วิราเคน มคฺเคเนว เหตุภูเตน ปฏิปฺปสฺสทฺธิวิมุตฺติวเสน วิมุจฺจติ. อิมินา จตฺตาริ สามญฺญผลานิ กถิตานิ. วิมุตฺตสฺมึ วิมุตฺตมิติ ญาณํ โหตีติ อิมินา ปน ปจฺจเวกขณญาณํ กถิตํ. ขีณา ชาตีติอาทีหิ ตสฺส ภูมิ. เตน หิ ญาเณน อริยสาวโก ปจฺจเวกฺขนฺโต ขีณา ชาตีติอาทีนิ ปชานาติ."

"บทว่า นิพฺพินฺทติ แปลว่า ย่อมเบื่อหน่าย, ในบทนี้ระบุถึงวุฏฐานคามินีวิปัสสนา ส่วนบทว่า นิพฺพินฺทํ วิรชฺชติ ระบุถึงมรรค ๔ เพราะเป็นสภาพธรรมที่ขจัดกิเลส. คำว่า วิราคา วิมุจฺจติ มีความว่า ย่อมหลุดพ้นด้วยอำนาจปฏิปัสสัทธิวิมุตติ เพราะมรรคที่ขจัดกิเลสได้ อันเป็นเหตุ (ให้เกิดผล). บทว่า วิราคา วิมุจฺจติ นี้ ระบุถึงสามัญญผล ๔ ส่วนคำว่า วิมุตฺตสฺมึ วิมุตฺตมิติ ญาณํ โหติ ระบุถึงปัจจเวกขณญาณ คำว่า ขีณาชาติ เป็นต้น แสดงอารมณ์ของปัจจเวกขณญาณนั้น เพราะพระอริยสาวกรู้ว่า "ชาติสิ้นสุดแล้ว" ในการพิจารณาด้วยปัจจเวกขณญาณนั้น

■ ■ ■ ■

หลักสมถวิปัสสนากัมมัฏฐาน เพื่อทำนิพพานให้แจ้ง (ต่อ)

โดย

พระมหาเสริมชัย ชยมงฺคโล ป.ธ.๖

(ต่อจากฉบับที่แล้ว)

๔.๓ ธรรมที่เป็นอารมณ์ของวิปัสสนา สติปัฏฐาน ๔

คือ**ธรรมที่เป็นอารมณ์ เป็นที่ตั้งแห่งสติ ๔ อย่าง** ซึ่งได้เคยกล่าวเกริ่นมาแล้วในตอนที่ ๔ เรื่อง **หลักสมถวิปัสสนากัมมัฏฐานเพื่อทำนิพพานให้แจ้ง** ข้อที่ ๔.๑ สมถกัมมัฏฐานหรือสมถภาวนา (ในนิตยสารธรรมกาย เล่มที่ ๓๙) ได้แก่

กายานุปัสสนาสติปัฏฐาน มีสติพิจารณาเห็นกายในกาย ทั้ง ณ ภายใน และ ณ ภายนอก

เวทนานุปัสสนาสติปัฏฐาน มีสติพิจารณาเห็นเวทนาในเวทนา ทั้ง ณ ภายใน และ ณ ภายนอก

จิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน มีสติพิจารณาเห็นจิตในจิต ทั้ง ณ ภายใน และ ณ ภายนอก

ธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐาน มีสติพิจารณาเห็นธรรมในธรรม ทั้ง ณ ภายใน และ ณ ภายนอก

เพราะฉะนั้นการมีสติพิจารณาเห็นกาย เวทนา จิต ธรรม ทั้ง ณ ภายใน และ ณ ภายนอก ตั้งแต่ระดับสมถภาวนา อบรมจิตใจให้สงบระงับจากกิเลสนิวรณ์ ถึงระดับอนุวิปัสสนาให้เกิด **วิปัสสนาปัญญา** เราจะเห็นว่า**สมถะและวิปัสสนานั้นเป็นไปด้วยกัน กลมกลืนกัน** และโดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้**มีสติพิจารณาเห็นธรรมในธรรม** นั้น ได้แก่การมีสติพิจารณาเห็นธรรมในธรรม คือ **นิวรณ์ ๕ อุปาทานขันธ์ ๕ อายตนะ ๑๒ อริยสัจ ๔**

และ **สัมโพชฌงค์ ๗** นี้คือข้อแนะนำใน**การมีสติพิจารณาเห็นธรรมในธรรม** ซึ่งเป็นทั้ง**สมถะ** และ **วิปัสสนา** สมถะก็คือ**มีสติพิจารณาเห็นนิวรณ์ ๕**

การมีสติพิจารณาเห็นนิวรณ์ ๕ ก็คือให้**พิจารณาเห็น** และ **กำจัดกิเลสนิวรณ์** นั่นเอง กล่าวคือ **ให้มีสติรู้เท่าทันกิเลสนิวรณ์เครื่องกั้นปัญญา ที่เป็นทั้งอุปสรรคของสมาธิ และเป็นทั้งเครื่องกั้นปัญญา** กล่าวคือ เมื่อสมาธิไม่เกิดและไม่เจริญขึ้นก็ทำให้จิตใจมัวหมองด้วยอุปกิเลส ได้แก่**ถีนมิทธะ** ความง่วงหรือจิตใจหดหู่ท้อถอย **วิจิกิจฉา** ความลังเลสงสัย **พยาบาท** ความหงุดหงิดถึงโกรธพยาบาท **อุทธัจจ-กุกกุจจะ** ความฟุ้งซ่านหรือวิตกกังวลไปในเรื่องต่าง ๆ นอกพระกัมมัฏฐาน และ **กามฉันทะ** ความยินดีพอใจยึดติดอยู่ในกามคุณทั้ง ๕ คือ ในรูป เสียง กลิ่น รส สิ่งสัมผัสทางกาย เพราะว่า กิเลสนิวรณ์เครื่องกั้นปัญญานี้แม้แต่อย่างใดอย่างหนึ่ง เมื่อมีปรากฏขึ้นในจิตใจของผู้ใดแล้ว จิตใจย่อมขุ่นมัวไม่ผ่องใส การที่พระโยคาวจรจะเห็นอรรถเห็นธรรมโดยชัดแจ้งตามที่เป็นจริง ตามวิธีการและวัตถุประสงค์ของการเจริญสมถวิปัสสนากัมมัฏฐาน เป็นอันว่าเป็นไปไม่ได้ เพราะฉะนั้นใน**สติปัฏฐาน ๔** ในข้อมีสติพิจารณา**เห็นธรรมในธรรม** คือนิวรณ์ ๕ นี้จึงมี**เป็นข้อแรกเป็นประธานเลย** เพราะฉะนั้น "**สมถ-กัมมัฏฐาน**" จึงเป็นข้อแนะนำ**ที่ต้องปฏิบัติเพื่อกำจัดกิเลสนิวรณ์ให้ได้** ถ้ากำจัดกิเลสนิวรณ์ไม่ได้ การที่จะเห็นอรรถเห็นธรรมแท้จริงนั้นย่อมไม่ได้ คือย่อมไม่อาจเห็นแจ้งรู้แจ้งสภาวะของธรรมชาติตามที่เป็นจริงได้ ก็เป็นแต่เพียงท่องจำเอา หรือจำได้ด้วยสัญญา หรือเป็นแต่เพียงบริกรรมภาวนา หรือภาวนาในบริกรรม คือเป็นแต่สมถะเท่านั้น เพราะฉะนั้นจะต้องกำจัดกิเลสนิวรณ์

ก่อน เมื่อ**กำจัดกิเลสนิวรณ์แล้ว จิตใจจึงผ่องใสควรแก่งาน** เป็น "**จิตตวิสุทธิ**" **เป็นเหตุให้เกิด ตั้งอยู่และให้เจริญวิปัสสนาได้ดี พระโยคาวจรก็สามารถพิจารณาเห็นอรรถเห็นธรรมได้ชัดแจ้งตามที่เป็นจริงได้** ได้แก่การพิจารณา **อุปาทานขันธ์ ๕** ว่ามีอะไรเป็นเหตุเป็นปัจจัย พิจารณาไปถึง **อายตนะ ๑๒** และ **ธาตุ ๑๘** นั่นเอง แต่ว่าในสติปัฏฐานสูตรท่านกล่าวแต่เพียง **อายตนะ ๑๒** ก็กินความไปถึง**ธาตุ ๑๘ ให้เห็นเหตุเห็นปัจจัย เห็นอุปาทานขันธ์ ๕** หรือ**เบญจขันธ์ เห็นความติดอยู่ในโลกด้วยกิเลสที่ชื่อว่า "สัญโญชน์"** ด้วยว่าเพราะมีเหตุมีปัจจัยจากผัสสะ ระหว่างธาตุกระทบ กับธาตุรับ และมีธาตุรับรู้แล้ว ก็ปรุงแต่งทางใจให้เกิดเวทนาเสวยทุกขเวทนาบ้าง สุขเวทนาบ้าง ให้เกิดความยึดมั่นถือมั่นด้วยตัณหาและทิฏฐิ แล้วก็ทำกรรมดีบ้าง ทำกรรมชั่วบ้าง ที่ทำกรรมดีนั้นก็เป็นความดีระดับโลกิยธรรม ยังไม่พ้นวิสัยของโลก จึงติดอยู่ในโลกด้วย เป็นทุกข์ด้วยค่าที่ว่า "**ติดอยู่ในโลก**" ก็คือว่า**ยังมีเหตุมีปัจจัยให้เกิดอยู่ร่ำไป** เมื่อกระทำกรรมแล้ว **กมฺมํ เขตฺตํ ตณฺหา สิเนหํ วิญฺญาณํ พีชํ** ตราบใดที่**มีวิญญาณอันคลุกเคล้าชุ่มโชกด้วยตัณหา**อยู่ ย่อมกระทำกรรมชั่ว เป็นชนกกรรมให้ไปเกิดในภพภูมิที่เป็นสุคติบ้าง ทุคติบ้าง ตามกรรม กรรมดีมากหรือกรรมชั่วมาก ก็ไปเกิดในภพภูมินั้นตามประเภทและน้ำหนักของกรรมที่ให้ผลก่อน

อนึ่ง ในสติปัฏฐานข้อที่๓ **การมีสติพิจารณาเห็นธรรมในธรรม** คือ **อริยสัจ ๔** แม้จะไม่มีการกล่าวรายละเอียดเรื่องปฏิจจสมุปบาทธรรม ๑๒ ก็อย่าสงสัยเลย มีอยู่ในนั้นแหละ เพราะเหตุใด ? เพราะเหตุว่าเมื่อกล่าวถึงอริยสัจ ๔ แล้ว ก็กล่าวถึงทุกขสัจ สมุทัยสัจ นิโรธสัจ และมรรคสัจ ปฏิจจสมุปบาทธรรม ๑๒ ก็ไม่หนีไปไหน ก็อยู่ในสมุทัยสัจนั้นเอง เพราะฉะนั้นเมื่อพิจารณาเห็นสมุทัยสัจก็ย่อมได้พิจารณาเห็นปฏิจจสมุปบาทธรรม **คือพิจารณาเห็นเหตุในเหตุไปถึงต้นเหตุให้เกิดทุกข์ ก็เห็นแจ้งทั้งทุกขสัจ และสมุทัยสัจ** เมื่อเห็นแจ้งในทุกขสัจสมุทัยสัจ **มรรคสัจก็เกิดและเจริญขึ้น และในขณะเดียวกันการทำนิโรธให้แจ้งก็เกิดขึ้น** เพราะว่าเมื่อพิจารณาสภาวธรรมและขณะเมื่อพิจารณาเห็นแจ้งแทงตลอดในอริยสัจ ๔ นี้แล้วโคตรภูญาณก็เกิดและเจริญขึ้น **โคตรภูญาณยึดหน่วงพระนิพพานเป็นอารมณ์ มรรคมีองค์ ๘ รวมเป็นเอกสมังคี มรรคญาณก็เกิด และเจริญขึ้นทำหน้าที่ปหานสัญโญชน์กิเลสเครื่องร้อยรัดให้ติดอยู่กับโลกโดยเด็ดขาดเป็นสมุจเฉทปหาน ตามระดับภูมิธรรม**

ที่ปฏิบัติได้ ในขณะนั้นเอง**นิโรธสัจก็แจ้ง** เพราะสมุทัยดับ **เป็นสภาวะที่ทุกข์ดับเพราะเหตุดับ** ตรงนี้แหละที่พระอรหันต์ท่านได้บรรลุ "**นิโรธธาตุ**" ก็คือท่านได้บรรลุ "**พระนิพพานธาตุ**" นั่นแหละ **เป็นความบรรลุมรรค ผล และนิพพานธาตุ**

เพราะฉะนั้นเมื่อ**พิจารณาอริยสัจ ๔ รู้แจ้งแทงตลอด ก็จะเห็นแจ้งในปฏิจจสมุปบาทธรรม เมื่อพิจารณาปฏิจจสมุปบาทธรรมก็เห็นแจ้งในอริยสัจ ๔ อันเป็นไปในญาณ ๓** (คือ สัจจญาณ กิจจญาณ และกตญาณ) **ด้วยอาการอย่างนี้** และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในตัว **มรรคสัจ** ในฝ่าย "**สัมมาสติ**" ก็กลับมาเป็น **การมีสติพิจารณาเห็นกายในกาย เวทนาในเวทนา จิตในจิต** และ **ธรรมในธรรม** ก็กลับมาลงที่**อริยสัจ ๔** อีก **ไม่ได้ไปไหน เกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันหมด ก็จะเข้าใจและรู้แจ้งแทงตลอดไปด้วยกันหมด**

ในสติปัฏฐาน ๔ การมีสติพิจารณาเห็นธรรมในธรรมนั้น ยังมีอีกข้อหนึ่งที่สำคัญคือ **สัมโพชฌงค์** ซึ่ง**เป็นธรรมสามัคคี เป็นองค์แห่งปัญญาเครื่องตรัสรู้** มีอยู่ ๗ ข้อ ซึ่งจะเกิดและเจริญขึ้นขณะบำเพ็ญสติปัฏฐาน ๔ นั้นแหละ ในส่วนที่เป็น**สัมมาสติ**

ธัมมวิจยสัมโพชฌงค์ นี่แหละ **ธรรมวิจัย แยกแยะวิเคราะห์**ว่า **อย่างไรเป็นกุสลาธัมมา อย่างไรเป็นอกุสลาธัมมา อย่างไรเป็นอัพยากตาธัมมา** และ**อย่างไรเป็นอนัตตา และอย่างไรเป็นอัตตาตามที่เป็นจริง** นี่แหละธัมมวิจัยถ้าปฏิบัติไปแล้วย่อมลึกซึ้งไปอย่างนั้น

วิริยสัมโพชฌงค์ คือเมื่อวิจัยธรรมเห็นอะไรใช่ทาง เห็นอะไรไม่ใช่ทาง เห็นอะไรที่เป็นทุกข์ เห็นอะไรที่เป็นเหตุแห่งทุกข์ เห็นอะไรที่เป็นอนัตตาที่แท้จริง เห็นแน่ชัดแล้ว ก็ประกอบความเพียรอย่างเดียว มุ่งจะให้สำเร็จ นั่นแหละวิริยสัมโพชฌงค์

ให้เกิด**ปีติสัมโพชฌงค์** คือความปีติ อิ่มเอิบใจ และ **ปัสสัทธิ** คือความสงบ ให้เกิด**สมาธิสัมโพชฌงค์** คือจิตสงบหยุดนิ่งเป็นหนึ่ง และ **อุเบกขาสัมโพชฌงค์** คือความวางเฉย

นั่นแหละ**มีสติรู้ มีสติเห็น**ว่าในใจของเรานั้น**มีสัมโพชฌงค์**หรือ**ไม่มี อย่างไร** ซึ่งความจริงแล้วจะต้องเกิดและเจริญขึ้น พาให้คุณธรรมอื่น คือข้อปฏิบัติอื่นที่ยังไม่เกิดให้เกิด และที่ยังไม่เจริญ ให้เจริญขึ้นเป็น**โพธิปักขิยธรรม ๓๗ ประการ** นี่เป็น "**องค์ธรรมเครื่องตรัสรู้**" คือ **ต้องรู้เอง** ชื่อว่า "**ตรัสรู้**" ต้องเห็นเอง ชื่อว่า "**ตรัสเห็น**" **สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า** เมื่อทรงบำเพ็ญสมณธรรมอยู่ที่ใต้ควงไม้ศรีมหาโพธิเมื่อคืนวันเพ็ญเดือนวิสาขะ เมื่อ ๒๕๘๔ ปีล่วงมาแล้วนั้น **ทรงเห็นก่อนจึงรู้** แล้วก็ทรงนำเอาพระธรรมที่ตรัสรู้แล้วนั้นมาสอนเรา **เรานั้นรู้ก่อนจึงเห็นทีหลัง ต้องตรัสรู้ตรัสเห็น** คือ **ต้องเห็นเองรู้เอง** แต่ว่า **รู้ตามตำรานี่เป็นหลักก่อน แล้วจึงต้องปฏิบัติให้เห็นเอง รู้เอง แจ่มแจ้งเอง ณ ภายใน** นั่นแหละจึงเป็นตัว "**สัมมาทิฏฐิ**" และประกอบพร้อมด้วย "**สัมมาสังกัปโป**" ไปถึง "**สัมมาสัมพุทโธ**" นั่นสำหรับสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า **ตรัสรู้แจ้งทั้งอริยสัจ ๔** และ **รู้แจ้งโลก** แต่อย่างพวกเราที่พยายามจะปฏิบัติตามพระสัทธรรมของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ก็รู้แจ้งเห็นแจ้งในพระอริยสัจที่ ๔ เองเหมือนกัน ไม่ใช่เพียงรู้จาก เพียงแต่การอ่าน การฟังอย่างเดียว หรือเพียงแต่คิดด้วยสติปัญญา (ที่ยังมีกิเลสนิวรณ์อยู่) อย่างเดียว จะต้องให้เจริญไปถึง**ภาวนามยปัญญา** ต้องเจริญทั้ง**สมถะ**และ**วิปัสสนา ให้เกิดวิปัสสนาปัญญาจริง ๆ ให้ถึงโลกุตตรปัญญาจริง ๆ ถึงจะบรรลุมรรค ผล นิพพาน**ได้ และในกรณีที่โคตรภูญาณเกิดและเจริญขึ้นยึดหน่วงพระนิพพานเป็นอารมณ์ มรรคจิตเกิดในกระแสโคตรภูญาณนั่นแหละ สัมโพชฌงค์เกิดและเจริญขึ้นประกอบพร้อมด้วยคุณธรรมข้ออื่น ๆ เป็นโพธิปักขิยธรรมนี้แหละ โพธิปักขิยธรรมทั้ง ๓๗ ประการนั้นก็เกิดเจริญขึ้น ประชุมพร้อมกัน มรรคจิตและมรรคปัญญาอันเกิดและเจริญขึ้นเป็นมรรคญาณจึงปหานสัญโญชน์กิเลสเครื่องร้อยรัดให้ติดอยู่กับโลก ให้หมดสิ้นไปตามระดับภูมิธรรมที่ปฏิบัติได้ **โพธิปักขิยธรรม**นั้นได้แก่ **สติปัฏฐาน ๔ สัมมัปปธาน อิทธิบาท ๔ อินทรีย์ ๕ พละ ๕ โพชฌงค์ ๗** และ **อริยมรรคมีองค์ ๘** ย่อมเกิดและเจริญขึ้นปหานกิเลสสัญโญชน์กิเลสเครื่องร้อยรัดให้ติดอยู่กับโลกให้หมดสิ้นไปด้วยประการฉะนี้

อาการที่พระอริยเจ้าได้บรรลุมรรค ผล นิพพานนี้ มีข้อที่น่าสังเกตดังนี้

(๑) ขณะเมื่อมรรคจิต มรรคปัญญา อันรวมเรียกว่า "**มรรคญาณ**" ทำหน้าที่ปหานคือละสัญโญชน์กิเลสเครื่องร้อยรัดให้ติดอยู่กับโลกนั้น มรรคมีองค์ ๘ รวม**เป็นเอกสมังคี สัมมาสมาธิแห่งมรรคและผลย่อมเจริญ อย่างต่ำขั้นปฐมฌานขึ้นไป** และ**มีกำลังเสมอกัน**กับ **กำลังวิปัสสนาที่พระโยคาวจรได้บำเพ็ญมาแล้ว ตั้งแต่ระดับอนุวิปัสสนา** เห็นแจ้งในสังขารธรรมบรรดาที่ประกอบด้วยปัจจัยปรุงแต่ง (สังขตธรรม) ทั้งหลายทั้งปวง มีเบญจขันธ์เป็นต้นว่าเป็นอนิจฺจํ ทุกฺขํ อนตฺตา เป็น **วิปัสสนาปัญญา** ชื่อว่า "**ได้อนุโลมขันติ**"

และเจริญขึ้นไป "**โลกุตตรปัญญา คือ ปัญญาอันเห็นแจ้งแทงตลอดอริยสัจ ๔ ด้วยญาณ ๓** คือ สัจจญาณ กิจจญาณ กตญาณ **แล้วย่างลงสู่ "สัมมัตตนิยาม" ในขณะบรรลุมรรค และ ผล** ด้วยอาการมีอาทิอย่างนี้[๑]

เมื่อพิจารณาเห็นความดับแห่งเบญจขันธ์ (ที่เป็นของไม่เที่ยง) ว่า เป็นนิพพานเที่ยง ย่อมย่างลงสู่ "สัมมัตตนิยาม" (ปญฺจนฺนํ ขนฺธานํ นิโรโธ นิจฺจํ นิพฺพานนฺติ ปสฺสนฺโต สมฺมตฺตนิยามํ โอกฺกมติ.)

เมื่อพิจารณาเห็นความดับแห่งเบญจขันธ์ (ที่เป็นทุกข์) ว่า เป็นนิพพานเป็นสุข (สุขํ นิพพานํ) ย่อมย่างลงสู่สัมมัตตนิยาม

เมื่อพิจารณาเห็นความดับแห่งเบญจขันธ์ (ที่มีอาพาธ) ว่า เป็นนิพพานไม่มีอาพาธ (อนาพาโธ นิพฺพานํ) ย่อมย่างลงสู่สัมมัตตนิยาม

เมื่อพิจารณาเห็นความดับแห่งเบญจขันธ์ (ที่ไม่ยั่งยืน) ว่า เป็นนิพพานมีความยั่งยืน (ธุวํ นิพพานํ) ย่อมย่างลงสู่สัมมัตตนิยาม

เมื่อพิจารณาเห็นความดับแห่งเบญจขันธ์ (ที่เป็นของว่างเป็นของเปล่า เป็นของไม่มีแก่นสารสาระ) ว่า เป็นนิพพานไม่ว่างไม่เปล่า มีสาระ (อริตฺตํ อตุจฺฉํ อสารํ นิพฺพานํ) ย่อมย่างลงสู่สัมมัตตนิยาม

เมื่อพิจารณาเห็นความดับแห่งเบญจขันธ์ (ที่เป็นของสูญ คือว่างเปล่า) ว่า **เป็นนิพพานสูญอย่างยิ่ง (ปรมํ สูญฺญํ นิพฺพานํ** คือว่างจากกิเลส อวิชชา ตัณหา

---

๑ *นี้เป็น **๑๔ ใน ๔๐ ตัวอย่าง** จาก**พระสุตตันตปิฎก** (บาลีสยามรัฐ เล่มที่ ๓๑) **ขุททกนิกาย ปฏิสัมภิทามรรค** ข้อ ๗๓๕-๗๓๖, หน้า ๖๒๙-๖๓๗.*

อุปาทาน ความยึดมั่นเบญจขันธ์ หรือสังขารธรรมว่าเป็นตัวตน และว่างจากสังขาร/สังขตธรรมทั้งหลายทั้งปวง เหมือนดังเรือนว่าง หม้อว่างที่ว่างจากสิ่งอื่น คือไม่มีสิ่งอื่นในเรือนหรือในหม้อ ฉะนั้น) **ย่อมย่างลงสู่สัมมัตตนิยาม**

เมื่อพิจารณาเห็นความดับแห่งเบญจขันธ์ (ที่มีอาสวะ ที่มีปัจจัยปรุงแต่ง) ว่า เป็นนิพพานไม่มีอาสวะ ไม่มีปัจจัยปรุงแต่ง (อนาสวํ อสงฺขตํ นิพฺพานํ) ย่อมย่างลงสู่สัมมัตตนิยาม

เมื่อพิจารณาเห็นความดับแห่งเบญจขันธ์ (ที่มีความเกิด, มีความแก่, มีความป่วยไข้, เป็นนิพพานไม่มีความเกิด ไม่มีความแก่ ไม่มีพยาธิเป็นธรรมดา ไม่มีความตาย (อชาตํ อชรํ อพฺยาธิธมฺมํ อมตํ นิพฺพานํ) ย่อมหยั่งลงสู่สัมมัตตนิยาม

นี้เป็นตัวอย่างอาการที่พระโยคาวจรหรือพระภิกษุผู้เจริญสมถวิปัสสนาแล้วได้อนุโลมขันติด้วยอาการ ๔๐ ย่างลงสู่สัมมัตตนิยามด้วยอาการ ๔๐ โดยยกตัวอย่างมาแสดง ๑๔ ข้อ เพื่อเปรียบเทียบให้เห็นตัวอย่าง**ความแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง** ระหว่าง "**อนัตตลักษณะ" ของสังขาร/สังขตธรรมทั้งหลายทั้งปวง** กับ "**อัตตลักษณะ" ของวิสังขาร/อสังขตธรรม** คือ **พระนิพพานธาตุโดยปรมัตถ์ อันพระอริยเจ้าท่านได้บรรลุ พอให้เห็นเป็นที่เข้าใจชัด ๆ แต่พอเป็นสังเขป จะได้ไม่หลงทาง**

(๒) ขณะเมื่อพระโยคาวจร**อาศัยโคตรภูญาณยึดหน่วงพระนิพพานเป็นอารมณ์นั้น "พระนิพพาน" ยังเป็น "บัญญัติ" อยู่ คือยังไม่ได้บรรลุเป็นของตน จึงมีอนัตตลักษณะ คือเป็น "อนัตตา" ยังไม่ใช่เป็นตนของตนแท้** ดังมีปรากฏในบริวารวินัยว่า

"อนิจฺจา สพฺพสงฺขารา ทุกฺขานตฺตา จ สงฺขตา นิพฺพานญฺเจว ปญฺญตฺติ อนตฺตา อิติ นิจฺฉยา."

ซึ่งต้องแปลความว่า

"สังขารทั้งปวงที่ปัจจัยปรุงแต่งไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา และบัญญัติ คือ พระนิพพานเท่านั้น ท่านวินิจฉัยว่า เป็นอนัตตา"

อาจมีบางท่านที่**ยังไม่ได้ปฏิบัติธรรมได้ผลสมควรแก่ธรรม และก็มิได้เรียนรู้ผลการปฏิบัติธรรมจากพระผู้สุปฏิปันโน** วิจารณ์ว่า **บัญญัติ** และ **นิพพาน** เป็น**ธรรมที่ต่างกัน** คือ **ไม่เหมือนกัน** เพราะฉะนั้น จะแปลไขความว่า บัญญัติ คือ นิพพาน จึงไม่เหมาะหรือไม่ถูกต้องนัก

คำวิจารณ์นี้ถูกโดยส่วนหนึ่ง ไม่ถูกส่วนหนึ่ง

ส่วนที่ถูก คือที่ว่า **บัญญัติ** และ **นิพพาน เป็นธรรมต่างกัน**

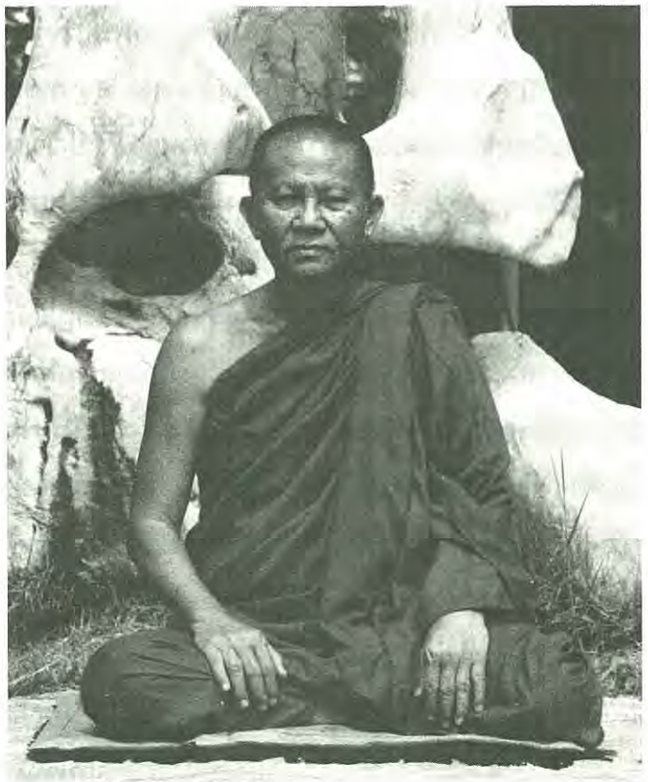

ข้อนี้ถูก แต่ความที่ท่านไม่เข้าใจว่า **ขณะเมื่อพระโยคาวจรยึดหน่วง** หรือ**มีพระนิพพานเป็นอารมณ์ (ด้วยโคตรภูญาณ) ขณะที่ยังไม่ได้บรรลุมรรค ผล นิพพาน จริง ๆ** คือ **มรรคญาณยังไม่เจริญและได้ทำหน้าที่ปหานสัญโญชน์แล้วนั้น ยังจัดเป็น "บัญญัติ"** อยู่ จึงเป็น **"อนัตตา"** เพราะ **ยังไม่ได้บรรลุมรรค ผล นิพพาน เป็นของตน ส่วนที่ไม่ถูก** ก็คือว่า ที่**ท่านสรุปว่า** เหตุที่ **บัญญัติ** กับ **พระนิพพาน เป็นธรรมต่างกัน** (พระนิพพานเป็นปรมัตถธรรม) จึงแปลพระบาลีว่า "...และ**บัญญัติ** คือ **พระนิพพาน** เท่านั้น **ท่านวินิจฉัยว่า เป็นอนัตตา"** ตามข้างต้นนี้ ไม่ค่อยเหมาะสมเท่าไร คือว่าไม่ค่อยจะถูกเท่าไร

ทั้ง ๆ ที่ **คำแปลนี้แหละถูกต้อง ตามหลักปริยัติ ปฏิบัติ** และ **ปฏิเวธ**แล้ว และ**ทั้งถูกต้องสอดคล้องกับหลักไวยากรณ์** ตามมติพระอรรถกถาจารย์ที่ท่านได้แสดงไว้ในอรรถกถาวินัย ภาค ๓ แล้วว่า

"อนตฺตา อิติ นิจฺฉยาติ อนตฺตา อิติ วินิจฺฉิตา"

แปลความว่า

"คาถาว่า **อนตฺตา อิติ นิจฺฉยา** มีความว่า **บัญญัติ คือพระนิพพาน ท่านวินิจฉัยว่า** เป็น **อนัตตา"**

โดยท่านเอา **"ปณฺณตฺติ"** เป็นประธานแปลไขความว่าคือ **พระนิพพาน** ซึ่ง **สอดคล้อง**กับ **"นิจฺฉยา = วินิจฺฉิตา"** ซึ่งเป็นกิริยากิตต์ โดยรูปเป็นอิตถีลิงค์เอกวจนะ และ**ตรงกับมติของบูรพาจารย์ที่ท่านได้แปลไว้ในพระไตรปิฎก ภาษาไทยฉบับหลวง พ.ศ.๒๕๒๑ เล่มที่ ๘ พระวินัยปิฎก บริวารข้อ ๘๒๖** ซึ่ง **เป็นคำแปลที่ถูกต้องอยู่แล้ว**

แต่คงจะเป็นเพราะความที่ไม่เข้าใจอาการที่พระโยคาวจรกำลังจะบรรลุมรรค ผล นิพพาน ในภายหลังต่อมาจึงพากันแปลกลับเป็นว่า

"สังขารทั้งปวงที่ปัจจัยปรุงแต่ง ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา **พระนิพพาน** และ **บัญญัติ** นั่นเอง ท่านวินิจฉัยว่าเป็นอนัตตา"

ซึ่ง**คำแปลส่วนที่ว่า "พระนิพพาน** และ **บัญญัติ** นั่นเอง **ท่านวินิจฉัยว่าเป็นอนัตตา"** นี้ **ขัดแย้งกันอยู่ในตัวเองเสร็จ** กล่าวคือ **ถ้าโดยความหมายของพระนิพพานที่เป็นปรมัตถธรรมจะไปมีลักษณะร่วมกับบัญญัติธรรมมิได้เว้นแต่จะเป็นกรณีที่นิพพานที่ยังเป็นบัญญัติอยู่** คือ **เมื่อพระโยคาวจรยังไม่ได้บรรลุมรรค ผล นิพพานธาตุโดยปรมัตถ์จริง ๆ จึงเป็นอนัตตา**

แต่ถ้า**เป็นกรณีที่พระอริยเจ้าท่านได้บรรลุมรรค ผล นิพพาน เป็นพระนิพพานธาตุโดยปรมัตถ์** ชื่อว่า **สอุปาทิเสสนิพพานธาตุ** ก็ดี **อนุปาทิเสสนิพพานธาตุ** ก็ดี **พระนิพพานธาตุอันพระอริยเจ้าท่านได้บรรลุนั้นล้วนเป็นปรมัตถธรรมอันมีอัตตลักษณะโดยแท้** ดังที่ได้กล่าวในข้อ (๑) ข้างต้น และดังที่สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสว่า

"ชญฺญา นิพฺพานมตฺตโนติ"

แปลความว่า

"จงรู้พระนิพพานของตน"

หมายความว่า**พระนิพพานธาตุ อันพระอริยเจ้าท่านได้บรรลุแล้วนั้น เป็นธรรมที่มีเจ้าของ (สามิกา)** คือ **เป็นของตน** (ของพระอริยเจ้าผู้ได้บรรลุแต่ละองค์ ๆ) ซึ่ง**เป็นอัตตลักษณะ** ที่ **ตรงกันข้ามกับอนัตตลักษณะของสังขาร/สังขตธรรมทั้งหลายทั้งปวง มีเบญจขันธ์เป็นต้น ที่เป็นธรรมไม่มีเจ้าของ (อสฺสามิกา)** คือ **ไม่เป็นของใครตลอดไปจริง** นั่นเอง

เพราะฉะนั้น **นิพพานธาตุโดยปรมัตถ์** (ซึ่งก็คือ**ธรรมกายที่บรรลุมรรค ผล นิพพาน** แล้ว) **จะไปมีลักษณะร่วมกับบัญญัติธรรมอันเป็นธรรมที่ประกอบด้วยปัจจัยปรุงแต่ง (สังขาร/สังขตธรรม) ทั้งหลายทั้งปวง** คือ **เป็นอนัตตา มิได้เลย** แต่

ย่อมเป็น**อัตตา** ที่วิมุตติหลุดพ้นแล้ว เป็นตนที่พึ่งที่อาศัย (อตฺตทีปา/อตฺตสรณา) ได้โดยแท้ ซึ่ง**พระอริยเจ้าจะตรัสรู้แน่ชัดด้วย มรรคญาณ ผลญาณ ของธรรมกายที่บรรลุมรรค ผล นิพพาน ของท่าน** และด้วย**ปัจจเวกขณญาณ**

เครื่องพิจารณามรรค ผล กิเลสที่ละได้ กิเลสที่ยังเหลือ (กรณีเสขบุคคล) และ**พิจารณาพระนิพพานทั้งสภาวะนิพพาน ผู้ทรงสภาวะนิพพาน** และ**อายตนะนิพพานได้เห็นแจ้งรู้แจ้งโดยทั่วและชัดแจ้งตามที่เป็นจริงว่าพระนิพพานธาตุโดยปรมัตถ์** คือ **ธรรมกายที่บรรลุมรรค ผล นิพพานแล้ว**นั้น มี**อัตตลักษณะ**ดังที่ได้แสดงเปรียบเทียบให้เห็นเป็นตัวอย่าง ๑๔ ใน ๔๐ ตัวอย่างในข้อ (๑) นั้นแล้ว จึงเป็น "**อตฺตทีปา/อตฺตสรณา**" คือ **เป็นตน (อัตตา)** ที่พึ่งที่อาศัยได้ เป็นตนโลกุตตระ**ที่วิมุตติหลุดพ้นจากกิเลส ตัณหา อุปาทาน** เป็นวิสังขาร/อสังขตธรรม ที่**ว่างอย่างยิ่งจากสังขารธรรม** และ**จากตัวตนสมมติ** หรือ **บัญญัติ ทั้งปวง** ดังที่สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสกับพระปัญจวัคคีย์ที่อิสิปตนมฤคทายวัน ในวันรุ่งขึ้นต่อจากวันที่องค์สุดท้ายได้บรรลุธรรมเป็นพระโสดาบันแล้ว ให้ได้บรรลุพระอรหัตตผลพร้อมกันหมดทุกองค์ว่า

"**รูปํ ภิกฺขเว อนตฺตา. รูปญฺจ หิทํ ภิกฺขเว อตฺตา อภวิสฺส. นยิทํ รูปํ อาพาธาย สํวตฺเตยฺย. ฯเปฯ**

ยสฺมา จ โข ภิกฺขเว รูปํ อนตฺตา. ตสฺมา รูปํ อาพาธาย สํวตฺตติ."[๒]

แปลความว่า

"ดูกรภิกษุทั้งหลาย **รูป (คือสังขารร่างกายนี้) เป็นอนัตตา (มิใช่ตน).**

ดูกรภิกษุทั้งหลาย **ก็(ถ้า)รูปนี้จักได้เป็นอัตตา(ตน)แล้ว รูปนี้ก็ไม่พึงเป็นไปเพื่ออาพาธ...** ดูกรภิกษุทั้งหลาย **ก็เพราะรูป (นี้) แลเป็นอนัตตา ฉะนั้น รูป (นี้) จึงเป็นไปเพื่ออาพาธ.**"

ซึ่งหมายความว่า **ธรรมที่เป็นอัตตา** นั้นแหละที่ **เป็นธรรมที่ไม่อาพาธ** ซึ่งก็คือ**พระนิพพานธาตุโดยปรมัตถ์** นั่นเอง **เป็นวิสังขารธรรมที่ไม่เกิด ไม่แก่ ไม่เจ็บ ไม่มีอาพาธ** และ**ไม่ตาย** จึง **เป็นธรรมที่เที่ยง เป็นบรมสุข** และเป็น "**อตฺตทีปา อตฺตสรณา**" คือตนที่พึ่งที่อาศัยได้โดยแท้ ด้วยประการฉะนี้.

(โปรดอ่านต่อฉบับหน้า)

■ ■ ■ ■

*๒ **พระไตรปิฎก** (บาลีสยามรัฐ เล่มที่ ๔) **วินัยปิฎก มหาวรรค**, ข้อ ๒๐ หน้า ๒๔-๒๖.*

ปฏิบัติภาวนาเบื้องต้น ว่าด้วย ดวงศีล ดวงสมาธิ ดวงปัญญา

โดย

พระมหาเสริมชัย ชยมงฺคโล ป.ธ.๖

เมื่อตั้งใจสมาทานศีล เพื่อความบริสุทธิ์ กาย วาจา และใจ ดีแล้วก็ตั้งใจให้แน่วแน่ที่จะเจริญภาวนาธรรมต่อไป

ก่อนอื่น ขอทุกท่านจงพนมมือขึ้น พร้อมด้วยรวมใจหยุดในหยุดลงไป ณ ที่ศูนย์กลางกายฐานที่ ๗ เหนือระดับราวสะดือประมาณ ๒ นิ้วมือ ตั้งใจสละเวลาและวางภารกิจทางกาย วาจา และใจ จากเรื่องหรืออารมณ์ภายนอกเสียทั้งสิ้น เพื่อการเจริญภาวนาเพียงชั่วระยะเวลาหนึ่งนี้โดยเด็ดขาด ไม่ว่าจะมีอะไรเกิดขึ้นภายนอกตัวเรา ก็ไม่สนใจ ยินดียินร้ายใด ๆ ทั้งสิ้น เสร็จแล้วก็ให้น้อมใจรำลึกถึงคุณพระพุทธ คุณพระธรรม คุณพระสงฆ์ คุณบิดามารดาคุณครูอุปัชฌาย์อาจารย์ และบุญบารมีทั้งหลายที่ได้เคยสร้างสมอบรมมา ขอจงมาช่วยประคับประคองจิตใจของเราให้หยุด ให้นิ่งอยู่ในอารมณ์เดียว ให้มีปัญญาได้ดวงตาเห็นธรรม และขอให้สิ้นอาสวะ กิเลส ตัณหา อุปาทาน และบรรลุมรรค ผล นิพพาน และขอจงช่วยคุ้มครองปกป้องภยันตรายทั้งหลาย อย่าได้มาทำลายหรือขัดขวางการเจริญภาวนาธรรมของเรา

เมื่อตั้งใจมั่นคงดีแล้วก็นั่งในท่าขัดสมาธิ ให้เท้าขวาทับเท้าซ้าย มือขวาวางอยู่บนมือซ้ายที่หน้าตัก ให้หัวแม่มือซ้ายจรดพอดีกับนิ้วชี้ขวา ตั้งกายให้ตรง ดำรงสติมั่น หายใจยาว ๆ ช้า ๆ พอสบาย แล้ว

ปล่อยกายตามสบาย ไม่ต้องเกร็ง

หลับตาลงเบา ๆ อย่าเม้มเปลือกตาให้แน่นนัก แล้วค่อย ๆ เหลือบตากลับขึ้นข้างบน ให้ความเห็นกลับไปข้างหลัง แล้วก็ให้ความเห็นกลับเข้าข้างใน พร้อมด้วยนึกให้เห็นเครื่องหมายเป็นดวงแก้วกลมใส ให้เกิดขึ้นที่ปากช่องลำคอ และบริกรรมภาวนาในใจว่า **"สัมมาอะระหัง ๆ ๆ"** แล้วจึงนึกเลื่อนเครื่องหมายใสสะอาดนั้นลงไปตรง ๆ เหมือนกับเรากลืนดวงแก้วลงไปในท้องยังงั้นแหละ นึกให้เห็นดวงแก้วกลมใส ค่อย ๆ เลื่อนลงไปช้า ๆ ตรง ๆ ตามเส้นทางลมหายใจเข้าออกแล้วจึงให้ไปหยุดนิ่งตรงที่ศูนย์กลางกาย ที่สุดลมหายใจเข้าออก ระดับราวสะดือพอดี พร้อมด้วยบริกรรมภาวนาเพื่อประคองเครื่องหมายหรือนิมิตนั้นไว้ว่า "สัมมาอะระหัง ๆ ๆ" แล้วจึงค่อย ๆ เลื่อนเครื่องหมายที่ใสสะอาดนั้นกลับขึ้นมาตรง ๆ เหนือระดับสะดือประมาณสองนิ้วมือแล้วบริกรรมภาวนาเพื่อประคองนิมิต หรือเครื่องหมายใสสะอาดนั้นไว้เรื่อย ตรงนั้นเองคือศูนย์กลางกายฐานที่ ๗ อันเป็นที่ตั้งถาวรของใจ

"สัมมาอะระหัง ๆ ๆ" ตรึกนึกให้เห็นดวงที่ใส ใจอยู่ในกลางดวงที่ใสมีจุดเล็กใสเท่าปลายเข็ม ให้กำหนดบริกรรมนิมิตและบริกรรมภาวนาเพื่อประคองใจให้หยุดรวมกันเป็นอารมณ์เดียว ณ ที่ศูนย์กลางกายจุดนี้แหละ บริกรรมไปเรื่อยร้อยครั้ง พันครั้ง โดยไม่ต้องสนใจยินดียินร้ายกับเหตุการณ์ภายนอกใด ๆ ทั้งสิ้น มดจะไต่ หรือยุงจะตอม ก็อย่าเอาใจไปจด แม้แต่ลมหายใจเข้าออก ก็อย่าได้ไปตามเพียงแต่ให้มีสติรู้อยู่ ณ ที่ศูนย์กลางกายอันเป็นจุดเดียวกันกับศูนย์กลางนิมิตหรือเครื่องหมายดวงกลมใสสะอาดนั้นแต่อย่างเดียวก็พอ

เมื่อใจถูกประคองให้มารวมอยู่กับบริกรรมนิมิตและบริกรรมภาวนาหนักเข้าไม่ช้าก็จะค่อย ๆ หยุดเป็นอารมณ์เดียว และจะค่อย ๆ เห็นดวงกลมใสแจ่มบังเกิดขึ้นใสสะอาดบริสุทธิ์ ดุจเพชรลูกที่เจียระไนแล้ว สว่างดั่งดาวประกายพรึก ขนาดประมาณเท่าฟองไข่แดงของไก่ อย่างเล็กจะเห็นเท่าดวงดาวในอากาศ อย่างโตประมาณเท่าดวงจันทร์ ดวงอาทิตย์ ใสสว่างยิ่งกว่าเครื่องหมายที่กำหนดขึ้น การเห็นดังที่กล่าวนี้เป็นการเห็นด้วยใจที่หยุดเป็นอารมณ์เดียวแล้ว

ณ ศูนย์กลางกาย ฐานที่ ๗ นี้เองเป็นที่ตั้งของดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ซึ่งเป็นพื้นฐานของการพิจารณากายในกาย เวทนาในเวทนา จิตในจิต และธรรมในธรรม เพื่อให้เกิดปัญญารู้แจ้งในสัจจธรรมและบรรลุมรรค ผล นิพพานจึงเรียก

ว่า **ดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน** หรือ **ดวงปฐมมรรค** หนทางเบื้องต้นไปสู่มรรค ผล นิพพาน

ให้รวมใจหยุดในหยุดนิ่งอยู่ ณ ศูนย์กลางดวงปฐมมรรคนั้น เมื่อใจหยุดได้ถูกส่วนเข้า ดวงปฐมมรรคก็จะว่างหายไป และปรากฏดวงใสดวงใหม่เกิดขึ้นมาอีก คือ**ดวงศีล** อันเป็นปัจจุบันศีลในทางปฏิบัติของผู้มีกาย วาจา และใจบริสุทธิ์ ด้วยการ**กล่าวแต่วาจาที่ชอบ การประกอบการงานที่ชอบ และการเลี้ยงชีพชอบ**

หยุดในหยุดลงไปที่กลางดวงศีลนั่นแหละ พอใจหยุดนิ่งได้ถูกส่วนเข้า ดวงศีลก็จะว่างหายไป แล้วจะเห็น **ดวงสมาธิ** ผุดลอยขึ้นมาแทนที่ เป็นสมาธิของผู้มีจิตอันพร้อมด้วย **ความเพียรชอบ ระลึกชอบ และความตั้งใจมั่นชอบ** อันเป็นจิตที่ควรแก่งานวิปัสสนาให้เกิดปัญญารู้แจ้งใน **สัจจธรรม**

รวมใจหยุดในหยุดลงไป ณ ศูนย์กลางดวงสมาธิ พอถูกส่วนเข้า ดวงสมาธิก็จะว่างหายไป แล้วปรากฏดวงใสสว่างเกิดขึ้นมาใหม่ใสละเอียดกว่าเดิม มีรัศมีสว่างยิ่งนัก คือ **ดวงปัญญา** เป็นปัญญาที่พร้อมด้วย **ปัญญาอันเห็นชอบ** คือสามารถรู้เห็นตามความจริง (ดังพุทธบาลีที่ว่า **สมาหิโต ยถาภูตํ ปชานาติ** แปลความว่า **"ชนผู้มีสมาธิย่อมรู้ตามจริง"**) **และความดำริชอบ**

หยุดในหยุดอยู่กลางดวงปัญญาอีกต่อไป เมื่อใจหยุดนิ่งได้ถูกส่วนเข้า ก็จะถึง**ดวงวิมุตติ** ใสละเอียดยิ่งขึ้นไปอีก เป็นปัจจุบันธรรม ของจิตที่สะอาดบริสุทธิ์จากกิเลสของมนุษย์ ได้แก่ อภิชฌา พยาบาท มิจฉาทิฏฐิ นั่นเอง การหลุดพ้นดังที่กล่าวนี้ เบื้องต้นเป็นการหลุดพ้นด้วยการข่มกิเลส เรียกว่า**วิกขัมภนวิมุตติ** อันจะเป็นแนวทางไปสู่การหลุดพ้นเป็นการถาวร เรียกว่า **สมุจเฉทวิมุตติ** ต่อไป

หยุดในหยุดลงไป ณ ที่กลางดวงวิมุตตินั่นแหละพอหยุดถูกส่วน

เข้า ก็จะถึง**ดวงวิมุตติญาณทัสสนะ** เมื่อรวมใจหยุดนิ่งลงไปที่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะถูกส่วนเข้าก็จะถึง**กายมนุษย์ละเอียด หรือ กายฝัน** มีลักษณะหน้าตาเหมือนผู้ปฏิบัติทุกประการ แต่สวย**ละเอียด**ประณีตกว่ากายมนุษย์หยาบ บางรายอาจจะเห็นกายพระพุทธรูปใส เกตุดอกบัวตูม ใสบริสุทธิ์ และมีรัศมีสว่างเกิดขึ้นมา ณ ที่ศูนย์กลางกายนั้นเอง กายละเอียดดังที่กล่าวนี้อยู่ในท่าขัดสมาธิ หันหน้าไปทางเดียวกันกับเรา

ให้รวมใจหยุดไป ณ ที่ศูนย์กลางกายมนุษย์ละเอียดนั้นต่อไป อีกก็จะเห็นดวงธรรม ดวงศีล ดวงสมาธิ ดวงปัญญา ดวงวิมุตติ และดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ตามลำดับ แล้วก็จะถึง**กายทิพย์หยาบ-ทิพย์ละเอียด** ตามลำดับ

โดยวิธีเจริญภาวนาให้ใจหยุดในหยุด ผ่านดวงธรรม ดวงศีล ฯลฯ ของทิพย์ละเอียด หลุดพ้นจากกิเลสของทิพย์ ได้แก่ โลภะ โทสะ และโมหะ แล้วก็จะถึง**รูปพรหมหยาบ-รูปพรหมละเอียด** ตามลำดับก็จะเห็นกาย และดวงธรรมของรูปพรหม ใสสะอาดบริสุทธิ์ และมีรัศมีสว่างยิ่งกว่าของกายทิพย์ แต่รูปพรหมก็ยังมีกิเลสที่ค่อนไปทางละเอียดอยู่อีก คือ ราคะ โทสะ และ โมหะ

ให้ใจของรูปพรหมหยุดลงไปที่ศูนย์กลางกาย ผ่านดวงธรรมดวงศีล ฯลฯ ก็จะหลุดพ้นจากกิเลสเหล่านี้ แล้วก็จะถึงกาย**อรูปพรหมหยาบและอรูปพรหมละเอียด** ซึ่งใสละเอียด และรัศมีสว่างยิ่งขึ้นไปอีก แต่ก็ยังมีกิเลสที่ละเอียดอยู่ คือ ปฏิฆะ กามราคะ และอวิชชา

เมื่อรวมใจหยุดลงไป ณ ที่ศูนย์กลางกายอรูปพรหม เจริญภาวนาผ่านดวงธรรมต่าง ๆ เหล่านั้นอีก ก็จะหลุดพ้นจากกิเลสของกายโลกิยะทั้งหมด ก็จะเข้าถึงกายธรรมคือ**ธรรมกาย** เริ่มตั้งแต่**ธรรมกายโคตรภูหยาบ-โคตรภูละเอียด** ซึ่งธาตุธรรมยังอ่อนอยู่ จึงต้องเจริญภาวนาต่อไปตามแนวเดิมนี้อีก ก็จะถึง**กายธรรมพระโสดาหยาบ-พระโสดาละเอียด พระสกิทาคาหยาบ-พระสกิทาคาละเอียด พระอนาคามีหยาบ-พระอนาคามีละเอียด และพระอรหัตหยาบ-พระอรหัตละเอียด** ซึ่งช่วยให้หลุดพ้นจากสัญโญชน์กิเลสเครื่องร้อยรัดอยู่กับโลกเป็นชั้น ๆ ไป จากหยาบไปหาละเอียด

เมื่อถึงกายพระอรหัตละเอียดแล้ว เจริญภาวนาต่อไปก็สามารถละวิมุตติหลุดพ้นจากอาสวะ กิเลส ตัณหา อุปาทาน เป็นการถาวรเป็นสมุจเฉทปหานได้ ดังจะให้คำแนะนำในทางปฏิบัติเป็นขั้น ๆ ต่อไป

■ ■ ■ ■

คติธรรม

ภัยในไตรวัฏฏ์ มีมาก น่าสะพรึงกลัว

ทางหลุดพ้นจากไตรวัฏฏ์ และให้ถึงพระนิพพานได้จริง มีอยู่แต่ในพระพุทธศาสนา ความเกิดเป็นมนุษย์และได้พบพระพุทธศาสนา อันสัตว์โลกมีได้ด้วยยาก

ได้เกิดเป็นมนุษย์พบพระพุทธศาสนาแล้ว จักได้ศึกษาและปฏิบัติพระศาสนา มีได้ยาก

ผู้มีโอกาสได้ศึกษาและปฏิบัติพระศาสนาแล้ว

ถ้ายังประมาทหลงติดในโลกธรรม ย่อหย่อนในไตรสิกขา ก็เอาตัวรอดจากภัยในวัฏฏะไม่ได้ เป็นบุคคลสูญเปล่า เสียชาติเกิด

ผู้มีปัญญาจึงไม่ประมาทหลงมัวเมาในโลกธรรมและแม้ในวิชชาความรู้ เร่งขวนขวายในอธิศีลสิกขา อธิจิตตสิกขา และอธิปัญญาสิกขา เพื่อทำนิพพานให้แจ้ง จึงจะพ้นจากภัยในวัฏฏะได้ ไม่เสียทีที่ได้เกิดมาพบพระพุทธศาสนา

พระมหาเสริมชัย ชยมงฺคโล
เจ้าอาวาสวัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม

"ผู้นำ"

โดย

พระมหามนตรี ขนฺติสาโร ป.ธ.๙, พธ.บ.

คำว่า "**ผู้นำ**" ทางพระพุทธศาสนาหมายถึง "**บุคคลตัวอย่างในด้านความประพฤติดี ปฏิบัติชอบ หลุดพ้นจากทุกข์ทั้งปวง อีกทั้งสอนให้ผู้อื่นหลุดพ้นจากกองทุกข์เหล่านั้นด้วย**" พระพุทธองค์ทรงเป็นแบบอย่างของการเป็นผู้นำที่เลิศด้วยคุณคือ ศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ และวิมุตติญาณทัสสนะ ไม่มีผู้เสมอเหมือน ทรงเสมอด้วยบุคคลที่หาผู้เสมอเหมือนมิได้ ไม่มีผู้เปรียบเทียบ ไม่มีผู้เปรียบปาน ไม่ทีผู้ทัดเทียม[๑] สมดังที่ตรัสไว้ว่า "ดูกรภิกษุทั้งหลายในโลกนี้ พร้อมทั้งเทวดา มารพรหม รวมทั้งสมณะพราหมณ์ ในหมู่สัตว์ รวมทั้งเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เรายังไม่เห็นบุคคลผู้มีศีลสมบูรณ์ยิ่งกว่าตัวเราเลย"[๒]

อีกประการหนึ่ง "ผู้นำ" หมายถึง "**บุคคลผู้ฝึกสอน แนะนำพร่ำสอน เพื่อประโยชน์โลกนี้ ประโยชน์โลกหน้า และประโยชน์สูงสุด อันเป็นวิถีทางเพื่อความหลุดพ้นจากปวงทุกข์**" สมดังที่พระองค์ตรัสไว้ว่า"ดูกรเกสี เราเท่านั้นย่อมแนะแนวผู้สมควรได้รับการแนะนำ โดยอุบายวิธีที่ละเอียดอ่อนบ้าง แข็งกร้าวบ้าง ทั้งที่ละเอียดอ่อนทั้งที่แข็งกร้าวบ้าง"[๓] พระพุทธองค์ทรงเปรียบด้วยนายกองเกวียนที่จะนำหมู่สัตว์ให้ข้ามพ้นทางกันดาร คือความเกิด แก่ เจ็บ ตาย โศกตรมระทมทุกข์ เสียใจอาลัยหา[๔] เพราะฉะนั้น พระพุทธองค์จึงทรงได้รับถวายพระนามว่า อนุตฺตโร ปุริสทมฺมสารถิ สตฺถา เทวมนุสฺสานํ ทรงเป็นสารถีฝึกบุรุษที่ควรฝึกอบรมอย่างยอดเยี่ยม ทรงเป็นพระศาสดาแห่งเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย[๕]

อนึ่ง "ผู้นำ" หมายถึง "**มิตรที่ดีที่จะแนะนำสั่งสอนคนอื่นให้ได้รับประโยชน์ พระพุทธองค์ทรงเป็นแบบอย่างแห่งกัลยาณมิตรที่เพียบพร้อมด้วยองค์คุณแห่งความเป็นครูที่เรียกว่า "กัลยาณมิตตธรรม" ๗** ประการ ดังพระพุทธพจน์ที่ว่า :

ปิโย ครุ ภาวนีโย วตฺตา จ วจนกฺขโม

คมฺภีรญฺจ กถํ กตฺตา โน จฏฺฐาเน นิโยชเย[๖]

แปลเป็นไทยได้ในคำประพันธ์ที่ว่า

ผู้เป็นมิตรที่ดี ย่อมเป็นที่น่ารักใคร่ ควรเคารพกราบไว้ และยกย่องสดุดี เชี่ยวชาญในการสอน เอื้ออาทรถ้อยพจี มีภูมิปัญญาดี ทั้งลึกซึ้งและแตกฉาน แนะนำทางกุศล หลีกลี้ชนผู้ภัยพาล ครบองค์เจ็ดประการ แห่งมิตรดีมีคุณธรรม

เพราะพระพุทธองค์ทรงเพียบพร้อมด้วยองค์คุณดังกล่าวมานี้ ผู้ได้พึ่งพิงอิงอาศัยย่อมได้รับประโยชน์เป็นอเนกประการ สมดังพระพุทธพจน์ที่ว่า "อาศัยเราผู้เป็นกัลยาณมิตร เหล่าสัตว์ผู้มีชาติชรามรณะโสกะปริเทวะทุกข์โทมนัสอุปายาสเป็นธรรมดา ย่อมหลุดพ้นจากชาติ ชรา มรณะ โสกะปริเทวะทุกข์โทมนัสและอุปายาส"

ที่กล่าวมานี้คือองค์คุณของผู้นำที่สมบูรณ์แบบทุกประการในทางพระพุทธศาสนา ส่วนในทางโลกนักปราชญ์พรรณนาลักษณะของผู้นำไว้เช่นว่า เป็นผู้มีชีวิตชีวาและทนทาน มีความสามารถในการตัดสินใจ มีความสามารถในการจูงใจคน มีความรับผิดชอบ มีความฉลาดไหวพริบเป็นอาทิ

ต่อไปนี้จะกล่าวเฉพาะลักษณะของผู้นำข้อต้นที่ว่า "ความมีชีวิตชีวาและทนทาน" ดังนี้ :

"ความมีชีวิตชีวาและทนทาน" ไม่ได้หมายถึงสุขภาพดี แม้ว่าสุขภาพดีจะมีส่วนสำคัญให้เกิดคุณสมบัติดังกล่าว แต่ความมีชีวิตชีวาหมายถึงความคล่องแคล่วว่องไวแจ่มใสร่าเริง ซึ่งจะทำให้ผู้นำมีเสน่ห์ถูกใจคน พร้อมอยู่เสมอที่จะรับสถานการณ์ทุกชนิด ปรับตัว เปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา มีความทนทาน คือการทำงานต่อเนื่องกันได้โดยไม่ต้องหยุดพักเป็นเวลานาน ๆ ทนต่อความลำบากเจ็บช้ำได้โดยไม่ปริปากบ่นหรือแสดงอาการท้อแท้ใจให้ผู้ใดพบเห็น ดังนั้น "**ความมีชีวิตชีวาและทนทานจึงจำเป็นที่ผู้นำต้องมีอยู่พร้อมในตัวเอง**" นี่เป็นความหมายของผู้นำในทางโลก ที่มองกันในแง่แห่งการปฏิบัติงานเท่านั้น

■ ■ ■ ■

หนังสืออ้างอิง

(๑) วิสุทฺธิ. ๑/๑๖๕ (๒) สํ.ส. ๑๕/๕๖๐/๒๐๔. (๓) องฺ.จตุกฺก. ๒๑/๑๑๑/๑๕๐
(๔) ขุ.จูฬ. ๓๐/๖๕๖/๓๑๔. (๕) วิสุทฺธิ. ๑/๑๖๖. (๖) องฺ.สตฺตก. ๒๓/๓๔/๓๓.
(๗) สํ.มหา.๑๙/๗/๓. (๘). (๙) หลักการบริหารการศึกษา (หน้า ๑๕๐)/ดร.ภิญโญ สาธร/โรงพิมพ์วัฒนาพานิช กทม.

สพฺพทานํ ธมฺมทานํ ชินาติ

การให้ธรรมเป็นทาน ชนะการให้ทั้งปวง

รายนามเจ้าภาพถวายนิตยสาร "ธรรมกาย" แด่พระภิกษุสงฆ์

เจ้าภาพ		ผู้รับ
คุณสุขใจ พานิชพันธ์	ถวาย	พระสุธรรมาธิบดี วัดราชาธิวาส เขตดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐
นพ.โสภณ พานิชพันธ์	ถวาย	พระธรรมกิตติวงศ์ วัดราชโอรสาราม เขตจอมทอง กรุงเทพฯ ๑๐๑๕๐
คุณสุเมธ พฤทธิ์เมธวิสุทธิ์ และครอบครัว	ถวาย	พระวิสุทธิธรรมคณี วัดสุวรรณคีรีวิหาร อ.เมือง จ.ระนอง ๘๕๐๐๐
คุณสุพัชญา เลิศธรรมเทวี	ถวาย	พระราชสุวรรณโสภณ วัดอ่างทอง อ.เมือง จ.อ่างทอง ๑๔๐๐๐
คุณวิชัย ไชยรัติกร	ถวาย	พระราชปรีชาญาณมุนี วัดบูรพาภิราม อ.เมือง จ.ร้อยเอ็ด ๔๕๐๐๐
คุณเนตรนภิส ธีระวัลย์ชัย	ถวาย	พระราชปริยัติโมลี วัดขันเงิน อ.หลังสวน จ.ชุมพร ๘๖๑๔๐
คุณสมโภช-คุณเสาวคน ชื่นชมเดช	ถวาย	พระเทพมงคลเมธี วัดธาตุ อ.เมือง จ.ขอนแก่น ๔๐๐๐๐

คุณปิยา-คุณถนอม-คุณศศิมา ชื่มชมเดช	ถวาย	พระราชปริยัติยาภรณ์ วัดพระบาทมิ่งเมือง อ.เมือง จ.แพร่ ๕๔๐๐๐
คุณมาลินี มัธยมจันทร	ถวาย	พระราชปริยัติมุนี วัดคูหาสวรรค์ อ.เมือง จ.พัทลุง ๙๓๐๐๐
คุณพฤนท์ พานิชพันธ์	ถวาย	พระวิบูลสิทธิคุณ วัดมณีไพรสณฑ์ อ.แม่สอด จ.ตาก ๖๓๐๐๐
คุณเก็จวลี ธีระวัลย์ชัย	ถวาย	พระสุนทรปริยัติเมธี วัดศรีวิชัยวนาราม อ.เมือง จ.เลย ๔๒๐๐๐
คุณจุฑาทิพย์ ธีระวัลย์ชัย	ถวาย	พระสุนทรธรรมเวที วัดโพธาราม อ.เมือง จ.นครสวรรค์ ๖๐๐๐๐
คุณอุ่ย แซ่ด่าน	ถวาย	พระสิริธรรมราชคณี วัดวังตะวันตก อ.เมือง จ.นครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
คุณมุกยิ้ม แซ่กอ	ถวาย	พระอาจารย์มหาบุญธรรม ปญฺญาวชิโร วัดปากน้ำ (คณะเนกขัมม์) ภาษีเจริญ กรุงเทพฯ ๑๐๑๖๐
คุณวิลาวรรณ ศรีบัวเผื่อน	ถวาย	พระวสันต์ ปุญฺญกาโม วัดบางแม่หม้าย ต.บางใหญ่ อ.บางปลาม้า จ.สุพรรณบุรี ๗๒๑๕๐

ผู้มีรายนามข้างต้นนี้ คือผู้มีจิตศรัทธาเป็นเจ้าภาพถวายนิตยสารธรรมกาย ถวายแด่พระสงฆ์ ๑ ปี (๔ เล่ม)

ผู้มีจิตศรัทธาโปรดติดต่อขอรับเป็นเจ้าภาพได้ที่ มูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย

สำนักงานศาลาการเปรียญ วัดสระเกศ ราชวรมหาวิหาร กทม.๑๐๑๐๐ โทร. ๒๒๔-๗๔๗๕, ๒๒๕-๑๙๙๘

ขอเชิญร่วมอนุโมทนาต่อกุศลจิตอันงดงาม
ของเหล่ากัลยาณมิตร ผู้หยิบยื่นแสงสว่างอันนิรันดร์แก่เพื่อนมนุษย์
ด้วยการอุปถัมภ์การพิมพ์นิตยสารดังนี้

หลวงพ่อพระมหาเสริมชัย ชยมงฺคโล
คณะสามเณร วัดหลวงพ่อสดฯ พ.ศ.๒๕๓๙
ร้านโพลี
หจก.ประวัติยนต์
คุณอุดม เรืองสุรัตน์
โรงเรียนอนุบาลสุนรา
คุณนัทธมน เลิศมหโชค
คุณสุเมธ วงศ์พิภพมงคล
คุณประจักษ์ ศิริบัณฑิตย์กุล
คุณอำพล-คุณสมบุญ แสงสมชัยพิพัฒน์
คุณสุทัศน์-คุณสุนีรัตน์-ด.ญ.สุชญา นิ่มกุลรัตน์
นพ.ธรรม์พงษ์-ดร.สาวิตรี รังสิภัทร์
คุณจันทร์ศรี-คุณระเบียบ สิงห์น้อย และครอบครัว

ผู้มีรายนามข้างต้นนี้ คือผู้มีจิตศรัทธาบริจาคเงินบำรุงการพิมพ์นิตยสารธรรมกายแต่ละเล่มเป็นเงิน ๑,๐๐๐ บาท
ผู้มีจิตศรัทธาโปรดติดต่อขอบริจาคได้ที่ **มูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย**
สำนักงานศาลาการเปรียญ วัดสระเกศ ราชวรมหาวิหาร กทม.๑๐๑๐๐ โทร. ๒๒๔-๗๔๗๕, ๒๒๕-๑๙๙๘

บ.บางกอกสลักภัณฑ์ และ บ.อิทธิผลอุตสาหกรรม 1993 จก. เป็นเจ้าภาพบริจาคเงินค่ารถรับสาธุชนไปปฏิบัติธรรม ทุกวันเสาร์ต้นเดือน ที่วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม อ.ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี เดือนละ ๕,๐๐๐ บาท

ธรรมสภา

วิมังสา

วันอาสาฬหบูชา วันให้ทุนสงเคราะห์การศึกษา

ปีนี้วันอาสาฬหบูชาตรงกับวันที่ ๒๙ ก.ค. ๓๙ วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม อ.ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี ได้จัดให้มีกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเช่นเคย โดยมีสวดมนต์ทำวัตรเช้ารับศีล เจริญภาวนา และบำเพ็ญทานด้วยการเป็นเจ้าภาพถวายภัตตาหารเพลแด่พระสงฆ์ร่วมกันจนเวลา ๑๓.๓๐ น. วัดหลวงพ่อสดฯ โดย **หลวงพ่อเจ้าอาวาส พระมหาเสริมชัย ชยมงฺคโล** เป็นประธานพิธีแจกทุนการศึกษาแก่นักเรียนนักศึกษาที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ คือ **เป็น**

เยาวชนคนรุ่นใหม่เข้าวัด

ใคร ๆ ที่มาทำบุญทำกุศลที่ **วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม** อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ในระยะ ๓-๔ ปีหลัง ๆ นี้ คงจะคุ้นเคยกับภาพที่วัดหลวงพ่อสดฯ มักจะมีเด็กนักเรียนชายหญิงจำนวนมาก ๆ เข้ามาอยู่ศึกษาปฏิบัติธรรมกันบ่อย จึงอาจกล่าวได้ว่าวัดหลวงพ่อสดฯ ขณะนี้ได้กลายเป็นโรงเรียนที่ให้ความรู้ด้านธรรมะแก่เยาวชนไปแล้ว โดยที่ได้มีนักเรียนนักศึกษาจากหลายสถาบันแวะเวียนเข้ามาศึกษาอบรมอยู่เป็นประจำครั้งละมาก ๆ เช่น **นักเรียนจากโรงเรียนดำเนินวิทยา จำนวน ๔๐๐-๕๐๐ คน** ได้มาปฏิบัติธรรมและบูชาพระรัตนตรัยด้วยการร่วมกันเวียนเทียนรอบอุโบสถ เนื่องในโอกาสรำลึกถึงวันอาสาฬหบูชา เมื่อ ๒๕ ก.ค. ๓๙ ....และเมื่อวันที่ ๒๖-๒๘ ก.ค. ๓๙ **โรงเรียนธีรศาสตร์ อ.บ้านโป่ง จ.ราชบุรี ได้นำนักเรียนชายหญิง จำนวน ๔๓๐ คน** เข้ารับการอบรมศีลธรรม และความรู้ต่าง ๆ ทางพระพุทธศาสนาที่วัดหลวงพ่อสดฯ ทั้งนี้ระหว่างอยู่อบรมนั้น เยาวชนคนรุ่นใหม่เหล่านี้ก็จะได้รับความรู้ที่สำคัญต่อการดำเนินชีวิตในอนาคตของตน อาทิเช่น ประวัติพระอริยสาวกที่สำคัญ, คุณธรรม ความกตัญญู, วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ฯลฯ รวมทั้งวิธีการปฏิบัติจิตตภาวนา อันเป็นส่วนสำคัญที่จะหล่อหลอมจิตใจของเยาวชนเหล่านี้ให้มุ่งประพฤติดี ประพฤติชอบ ซึ่งถือได้ว่าเป็นการปลูกฝังความร่มเย็นแก่ครอบครัวของแต่ละคน และย่อมขยายตัวเป็นความสันติสุขแก่สังคมและประเทศชาติในที่สุด

■ ■ ■ ■

ผู้มีประวัติการเรียนดี มีความประพฤติดีแต่ขาดแคลนทุนทรัพย์ และต้องเป็นโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาที่ได้สนใจเข้าร่วมในกิจกรรมทางพระพุทธศาสนากับทางวัด โดยครั้งนี้มีผู้เข้ารับทุนการศึกษารวม ๕๓ ทุนจาก ๑๑ โรงเรียนดังนี้

๑) ระดับประถมศึกษา ทุนละ ๑,๐๐๐ บาท ๑๒ ทุน

- โรงเรียนดำเนินวิทยา ชั้น ป.๑-ป.๖ จำนวน ๖ ทุน
- โรงเรียนธีรศาสตร์ ชั้น ป.๑-ป.๖ จำนวน ๖ ทุน

๒) ระดับมัธยมศึกษา ทุนละ ๑,๒๐๐ บาท ๔๐ ทุน

- โรงเรียนธีรศาสตร์ ชั้น ม.๑-ม.๓ จำนวน ๓ ทุน
- โรงเรียนดอนคลังวิทยา ชั้น ม.๑-ม.๕ จำนวน ๕ ทุน
- โรงเรียนสายธรรมจันทร์ ชั้น ม.๑-ม.๖ จำนวน ๖ ทุน
- โรงเรียนบางแพปฐมพิทยา ชั้นม.๑-ม.๖ จำนวน ๖ ทุน
- โรงเรียนฤทธิณรงค์รอน ชั้น ม.๑ จำนวน ๖ ทุน
- โรงเรียนสระกะเทียมวิทยาคม ชั้น ม.๑-ม.๖ จำนวน ๖ ทุน
- โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภช ชั้น ม.๑-ม.๖ จำนวน ๖ ทุน
- โรงเรียนดรุณานุเคราะห์ ชั้น ม.๑ จำนวน ๑ ทุน
- โรงเรียนวัดอุบลวรรณาราม ชั้น ม.๓ จำนวน ๑ ทุน

๓) ระดับอุดมศึกษา ทุนละ ๑,๔๐๐ บาท ๑ ทุน

- สถาบันราชภัฏนครปฐม ชั้นปีที่ ๒ จำนวน ๑ ทุน

ทั้งนี้ความเป็นมาของทุนนี้เกิดจากเงินทุนนิธิการศึกษาที่ทางวัดหลวงพ่อสดฯ ได้ช่วยกันบริจาคตั้งเป็นทุนขึ้นเพื่อเก็บดอกออกผลมาใช้ แต่เนื่องจากในระยะเบื้องต้นนี้จำนวนทุนยังน้อยอยู่ ดอกผลเลยยังน้อย แต่ความต้องการทุนมีมาก ญาติโยมผู้ศรัทธาวัดจึงได้ช่วยกันอุปถัมภ์อีกแรงหนึ่งเพื่อช่วยเยาวชนของชาติร่วมกัน อันจะมีผลดีแก่สังคมและประเทศชาติสืบไป ซึ่ง**การแจกทุนสงเคราะห์การศึกษานี้ ทางวัดได้กำหนดแจกปีละครั้ง ในวันอาสาฬหบูชาทุกปี** และปีนี้เจ้าภาพผู้ศรัทธาให้ทุนได้แก่ **คุณสุขใจ พานิชพันธ์และคณะโรงพยาบาลกรุงเทพ** ร่วมกันถวายเงินทุนไว้จำนวน ๖๕,๐๐๐ บาท....ขอเชิญชวนอนุโมทนาร่วมกัน และหากจะมีท่านใดประสงค์จะสืบสานแนวปฏิบัติเช่นนี้ก็จะยิ่งเป็นมหาอานิสงส์ต่อ ๆ ไป

■ ■ ■ ■

งานอบรมพระธรรมทูต

หลวงพ่อพระมหาเสริมชัย ชยมงฺคโล เจ้าอาวาสวัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม แม้จะมีงานล้นมืออยู่เป็นปกติ อันได้แก่ทั้งเรียนและสอนภาคปริยัติที่วัดหลวงพ่อสดฯ เองแล้ว ท่านยังมีงานการสอนและเผยแพร่วิชชาธรรมกาย ที่เรียกได้ว่าตามตัวท่านไปติด ๆ เหมือนดังเงาไม่เคยห่างไม่เคยเว้นเลย ทั้งในวัดที่ท่านปกครองและวัดอื่น ๆ ยิ่งเป็นวัดของครูบาอาจารย์เช่นวัดปากน้ำภาษีเจริญ ขอแรงมาเมื่อใดหลวงพ่อพระมหาเสริมชัย ชยมงฺคโล ก็พร้อมที่จะน้อมรับมาปฏิบัติภาระกิจนั้นให้ลุล่วงด้วยดีเสมอมา

เมื่อไม่นานนี้ **ท่านก็ได้รับอาราธนาไปเป็นพระวิทยากรถวายความรู้แก่พระภิกษุ ผู้เข้าอบรมพระธรรมทูตที่วัดปากน้ำภาษีเจริญถึง ๓ รุ่น ๆ ละ ๑๕๐ รูป โดยต้องไปถวายความรู้ความเข้าใจในส่วนของสมถวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนววิชชาธรรมกาย** ระหว่างเวลา ๑๙.๓๐ น. ถึง ๒๑.๐๐ น. โดยรุ่นที่ ๑ เมื่อวันที่ ๑๗ มิ.ย. ๓๙ รุ่นที่ ๒ เมื่อวันที่ ๙ ก.ค. ๓๙ และรุ่นที่ ๓ เมื่อวันที่ ๑๙ ก.ค. ๓๙ ซึ่งในระหว่างการบรรยายธรรมนั้นก็ได้มีผู้สนใจสอบถามปัญหาต่างๆ อย่างลึกซึ้งและกว้างขวาง **หลวงพ่อพระมหาเสริมชัย ชยมงฺคโล ก็ได้ตอบอธิบายไขปัญหาธรรมปฏิบัตินั้น ๆ ถวายให้เข้าใจตามแบบที่หลวงพ่อวัดปากน้ำได้สอนให้เข้าถึงธรรมกายของพระพุทธเจ้าและได้รับความชื่นชมยินดีโดยทั่วกัน**

■ ■ ■ ■

ชนะที่ ๑ ในการประกวดกิจกรรมการปลูกป่า

กรมป่าไม้แจ้งผลการประกวดกิจกรรมการปลูกป่าและกิจกรรมบำรุงรักษาต้นไม้ตามโครงการปลูกป่าถาวรเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในวโรกาสทรงครองราชย์ปีที่ ๕๐ ประจำปี ๒๕๓๘ ว่า **วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม ต.ดอนกรวย อ.ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี ได้รับรางวัลชนะเลิศกิจกรรมการปลูกป่า ประเภทพื้นที่บริเวณศาสนสถานตั้งแต่ ๒ ไร่ขึ้นไป**

จึงใคร่ประชาสัมพันธ์ให้ได้ทราบและจะได้อนุโมทนากับผู้ที่ได้มีส่วนร่วมสำคัญ ในกิจกรรมดังกล่าวนี้เพราะทางวัดหลวงพ่อสดธรรมกายารามได้ร่วมกับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร กรมการทหารช่าง การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค เพื่อการปลูกป่าบนพื้นที่ ๓๐ ไร่ภายในวัด ซึ่งบัดนี้พื้นที่ในวัดบริเวณที่พัฒนาแล้ว มีบรรยากาศร่มครึ้มด้วยมวลไม้นานาพรรณ สดชื่นรื่นรมย์ เหมาะสมที่จะเป็นสถานที่ประพฤติปฏิบัติธรรมสืบต่อไป

■ ■ ■ ■

ได้รับรางวัลดีเด่น

ดูเหมือนว่าปีนี้จะเป็นปีรับรางวัลของวัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม ด้วยกรมศิลปากรโดยคณะกรรมการอำนวยการวันอนุรักษ์

มรดกไทยได้แจ้งมายัง หลวงพ่อพระมหาเสริมชัย ชยมงฺคโล เจ้าอาวาสวัดหลวงพ่อสดธรรมกายารามเพื่อทราบว่า คณะกรรมการอำนวยการวันอนุรักษ์มรดกไทยมีความยินดีแจ้งว่า **โครงการก่อสร้างสถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย ได้รับการยกย่องและประกาศเกียรติคุณในฐานะ โครงการดีเด่นด้านการสร้างสรรค์** และจะได้รับพระราชทานโล่และเข็มเกียรติคุณอนุรักษ์มรดกไทยดีเด่น จาก**สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี**

ซึ่งคณะกรรมการอำนวยการวันอนุรักษ์มรดกไทยได้ดำเนินการสรรหากิจกรรมและโครงการดีเด่นด้านสถาปัตยกรรมไทย เพื่อประกาศเกียรติคุณในปีพ.ศ. ๒๕๓๙ ทั้งนี้รางวัลดีเด่นด้านการสร้างสรรค์นั้นจะต้องเป็นงานสถาปัตยกรรมที่สนองแนวประโยชน์ใช้สอยที่เป็นปัจจุบันและอนาคตโดยใช้วัสดุและเทคโนโลยีสมัยใหม่ แม้จะมีการใช้วัสดุแบบเก่าหรือมีการประยุกต์รูปแบบเดิมอยู่บ้าง แต่ก็มีความกลมกลืนและให้ความสุนทรีย์ตลอดจนให้แนวความคิดที่จะนำไปพัฒนาต่อไปอย่างถูกต้อง

ด้วยเหตุดังกล่าว จึงขอแจ้งข่าวอันน่าปลื้มใจนี้ไปยังท่านสาธุชนทุกท่าน ที่ได้ร่วมกันสร้างวัด สร้างสถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกายมาด้วยกัน ณ โอกาสนี้

■ ■ ■ ■

ปิดม่านธรรมสภาหนนี้ด้วยธรรมภาษิตน่าคิดว่า **"ยสฺมึ กตญฺญุตา นตฺถิ นิรตฺถา ตสฺส เสวนา"** แปลความว่า **"ความกตัญญูไม่มีในคนใด การคบกับคนนั้นก็ไร้ประโยชน์"**

พิธีทอดผ้าป่าวันนวกานุสรณ์ ๓๙

วันอาทิตย์ที่ ๒๙ กันยายน ๒๕๓๙

พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี พระวรราชาทินัดดามาตุ

เสด็จพร้อมด้วย **พระเจ้าหลานเธอพระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา**

ทรงเป็นประธานในพิธีทอดผ้าป่า "วันนวกานุสรณ์ ๓๙"

ณ วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม อ.ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี

● *ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่เฝ้ารอรับเสด็จ (แถวหน้ายืน)* ***นายมานิตย์ ศิลปอาชา*** *ผู้ว่าราชการจังหวัดราชบุรี* ***รตท.เชาวรินทร์ ลัทธศักดิ์ศิริ*** *รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ* ***พล.ต.พินิจ ศุขสายชล*** *เสนาธิการกรมการทหารช่าง ฯลฯ*

● *คณะครูอาจารย์ ภริยาข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ ชมรมแม่บ้านอาสาสมัครและคณะบุคคลต่าง ๆ เฝ้ารับเสด็จอย่างเนืองแน่น*

● *ส่วนหนึ่งของนักเรียนนักศึกษาที่เฝ้ารอรับเสด็จ*

● *ทรงศีล*

● ***พล.ต.พินิจ ศุขสายชล*** *รองประธานจัดงาน กราบทูลถวายรายงาน*

● *พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี พระวรราชาทินัดดามาตุ ทรงกล่าวคำถวายผ้าป่า (ผ้าบังสุกุลจีวร)*

พิธีทอดผ้าป่า วันนวกานุสรณ์
วันอาทิตย์ที่ ๒๙ กันยายน ๒๕๓๙
ณ วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม อ.ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี

● พระราชวรเวที เจ้าคณะจังหวัดราชบุรี ประธานที่ปรึกษาประธานสงฆ์ พิจารณาผ้าบังสุกุลจีวร

● ทรงประเคนผ้าไตร แด่พระสงฆ์ทรงสมณศักดิ์

● **พล.ต.ต.เสรี เตมียเวส** รองประธานจัดงาน กราบทูลรายงานเบิกผู้อุปถัมภ์วัดเข้ารับประทานของที่ระลึก จาก**พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี พระวรราชาทินัดดามาตุ**

● ทรงประทานผ้าไตร และยารักษาโรคแก่หลวงพ่อเจ้าอาวาส

● ทรงรับของที่ระลึกจากหลวงพ่อเจ้าอาวาส

● ทรงรับของที่ระลึก จาก**หลวงพ่อพระภาวนาโกศลเถร** รองเจ้าอาวาส และพระอาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิปัสสนาธุระ วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ

พิธีทอดผ้าป่า วันนวกานุสรณ์
วันอาทิตย์ที่ ๒๙ กันยายน ๒๕๓๙
ณ วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม อ.ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี

● **พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี พระวรราชาทินัดดามาตุ** พร้อมด้วย**พระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา** เสด็จทอดพระเนตรนิทรรศการประวัติความเป็นมาของสถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย มาจนถึงตั้งเป็นวัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม และกิจกรรมต่าง ๆ โดยมีหลวงพ่อเจ้าอาวาส **พระมหาเสริมชัย ชยมงฺคโล** ถวายคำอธิบายชี้แจง

● **พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี พระวรราชาทินัดดามาตุ** ทรงรับเงินโดยเสด็จพระกุศลจากราษฎรผู้มาเฝ้าและถวายด้วยใจศรัทธา

● ทรงรับของที่ระลึกจากราษฎรที่มาเฝ้ารับเสด็จอย่างเนืองแน่น

● **พระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา** ทรงรับของที่ระลึกจากราษฎรที่มาเฝ้ารับเสด็จด้วยความจงรักภักดี โดยมีคุณหญิงสุมน สุชีวะ (แทน) ประธานจัดงานตามเสด็จ

● **พระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา** ทรงรับเงินโดยเสด็จพระกุศลจากราษฎร ผู้มาเฝ้ารับเสด็จถวาย

วันอาสาฬหบูชา
วันจันทร์ที่ ๒๙ กรกฎาคม ๒๕๓๙

ก่อนวันอาสาฬหบูชา ๔-๕ วัน คณะครูนักเรียนจากโรงเรียนต่าง ๆ โรงเรียนละหลายร้อย ทะยอยกันเข้ามาอยู่ปฏิบัติธรรมเจริญศีล-สมาธิ-ปัญญา บำเพ็ญกุศล มีการถวายเทียนพรรษา ผ้าอาบน้ำฝน ถวายผ้าป่า และเวียนเทียนบูชาพระรัตนตรัย เป็นระยะ ๆ เพื่อจะได้ไม่ต้องมาประชุมพร้อมกันหนาแน่นในวันอาสาฬหบูชา

(ในภาพ) คณะครูอาจารย์และนักเรียนโรงเรียนธีรศาสตร์ อ.บ้านโป่ง จ.ราชบุรี โดยบาทหลวงสิทธิพล พานิชอุดม ผู้จัดการและครูใหญ่ และอาจารย์ถวัลย์ พุทธิจักรรักษา อาจารย์ปกครองและกิจกรรมนักเรียน ได้จัดให้คณะครูและนักเรียนมาอยู่อบรมศีลธรรม จริยธรรมและภาวนาธรรม ๓ วัน แล้วบำเพ็ญกุศล ถวายเทียนพรรษา ผ้าอาบน้ำฝนและถวายผ้าป่าสมทบทุนสร้างหอฉัน เสร็จแล้วเวียนเทียนบูชาพระรัตนตรัย ทั้งนี้ ได้มีคณะครูและนักเรียนโรงเรียนมัธยมดอนคลังวิทยามาร่วมสมทบด้วย

ประวัติและการบริหารวัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม และ สถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย

อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

โดย

พระมหาเสริมชัย ชยมงฺคโล ป.ธ.๖, รป.ม. (ม.ธ.)

(ต่อจากฉบับที่แล้ว)

ค. ที่ดินและสิ่งปลูกสร้างในระยะเวลาระหว่าง พ.ศ.๒๕๒๙-๒๕๓๔

เมื่อข้าพเจ้าได้บรรพชาอุปสมบทเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา ณ พัทธสีมาวัดปากน้ำภาษีเจริญ เมื่อวันที่ ๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๙ แล้วนั้น กรรมการมูลนิธิ พุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย และญาติโยมผู้ใกล้ชิด ก็ได้ปรารภความจำเป็นที่สมควรจะจัดสรรที่ดินอันเป็นที่ตั้งสถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย ๗๒.๕ ไร่นี้ ขอตั้งเป็นวัดในพระพุทธศาสนา เพื่อให้เข้ากับการปกครองของคณะสงฆ์ท้องถิ่น คือ คณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี ส่วน**สถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย** ก็ยังคงอยู่ในที่ดินโดยรอบบริเวณที่จะขอตั้งเป็นวัด เมื่อทุกคนเห็นพ้องต้องกันข้าพเจ้า (พระมหาเสริมชัย ชยมงฺคโล) จึงไปกราบเรียนหารือกับเจ้าประคุณหลวงพ่อ**สมเด็จพระพุฒาจารย์ องค์ประธาน สถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย** ซึ่งเจ้าประคุณหลวงพ่อสมเด็จฯ ก็ได้เห็นสมควรให้ดำเนินการขออนุญาตสร้างเป็นวัดบนเนื้อที่ดินอันเป็นที่ตั้งสถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกายแต่เดิม เพื่อขออนุญาตตั้งเป็นวัดต่อไป

มูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย โดย **ท่านศาสตราจารย์**

บัญญัติ สุชีวะ (อดีตประธานศาลฎีกา) ประธานมูลนิธิฯ ก็ขออนุญาตสร้างเป็นวัดขึ้นในบริเวณที่ดิน ๗๒.๕ ไร่นั้น และได้รับอนุญาตสร้างเป็นวัดได้ เมื่อวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๓๐

คณะกรรมการมูลนิธิและข้าพเจ้า (พระเสริมชัย ชยมงฺคโล) ในฐานะกรรมการผู้อำนวยการมูลนิธิ ฯ และสถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย ก็ได้**วางโครงการขยายพื้นและพัฒนาพื้นที่ดิน** ส่วนเป็นที่ตั้ง**สถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย โดยรอบสถานที่ตั้งวัดเพิ่มขึ้น โดยให้มูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย** ซึ่งเป็นองค์นิติบุคคล เป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์ที่ดินเท่าที่จะมีผู้เสนอขายให้ในราคาพอสมควร และเท่าที่เราพอจะมีเงินเหลือจากการใช้จ่ายโดยส่วนรวมพอให้รับซื้อได้ และ**ให้มีการปลูกต้นไม้ที่สำคัญ ให้เป็นสถานที่สงบร่มรื่น สัปปายะ เหมาะแก่เป็นสถานที่ปฏิบัติธรรม และโครงการสร้างอุโบสถ เสนาสนะ และสิ่งก่อสร้างอื่น ที่จะรองรับพระภิกษุ สามเณร และผู้เข้ามาอยู่ปฏิบัติภาวนาธรรมเพิ่มขึ้น ให้สมบูรณ์พอที่จะขออนุญาตตั้งเป็นวัดในพระพุทธศาสนาต่อไปได้** รวมทั้ง**การจัดหาและประดิษฐานปูชนียวัตถุที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา** โดยได้ดำเนินงานในเรื่องต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ค.๑ การขยายและพัฒนาพื้นที่ดินและการปลูกต้นไม้สำคัญ

นับตั้งแต่**สถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย** อ.ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี ร่วมกับโครงการทั้ง ๒ คือ **โครงการธรรมปฏิบัติเพื่อประชาชน** วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ และ**โครงการพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย** วัดสระเกศ ราชวรมหาวิหาร กรุงเทพฯ ดำเนินโครงการให้การศึกษาอบรมและเผยแพร่ธรรมปฏิบัติเรื่อยมานั้น ก็ได้มีพระภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา และสาธุชนมาเข้ารับการอบรมภาวนาธรรม ศีลธรรม และจริยธรรมเพิ่มขึ้น พื้นที่ ๗๒.๕ ไร่ อันเป็นที่ตั้งสถาบันฯ โดยรอบวัดได้รับการพัฒนาและจัดทำเป็นสวนป่าให้ เป็นที่สงบ ร่มรื่น สัปปายะ คือ เหมาะแก่การอยู่กลดเจริญภาวนาธรรม ของผู้มาเข้ารับการอบรมสมถวิปัสสนากัมมัฏฐานที่สำนักปฏิบัติธรรมคือที่วัดและสถาบันฯ นี้ **จึงจำเป็นจะต้องมีพื้นที่ดินที่ได้รับการพัฒนาให้เป็นสวนป่าที่สงบ ร่มรื่น สัปปายะ เพียงพอแก่การปฏิบัติภาวนาธรรมของพระภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา และ สาธุชน ที่มาขอเข้ารับการอบรมพระกัมมัฏฐานจากทั่วประเทศ และแม้จากต่างประเทศ เท่าที่เราพอจะสามารถอำนวยให้ได้**

นอกจากนี้ ข้าพเจ้าเองนั้นยัง**มีนโยบายในเรื่องการปลูกสวนป่าอยู่ในใจที่จะให้มีการปลูกพันธุ์ไม้ที่สำคัญในพระพุทธศาสนาได้แก่ พันธุ์ไม้ที่พระพุทธเจ้าในอดีตได้เคยประทับนั่งบำเพ็ญสมณธรรมแล้วตรัสรู้ เป็นต้น และพันธุ์ไม้ที่สำคัญของไทย คือ พันธุ์ไม้ที่ดีและหายากของไทย และพันธุ์ไม้สมุนไพร เป็นต้น เพื่อให้ทั้งร่มเงาให้ทั้งประโยชน์ใช้สอยต่อไปในอนาคต และเพื่อให้เป็นที่ศึกษาหาความรู้เรื่องพันธุ์ไม้ที่สำคัญดังกล่าว แก่สาธุชนโดยทั่วไป และแก่อนุชนรุ่นหลังต่อไป**

อีกประการหนึ่ง โครงการขยายที่ดินนี้ เมื่อมีที่ดินขยายเพิ่มขึ้นก็จะช่วยป้องกันผู้ที่ไม่รักความสงบ หรือผู้ที่มีอาชีพเลี้ยงสัตว์ที่ถ่ายมูลสกปรก และเจ้าของมักง่ายไม่ลงทุนลงแรงทำให้สะอาด และส่งกลิ่นเหม็นและมีแมลงวันชุกชุมมาอยู่ใกล้สถานที่ปฏิบัติธรรมที่ต้องการความสะอาด สงบ และร่มรื่นให้เดือดร้อน เพราะเท่าที่เราเป็นอยู่ในขณะนี้ก็ได้มีประสบการณ์ในเรื่องความไม่สงบของผู้ไม่รักความสงบ ที่ชอบเปิดเพลงดนตรี หรือการละเล่น หรือภาพยนตร์ส่งเสียงดังมาก และเรื่องความสกปรกเพราะมีฟาร์มเลี้ยงหมูเลี้ยงไก่ ซึ่งตั้งอยู่ในที่ไม่ไกลจากวัด ที่เจ้าของมักง่าย ปล่อยปละละเลย ไม่ยอมลงทุนลงแรงทำให้สะอาดอยู่เสมอ เป็นเหตุให้ส่งกลิ่นเหม็นมาเป็นคราว ๆ และมีแมลงวันชุกชุม เป็นที่รบกวนผู้ปฏิบัติธรรมมากพอสมควรอยู่แล้ว แม้จะได้เคยขอให้ทางราชการไปช่วยดูแลแนะนำวิธีการรักษาความสะอาดให้ดี ก็ได้ผลบ้างเป็นครั้งคราว พอเวลาผ่านไประยะหนึ่งก็กลับเป็นเช่นเดิมอีก เพราะนิสัยมักง่าย เห็นแก่ตัว กลัวจะเสียค่าใช้จ่ายในการจัดหายาและเสียแรงงานในการทำความสะอาด

เพิ่มขึ้น และในบ้านเมืองเรายังไม่มีกฎหมาย หรือมีแต่การบังคับใช้กฎหมายลงโทษแก่ผู้ทำความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่นในทำนองนี้อย่างจริงจังและเข้มแข็งพอ

ข้าพเจ้าด้วยความเห็นชอบของกรรมการมูลนิธิฯ จึงต้องมีโครงการขยายที่ดิน เท่าที่จะพอมีกำลังทุนทรัพย์ให้ทำได้ และเท่าที่มีคนเสนอขายให้ในราคาพอสมควร ให้ได้ที่ดินเพื่อประโยชน์และเพื่อป้องกันโทษคือความเดือดร้อนดังกล่าว โดยไม่ตั้งเป้าหมายไว้ว่าจะขยายไปเป็นจำนวนพื้นที่เท่าใดภายในกำหนดระยะเวลาเท่าใด

เมื่อมาถึงเดือนพฤษภาคม พ.ศ.๒๕๓๔ อันเป็นระยะเวลาที่ได้รับการจัดตั้งบริเวณพื้นที่ดิน ๗๒.๕ ไร่ และอาคารสิ่งก่อสร้างมีเสนาสนะและอุโบสถ เป็นต้น ขึ้นเป็น "**วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม**" นั้น ได้มีที่ดินอันเป็นที่ตั้ง**สถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย** ซึ่งมูลนิธิฯ เป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์อยู่โดยรอบวัด เป็นจำนวน ๑๓๘ ไร่เศษ รวมกับที่ดินอันเป็นที่ตั้งวัดเป็นจำนวนรวม ๒๑๑ ไร่

แต่**การพัฒนาพื้นที่ดิน**อันเป็นที่ตั้ง**สถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย** โดยรอบวัด **ยังไม่อาจทำได้เพราะกำลังเงินและบุคลากรยังอยู่ในขีดจำกัด ต้องใช้จ่ายเงินและกำลังบุคลากรไปในเรื่อง**

การให้การศึกษาอบรมและเผยแพร่ เป็นกิจสำคัญเร่งด่วนอันดับที่ ๑ ตลอดไป

การก่อสร้างเสนาสนะที่จำเป็นเป็นกิจสำคัญเร่งด่วนอันดับที่ ๒

การซื้อที่ดินขยายเพิ่มขึ้นเป็นกิจสำคัญเร่งด่วนอันดับที่ ๓ และ

การพัฒนาพื้นที่ดินเป็นกิจสำคัญเร่งด่วนอันดับที่ ๔

ในการวางแผนงานเพื่อดำเนินงานโครงการต่าง ๆ เพื่อให้สำเร็จผลตามวัตถุประสงค์และนโยบายที่กำหนดไว้ ผู้บริหารหรือผู้จัดการจำเป็นจะต้องกำหนดความเร่งด่วน ในการดำเนินงานโครงการต่าง ๆ (ให้เหมาะกับกำลังเงิน งบประมาณ และกำลังบุคลากร ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญมาก)

เพราะฉะนั้นเราจึงพักรอส่วนการพัฒนาพื้นที่ดินและการปลูกสวนป่าบริเวณรอบนอกที่ตั้งวัดไว้ก่อน คงเร่งปลูกต้นไม้แต่เฉพาะภายในบริเวณที่ตั้งวัดเท่านั้น เพื่อให้เป็นที่สงบและร่มรื่นก่อน ได้พยายามหาพันธุ์ไม้ที่ดี ๆ คือที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา เช่น ไม้กลุ่มโพธิ ซึ่งเป็นต้นไม้ที่พระพุทธเจ้าองค์ก่อน ๆ ได้เคยประทับใต้โคนต้นไม้โพธินั้นแล้วตรัสรู้ และต้นไม้ที่ดีและที่หายากของไทยมาปลูก แต่ก็ได้ผลน้อย เพราะที่ดินเคยเป็นทะเลเก่า เมื่อขุดลึก ๆ

ขึ้นมาเป็นหน้าดินจึงเค็มจัดและขาดปุ๋ยอินทรีย์โดยธรรมชาติ จึงไม่ค่อยเหมาะแก่การเจริญเติบโตของไม้หลายชนิด จึงต้องปลูกต้นไม้ที่ไม่ค่อยมีคุณค่านัก แต่สามารถจะปลูกขึ้นได้ และเจริญเติบโตได้ง่าย เป็นการนำร่องไปก่อน ได้แก่ กระถินณรงค์ นนทรี ยูคาลิปตัส สนประดิพัทธ์ สะเดา ขี้เหล็ก มะขาม มะพร้าว ฯลฯ เพื่อให้ได้ร่มเงาทันใช้ในระยะแรก และได้ปลูกต้นไม้กลุ่มโพธิไว้มากพอสมควร ได้แก่ หน่อพันธุ์ต้นพระศรีมหาโพธิที่พระพุทธเจ้าโคดมได้เคยประทับที่โคนต้นบำเพ็ญสมณธรรมมาแล้วตรัสรู้ในคืนวันเพ็ญเดือนวิสาขะ เมื่อ ๒๕๘๓ ปีที่ล่วงมาแล้ว และได้ปลูกพันธุ์ต้นโพธิที่พระพุทธเจ้าองค์ก่อน ๆ ได้เคยประทับที่โคนต้น บำเพ็ญสมณธรรมแล้วตรัสรู้ (ตามที่ปรากฏในหนังสือ "ชินกาลมาลีปกรณ์" พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ ศ.ร.ต.ท.แสง มนวิทูร (เปรียญ), ๒๐ เมษายน ๒๕๑๗, หน้า ๑๔-๒๖) ดังต่อไปนี้

พระพุทธเจ้าตัณหังกร ตรัสรู้ที่โคนต้นพญาสัตตบรรณ (สตฺตปณฺณ)

พระพุทธเจ้าสรณังกร, วิปัสสี ตรัสรู้ที่โคนต้นแคฝอย (ปาฏลี)*

พระพุทธเจ้าโกณฑัญญะ ตรัสรู้ที่โคนขานาง (สาลกลฺยาณี)

พระพุทธเจ้ามังคละ, สุมนะ, เรวตะ, โสภิตะ ตรัสรู้ที่โคนต้นบุนนาค (นาค)*

พระพุทธเจ้าอโนมทัสสี ตรัสรู้ที่โคนต้นรกฟ้า (อชฺชุน)

พระพุทธเจ้าสุเมธะ ตรัสรู้ที่โคนต้นสะเดา (นิมฺพ)

พระพุทธเจ้าปิยทัสสี ตรัสรู้ที่โคนต้นกุ่มบก (กกุธ)

พระพุทธเจ้าอัตถทัสสี ตรัสรู้ที่โคนต้นจำปาป่า (จมฺปก)

พระพุทธเจ้าธัมมทัสสี ตรัสรู้ที่โคนต้นมะพลับ (ติมฺพรุ)

พระพุทธเจ้าสิทธัตถะ ตรัสรู้ที่โคนต้นกรรณิการ์ (กณิการ)

พระพุทธเจ้าติสสะ ตรัสรู้ที่โคนต้นประดู่ลาย (กปิล)

พระพุทธเจ้าปุสสะ ตรัสรู้ที่โคนต้นมะขามป้อม (อามลก)

พระพุทธเจ้าสิขี ตรัสรู้ที่โคนต้นมะม่วงป่า (ปุณฺฑริก)

พระพุทธเจ้าเวสสภู ตรัสรู้ที่โคนต้นสาละใหญ่ (มหาสาล)**

พระพุทธเจ้ากกุสันธะ ตรัสรู้ที่โค้นต้นซึกหรือจามจุรีสีทอง(สิริส)

พระพุทธเจ้ากัสสปะ ตรัสรู้ที่โคนต้นนิโครธ (นิโคฺรธ)

เฉพาะต้นพระศรีมหาโพธิเป็นที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสมณ-

*เพราะดินไม่ดี จึงไม่ค่อยเจริญเติบโต จึงพยายามปลูกใหม่ภายในบริเวณที่ตั้งสถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย

**ที่แท้ก็คือต้นเต็งไทย พยายามหาพันธุ์มาปลูกเพิ่มได้

โคดม เคยประทับนั่งที่โคนต้นแล้วได้ตรัสรู้นั้น **พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลีฯ** ในสมัยที่ทรงดำรงพระอิสริยยศเป็น**พระวรชายาใน สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร** และในสมัยปัจจุบันที่ทรงดำรงพระอิสริยยศเป็น**พระวรราชาทินัดดา-มาตุ** กับ **พระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา** ก็ได้ทรงปลูกไว้ในพระวโรกาสที่ได้เสด็จไปทรงเป็นประธานในพิธีต่าง ๆ หลายต้น ดังเช่น

พระเจ้าวรวงศ์เธอ **พระองค์เจ้าโสมสวลี ฯ พระวรราชาทิ-นัดดามาตุ** ได้ทรงปลูกไว้ ณ ที่ต่าง ๆ ภายในบริเวณที่ตั้งวัด ดังต่อไปนี้

๑๙ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๒๕ ทรงปลูกหน่อพันธุ์**พระศรีมหาโพธิ์ จากพุทธคยา ประเทศอินเดีย** เป็นต้นแรก ตรงบริเวณระหว่างต่อเขตพุทธาวาส กับเขตสาธารณกุศล เนื่องในพระวโรกาสที่ได้เสด็จมาทรงเป็นประธานในพิธีวางศิลาฤกษ์ศาลาอเนกประสงค์

๙ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๒๙ ได้ทรงปลูกหน่อพันธุ์**พระศรีมหาโพธิ์ จากอนุราธปุระ ประเทศศรีลังกา** ซึ่งได้รับทูลเกล้าฯ ถวายมาจากที่ได้เสด็จไปเยือนประเทศศรีลังกาอย่างเป็นทางการ โดยได้ทรงปลูกไว้บริเวณลานหิน (ฟอสซิล) ปฏิบัติภาวนา ด้านทิศใต้ศาลาอเนกประสงค์ เนื่องในพระวโรกาสเสด็จไปทรงเป็นประธานในพิธีทอดผ้าพระกฐิน

๑๘ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๓๔ ได้ทรงปลูกหน่อพันธุ์**พระศรีมหาโพธิ์ จากอนุราธปุระ** ประเทศศรีลังกา ที่ ฯพณฯ เอกอัครราชทูตศรีลังกาประจำประเทศไทย นำมาถวายแด่วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม ได้ทรงปลูกไว้บริเวณพุทธาวาส อันเป็นที่ตั้งอุโบสถ เนื่องในพระวโรกาสทรงเป็นประธานในพิธียกฉัตรประดิษฐานเหนือพระประธานในอุโบสถ

พระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา ก็ได้ทรงปลูกต้นพระศรีมหาโพธิ์ ที่พระเดชพระคุณ**พระธรรมปัญญาบดี** วัดปากน้ำภาษีเจริญ ได้นำ**หน่อพันธุ์จากเมืองสาวัตถี** ประเทศอินเดีย ที่พระอานนท์ได้อัญเชิญกิ่งพระศรีมหาโพธิ์จากพุทธคยา ไปปลูกไว้ที่นครสาวัตถีซึ่งพระเจ้าหลานเธอฯ ได้ทรงปลูกไว้บริเวณลานหิน (ฟอสซิล) ปฏิบัติภาวนา ด้านทิศใต้ศาลาอเนกประสงค์ ใกล้กับที่พระองค์เจ้าโสมสวลีฯ พระมารดาได้ทรงปลูกไว้ เนื่องในพระวโรกาสที่เสด็จมาแทนพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลีฯ พระมารดามาทรงประกอบพิธียกฉัตรประดิษฐานเหนือพระประธานศาลาอเนกประสงค์ เมื่อวันที่ ๑๕ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๓๑

นอกจากนี้ ในระยะเริ่มแรกตั้งสถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย องค์ประธานและรองประธานสถาบันฯ ก็ได้ปลูกต้นโพธิ์ไว้องค์ละ ๑ ต้น ที่บริเวณ "**ลานโพธิ์สามัคคี**" ในเขตสังฆาวาส ดังต่อไปนี้

เจ้าประคุณหลวงพ่อ**สมเด็จพระพุฒาจารย์** องค์ประธานสถาบันฯ ในสมัยที่ดำรงสมณศักดิ์เป็นที่ พระพรหมคุณาภรณ์ ได้ปลูกไว้ ๑ ต้น เนื่องในโอกาสที่ไปเปิดอบรมพระกัมมัฏฐาน รุ่นที่ ๖ เมื่อวันที่ ๒๘ เมษายน พ.ศ.๒๕๒๗

เจ้าประคุณหลวงพ่อ**สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์** องค์รองประธานสถาบันฯ สมัยที่ดำรงสมณศักดิ์เป็นที่พระธรรมธีรราชมหามุนี ได้ปลูกไว้ ๑ ต้น เนื่องในโอกาสไปเปิดอบรมพระกัมมัฏฐาน รุ่นที่ ๕ เมื่อวันที่ ๘ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๒๖

พระเดชพระคุณ**พระภาวนาโกศลเถร** องค์รองประธานสถาบันฯ ได้ปลูกไว้ ๑ ต้น เนื่องในโอกาสที่ไปสอนภาวนาธรรมแก่พระภิกษุสามเณรที่มาเข้ารับการอบรม รุ่นที่ ๔ เดือนมิถุนายน พ.ศ.๒๕๒๖ และพระเดชพระคุณหลวงพ่อก็ได้ปลูกอีกต้นหนึ่ง เป็นหน่อพันธุ์พระศรีมหาโพธิ์ จากนครสาวัตถี เมื่อ พ.ศ.๒๕๓๗ ณ บริเวณลานหินปฏิบัติภาวนาธรรม ในเขตสังฆาวาส (ใกล้กุฏิ ๙)

ส่วนข้าพเจ้าเองได้อัญเชิญกิ่งพระศรีมหาโพธิ์ จากต้นหน่อพันธุ์จากพุทธคยา ที่ พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลีฯ ได้ทรงปลูกไว้เป็นครั้งแรก เมื่อ ๑๙ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๒๕ นั้น ไปปลูกที่บริเวณลานหิน (ฟอสซิล) ปฏิบัติภาวนา ด้านทิศใต้ศาลาอเนกประสงค์ ๑ ต้น กับปลูกต้นพระศรีมหาโพธิ์

จากเมืองสาวัตถี ที่พระเดชพระคุณ **พระธรรมปัญญาบดี** ได้นำหน่อพันธุ์จาก**เมืองสาวัตถี** มาถวายให้อีก ๒ ต้น ได้ปลูกที่ลานหินปฏิบัติภาวนา ในเขตสังฆาวาส ๑ ต้น และที่บริเวณลานหิน (ฟอสซิล) ปฏิบัติภาวนา ด้านทิศใต้ศาลาอเนกประสงค์อีก ๑ ต้น

ค.๒ การปลูกสร้างอาคารอันเป็นถาวรวัตถุ และ ประดิษฐานปูชนียวัตถุ

ค.๒.๑. การปลูกสร้างอาคารอันเป็นถาวรวัตถุ

ส่วนอาคารอันเป็นถาวรวัตถุนอกจาก**ศาลาอเนกประสงค์เสนาสนะ**คือกุฏิพระที่มีอยู่เดิม ๙ หลัง กุฏิหัวหน้าแม่ชี (กุฏิแม่ชีเธียรธีระสวัสดิ์) **โรงครัว ห้องน้ำ-ห้องส้วม** แล้วก็ได้มีเสนาสนะเพิ่มขึ้นอีก ๗ หลัง รวมเป็น ๑๖ หลัง

อุโบสถ อันเป็นที่ประดิษฐานพระประธาน พระคู่บารมีพระประธาน และพระบรมสารีริกธาตุ ๑ หลัง แวดล้อมด้วยวิหารราย ๔ มุม รวม ๔ หลัง กับวิหารแกลบตั้งอยู่สองข้างอุโบสถด้านทิศเหนือ-ใต้ รวม ๒ หลัง เป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปสำคัญ ๑ หลัง และเป็นที่ประดิษฐานรูปเหมือนหลวงพ่อวัดปากน้ำ กับพระไตรปิฎกอีก ๑ หลัง เหล่านี้ตั้งอยู่ในเขตพุทธาวาส

มีอาคารกึ่งถาวร-ชั่วคราว อันเป็นที่พักสามเณรได้ ๒๐ หน่วย ๑ หลัง และเรือนไทย ซึ่งอยู่นอกเขตสังฆาวาสให้เป็นที่ฆราวาสที่เป็นหญิงเข้าพักอาศัยอยู่ปฏิบัติธรรมได้อีก ๑ หลัง

มีข้อสังเกตว่าอาคารที่ก่อสร้างเป็นถาวรวัตถุทั้งหมด นับตั้งแต่กุฏิพระภิกษุ กุฏิหัวหน้าแม่ชี ศาลาอเนกประสงค์ และแม้อุโบสถพร้อมด้วยวิหารรายและวิหารแกลบต่างเป็นอาคารสีขาวทั้งหมด ทั้งนี้เพื่อให้ดูสะอาดตา ๑ ไม่ต้องเปลืองค่าใช้จ่ายในการลงรักปิดทองล่องชาดมาก ๑ เมื่อเก่าก็เพียงแต่ซ่อมแซมแล้วทาสีขาวใหม่ ง่ายกว่าและประหยัดค่าใช้จ่ายกว่าการปิดทองล่องชาดมาก ๑ จึงตัดสินใจให้**อาคารที่เป็นถาวรวัตถุเป็นสีขาวทั้งหมด**

อาคารศาลาอเนกประสงค์ กุฏิพระภิกษุ และกุฏิหัวหน้าแม่ชี บริษัท ไอที อินเตอร์แนชันแนล จำกัด โดยนางสุธาร สุขยางค์ กรรมการมูลนิธิฯ เป็นผู้ออกแบบให้โดยไม่คิดมูลค่า

ส่วน**อุโบสถ** และ **วิหารราย** ๔ หลัง **วิหารแกลบ**อีก ๒ หลัง ที่รายล้อมอุโบสถ ตั้งอยู่บนเกาะมีน้ำล้อมรอบนั้น **ดร.ภิญโญ สุวรรณคีรี เป็นสถาปนิก ผู้ออกแบบ และควบคุมการก่อสร้าง** โดยออกแบบประยุกต์ให้ประหยัด แต่รักษาลักษณะสถาปัตยกรรมไทยไว้อย่างสมบูรณ์ ตัวอุโบสถเป็นอาคาร ๒ ชั้นครึ่ง **ทรง "มุขประเจิด" ประตูและหน้าต่างเป็นแผ่นทองแดงลายดุนนูน มีโครงเหล็กยึดอยู่ภายใน กรอบเช็ดหน้าประตูและหน้าต่างก็เป็นทองแดง** ทั้งหลังคาและผนังภายนอกอุโบสถเป็นสีขาว **คันบวย ช่อฟ้า ใบระกา หางหงส์** และ **คันทวย สำเร็จด้วย "ศิลปะปูนปั้น"** โดย**นายช่างเฉลิมชัย ซงากรณ์** และ**บุตรชาย**

ภายในอุโบสถและวิหารแกลบ ตกแต่งลวดลายไทย ด้วย **"ศิลปะปูนตำ"** และ**ลายฉลุปิดทองล่องชาด เพื่อรักษาศิลปกรรมไทยไว้ ประดับประดาด้วยหินรัตนชาติที่เจียรนัยแล้วลักษณะต่าง ๆ** ที่ประชาชนมีจิตศรัทธาบริจาค อันประมาณค่ามิได้ นี้**ตกแต่งโดยนายช่าง ๒ พี่น้อง ตระกูล "เล็กพงศ์"** คือ**นายช่างธนิต** และ **นายช่างกนก เล็กพงศ์**

ในปี พ.ศ.๒๕๒๘ ซึ่งเป็นปีสุดท้ายที่ข้าพเจ้าได้ยื่นใบลาออกจากสำนักงานข่าวสารอเมริกัน กรุงเทพฯ ล่วงหน้า ๑ ปี คือกำหนดจะลาออกในวันที่ ๓๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๒๙ นั้น ญาติโยมสาธุชนผู้มีจิตศรัทธาได้ช่วยกันบริจาคทุนทรัพย์สร้างกุฏิให้แก่พระภิกษุได้อยู่อาศัยจำพรรษาแล้วเป็นจำนวน ๘ หลัง

และในปีสุดท้าย (พ.ศ. ๒๕๒๘) ซึ่งข้าพเจ้าเตรียมตัวที่จะบวชนี้ ญาติโยมก็ได้รวบรวมทุนทรัพย์ปัจจัยช่วยกันสร้างกุฏิหลังที่ ๙ เตรียมไว้ให้ข้าพเจ้าผู้มาอยู่เป็นพิเศษ พร้อมเตียง ตู้ โต๊ะ อยู่ภายในห้องนอนเสร็จสรรพ โดยที่ข้าพเจ้ามิได้ออกปากร้องขอจากญาติโยม และมีชื่อว่า **"กุฏิต่อวิชชา ๙"** หรือเรียกย่อ ๆ ว่า **"กุฏิ ๙"** ที่ชื่อว่า **"กุฏิต่อวิชชา"** ก็เพราะแต่เดิม**ที่บริเวณอันเป็นที่ตั้งกุฏินี้ เป็นที่ข้าพเจ้าใช้ต่อวิชชาธรรมกาย** กล่าวคือ **เป็นที่สอนภาวนาแก่พระภิกษุสามเณร อุบาสก อุบาสิกา ที่ปฏิบัติได้ถึงธรรมกายแล้ว ให้เจริญวิชชาชั้นกลาง** ได้แก่**การพิจารณาสติปัฏฐาน ๔ เป็นต้น ถึงวิชชาธรรมกายชั้นสูง เสมอมา** และเมื่อญาติโยมได้สร้างกุฏินี้ไว้รอข้าพเจ้าเสร็จแล้ว ในปลายปี พ.ศ. ๒๕๒๘ นั้น ข้าพเจ้าก็ยังไม่ได้มาอยู่ จนเมื่อข้าพเจ้าได้บรรพชาอุปสมบทแล้วในวันที่ ๖ มีนาคม พ.ศ.๒๕๒๙ ณ พัทธสีมาวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ และได้จำพรรษาอยู่ที่วัดปากน้ำภาษีเจริญ ต่อมาอีก ๕ พรรษานั้น ข้าพเจ้าก็ไป ๆ มา ๆ เพื่อบริหารงาน**สถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย** และได้อาศัยกุฏิหลังนี้เป็นที่พักอาศัยจำวัดชั่วคราวเสมอมา จนเมื่อกระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศตั้งเป็น**วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม** เมื่อวันที่ ๒๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๔ และข้าพเจ้าได้รับการแต่งตั้งเป็นเจ้าอาวาส เมื่อวันที่ ๙

กรกฎาคม ในปีเดียวกันนี้ จึงได้ย้ายสังกัด**จากวัดปากน้ำภาษีเจริญ มารับหน้าที่เจ้าอาวาส วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม** และ**ได้มาอยู่ประจำที่ "กุฏิ ๙" นี้** ตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา จนถึงทุกวันนี้

เป็นอันว่าเมื่อสิ้นปี พ.ศ. ๒๕๒๘ ก่อนที่ข้าพเจ้าบวชนั้น ได้มีกุฏิพระภิกษุที่ญาติโยมสร้างขึ้นไว้ให้ด้วยศรัทธาแล้ว ๙ หลัง

ค.๒.๒ การจัดสร้างและการประดิษฐานปูชนียวัตถุที่สำคัญ

ข้าพเจ้าจะกล่าวถึงการจัดสร้างและการประดิษฐานปูชนียวัตถุ ซึ่งได้แก่ **พระธาตุเจดีย์** เจดีย์คือ**พระบรมสารีริกธาตุ** และ **อุทเทสิกเจดีย์** คือ **พระพุทธปฏิมา (พระรูปเปรียบของพระพุทธเจ้า)** ที่สำคัญและศักดิ์สิทธิ์ของวัด ไว้เป็นที่สักการะบูชาสูงสุดยิ่งแก่สาธุชน พุทธบริษัท และแก่เทพยดาทั้งหลาย

เจดีย์ที่สร้างขึ้นในทางพระพุทธศาสนาเพื่อนมัสการบูชาถึงพระรัตนตรัยนั้น มี ๔ ประเภท[๓] คือ

๑. **พระธาตุเจดีย์** คือสถานที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ

๒. **บริโภคเจดีย์** คือ สิ่งหรือสถานที่ที่พระพุทธเจ้าได้เคยทรงใช้สอย อันมีสังเวชนียสถาน ทั้ง ๔ ได้แก่

ชาตสถาน ที่พระพุทธเจ้าประสูติ คือที่อุทยานลุมพินี (Lumbini) หรือ รุมมินเด (Rummindei) ประเทศเนปาล ในปัจจุบัน

อภิสัมพุทธสถาน ที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ คือที่ควงศรีมหาโพธิ์ ตำบลพุทธคยา (Bodh-Gaya)

ธัมมจักกัปปวัตตนสถาน ที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงปฐมเทศนา คือที่อิสิปตนมฤคทายวัน แขวงเมืองพาราณสี ปัจจุบันเรียกสารนาถ

ปรินิพพุตสถาน ที่พระพุทธเจ้าปรินิพพาน คือที่สาลวโนทยาน เมืองกุสินารา (Kusinara) ปัจจุบันเรียก กาเซีย (Kasia)

๓. **ธรรมเจดีย์** คือ สถานที่บรรจุพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า คือพระพุทธพจน์ทั้งหมด

๔. **อุทเทสิกเจดีย์** คือ สิ่งที่สร้างขึ้นโดยมีเจตนาอุทิศ (เจาะจง) ต่อพระพุทธเจ้า ยกเว้นพระธาตุเจดีย์แล้วก็เรียกว่า อุทเทสิกเจดีย์ทั้งสิ้น เช่น **พระพุทธปฏิมา** หรือ **พระพุทธรูป รูปสลัก** และ**รูปวาดเกี่ยวกับพระพุทธประวัติ**และ

---

๓ มีอธิบายในวินัยฎีกาว่า "**ท่านกล่าวถึงเจดีย์ ๓ ประเภทแม้อย่างนี้ คือ เจดีย์คือพระสารีริกธาตุ (พระบรมสารีริกธาตุ), บริโภคเจดีย์ (เจดีย์คือเครื่องบริโภค), และอุทเทสิกเจดีย์ ฯ ก็เพราะว่าท่านสงเคราะห์แม้พระปฏิมา (พระรูปเปรียบของพระพุทธเจ้า) ในประเภทของอุทเทสิกเจดีย์นี้สมควรว่า.**" (วินยฎีกา สมนฺตปาสาทิกาวณฺณนา (สารตฺถทีปนี) ข้อ ๑๑๗ หน้า ๒๓๔)

ต้นโพธิ์คือต้นไม้พันธุ์ที่พระพุทธเจ้าเคยประทับนั่งเจริญสมณธรรมแล้วได้ตรัสรู้พระอนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณ เป็นต้น

ปูชนียวัตถุอันนับเนื่องใน**พระธาตุเจดีย์** และ **อุทเทสิกเจดีย์** ที่สำคัญ ที่ประดิษฐานไว้ที่**ศาลาอเนกประสงค์** และใน**อุโบสถวัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม**นั้น กรรมการมูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย ต่างมีความเห็นพ้องต้องกันที่จะสร้างหรือจัดหาปูชนียวัตถุที่สำคัญ เพื่อเป็นที่นมัสการบูชาแก่เหล่ามนุษย์และเทวดาสาธุชนทั้งหลาย ให้เป็นที่ตั้งแห่งศรัทธาปสาทะในการศึกษาและปฏิบัติธรรมเพื่อความเข้าถึงพระรัตนตรัย และให้เป็นมหากุศลแก่ผู้มีจิตศรัทธาบริจาคหรือร่วมสร้างอย่างสูงที่สุด จึงได้วางแผนการสร้าง การจัดหา การรับบริจาค และการประดิษฐานปูชนียวัตถุสำคัญในทางพระพุทธศาสนานี้ด้วยความระมัดระวัง ทั้งรูปแบบคือพระพุทธลักษณะของพระพุทธรูป และวัสดุที่สร้าง ให้ได้อย่างดีที่สุด เท่าที่จะมีผู้มีจิตศรัทธาร่วมบริจาคไว้ ดังต่อไปนี้

(๑) พระพุทธรูปประธานบนศาลาอเนกประสงค์

เป็น**พระพุทธปฏิมาปางปฐมเทศนาโปรดปัญจวัคคีย์ พระเกศโมลีตุ้ม** (พระเกศามุ่นเป็นจอม) **เป็นแบบพระรูปกาย (พระวรกายเนื้อ) ของพระพุทธเจ้า** ทรงพระจีวรพริ้ว สำเร็จด้วยโลหะทองเหลือง ลงรักปิดทอง **มีพระบรมสารีริกธาตุบรรจุในภาชนะรัตนชาติอยู่ ในพระเกศโมลี**นั้นด้วยจำนวนหนึ่ง

(๒) พระบรมสารีริกธาตุ

บรรจุอยู่ในภาชนะรัตนชาติประดิษฐานอยู่ที่ยอดซุ้มปราสาท ๓ ยอด ประดับด้วยรัตนชาติ อัญมณีติดผนังอุโบสถ ด้านหลังพระพุทธรูปประธานและซุ้มปราสาทมีจำนวนมากพอสมควร

(๓) พระพุทธรูปประธานประจำอุโบสถ

เป็น**พระพุทธปฏิมาจำลองพระธรรมกายของพระพุทธองค์ปางสมาธิ พระเกตุมาลาทรงดอกบัวตูม ขนาดหน้าตัก ๕๓ ซม. สำเร็จด้วยหยกแท้** (Jadeite) **จากพม่า** โดยช่างแกะสลักชาวพม่า มีพระบรมสารีริกธาตุส่วนพระโลหิต (มีสีดั่งทับทิม มันเลื่อม สัณฐานดังถั่วแตกและเมล็ดข้าวสารหัก ซึ่งปรากฏมีขึ้นเองในเจดีย์หินอ่อนของข้าพเจ้า) จำนวนหนึ่ง บรรจุในภาชนะทองคำ บรรจุไว้ในพระเกตุมาลาด้วย คณะกรรมการมูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย และญาติโยมสาธุชนเป็นเจ้าภาพร่วมถวาย

เจ้าประคุณหลวงพ่อ**สมเด็จพระอุปัชฌาย์**ของข้าพเจ้า คือ เจ้าประคุณ**สมเด็จพระพุทธโฆษา-**

จารย์ หลวงพ่อวัดสามพระยา เจ้าคณะใหญ่หนกลาง ได้ถวายพระนามว่า **"พระพุทธชัยมงคล"**

(๔) **พระพุทธรูปคู่บารมีพระประธาน**

เฉพาะพระพุทธรูปหลัก ๙ องค์ สำเร็จด้วยรัตนชาติ ๗ องค์ และสำเร็จด้วยโลหะเนื้อดี ๒ องค์ ซึ่งเจ้าประคุณหลวงพ่อสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ได้ถวายพระนามไว้ ๕ องค์ ดังต่อไปนี้

(๔.๑) **"พระธรรมกายชัยมงคล"** พระคู่บารมีพระประธานเบื้องขวาองค์ที่ ๑ เป็นพระพุทธปฏิมาจำลองพระธรรมกาย ปางสมาธิ พระเกตุมาลาทรงดอกบัวตูม ขนาดหน้าตัก ๔๐ ซม. สำเร็จด้วยหินผลึกธรรมชาติ (Crystal Quartzite) ขาวใส โดยช่างแกะชาวอินเดียฮินดู จากเมือง Jaipur ประเทศอินเดีย นายปิยะบุตร-นางสุจินตนา ชลวิจารณ์ เป็นเจ้าภาพถวาย

(๔.๒) **"พระพรหมยานชัยมงคล"** พระคู่บารมีพระประธานเบื้องขวาองค์ที่ ๒ เป็นพระพุทธปฏิมาจำลองพระธรรมกาย ปางปฐมเทศนา พระเกตุมาลาทรงดอกบัวตูม ขนาดหน้าตัก ๓๙ ซม. สำเร็จด้วยหิน Aventurine สีม่วงแก่ โดยช่างแกะชาวไทย ญาติโยมสาธุชนเป็นเจ้าภาพร่วมถวาย

(๔.๓) **"พระพุทธชัยมงคลบพิตร"** พระคู่บารมีพระประธานเบื้องซ้ายองค์ที่ ๑ เป็นพระพุทธปฏิมาแบบพม่า ปางมารวิชัย พระเกศโมลีตุ้ม ขนาดหน้าตัก ๔๓ ซม. สำเร็จด้วยโลหะเนื้อดี สีดุจทองคำ (ปัจจุบันลงรักปิดทอง) เป็นพระเก่าแก่ของข้าพเจ้าที่ทราบว่าได้เข้ามาในประเทศไทยตั้งแต่สมัยสงครามโลกครั้งที่ ๒ ครอบครัวของข้าพเจ้าได้นำมาถวาย เมื่อข้าพเจ้าบวชเป็นพระภิกษุแล้ว

(๔.๔) **"พระพุทธประสิทธิชัยมงคล"** พระคู่บารมีพระประธานเบื้องซ้ายองค์ที่ ๒ เป็นพระพุทธปฏิมาแบบพม่า ปางมารวิชัย พระเกศโมลีตุ้ม ขนาดหน้าตัก ๒๘ ซม. สำเร็จด้วยโลหะเนื้อดี สีดุจทองนาก (ปัจจุบันลงรักปิดทอง) เป็นพระเก่าแก่ของข้าพเจ้าที่ทราบว่าได้เข้ามาในประเทศไทยตั้งแต่สมัยสงครามโลกครั้งที่ ๒ ครอบครัวของข้าพเจ้าได้นำมาถวาย เมื่อข้าพเจ้าบวชเป็นพระภิกษุแล้ว

พระพุทธปฏิมาประธานและ**พระคู่บารมีพระประธานทั้ง ๕ องค์** นี้ เจ้าประคุณหลวงพ่อ**สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์** ประธานฝ่ายเจ้าภาพ และเจ้าประคุณหลวงพ่อ**สมเด็จพระพุฒาจารย์ ประธานในพิธี** ได้ประกอบพิธีอัญเชิญขึ้นประดิษฐานในอุโบสถ พร้อมด้วยพระมหาเถระ และพระเถรานุเถระร่วมเจริญชัยมงคลคาถา เมื่อวันอาทิตย์ที่ ๘ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๓๔ เวลา ๑๓.๑๙ น.

(๔.๕) **"พระธรรมยานชัยมงคล"** พระคู่บารมีพระประธานเบื้องหน้า เป็นพระพุทธปฏิมาแบบจีน ปางมารวิชัยประธานพร พระเกศโมลีตุ้ม ขนาดหน้าตัก ๔๔ ซม. มีพระรัศมีรอบพระวรกายเป็นแผ่นกะบังติดอยู่เบื้องพระปฤษฎางค์ (เบื้องหลัง) สำเร็จด้วยหยกจีน สีเขียวใส ได้จาก Tang Dynasty City ประเทศสิงคโปร์ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๘ ญาติโยมสาธุชนเป็นเจ้าภาพร่วมถวาย

ส่วนพระคู่บารมีพระประธานหลักอีก ๔ องค์ ยังมิได้ถวายพระนาม เป็น**พระพุทธปฏิมาจำลองธรรมกาย ปางสมาธิ พระเกตุมาลาทรงดอกบัวตูม ทั้งหมดล้วนสำเร็จด้วยหินรัตนชาติ** โดยช่างแกะสลักชาวไทย คือ

พระคู่บารมีพระประธานเบื้องขวา ๒ องค์ องค์หนึ่งสำเร็จด้วยหิน Aventurine สีเขียว ขนาดหน้าตัก ๓๔ ซม. อีกองค์หนึ่งสำเร็จด้วยหินควอทซ์สีชมพู Rosy Quartzite ขนาดหน้าตัก ๓๑ ซม.

พระคู่บารมีพระประธานเบื้องซ้าย ๒ องค์ สำเร็จด้วยหยกพม่า ขนาดหน้าตัก ๓๓ ซม. และ ๓๐ ซม. ตามลำดับ

นอกจากนี้ยังมีพระพุทธปฏิมาขนาดย่อมลงมาอีก ๒๑ องค์ที่ประดิษฐานบนชุกชีเดียวกันนี้ ล้วนสำเร็จด้วยรัตนชาติ

(๕) พระพุทธรูปอื่น ๆ

ที่ประดิษฐานในศาลาแกลบด้านทิศใต้อุโบสถ ประกอบด้วย**พระพุทธปฏิมาประธาน** ซึ่งเป็น**พระพุทธรูปต้นแบบ "พระพุทธชัยมงคล"** (พระพุทธรูปประธานในอุโบสถ) สำเร็จด้วยทองเหลืองลงรักปิดทอง และ

พระพุทธปฏิมาที่สำเร็จด้วยหินรัตนชาติอื่น ๆ ได้แก่ หินผลึก (Rock Crystal) และหยก (Jadeite)

ขนาดต่าง ๆ จำนวนหลายองค์ และ

พระพุทธปฏิมาที่เก่าแก่ที่ได้มีผู้มีจิตศรัทธาถวายแก่วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม ได้แก่ พระพุทธรูปยืน ปางคันธารราษฎร์ สำเร็จด้วยหินทราย สมัยทวาราวดี ความสูงเฉพาะองค์พระ ๑๒๖ ซม. นายอุดมศักดิ์ โกมลารชุน เป็นเจ้าภาพถวาย

พระพุทธรูปทรงเครื่องปางมารวิชัย สมัยต้นรัตนโกสินทร์ สำเร็จด้วยโลหะทองเหลือง ลงรักปิดทอง ขนาดหน้าตัก ๓๐ ซม. นางประภัสสร อาชวานนท์ เป็นเจ้าภาพถวาย และพระพุทธรูปทรงเครื่องประทับยืนปางประทานพร สมัยต้นรัตนโกสินทร์ สำเร็จด้วยโลหะทองเหลือง ลงรักปิดทอง ขนาดความสูงเฉพาะองค์พระ ๕๖ ซม. นางวีรวรรณ โรจนวานิช เป็นเจ้าภาพถวาย เป็นต้น

เหตุผลสำคัญที่ข้าพเจ้านิยมสร้างอุทเทสิกเจดีย์ คือ พระพุทธปฏิมาจำลองธรรมกายด้วยหินรัตนชาติ

เพราะเหตุว่า ความอุบัติขึ้นของพระพุทธเจ้านั้นเป็น ๒ คือ ด้วยพระรูปกายอุบัติ ๑ และด้วยพระธรรมกายอุบัติ ๑

ด้วยพระรูปกายอุบัตินั้น คือ **เมื่อโอกกันติสมัยหยั่งลงสู่พระครรภ์พระมารดา** (ด้วยพระวรกายทิพย์ ซึ่งจะเห็นได้ด้วยญาณพระธรรมกาย-*ผู้เขียน*) และ**เมื่อนิกขมนสมัยประสูติจากพระครรภ์พระมารดา เป็นเจ้าชายสิทธัตถะ**

ส่วนด้วยพระธรรมกายอุบัตินั้นคือ **เมื่ออภิสัมโพธิสมัย ตรัสรู้พระอนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณ เป็นสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า**[๔]

เพราะเหตุนี้

(๑) ข้าพเจ้าจึงได้จัดสร้างพระพุทธปฏิมาแทนพระพุทธเจ้ากายเนื้อ (พระรูปกาย) ปางปฐมเทศนา โปรดปัญจวัคคีย์ เป็นพระพุทธรูปประธานที่ศาลาอเนกประสงค์ ๑ องค์ ให้พุทธบริษัทญาติโยมสาธุชนได้รู้จักพระรูปกายของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่าเป็นทำนองนี้ ในพระอิริยาบถปางปฐมเทศนาโปรดปัญจวัคคีย์ คือ พระหัตถ์ขวายกขึ้นกรีดพระดัชนี (นิ้วชี้) กับพระอังคุฐ (นิ้วหัวแม่มือ) เป็นดวงกลม พระหัตถ์ซ้ายวางบนพระเพลา ชี้พระดัชนีไปที่ศูนย์กลางกาย (ฐานที่ ๗) เหนือระดับพระนาภี ๒ นิ้วมือ เป็นปริศนาธรรมว่า เมื่อปฏิบัติภาวนามีสติพิจารณาเห็นธรรมในธรรมได้ถึง "**ดวงธัมมานุปัสสนา-**

๔. ปฐมสมโพธิ ของ สมเด็จพระสังฆราช (สา ปุสฺสเทว) และทรงชำระโดย สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส พิมพ์โดยมหามกุฏราชวิทยาลัย ฉบับพิมพ์ครั้งที่ ๒๒ หน้า ๑๐ และหน้า ๕๑-๕๒

สติปัฏฐาน" หรือ "**ดวงปฐมมรรค**" (หนทางเบื้องต้นไปสู่มรรคผลนิพพาน) **ตรงศูนย์กลางกายนี้แล้ว จะสามารถพิจารณาเห็นธรรมในธรรม ให้ได้ธรรมจักษุหรือได้ดวงตาเห็นธรรม ปราศจากมลทิน ดังที่ได้เกิดขึ้นแก่ท่านโกณฑัญญะว่า**

"**ยงฺกิญฺจิสมุทยธมฺมํ สพฺพนฺตํ นิโรธธมฺมํ.**"

"**สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีความเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งนั้นทั้งหมด มีความดับเป็นธรรมดา**"[๕]

แล้วท่านจึงได้บรรลุมรรคผลนิพพานเป็นพระโสดาบัน เป็นพระอริยสาวกองค์แรกในพระพุทธศาสนา ซึ่งสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงเปล่งอุทานด้วยความเบิกบานพระหฤทัยว่า

"**อญฺญาสิ วต โภ โกณฺฑญฺโญ อญฺญาสิ วต โภ โกณฺฑญฺโญ**"

"**ท่านโกณฑัญญะรู้แล้วหนอ ท่านโกณฑัญญะรู้แล้วหนอ**"[๖]

มัชฌิมาปฏิปทา คือ พระอริยมรรคมีองค์ ๘ อันเป็นทางสายกลางในทางปฏิบัติภาวนา ซึ่งเป็นกิจทางใจ ด้วยสติสัมปชัญญะ เพื่อความเข้าถึงกายในกาย เวทนาในเวทนา จิตในจิต และ ธรรมในธรรม ของกายสุดหยาบ ตั้งแต่ของกายมนุษย์ จนถึงกายสุดละเอียด คือกายอรูปพรหม ซึ่งเป็นธรรมที่เป็นไปในภพ ๓ อันเป็นโลกิยะ และเมื่อปฏิบัติได้พ้น พ้นจากกาย เวทนา จิต ธรรม ของกายในภพ ๓ ที่สุดละเอียด คือกายอรูปพรหมละเอียดไปแล้ว ก็จะถึงกายโลกุตตระ คือ "**ธรรมกาย**" อันเป็นกายที่พ้นโลกต่อ ๆ ไปจนสุดละเอียดถึง **พระนิพพาน** นั้นก็ **โดยวิธีการอบรมใจให้หยุดในหยุด กลางของหยุด กลางของกลาง ๆ ศูนย์กลางเหนือระดับสะดือ ๒ นิ้วมือ อันเป็นที่ตั้งกำเนิดธาตุธรรมเดิม และเป็นที่ตั้งกายในกาย เวทนาในเวทนา จิตในจิต และธรรมในธรรม และดับหยาบไปหาละเอียด เพื่อความเข้าถึง รู้-เห็น และเป็นกาย เวทนา จิต ธรรม ของกายในกาย จากสุดหยาบไปจนถึงสุดละเอียด ได้เข้าถึงรู้เห็น และเป็นธรรม-กาย ให้สามารถมีสติพิจารณาเห็นแจ้ง-รู้แจ้งในสภาวะของสังขารธรรม อันเป็นโลกิยธรรมที่เป็นไปในภูมิ ๓ ทั้งปวง และได้เข้าถึงพระนิพพาน ให้ได้เห็นแจ้ง-รู้แจ้งในสภาวะของวิสังขาร คือ พระนิพพาน อันเป็นโลกุตตรธรรมในภูมิที่ ๔ และเห็นแจ้ง-รู้แจ้งในพระอริยสัจ ๔ ตามที่เป็นจริง และได้บรรลุมรรคผลนิพพานที่สิ้นสุดแห่งทุกข์ และที่เป็นบรมสุข ตาม**

๕. ธัมมจักกัปปวัตนสูตร
๖. ธัมมจักกัปปวัตนสูตร

ระดับภูมิธรรมที่ปฏิบัติได้ ตามที่เจ้านาคได้ปฏิญาณตนเพื่อขอบรรพชาเป็นสามเณร และขออุปสมบทเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา ว่า

"สพฺพทุกฺขนิสฺสรณนิพฺพานสจฺฉิกรณตฺถาย"

"เพื่อสลัดตนออกจากทุกข์ทั้งปวง และเพื่อทำพระนิพพานให้แจ้งนั่นเอง

(๒) นอกนั้นได้สร้างเป็นพระพุทธปฏิมาจำลองพระธรรมกายแทบทุกองค์ ก็เพราะว่า

พระอริยเจ้าทั้งหลาย มีพระพุทธเจ้า พระตถาคต พระอรหันต์ เป็นต้น ต่างเป็นธรรมกายที่บรรลุมรรคผลนิพพานแล้วทั้งสิ้น ดังมีพระพุทธดำรัสว่า

"ดูกรวาเสฏฐะและภารัทวาชะ ก็ผู้ใดแลมีศรัทธาตั้งมั่นเกิดขึ้นแล้ว แต่รากแก้วคืออริยมรรคประดิษฐานมั่นคง อันสมณพราหมณ์ เทวดา มาร พรหม หรือผู้หนึ่งผู้ใดในโลก ไม่พรากไปได้ ควรเรียกผู้นั้นว่าเป็นบุตรเกิดแต่พระอุระของพระผู้มีพระภาค เป็นผู้เกิดแต่พระธรรม เป็นผู้ที่พระธรรมเนรมิตขึ้น เป็นผู้รับมรดกพระธรรมข้อนั้นเพราะเหตุไร? วาเสฏฐะและภารัทวาชะ

เพราะคำว่า **ธรรมกาย** ก็ดี ว่า**พรหมกาย** ก็ดี ว่า**ธรรมภูต**ก็ดี ว่า**พรหมภูต** ก็ดี **เป็นชื่อของตถาคต**"[๗]

พระพุทธลักษณะของพระธรรมกาย นั้นมีอธิบายว่า

"..ในบาลีประเทศนั้น คำว่า **ธมฺมกาโย อิติปิ** ความว่า เพราะเหตุไร พระตถาคตจึงได้รับขนานนามว่า **ธรรมกาย** เพราะพระตถาคตทรงคิด พระพุทธพจน์ คือพระไตรปิฎกด้วยพระหทัย แล้วทรงนำออกแสดงด้วยพระวาจา ด้วยเหตุนั้น **พระวรกาย**ของพระผู้มีพระภาคจึงจัดเป็นธรรมแท้ เพราะ สำเร็จด้วยธรรม. **พระธรรม** เป็น**กาย**ของพระผู้มีพระภาคนั้นดังพรรณนามานี้ ฉะนั้น พระผู้มีพระภาคจึงชื่อว่าธรรมกาย จึงชื่อว่าพรหมกาย เพราะมีธรรมเป็นกายนั่นเอง แท้จริง พระธรรมท่านเรียกว่าพรหม เพราะเป็นของประเสริฐ

บทว่า ธมฺมภูโต ได้แก่สภาวะธรรม.

ชื่อว่า พรหมภูต เพราะเป็นผู้เกิดจาก พระธรรมนั่นเอง"[๘]

สำหรับผู้ปฏิบัติภาวนาได้ถึงธรรมกาย มีพระเดชพระคุณหลวงพ่อวัดปากน้ำ พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร) และศิษยานุศิษย์ในพระเดชพระคุณหลวงพ่อท่าน เป็นต้น เมื่อทำนิโรธ(ไม่ใช่นิโรธสมาบัติ) ดับสมุทัย จนธรรมกายผ่องใสบริสุทธิ์

๗. ที.ปา. ๑๑/๕๕/๗๕-๗๖/พ.ศ. ๒๕๒๑

สุดละเอียด ปล่อยวางอุปาทานในเบญจขันธ์ของกายในภพ ๓ และปล่อยวางความยินดีในฌานสมาบัติได้ เมื่อปล่อยขาดหมดพร้อมกัน เป็นวิกขัมภนวิมุตติ ธรรมกายที่หยาบจะตกศูนย์ ธรรมกายที่ผ่องใสบริสุทธิ์สุดละเอียดจะปรากฏในอายตนนิพพาน

(ก) ต่างได้เห็นพระนิพพานธาตุ คือ ธรรมกายตรัสรู้ของพระสัพพัญญูพุทธเจ้าประทับอยู่บนรัตนบัลลังก์ และธรรมกายตรัสรู้ของพระอรหันตขีณาสพ ประทับอยู่บนองค์ฌานเวียนขวา ห่างกันชั่วกึ่งองค์ฌาน โดยรอบพระนิพพานของพระพุทธเจ้า นับจำนวนไม่ถ้วน สว่างไสวเต็มอายตนนิพพาน ส่วนพระนิพพาน คือ ธรรมกายตรัสรู้ของพระปัจเจกพุทธเจ้า ไม่ได้สั่งสอนผู้ใด ก็จะเห็นประทับอยู่บนรัตนบัลลังก์โดยลำพังแต่พระองค์เดียว ก็มีจำนวนมากมายเช่นเดียวกัน

(ข) ต่างเห็นพระพุทธลักษณะของพระนิพพานธาตุ คือ ธรรมกายที่ตรัสรู้แล้วที่เข้าปรินิพพาน ด้วยอนุปาทิเสสนิพพานธาตุ (พระนิพพานธาตุที่ไม่มีอุปาทิคือเบญจขันธ์เหลืออยู่) นั้นว่ามีพุทธลักษณะเหมือนพระพุทธปฏิมา ปางสมาธิ คือประทับนั่งขัดสมาธิราบ พระเกตุมาลาทรงดอกบัวตูม โปร่งใสบริสุทธิ์ ประดุจเพชรที่เจียรนัยแล้ว มีพระรัศมีสว่างไสวรอบพระธรรมกายนั้น มิใช่มีแต่เพียงพระรัศมีที่แผ่ซ่านออกจากพระเศียรเท่านั้น ประทับอยู่บนองค์ฌาน เวียนขวาห่างกันชั่วกึ่งองค์ฌาน แวดล้อม

(ค) พระนิพพานธาตุ คือ ธรรมกายที่ตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าและพระอรหันตสาวก ย่อมสัมผัสรู้ได้ด้วยธรรมกายของผู้ปฏิบัติภาวนาได้ถึงธรรมกายแล้ว ที่ทำนิโรธดับสมุทัย จนใสบริสุทธิ์สุดละเอียดเป็นวิกขัมภนวิมุตติดังกล่าวข้างต้น จนอายตนะละเอียดเสมอกัน ว่าเป็นธรรมธาตุที่บริสุทธิ์ที่สุด สัมผัสแล้วรู้ว่านิ่ม เย็น ละเอียดประณีตที่สุด สว่างไสวด้วยธรรมรังสี ที่ปราศจากอวิชชาห่อหุ้มโดยสิ้นเชิงทั่วทั้งอายตนนิพพาน พระรัศมีของแต่ละองค์สว่างไสวไม่เท่ากัน ตามศักยะแห่งบารมีที่ไม่เท่ากัน ประทับเข้านิโรธสงบตลอดกันหมด ในอายตนนิพพานนั้น ไม่มีการมา ไม่มีการไป ไม่มีการตั้งอยู่ (แห่งกิเลส) ไม่มีการจุติ ไม่มีการเกิด หาอารมณ์มิได้ เป็นที่สิ้นสุดแห่งทุกข์ทั้งปวง และเป็นบรมสุข

ดังพระพุทธอุทาน **แสดงลักษณะอายตนนิพพาน**ว่า

"ดูกร ภิกษุทั้งหลาย อายตนะนั้นมีอยู่ ดิน น้ำ ไฟ ลม อากาสานัญจายตนะ วิญญาณัญจายตนะ อากิญจัญญายตนะ เนวสัญญานาสัญญายตนะ โลกนี้ โลกหน้า พระจันทร์และพระอาทิตย์ทั้งสอง ย่อมไม่มี ในอายตนะนั้น ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราย่อมไม่กล่าวซึ่งอายตนะนั้นว่า เป็นการมา เป็นการไป เป็นการตั้งอยู่ เป็นการจุติ เป็นการอุบัติ อายตนะนั้นหาที่ตั้งอาศัยมิได้ มิได้เป็นไป หาอารมณ์มิได้ นี้แลที่สุดแห่งทุกข์"[๙]

เพราะเหตุนี้ ข้าพเจ้าจึงได้สร้างพระพุทธปฏิมา จำลองพระธรรมกายไว้โดยมาก เพื่อให้เป็นทั้งอุทเทสิกเจดีย์ เพื่อเป็นที่สักการะบูชา และให้เป็นทั้งนิมิตหมายแก่สาธุชนพุทธบริษัทได้ปฏิบัติพระสัทธรรม เพื่อความเข้าถึง รู้เห็น และเป็นพระรัตนตรัยต่อไปอีกด้วย

อนึ่ง ข้าพเจ้าได้ยินว่า พระเดชพระคุณ**หลวงพ่อวัดปากน้ำ พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร)** ผู้ปฏิบัติและสั่งสอนวิชชาธรรมกายของพระพุทธเจ้านี้ ได้เคยแสดงไว้แก่ศิษยานุศิษย์ว่า

"พระพุทธเจ้าทรงเป็นใหญ่ในธรรม ส่วนจักรพรรดิ์ (พระภาคผู้เลี้ยง) ทรงเป็นใหญ่ในสมบัติ"

หมายความว่า **พระพุทธเจ้าทรงเป็นพระธรรมราชา ทรงเป็นพระธรรมสวามี** คือ **ทรงเป็นเจ้าของพระธรรมทั้งสิ้น จึงทรงเป็นใหญ่ในธรรม**

ส่วน**พระจักรพรรดิ์เป็นพระภาคผู้เลี้ยงพระนิพพานสมบัติ** และ**ทรงหล่อเลี้ยงสัตว์โลกในภพ ๓ ด้วยพรหมสมบัติ ทิพยสมบัติ** และ **มนุษยสมบัติ ให้เป็นไป**ตามระดับภูมิธรรมและบุญบารมีของแต่ละตัวตนโดยสมมตินั้น ๆ จึงชื่อว่า **ทรงเป็นใหญ่ในสมบัติ**

พระจักรพรรดิ์ พระภาคผู้เลี้ยงนั้น ตามที่ผู้ปฏิบัติภาวนาตามแนววิชชาธรรมกายที่พระเดชพระคุณหลวงพ่อวัดปากน้ำท่านสั่งสอนไว้ ได้ถึงธรรมกายและทำนิโรธถึงพระนิพพานแล้ว ต่างเห็น **"พระจักรพรรดิ์" ประทับอยู่ในกลางดวงกลมใสตรงศูนย์กลางพระนิพพานธาตุ คือ ธรรมกายที่ตรัสรู้ของพระพุทธเจ้านั่นเอง มีพุทธลักษณะเหมือนพระทรงเครื่อง ทรงเป็นประธานของรัตนะ ๗** อันมี **จักรแก้ว ช้างแก้ว ม้าแก้ว นางแก้ว ขุนพลแก้ว ขุนคลังแก้ว** และ**ดวงแก้วมณี** อยู่ในศูนย์กลางของพระจักรพรรดิ์ และยังมี**แว่นแก้ว กล้องแก้ว** ล้วนเป็นดวงกลมใสบริสุทธิ์อยู่ในกลางของกลางแก้วมณีอีกทีหนึ่ง **มีคุณสมบัติเหมือนกล้องจุลทรรศน์ (Microscope) และกล้องโทรทัศน์ (Telescope) แต่คุณสมบัติละเอียดกว่าเครื่องมือ**

วิทยาศาสตร์ทางโลกมาก ซึ่งเมื่อผู้ปฏิบัติภาวนาได้ถึงธรรมกาย ทำนิโรธถึงพระนิพพานแล้วอธิษฐานซ้อนธรรมกายที่ผ่องใสบริสุทธิ์นั้นเข้ากลางของกลางพระนิพพานของพระพุทธเจ้า เรียกว่า โคตรภูจิต ยึดหน่วงพระนิพพานเป็นอารมณ์ (แต่พระนิพพานไม่มีอารมณ์) ซ้อนหยุดซ้อนนิ่งกลางของกลางพระนิพพาน ต่อญาณทัสสนะของพระพุทธเจ้า และซ้อนหยุดนิ่งกลางของกลางพระจักรพรรดิ์ ต่อแว่นต่อกล้องไปในสุดรู้สุดญาณของพระพุทธเจ้าแล้ว จะสามารถเห็นธาตุธรรมที่ละเอียด ๆ ในอายตนนิพพานต่อ ๆ ไป อย่างกว้างขวางชัดแจ้ง และถูกต้อง แน่นอน จนสุดละเอียด ถึงพระพุทธเจ้าต้นธาตุต้นธรรมในอายตนนิพพานเป็นให้ได้รู้-เห็น วิชชาธรรมกายชั้นสูงของพระพุทธเจ้า ต้นธาตุต้นธรรมให้สามารถยังประโยชน์ตนและประโยชน์ท่านผู้อื่นในสังคมและประเทศชาติได้มาก ตามระดับภูมิธรรมที่ปฏิบัติได้ และวิชชาธรรมกายชั้นสูงนี้ ไม่พึงเปิดเผยแก่สาธารณชนผู้ยังปฏิบัติได้ไม่ถึง ข้าพเจ้าจึงเพียงแต่ชี้ให้เห็นเหตุผลว่า เพราะเหตุไรจึงสร้างพระพุทธปฏิมาจำลองธรรมกายด้วยหินรัตนชาติ แต่พอเข้าใจโดยสังเขป

แท้ที่จริง **จักรพรรดิ และรัตนะ ๗ ซึ่งเป็นภาคผู้เลี้ยงนี้** รวมเรียกว่า **"กายสิทธิ์"** ซึ่งมี**ประจำอยู่ทุกกายสุดกายหยาบกายละเอียด ตั้งแต่กายโลกิยะถึงกาย**

โลกุตตระคือธรรมกายไปจนสุดละเอียดถึงพระพุทธเจ้าในอายตนนิพพานและ**ยังมีประจำอยู่ในแต่ละหมู่เหล่าอันเป็นส่วนรวม หรือหมู่ของสัตว์โลก** เช่น ครอบครัว ชุมชน ประเทศชาติ ถึงส่วนรวมของมนุษยโลก เทวโลก พรหมโลก เป็นต้น

จักรพรรดิ รัตนะ ๗ ภาคผู้เลี้ยง หรือกายสิทธิ์ ที่มีประจำส่วนรวมหรือหมู่ของสัตว์แต่ละหมู่เหล่าจนถึงแต่ละโลก หรือแต่ละภพ **ก็มีอานุภาพต่างกัน และยังต่างกันแม้แต่ละยุคแต่ละสมัย**อีกด้วย **จักรพรรดิ รัตนะ ๗ ภาคผู้เลี้ยง** หรือ **กายสิทธิ์ ที่มีอานุภาพอ่อน** ชื่อว่า **"จุลจักร" ที่มีอานุภาพปานกลาง** ชื่อว่า **"มหาจักร" ที่มีอานุภาพมาก คืออย่างแก่กล้า** ชื่อว่า **"บรมจักร" ตามศักยะแห่งบุญบารมีของแต่ละท่าน และโดยส่วนรวม ของแต่ละหมู่เหล่า** ดังที่พระเดชพระคุณ**หลวงพ่อวัดปากน้ำ พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร)** ได้แสดงไว้ว่า

"ที่เรียกว่า ผู้เลี้ยงมนุษย์นั้น คือพวกกายสิทธิ์ ซึ่งเป็นผู้เลี้ยงมีหน้าที่เลี้ยงดูและพิทักษ์รักษาพวกกายมนุษย์ พวกกายสิทธิ์มี ๓ ชั้น คือ จุลจักร ๑ มหาจักร ๑ บรมจักร ๑ ทั้ง ๓ ชั้นนี้มีกายสิทธิ์เป็นบริวารชั้นหนึ่ง ๆ นับหลายแสนหลายโกฏิอสงไขย มีหน้าที่ต่างกัน คือ

๑. จุลจักรพร้อมทั้งบริวารมีหน้าที่เลี้ยงรักษามนุษย์ที่มีบารมีอย่างต่ำ

๒. มหาจักรพร้อมทั้งบริวารมีหน้าที่เลี้ยงรักษามนุษย์ที่มีบารมีชั้นกลาง

๓. บรมจักรพร้อมทั้งบริวารมีหน้าที่เลี้ยงรักษามนุษย์ที่มีบารมีชั้นสูง

มนุษย์คนหนึ่ง ๆ มีจักรทั้ง ๓ พร้อมทั้งบริวารชุดหนึ่ง ๆ เป็นผู้เลี้ยง และอาจผลัดเปลี่ยนกันรักษาไปตามคราว ๆ เป็นต้นว่า คราวใดจุลจักรกับบริวารเลี้ยงรักษา ก็มีทรัพย์สมบัติและความสุขน้อย คราวใดมหาจักรกับบริวารเลี้ยงรักษา ก็มีสมบัติและความสุขมัชฌิมา คราวใดบรมจักรกับบริวารเลี้ยงรักษา ก็มีสมบัติและความสุขบริบูรณ์ทุกประการ ไม่เลี้ยงรักษาแต่เฉพาะกายมนุษย์เท่านั้นสิ่งไม่มีวิญญาณก็สมบูรณ์เหมือนกัน ถึงแม้ยุคสมัยของโลก ก็เลี้ยงทั่วไปเป็นสาธารณะเหมือนกัน

ถ้ายุคใดสมัยใด จุลจักรกับบริวารเลี้ยงรักษา โลกก็มีความสุขน้อย ทรัพย์สมบัติและอาชีพต่างๆ ก็อัตคัดกันดาร ไม่สมบูรณ์

ถ้ายุคใดสมัยใด มหาจักรกับบริวารเลี้ยงรักษา โลกก็มีความสุขเป็นมัชฌิมา ทรัพย์สมบัติและเครื่องกินเครื่องใช้ก็พอปานกลาง

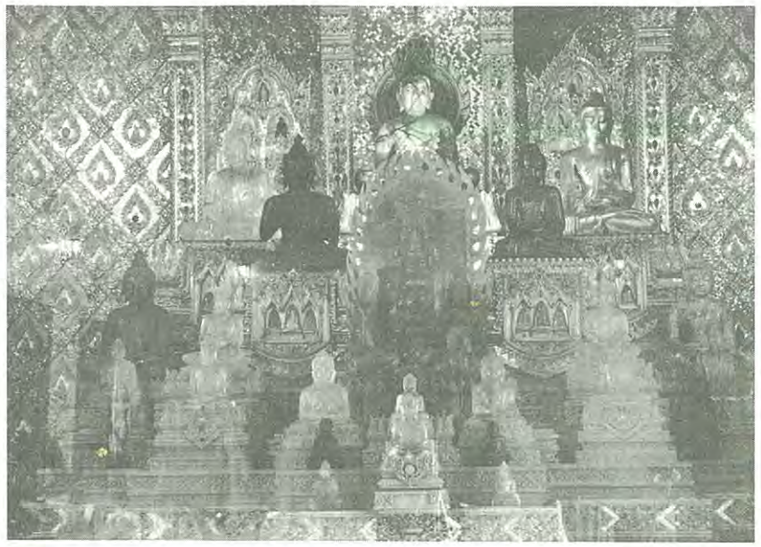

ไม่ฟุ่มเฟือยนัก และไม่กันดารนัก พอปานกลาง

ถ้ายุคใดสมัยใด บรมจักรกับบริวารเลี้ยงรักษา โลกก็บริบูรณ์ไปด้วยความสุขทุกประการ ทรัพย์สมบัติ วิญญาณกทรัพย์ และอวิญญาณกทรัพย์ก็หาได้ง่ายมั่งคั่งสมบูรณ์ไปตามกัน ไม่เบียดเบียนกัน จักรทั้ง ๓ กับบริวารที่กล่าวมานี้เฉพาะกายมนุษย์ ส่วนกายอื่น ๆ ก็มีจักรทั้ง ๓ กับบริวารเลี้ยงรักษา มีประจำสำหรับทุกกายไปตลอดจนกายสุดหยาบสุดละเอียดเท่ากันเหมือนกัน ถ้าเลี้ยงรักษากายไหน รูปพรรณสัณฐานร่างกายก็เหมือนกายนั้น เช่นจักรเลี้ยงกายมนุษย์และกายทิพย์ เลี้ยงกายปฐมวิญญาณหยาบ เลี้ยงกายปฐมวิญญาณละเอียด เลี้ยงกายธรรมเป็นต้น ก็มีรูปพรรณสัณฐานร่างกายก็เหมือนกันกับกายนั้น ๆ แต่ทว่าดีกว่าใสสะอาดกว่าละเอียดกว่ากายนั้น ๆ ส่วนรูปร่างเหมือนกับกายที่เลี้ยงนั้น ตลอดจนกายสุดหยาบสุดละเอียด"[๑๑]

เพราะเหตุนี้ ข้าพเจ้าจึงสร้างพระพุทธปฏิมาจำลองพระจักรพรรดิ พร้อมด้วยรัตนะ ๗ ไว้พอเป็นอุทาหรณ์และเป็นนิมิตหมาย เพื่อการปฏิบัติเข้าถึง ได้รู้-เห็น และจะได้รู้จักคุณค่าของจักรพรรดิ รัตนะ ๗ ภาคผู้เลี้ยง หรือกายสิทธิ์ เหล่านี้ จะได้ไม่หลงเข้าใจผิดเป็นอื่น

(๓) ข้าพเจ้านิยมสร้างพระพุทธปฏิมาแทบทั้งหมด รวมทั้งจักรพรรดิ รัตนะ ๗ ด้วยหินรัตนชาติ ก็เพราะว่า

(๓.๑) หินรัตนชาติ มีอายุการรวมตัว อัดตัว หรือตกผลึกมาเป็นเวลานานหลายสิบล้านปี จึงมีสภาพคงทนตามธรรมชาติ ถึงไม่อาจกำหนดเวลาที่จะผุพังเสื่อมสลายเองได้ จึงเป็นปูชนียวัตถุที่

คงทนถาวรกว่าวัตถุอื่น เช่น โลหะ หินธรรมดา อิฐ-ปูน-ทราย ไม้ และดิน เป็นต้น เป็นอย่างมาก

(๓.๒) เมื่อขัดเงาแล้วครั้งเดียว ก็ไม่ต้องตบแต่งเป็นกรณีพิเศษอื่น เช่นลงรักปิดทอง เคลือบหรือทาสี ฯลฯ ซึ่งจะต้องมีอายุของการเสื่อมสลายที่จะต้องตบแต่งซ่อมใหม่อีก หินรัตนชาติที่ขัดเงาดีแล้ว เพียงแต่คอยปัดฝุ่นทำความสะอาดเป็นครั้งคราวก็สวยอยู่เสมอไม่เสื่อมสลาย

(๓.๓) เป็นปูชนียวัตถุที่ทรงคุณค่า ที่บุคคลเสียสละถวายได้ด้วยยากหรือที่จะมีเจ้าภาพเสียสละทุนทรัพย์เพื่อเป็นเจ้าภาพร่วมสร้างได้ด้วยยาก **ผู้เสียสละได้ตามกำลังศรัทธาและกำลังทรัพย์ ย่อมได้อานิสงส์สูง เป็นการช่วยเพิ่มบุญบารมี** ของผู้เสียสละพระพุทธปฏิมาที่สำเร็จด้วยหินรัตนชาติที่ทรงคุณค่าถึงเพียงนั้นถวาย และ/หรือของผู้เสียสละบริจาคทุนทรัพย์ร่วมเป็นเจ้าภาพสร้าง**ให้แก่กล้าขึ้นอย่างมากมาย นับประมาณมิได้**

(๓.๔) ปูชนียวัตถุที่สำเร็จด้วยหินรัตนชาติ ที่ทรงคุณค่าหายาก ที่สมส่วนและสวยงามย่อมเป็นที่ดึงดูดความสนใจแก่ผู้ได้พบเห็นและสักการะบูชา ให้เจริญทั้งการปฏิบัติเพื่อให้เข้าถึงพระรัตนตรัย คือ พระพุทธรัตนะ พระธรรมรัตนะ และพระสงฆรัตนะได้เป็นอย่างดี

(๓.๕) **หินรัตนชาติ ซึ่งมีอายุของการรวมตัว อัดตัว หรือตกผลึกมาเป็นเวลานานนับหลายสิบล้านปี**

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หินรัตนชาติที่มีความบริสุทธิ์มาก หรือค่อนข้างบริสุทธิ์ ย่อมเป็นที่อาศัย หรือที่สถิตอยู่ของกายสิทธิ์ฝ่ายบุญกุศลที่ให้คุณมากกว่าให้โทษ

และเมื่อใช้หินรัตนชาติที่มีความบริสุทธิ์มาก มาสร้างเป็นพระพุทธปฏิมา จำลองธรรมกายแทนองค์พระพุทธเจ้า และได้ผ่านการเจริญภาวนาวิชชาธรรมกายชั้นสูงของคณะบุคคลผู้ตั้งใจปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ผู้ทรงศีลทรงธรรมช่วยชำระสะสางธาตุธรรมทั้งหยาบและทั้งละเอียดให้บริสุทธิ์ยิ่งขึ้นไป และได้รับการเจริญภาวนา อาราธนาบุญศักดิ์สิทธิ์บารมี รัศมี กำลัง ฤทธิ์ ฯลฯ ของพระพุทธเจ้าและจักรพรรดิถึงพระพุทธเจ้าต้นธาตุต้นธรรมในอายตนนะนิพพานเป็นที่สุดละเอียด ให้ทับทวีความศักดิ์สิทธิ์แล้ว ย่อมให้ผลเป็นความศักดิ์สิทธิ์อย่างสูง โดย

(โปรดอ่านต่อฉบับหน้า)

■ ■ ■ ■

Karma

Do good-get good.
Do bad-get bad.
Do bad-get sad,
So blame no one.

Do bad-get gloomy,
Get sad, dreary,
Get disappointed, weepy
And down in the dumps.

Do good-get gladness,
Get joy, happiness,
Satisfied, liveliness
And clear in the spirit.

Knowing good and bad:
Good-happy, bad-sad,
Bad-suffer, good-glad.
Why still be stupid ?

P. Cholvijarn*
20/4/96

ด.ช.พจน์ปรีชา ชลวิจารณ์ เด็กนักเรียน ชั้น ๓ โรงเรียน Winchester college, Winchester England. (ผู้ปฏิบัติภาวนาถึงธรรมกาย จากวัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม อ.ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี ปัจจุบันอายุ ๑๔ ขวบ)

ผู้อาศัย

โดย

ธมฺมเสฏฺโฐ ภิกฺขุ

โดยธรรมชาติ ตามความเป็นจริงทั่ว ๆ ไป เมื่อทารกเกิดมา ก็ต้อง**อาศัยพ่อแม่**เลี้ยงดู จนเติบโตพอเหมาะแก่วัยในอันที่จะเข้าเรียน พ่อแม่ก็จะให้เข้าเรียนต่อไป เมื่อเข้าเรียนแล้ว ก็ต้อง**อาศัยครู อาจารย์** สั่งสอนวิชาความรู้ให้เพื่อนำไปใช้ในการประกอบอาชีพในวันข้างหน้า อีกเช่นกัน เมื่อถึงวัยอันสมควรที่จะบรรพชาอุปสมบท (บวชพระ) ก็จะนำไปเข้าวัดหาพระอุปัชฌาย์อาจารย์ช่วยบรรพชาอุปสมบทให้ เมื่อบวชเป็นพระแล้ว ก็ต้องอาศัย**พระอุปัชฌาย์อาจารย์** อบรมสั่งสอนให้เป็นคนดี มีศีลธรรม มีคุณภาพ รู้ว่าอะไรควร อะไรไม่ควร เพื่อให้เหมาะกับสมณเพศ (การเป็นพระ) อันจะทำให้เป็น ผู้มีคุณค่า คุณประโยชน์แก่ตนเอง ประเทศชาติและสังคม

จะเห็นว่า อย่างน้อย ๆ เราก็ต้องอาศัยพ่อแม่ ครู อาจารย์ พระอุปัชฌาย์อาจารย์ช่วยเลี้ยงดูอบรมสั่งสอนเราให้เป็นผู้มีคุณภาพ นั่นก็คือ**เราเป็นผู้อาศัย** ท่านเหล่านั้น เราก็จะ**ต้องตอบแทนท่านด้วยการทำความไม่หนักใจ คือเบาใจ ให้แก่ท่าน** ซึ่งพอสรุปได้โดยรวมดังนี้

สำหรับพ่อแม่นั้น เราควรแสดงสัมมาคารวะ คือความเคารพอ่อนน้อม เช่นอาจจะไหว้หรือกราบท่านเมื่อเราจะไปเรียนหนังสือหรือไปทำงานเป็นต้น **ควรเคารพเชื่อฟังคำสั่งสอนด้วยความอ่อน-น้อมและควรทำหน้าที่บุตรที่ดี** ในอันที่จะบำรุงพ่อแม่ คือ เลี้ยงดูท่านทำกิจการงานของท่านให้สำเร็จลุล่วง ไม่คั่งค้าง ดำรงรักษาวงศ์สกุลไม่ให้เสื่อมเสีย ประพฤติตนให้เป็นคนควรรับทรัพย์มรดก คือทำตนให้เป็นคนดี มีศีลธรรม ไม่ข้องแวะอบายมุขและสุดท้าย ทำบุญอุทิศให้ท่าน เมื่อท่านล่วงลับไปแล้ว

สำหรับครู อาจารย์ เป็นผู้ที่มีพระคุณต่อจากพ่อแม่ **เราก็ควรแสดงความเคารพอ่อนน้อมต่อท่าน** เช่น เมื่อไปโรงเรียน พบเห็นท่านก็ควรจะไหว้ท่าน ไม่ใช่เดินผ่านไปเฉย ๆ หรือเมื่อท่านเข้าห้องเรียนนักเรียนทุกคนก็ควรจะกล่าวคำว่า สวัสดี (ครับ-ค่ะ) พร้อมกับพนมมือ (ไหว้) ด้วย คอยรับใช้ท่าน เช่น ลบกระดานให้เป็นต้น เชื่อฟังคำสั่งสอนของท่านด้วยความเคารพ อ่อนน้อม เช่น ไม่ประพฤติเป็นคนนอกลู่นอกทาง **ไม่ตกอยู่ในอบายมุข** ซึ่งเป็นเหตุแห่งความเสื่อม ความฉิบหาย ได้แก่ **ความเป็นนักเลงผู้หญิง** (หรือ**นักเลงผู้ชาย**) คือมักมากในกามคุณ **ความเป็นนักเลงเหล้า ความเป็นนักเลงการพนัน ความคบคนชั่วเป็นมิตร** ทั้ง ๔ อย่างนี้ ไม่ควรข้องแวะ คอยดูแลท่าน เช่น จัดหาน้ำดื่มให้ เป็นต้น และ

สิ่งสำคัญก็คือตั้งใจเรียนศิลปวิทยาโดยความเคารพ ได้แก่ การตั้งใจฟัง พยายามจดจำในสิ่งที่ท่านสอน ไม่คิดถึงเรื่องอื่นในขณะที่กำลังเรียนอยู่

สำหรับพระอุปัชฌาย์อาจารย์มีความสำคัญต่อชีวิตของพระภิกษุสามเณรผู้เป็นศิษย์เป็นอย่างมาก นับตั้งแต่เป็นผู้ให้การบรรพชาเป็นสามเณรและอุปสมบทเป็นพระภิกษุ ให้พึ่งพิงด้วยอัฏฐบริขารและที่อยู่อาศัย ประคองดูแลให้อยู่ในระเบียบวินัย ให้คำแนะนำสั่งสอนและอบรมพระธรรมวินัย หรือไตรสิกขา ได้แก่ ศีลสิกขา จิตตสิกขา (สมาธิ) และปัญญาสิกขา ดังนั้น ความเป็นอยู่ของพระอุปัชฌาย์อาจารย์ กับศิษย์จึงสัมพันธ์ต่อกัน เพียงดังบิดากับบุตรทีเดียว เพราะเหตุนั้นเมื่อเราบวชเป็นพระและอาศัยท่านดังกล่าวแล้ว **ก็ควรจะประพฤติปฏิบัติตามโอวาทของท่านด้วยดี ไม่ควรแสดงความนำพาเพิกเฉย ไม่ว่าจะเป็นสิ่ง** (ที่เราคิดว่า) **เล็กน้อยก็ตาม** เช่นการทำวัตรสวดมนต์อย่างน้อยวันหนึ่ง ก็ควรจะขึ้นทำวัตรสวดมนต์พร้อมกับพระภิกษุอื่น สักหนึ่งครั้ง หรือเมื่อถึงเวลาฉันภัตตาหารก็พยายามให้มาฉันพร้อมกัน (ไม่ต้องให้ท่านต้องถามหา เพราะท่านเป็นห่วง กลัวจะอด) เพื่อให้เกิดความสมัครสมานสามัคคีพร้อมเพรียงกันในหมู่สงฆ์ เป็นต้น ดังนั้นเมื่อจะทำ จะพูด จะคิดอะไร ๆ ก็ควร ทำ พูด คิด ให้ประกอบด้วยเมตตา คือ ปรารถนาให้ผู้อื่นเป็นสุข

เช่นนี้ เมื่อเราได้ประพฤติปฏิบัติต่อบุคคลทั้ง ๓ ดังที่กล่าวข้างต้น นั่นคือ เราไม่ทำความหนักใจให้แก่ท่าน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเล็กน้อยหรือเรื่องใหญ่ก็ตาม ซึ่งก็เป็นการตอบแทนท่าน นับว่าเป็นเครื่องหมายของคนดี สมกับธรรมภาษิตว่า **นิมิตฺตํ สาธุรูปานํ กตญฺญูกตเวทิตา ความกตัญญูกตเวที เป็นเครื่องหมายของคนดี** และเราก็จะได้ชื่อว่า เป็นผู้อาศัยที่ดี

ด้วยการทำตนให้เป็นคนดี มีศีลธรรม มีคุณภาพ มีคุณค่าและคุณประโยชน์ต่อตนเอง ประเทศชาติ และสังคม

■ ■ ■ ■

โอวาทพระอุปัชฌาย์
เรื่อง อานิสงส์การออกบวช

โดย

พระมหาเสริมชัย ชยมงฺคโล ป.ธ.๖

เนื่องในโอกาสการอุปสมบทพระภิกษุเพื่ออยู่ปฏิบัติภาวนาธรรม
อุทิศถวายพระราชกุศลแด่สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี
ณ วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม อ.ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี
เมื่อวันศุกร์ที่ ๑ มีนาคม ๒๕๓๙

ท่านทั้งหลายได้นำผ้ากาสายะย้อมฝาดตัดเย็บถูกต้องตามพระบรมพุทธานุญาต มามอบให้ในท่ามกลางสงฆ์ เพื่อขอบรรพชาเป็นสามเณร เพื่อที่จะขออุปสมบทเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนาด้วยความมุ่งหมายสำคัญที่ท่านทั้งหลายได้เปล่งวาจาไว้ว่า "**สพฺพทุกฺขนิสฺสรณนิพฺพานสจฺฉิกรณตฺถาย**" ซึ่งมีความหมายว่า **เพื่อสลัดตนออกจากทุกข์ทั้งปวง** และ **เพื่อกระทำนิพพานให้แจ้ง** นับว่าพวกท่านทั้งหลายได้ ตั้งใจกระทำกิจที่สำคัญที่สุดในชีวิต ไม่มีกิจอื่นยิ่งกว่า เพราะกิจใด ๆ อื่นในโลกนี้กระทำไปให้ได้ประโยชน์ในส่วนของการดำเนินชีวิตในปัจจุบันเท่านั้น แต่ยังไม่ใช่เป็นกิจที่จะนำตนให้พ้นไปจากความทุกข์ทั้งปวงให้ถึงที่สิ้นสุดแห่งทุกข์ทั้งปวง และที่เป็นบรมสุขได้ จึงนับว่ากิจที่ท่านตั้งใจมากระทำนี้เป็นกิจที่สำคัญสูงที่สุด เพราะว่าท่านได้มีความเข้าใจในพระพุทธศาสนาดีพอสมควร จน

เกิดศรัทธาปสาทะ ในการที่จะมาขอบรรพชาเพื่อขออุปสมบทเป็นพระภิกษุต่อไป เพื่อศึกษาพระธรรมวินัยปฏิบัติพระศาสนาให้ได้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวนี้กล่าวโดยเนื้อความสำคัญแห่งพระพุทธศาสนา ที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงเห็นแจ้งได้ทรงรู้แจ้งด้วยพระองค์เอง จึงชื่อว่าเป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้ตรัสรู้โดยชอบด้วยพระองค์เองในพระธรรมวิเศษคือ **สัจจธรรม ๔ ประการ**

ประการที่ ๑ ความจริงอย่างประเสริฐในเรื่องของ "ทุกข์" ซึ่งความโดยละเอียดในเรื่องของทุกข์นี้ก็มีแต่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้ได้ตรัสรู้แล้วด้วยพระองค์เองด้วยดีนี้เท่านั้น จึงจะทราบอย่างทะลุปรุโปร่งว่า ความทุกข์มีจริงอย่างไร แต่สัตว์โลกทั้งหลายผู้เป็นปุถุชนนั้นย่อมมีกิเลส โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือ **"อวิชชา"** ความไม่รู้บาปบุญคุณโทษตามที่เป็นจริง ไม่รู้อดีตไม่รู้อนาคต ไม่รู้ทั้งอดีตและอนาคต ไม่รู้เงื่อนต้นเงื่อนปลาย ไม่รู้ว่าสัตว์โลกทำกรรมอย่างไรจะได้รับผลอย่างไร ทั้งในปัจจุบันและในอนาคต ทั้งไม่รู้เหตุแห่งผลของ**กรรมชั่ว**ที่จะเป็นความทุกข์ และไม่รู้เหตุแห่งผลที่จะได้รับเป็นความสุขความเจริญที่ชื่อว่า**กรรมดี** ว่ามีเหตุมีปัจจัยอย่างไร

ประการที่ ๒ ความจริงอย่างประเสริฐในเรื่องของเหตุแห่งทุกข์ สัตว์โลกที่เป็นปุถุชน ยังหนาแน่นด้วยกิเลส เต็มไปด้วยความไม่รู้บาปบุญคุณโทษตามที่เป็นจริง ไม่รู้อดีตไม่รู้อนาคตอย่างนี้ จึงหลงคิดผิด รู้ผิด เห็นผิด ทำผิด พูดผิด และก็นำคนอื่นผิด ๆ ให้ได้รับผลเป็นความทุกข์เดือดร้อน ทั้งในปัจจุบันและในอนาคต ในอนาคตนั้น ทั้งในภพนี้แล้วยังจะเป็นชนกกรรมให้ไปเกิดในสัมปรายภพ ภพภูมิที่ไม่ดีเรียกว่าทุคคติภพ **ทุคคติ** แปลว่าที่ไปไม่ดี คือไปเกิดในภพภูมิที่ไม่เจริญ ที่มีความทุกข์เดือดร้อน ได้แก่ ภพภูมิของเปรต สัตว์นรก อสุรกาย สัตว์เดรัจฉาน เป็นต้น ไปตามกรรมชั่วที่ได้กระทำไว้แล้ว แต่ส่วนว่า สัตว์โลกใดมีมนุษย์เป็นต้น ได้มีความรู้ถูก เห็นถูก คิดถูก พูดถูก ทำถูก นำคนอื่นถูก ตามสมควร แต่ยังไม่ใช่เป็นคุณความดีที่จะให้พ้นโลกไปได้ เมื่อประพฤติปฏิบัติในคุณความดีเช่นนั้นแล้วย่อมได้รับผลเป็นความสุขความเจริญ ตามกรรมดีนั้นทั้งในปัจจุบันและในอนาคต แม้ข้ามภพข้ามชาติ คือเป็นชนกกรรมให้ไปเกิดในสุคติภพ ได้แก่ภพของมนุษย์ที่ดี ในเทวโลก พรหมโลก เป็นต้น ได้เสวยสุขอยู่ชั่วขณะหนึ่งที่กรรมดีนั้นให้ผล เมื่อหมดบุญ

จากกรรมดีนั้นแล้ว ก็ไม่ได้รับผลบุญนั้นต่อไปอีก กลับจะต้องรับผลจากกรรมที่เคยกระทำไว้ ไม่ว่าดีหรือชั่วก็ตามที่ติดตามและคอยให้ผลเป็นลำดับไป ซึ่งถ้าจะกล่าวโดยสรุปก็คือว่าสัตว์โลกใดที่ยังมีอวิชชาคือความไม่รู้บาปบุญคุณโทษตามที่เป็นจริง หลงคิดผิด เห็นผิด ทำผิด พูดผิด นำคนอื่นผิด ๆ ไปแล้ว ย่อมได้รับผลเป็นความทุกข์เดือดร้อนทั้งในปัจจุบันและในอนาคต แม้ข้ามภพข้ามชาติ คือผลจากกรรมชั่วเป็นชนกกรรมให้ไปเกิดในทุคคติภูมิดังกล่าว แต่ส่วนว่า สัตว์โลกใดที่พอจะมีความคิดถูก พูดถูก เห็นถูก ทำถูก นำคนอื่นถูกบ้างตามสมควร แต่ยังไม่ถึงขั้นที่จะพ้นโลกนั้น เมื่อกระทำคุณความดีแล้ว ย่อมได้รับผลจากกรรมดีนั้นเป็นความสุขความเจริญในชีวิต ทั้งในปัจจุบันและในอนาคต แม้ข้ามภพข้ามชาติ เช่นไปเกิดในสุคติภพ ดังกล่าวแล้ว แต่ความที่จะเสวยความสุขเช่นนั้นก็ยังต้องเปลี่ยนแปลงไปตามเหตุตามปัจจัย คือเมื่อหมดบุญก็จะได้รับผลจากกรรมชั่วที่เคยได้ทำไว้ หรือจากกรรมดีที่เคยทำไว้แต่ก่อนที่เป็นความดีชั้นรองลงมา แล้วก็กลับไปรับผลจากกรรมชั่วต่อ ๆ ไปตราบใดที่ยังไม่สามารถขจัดกิเลสคืออวิชชา ตัณหา อุปาทาน ได้หมดก็ยังจะต้องเวียนว่ายตายเกิดอยู่สังสารจักรนี้ ไปทุกข์บ้างสุขบ้างตามกรรม

ซึ่งกล่าวโดยส่วนรวมแล้ว ก็ต้องนับว่าสัตว์โลกหมดทั้งจักรวาลนี้ล้วนเป็นทุกข์ทั้งสิ้น หมายความว่าบรรดาธรรมชาติทั้งที่มีวิญญาณครองอย่างเช่นมนุษย์หรือสัตว์ที่มีชีวิต และที่ไม่มีวิญญาณครองเช่นทรัพย์ศฤงคารต่าง ๆ ที่เกี่ยวเนื่องด้วยสัตว์โลกที่มีชีวิตดังกล่าวแล้วนั้น ล้วนประกอบด้วยปัจจัย

ปรุงแต่ง จึงต้องเปลี่ยนแปลงไปตามเหตุตามปัจจัย อย่างเช่นเราเกิดมาแล้วก็แก่ เจ็บและตาย และต้องได้รับความสุขบ้างทุกข์บ้างไปตามกรรม นี่แหละเรียกว่าเปลี่ยนแปลงไปตามเหตุตามปัจจัย มีสภาวะที่**ไม่เที่ยง** ใครผู้ใดเข้ายึดมั่นถือมั่นด้วยตัณหาคือความทะยานอยากและด้วยทิฏฐิคือความหลงผิดคิดว่าเป็นตัว เป็นตน บุคคลเรา เขา ของเรา ของเขา แล้วก็**เป็นทุกข์** ยึดมากก็ทุกข์มาก ยึดน้อยก็ทุกข์น้อย ไม่ยึดเลยก็ไม่ทุกข์เลย แต่ธรรมชาติของปุถุชนนั้นย่อมหลงยึดติดอยู่ด้วยตัณหาและทิฏฐิคือความหลงผิดอย่างนี้ จึงคิดผิด รู้ผิด เห็นผิด ทำผิด พูดผิด และได้รับผลเป็นความทุกข์เดือดร้อน เรื่อยไปไม่มีที่สิ้นสุด ต้องเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในสังสารจักรนี้ ถ้าจะพิจารณาให้ถ้องแท้แล้วจะเห็นว่าเป็นไปด้วยความทุกข์ตลอดเวลา แต่สัตว์โลกส่วนมากก็ไม่ทราบว่าตนเป็นทุกข์เพราะอะไร และสภาพธรรมชาติทั้งหลายเหล่านี้ ลงท้ายต้องแตกสลายหมดสภาพเดิมของมันไป **เป็นอนัตตา** ไม่มีอะไรเป็นตัวตนของใครผู้ใดเลย แม้แต่ตัวเราเองก็ไม่ใช่ว่าจะเป็นของเราเองไปได้ตลอด จะถือว่าเราเป็นเจ้าของตัวเราเองนี้ก็ไม่ได้ตลอด เพราะจะต้องเปลี่ยนแปลงไปเรื่อย ๆ ลงท้ายต้องแตกสลาย ต้องพลัดพรากจากสิ่งของที่เรารักเราหวงแหน และจะต้องแตกสลายหมดสภาพเดิมของมันไป ไม่มีอะไรเป็นของใครที่แท้จริงแต่ประการใด กล่าวโดยรวบยอดคือว่า **ไม่มีที่พึ่งที่ประเสริฐให้ยึดถือเป็นที่พึ่งได้ตลอดไป เพราะลงท้ายต้องหมดสภาพเดิมของมันไปในที่สุด** นี้เป็นสัจจธรรมทั้งหมด นี้แหละจึงรวมเรียกว่า**ทุกข์และเหตุแห่งทุกข์** ที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงเห็นแจ้ง ได้ทรงรู้แจ้ง เรียกว่าตรัสรู้แล้วโดยชอบคืออย่างถูกต้องด้วยพระองค์เอง แล้วพระองค์จึงได้กำจัดกิเลสเหตุแห่งทุกข์ของพระองค์ให้หมดสิ้นไปเป็นพระอรหันต-สัมมาสัมพุทธเจ้า ตรัสรู้แล้วเองโดยชอบอย่างนี้ **ได้ตรัสรู้ทั้งทุกข์ทั้งเหตุแห่งทุกข์** คือเหตุปัจจัยให้เกิดทุกข์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเหตุในเหตุ ไปถึงต้น ๆ เหตุคือ**อวิชชา** ความมืดที่เป็นเหตุนำเหตุหนุนให้เกิดกิเลสตัณหาอุปาทาน และให้สัตว์โลกคิดผิด รู้ผิด เห็นผิด ทำผิด พูดผิด นำคนอื่นผิด ๆ เกิดภพชาติ ชรา มรณะ ทุกข์ ได้รับความทุกข์เดือดร้อนทั้งในปัจจุบันและในอนาคต ทั้งข้ามภพข้ามชาติ และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง คือการเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในสังสารจักรซึ่งต้องเสี่ยงอยู่กับความไม่รู้ แล้วหลงคิดผิด ทำผิด รู้ผิด เห็นผิด ทำผิด จนเกิดความทุกข์เดือดร้อน

ยิ่ง ๆ ขึ้นไปตามลำดับ นี้คือความเป็นไปของธรรมชาติในภพ ๓ คือในกามภพ รูปภพ อรูปภพนี้ หมดทั้งจักรวาลนี้เป็นอย่างนั้น แปลว่าพระพุทธองค์ได้ทรงรู้ทั้งเหตุปัจจัยแห่งความทุกข์อย่างถ่องแท้ และก็ทรงรู้ทั้งเหตุปัจจัยแห่งความสุข แม้เป็นความสุขเพียงชั่วคราว เพราะต้องตกอยู่ในอาณัติแห่งพระไตร-ลักษณ์คือความเป็น อนิจฺจํ ทุกฺขํ อนตฺตา อยู่เรื่อยไป จึงรวมเรียกว่า**ทุกข์**และ**เหตุแห่งทุกข์** นี้เป็นสัจจธรรมสำคัญที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสรู้ไว้แล้วด้วยพระองค์เอง และก็ทรงสั่งสอนสรรพสัตว์ทั้งหลาย

ประการที่ ๓ นอกจากนั้นพระองค์ยังตรัสรู้ความจริงอย่างประเสริฐในเรื่อง**หนทางปฏิบัติเพื่อความพ้นทุกข์** ชื่อว่า**มรรคสัจ** คืออริยมรรคมีองค์ ๘ ว่าถ้าใครประพฤติปฏิบัติตามนี้ได้ก็จะถึงซึ่งความพ้นทุกข์อย่างถาวรคือจะเป็นทางให้ได้บรรลุมรรค ผล นิพพานที่สิ้นสุดแห่งทุกข์ทั้งปวง ให้ได้ถึงสภาวะที่ทุกข์ดับเพราะเหตุดับ

ชื่อว่า **นิโรธสัจ** เป็น**ประการที่ ๔**

พระสัทธรรมของพระพุทธ-เจ้าที่ประเสริฐสูงสุด คือพระอริยสัจ ๔ ได้แก่ ทุกขสัจ สมุทัยสัจ นิโรธสัจ และมรรคสัจ ไม่มีอยู่ในศาสนาใดและไม่มีอยู่ในยุคสมัยใด นอกจากในสมัยพุทธกาล คือในกาลที่มีสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธ-เจ้าอุบัติขึ้นเท่านั้น เพราะฉะนั้นการที่ท่านทั้งหลายได้มีความรู้มีสติปัญญาพอสมควรที่จะรู้ประโยชน์ปัจจุบัน ประโยชน์อนาคต และรู้ประโยชน์สูงสุดคือมรรค ผล นิพพาน ที่สิ้นสุดแห่งทุกข์ทั้งปวงตามสมควร จึงเกิดศรัทธาปสาทะเข้ามาขอบรรพชาและอุปสมบทเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา เพื่อ

ศึกษาและปฏิบัติพระสัทธรรมของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอย่างนี้จึงนับว่าเป็นลาภอันประเสริฐ เป็นกิจอันประเสริฐสูงที่สุด ไม่มีกิจอื่นที่ยิ่งกว่า เพราะเป็นกิจที่นำตนไปสู่ความพ้นทุกข์อย่างถาวร ตามรอยบาทพระพุทธองค์

นอกจากนั้นท่านยังได้ประกอบคุณความดีที่ประเสริฐอีกอย่างหนึ่ง คือการที่ท่านทั้งหลายได้แสดง**ความกตัญญูกตเวทิตาธรรม** ความรู้คุณและตอบแทนคุณผู้มีพระคุณ คือ ผู้ที่ได้รับกระทำคุณความดีแก่เราก่อน มีบิดามารดาและญาติพี่น้อง ตลอดทั้งเจ้าภาพที่มาอุดหนุนอุปการะในการบวชและผู้มาร่วมอนุโมทนาบุญนี้ด้วย และประการสำคัญคือ**ได้ตั้งเจตนาที่จะถวายเป็นพระราชกุศลแด่สมเด็จย่าผู้ทรงมีพระคุณอย่างใหญ่หลวงแก่พสกนิกรชาวไทย** นับว่าท่านทั้งหลายเป็นคนดี สมดังพระธรรมภาษิตว่า **นิมิตฺตํ สาธุรูปานํ กตญฺญูกตเวทิตา** ก็นับว่าท่านทั้งหลายได้กระทำคุณความดีนี้อย่างประเสริฐอีกเป็นคำรบที่ ๒

ในส่วนอานิสงส์ของการที่ท่านได้รับการบรรพชาและอุปสมบทนี้ เฉพาะแต่ท่านเองที่มีจิตศรัทธาแล้วได้มาขอบรรพชาเพื่ออุปสมบท เมื่อได้รับอุปสมบทแล้วนั้น ได้ปฏิบัติพระศาสนาด้วยดีแล้วจะ**ได้อานิสงส์เป็นศาสนทายาทถึง ๖๘ กัลป์ ส่วนบิดามารดาผู้อนุญาตให้บวชยังจะได้อานิสงส์ถึง ๑๖ กัลป์** ผู้ที่อุปถัมภ์ในการบวชก็เช่นเดียวกัน และส่วนญาติมิตรก็จะได้รับอานิสงส์ ลดหลั่นกันไปตามลำดับ อย่างนี้ก็จึงนับว่าเป็นมหานิสงส์อย่างยิ่ง แก่ทั้งตนเองและแก่ผู้อื่น

ท่านทั้งหลายพึงเข้าใจว่า การที่จะได้มาฟังธรรมของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้มาปฏิบัติพระศาสนาอย่างนี้ เป็นของยากนักหนา ที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงแสดงไว้ว่า "**กิจฺฉํ สทฺธมฺมสฺสวนํ**" การได้ฟังพระสัทธรรม ของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้นยากนัก เพราะอะไร? **เพราะผู้ที่จะมีโอกาสได้รับฟังพระสัทธรรมของพระพุทธเจ้าและได้มาอบรมปฏิบัติพระศาสนาอย่างนี้ต้องประกอบด้วยขณะและสมัย**

ประการแรกคือ**ต้องได้มาเกิดเป็นมนุษย์**

ประการที่สอง**ต้องได้มาพบพระพุทธศาสนา** นี่กล่าวโดยย่อก่อน

เฉพาะการได้เกิดมาเป็นมนุษย์นี่ก็ยากมาก เพราะผู้ที่จะได้มาบังเกิดเป็นมนุษย์นั้นต้องเป็นผู้ได้เคยกระทำคุณความดี เรียกว่าเป็นบุญเป็นกุศล ในระดับ**มนุษยธรรม**ขึ้นไป **คุณความดีในระดับมนุษยธรรม**นั้น

ประการแรกต้องเป็นผู้ที่ได้เคยงดเว้นเจตนาการกระทำความชั่ว ได้แก่ **กายทุจริต วจีทุจริต มโนทุจริต** ซึ่งรวมเรียกว่า **อกุศลกรรมบถ** กล่าวโดยย่อก่อนมี ๑๐ ประการ คือ

ได้งดเว้นจากกายทุจริต ๓ ได้แก่ เจตนาฆ่าสัตว์ตัดชีวิต เจตนาลักฉ้อกบฏคดโกง เจตนาประพฤติผิดในกามหรือสำส่อนในกาม และยังกินความไปถึงเจตนาประพฤติผิดอื่น ๆ อย่างเช่นหลงติดอยู่ในอบายมุข เป็นนักเลงสุราเสพและติดสิ่งเสพติดมึนเมาให้โทษ เป็นที่ตั้งแห่งความประมาท เป็นต้น ถ้าใครกระทำอย่างนี้บ่อย ๆ เนือง ๆ ผลก็คือ เป็นชนกกรรมให้ไปเกิดในอบายภูมิ หรือในทุคคติภูมิ ดังได้กล่าวมาแล้ว ดังพระบาลีที่ว่า **จิตฺเต สงฺกิลิฏฺเฐ ทุคฺคติ ปาฏิกงฺขา เมื่อจิตเศร้าหมองแล้วทุคคติเป็นที่หวัง** เมื่อกระทำทางกายแล้วนั้นย่อมเป็นไปด้วยเจตนาความคิดอ่านทางใจ เพราะฉะนั้นจิตใจจึงเศร้าหมอง ด้วยกิเลสซึ่งเป็นเหตุนำเหตุหนุนให้คิดผิด รู้ผิด เห็นผิด จึงทำผิด ทางกาย ทางวาจา และทางจิตใจ คือในทางเจตนาความคิดความอ่าน นี่แหละความชั่วหรือบาปอกุศลจากการกระทำทางกาย ทางวาจา และมีผลไปถึงใจ จึงมีสภาพที่ทำให้จิตใจขุ่นมัวไม่ผ่องใสที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงแสดงไว้ว่า เมื่อจิตเศร้าหมอง แล้วมีทุคคติเป็นที่หวัง

ส่วนทางด้าน**วจีทุจริต**นั่นก็ต้อง**ได้เคยงดเว้น ความชั่วทางวาจาอีก ๔ อย่าง** คือ เจตนากล่าวเท็จหลอกลวงผู้อื่น ๑ เจตนากล่าวคำหยาบคายด่าทอกระทบกระเทียบหรือกระแทกแดกดันให้ผู้อื่นเจ็บช้ำน้ำใจ ๑ เจตนากล่าวคำยุให้รำตำให้รั่ว ๑ เจตนากล่าวคำที่เพ้อเจ้อเหลวไหลไร้สาระ ๑ เหล่านี้ใครกระทำเป็นอาจิณไป

อบายภูมิเหมือนกัน ผู้ที่จะกระทำคุณความดีถึงขั้นมนุษยธรรมนั้นต้องละเว้นวจีทุจริต ทั้ง ๔ นี้มาแล้ว

และ **ละเว้นมโนทุจริตอีก ๓** คือ ความโกรธพยาบาทอาฆาตจองเวร ผูกใจเจ็บนี้อย่างหนึ่ง ความโลภจัดตัณหาราคะจัดนี้อีกอย่างหนึ่ง ความหลงมัวเมาไม่รู้บาปบุญคุณโทษตามที่เป็นจริงนี้อีกอย่างหนึ่ง รวมเรียกว่ามโนทุจริต

ผู้ที่ละเว้นอกุศลกรรมบถดังกล่าว ต้องทั้งไม่กระทำเอง ไม่ชักนำให้ผู้อื่นกระทำ และไม่ยินดีที่ผู้อื่นกระทำ แล้วยัง

ประการที่ ๒ ได้ประกอบคุณความดีด้วยการรักษาศีล และ **ประกอบคุณความดีอื่น ๆ** อย่างเช่นเป็นผู้มีเมตตา กรุณา เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ๑ เป็นผู้ประกอบสัมมาอาชีวะและรู้จักเสียสละ รู้จักบริจาค ๑ เป็นผู้มีสันโดษในคู่ครองของตน สำรวมในกาม ไม่สำส่อนในกาม ๑ เป็นผู้มีความสุจริต จริงใจต่อกัน ๑ เป็นผู้มีสติสัมปชัญญะไม่หลงมัวเมาในชีวิต เช่น ไม่หลงยินดีเสพและก็ติดสิ่งเสพติดมึนเมาให้โทษเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท รู้ทางเจริญทางเสื่อม หลีกเลี่ยงทางเสื่อม ดำเนินชีวิตไปแต่ในทางเจริญด้วยสติสัมปชัญญะด้วยปัญญาอันเห็นชอบอีก ๑ เป็นต้น นี่เป็นอย่างน้อย

กล่าวโดยย่อ ต้องได้ประกอบคุณธรรมดี ละความชั่วดังกล่าวนี้และความดีอื่น ๆ มีทานกุศล ศีลกุศล ภาวนากุศล เป็นต้น ขึ้นไปจึงจัดเป็นคุณความดีในระดับมนุษยธรรม คุณความดีในระดับมนุษยธรรมนี้แหละที่ให้ผลเป็นความสุขความเจริญในระดับโลก ๆ เป็นเบื้องต้นก่อนทั้งในปัจจุบันและในอนาคต และเป็นยังชนกกรรมให้มาเกิดหรือมาได้อัตตภาพเป็นมนุษย์ เพราะฉะนั้นความได้อัตตภาพเป็นมนุษย์จึงยากอย่างนี้เพราะอะไร?

เพราะท่านลองมองดูคนรอบข้างของท่าน ทั้งใกล้และไกล จะมีสักกี่คนที่กระทำความดีอย่างนี้ละชั่วอย่างนี้ได้แล้ว เขาจะไปไหน สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ว่า *"ดูกรภิกษุทั้งหลาย สัตว์ที่จุติ(เคลื่อนคือตาย) จากมนุษย์กลับมาเกิดในมนุษย์มีเป็นส่วนน้อย สัตว์ที่จุติจากมนุษย์ไปเกิดในนรก เกิดในกำเนิดสัตว์เดรัจฉาน เกิดในปิตติวิสัย (ภพภูมิของเปรต) มากกว่าโดยแท้ สัตว์ที่จุติจากมนุษย์ไปเกิดในเทพยดา มีเป็นส่วนน้อย สัตว์ที่จุติจากมนุษย์ไปเกิดในนรก เกิดในกำเนิดสัตว์เดรัจฉาน เกิดในปิตติวิสัย(ภพภูมิของเปรต)มากกว่าโดยแท้ ฯลฯ"*

เพราะเหตุนี้หลวงพ่อสดวัดปากน้ำ จึงได้สั่งสอนศิษยานุศิษย์ไว้เสมอว่า *"จำนวนคนเปรียบว่าเท่าจำนวนขนโค แต่ที่รอดไปได้(ไปสู่สุคติขึ้นไป)นั้นเท่าจำนวนเขาโค"* เพราะฉะนั้นให้เข้าใจได้เลยว่า ความได้อัตตภาพเป็นมนุษย์ยากนักหนา ท่านก็ได้มาแล้วจึงนับว่าเป็นโชคลาภอันประเสริฐ ความที่ได้อัตตภาพเป็นมนุษย์ยากนี่แหละ พระพุทธเจ้าท่านจึงตรัสว่า **"กิจฺโฉ มนุสฺสปฺปฏิลาโภ"** ความได้อัตตภาพเป็นมนุษย์นี่ยากนัก และเมื่อได้อัตตภาพมาเป็นมนุษย์แล้วใช่ว่าจะได้พบพระพุทธศาสนาง่าย ๆ ก็หามิได้ สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจึงทรงแสดงพระธรรมไว้ว่า **"กิจฺโฉ พุทฺธานมุปฺปาโท"** ความเสด็จอุบัติขึ้นของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทั้งหลายอันสัตว์โลกได้ด้วยยาก มีได้ด้วยยากเหลือเกิน เพราะอะไร ?

กว่าจะมีพระพุทธเจ้าเสด็จอุบัติขึ้นมาองค์หนึ่งนั้น ต้องใช้เวลาในการบำเพ็ญบารมีมากมาย ยกตัวอย่าง เช่น สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าของเราพระองค์นี้ คือ พระสมณโคดมพระองค์นี้ได้สำเร็จความเป็นพระพุทธเจ้า ด้วยปัญญาอันยิ่งชื่อว่า**ปัญญาธิกพุทธเจ้า** ได้ผ่านพระพุทธเจ้ามานับแสน ๆ พระองค์ ในเบื้องต้นได้ฟังธรรมในสำนักของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้วเกิดศรัทธามีพระประสงค์ที่จะเป็นพระพุทธเจ้า ทรงดำริอยู่ในพระทัยขณะเมื่อได้ผ่านพบได้ฟังธรรมในสำนักของพระพุทธเจ้าแล้ว ถึงหนึ่งแสนสองหมื่นห้าพันพระองค์โดยประมาณ กินเวลาที่ทรงดำริอยู่ในพระทัยถึง ๗ อสงไขย และยังได้ฟังธรรมในสำนักพระพุทธเจ้ามาอีกถึงสามแสนเจ็ดหมื่นกว่าพระองค์ ในชั่วระยะเวลาอีก ๘ อสงไขย ในโอกาสที่ได้ฟังธรรมในสำนักขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ดังกล่าวนั้น ก็เพียงแต่ได้ทรงเปล่งพระวาจาปรารถนาพุทธภูมิถึง ๘ อสงไขย ครั้นมาถึงสมัยพุทธกาลสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทีปังกร พระองค์ที่ ๒๔

นับถอยหลังไปจากพระองค์นี้ จึงได้รับพุทธพยากรณ์ว่า ดาบสรูปนี้ต่อไปอีก ๔ อสงไขยกับแสนกัป จึงจะได้สำเร็จเป็นพระพุทธเจ้า เมื่อได้รับพุทธพยากรณ์แล้ว เที่ยงต่อความเป็นพระพุทธเจ้าแล้วอย่างนั้น จึงได้ทรงบำเพ็ญบารมีต่อมาอีก ๔ อสงไขยกับแสนกัป จึงได้บรรลุพระอนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณเป็นสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในตอนรุ่งอรุณพอดีของคืนวันเพ็ญเดือนวิสาขะ เมื่อ ๒๕๘๔ ปีที่ผ่านมานี้เอง นี่ต้องบำเพ็ญบารมีในช่วงสุดท้ายถึง ๔ อสงไขยกับแสนกัป นี่ว่าแต่เฉพาะพระปัญญาธิกพุทธเจ้า

สำหรับพระพุทธเจ้าที่สำเร็จความเป็นพระพุทธเจ้าโดยการบำเพ็ญบารมีด้วยพระศรัทธาอันยิ่งต้องบำเพ็ญบารมีในช่วงสุดท้ายนี้ถึง ๘ อสงไขยกับแสนกัป ส่วน**วิริยาธิกพุทธเจ้า** ที่ทรงบำเพ็ญบารมีสำเร็จเป็นพระพุทธเจ้าด้วยความเพียรอันยิ่งต้องบำเพ็ญบารมีในช่วงสุดท้ายถึง ๑๖ อสงไขยกับแสนกัป นี้ยังไม่นับระยะเวลาที่ได้ทรงดำริในพระทัยแล้วก็ได้ทรงเปล่งพระวาจาออกมาก็เป็น ๒ เท่า ๆ คูณกันขึ้นไป ก็แล้วกัน นั่นนานหนักหนากว่าจะมีพระพุทธเจ้าเสด็จอุบัติขึ้นพระองค์หนึ่ง

ในระหว่างพระพุทธเจ้าแต่ละองค์ชื่อว่า**อันตรกัป** ที่เป็น**สุญญกัป** ไม่มีพระพุทธศาสนาเป็นระยะเวลายาวนาน เพราะฉะนั้นท่านลองหลับตาวาดภาพนึกดูว่า แม้พระพุทธ-

ศาสนามีอยู่ คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้ามีอยู่ พระสงฆ์สาวกทั้งพระอริยสงฆ์และสมมติสงฆ์ ผู้ปฏิบัติพระศาสนาและสั่งสอนพระสัทธรรมของพระพุทธเจ้าก็มีอยู่แต่แม้กระนั้นมนุษย์ทั้งโลกมีอยู่กี่คนที่ได้เข้ามาศึกษามาปฏิบัติธรรม มาฟังธรรม จะเห็นว่าเป็นไปได้ด้วยยาก น้อยเหลือเกิน แล้วโลกก็โกลาหลด้วยอำนาจของกิเลสของสัตว์โลกทั้งหลายกี่มากน้อย ทั้ง ๆ ที่มีพระพุทธศาสนาเป็นระยะเวลายาวนาน ถ้าใครไปเกิดในยุคสุญญกัปนั้นเป็นยังไง น่าสยดสยอง

เพราะฉะนั้นนี่แหละ เมื่อท่านได้มาพบพระพุทธศาสนาอย่างนี้แล้วเกิดมาเป็นมนุษย์อย่างนี้ แล้วก็ต้องมีคุณสมบัติครบถ้วนด้วยนะ มีสภาพสังขารร่างกายสมบูรณ์ ไม่บกพร่อง ไม่ประกอบด้วยบรรพชาโทษ เช่น ไม่เป็นคนเท้าขาด มือขาด แขนขาด จนปฏิบัติศาสนกิจไม่ได้สมบูรณ์ ไม่เป็นคนมีสติปัญญาฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ หรือไม่เป็นอาภัพบุคคล เช่นเป็นกะเทยซึ่งบวชไม่ได้ เหล่านี้เป็นต้น ต้องมีคุณสมบัติครบถ้วนและต้องประกอบด้วยศรัทธา ด้วยปัญญาอันเห็นชอบพอสมควรและความศรัทธา และปัญญาอันเห็นชอบอย่างนั้น จะมีได้ก็ต่อเมื่อท่านได้เกิดมาอยู่ในครอบครัวที่เป็นสัมมาทิฏฐิ หรือได้อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่มีโอกาสได้ยินได้ฟังพระสัทธรรมของพระพุทธเจ้า ตัวท่านเองก็ต้องเป็นสัมมาทิฏฐิด้วย จึงจะนับว่าเป็นความถึงพร้อมด้วยขณะและสมัยอันนับเป็นโชคลาภอย่างประเสริฐ

เพราะฉะนั้น ท่านจงนึกถึงคุณพระรัตนตรัยอันเป็นที่พึ่งประเสริฐของผู้มีปัญญา อย่างท่านทั้งหลายที่กำลังได้เข้ามาสู่ร่มกาสาวพัสตร์นี้และจงตั้งใจประพฤติปฏิบัติธรรมให้สมควรแก่ธรรมซึ่งจะยังอานิสงส์ให้เกิดแก่ตนและญาติมิตร มีบิดามารดา ไปจนถึงได้ถวายเป็นพระราชกุศล แด่สมเด็จย่าและได้แผ่ผลานิสงส์ไปถึงญาติมิตรทั้งหลายดังได้กล่าวมาแล้ว

เมื่อท่านทั้งหลายได้เข้าใจถึงความสำคัญของการเข้ามาบรรพชาและอุปสมบทอย่างนี้แล้ว ขั้นต่อไปท่านทั้งหลายพึงเรียนพระกัมมัฏฐานชื่อ**มูลกัมมัฏฐาน** เป็นกัมมัฏฐานดั้งเดิมที่บูรพจารย์ท่านได้แนะนำสั่งสอนไว้สืบต่อ ๆ กันมา แต่สมัยพุทธกาลมาจนถึงปัจจุบัน บางทีก็เรียกว่า **ตจปัญจกกัมมัฏฐาน กัมมัฏฐานมีหนังเป็นที่ห้า** กัมมัฏฐานนี้จัดอยู่ในขั้นสมถกัมมัฏฐาน คือเป็นอุบายวิธีอบรมจิตใจให้สงบระงับ ให้เป็นสมาธิแบบแน่นมั่นคงดีแล้วก็เกิดองค์คุณ หรือคุณธรรมขึ้นในจิตใจ เป็นธรรมเครื่องกำจัดกิเลสนิวรณ์เครื่องกั้นปัญญาให้หมดไป กิเลสนิวรณ์เครื่องกั้น

ปัญญานั้นได้แก่ **ถีนมิทธะ** ความง่วงเหงาซึมเซา ไม่กระปรี้กระเปร่าแห่งจิตใจ หรือความหดหู่ ท้อถอยนั้นอย่างหนึ่ง **วิจิกิจฉา**ความลังเลสงสัยในธรรมปฏิบัติ หรือในคุณของพระรัตนตรัยอย่างหนึ่ง **พยาปาทะ** ความหงุดหงิดขัดเคืองใจ หรือความโกรธ พยาบาทผูกใจเจ็บ อาฆาตจองเวรนั้นอีกอย่างหนึ่ง **อุทธัจจกุกกุจจะ**ความฟุ้งซ่านแห่งจิตใจไปในเรื่องต่าง ๆ ไม่อาจสงบลงได้นั้นอีกอย่างหนึ่ง **กามฉันทะ**ความยินดีพอใจยึดติดในรูป เสียง กลิ่น รส สิ่งสัมผัสทางกายนั้นอีกอย่างหนึ่ง รวมเป็นห้าอย่างนี้ หากเกิดขึ้นในจิตใจของผู้ใด มีขึ้นอยู่ในจิตใจของผู้ใด จิตใจย่อมขุ่นมัวไม่ผ่องใส การจะเจริญปัญญารู้แจ้งในสภาวธรรมและสัจจธรรม ตามที่เป็นจริง ตามรอยบาทพระพุทธองค์นั้น เป็นไปไม่ได้ เพราะฉะนั้นในเบื้องต้น จึงต้องเจริญสมถกัมมัฏฐาน เพื่อให้จิตใจสงบระงับจากกิเลสนิวรณ์นี้เสียก่อน นี้เป็นวัตถุประสงค์สำคัญให้จิตใจผ่องใสจากกิเลสนิวรณ์อ่อนโยนควรแก่งานวิปัสสนาสืบต่อไป **เพราะฉะนั้นต่อแต่นี้ไปให้ทุกท่านเรียนกัมมัฏฐานนี้ว่าตามน่ะ ในขณะว่าต้องนึกให้เห็น**ด้วยใจเป็น**บริกรรมนิมิต** ที่ว่าพระกัมมัฏฐานนั้น จะเป็นการเปล่งเสียงออกมา หรือว่าในใจ เรียกว่า **บริกรรมภาวนา** ให้นึกเห็นตามที่เป็นจริงว่ามีสภาพที่ไม่งดงาม เป็นแต่ปฏิกูล โสโครก น่าเกลียดทั้งนั้นให้เห็นตามสภาพความเป็นจริง โดยสี สัณฐาน ที่เกิดที่อยู่ แม้กลิ่น ว่าไม่สะอาดจริง ๆ อย่างไรน่ะ ว่าตามดังต่อไปนี้ โดยอนุโลมจากต้นไปหาปลาย เรียกว่าโดยอนุโลม แล้วทบทวนจากปลายกลับมาหาต้น เรียกว่าปฏิโลม เอ้าว่า เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ ตโจ ทันตา นขา โลมา เกสา

ต่อไปนี้ จงนำผ้ากาสายะนี้ไปครองให้เป็นปริมณฑล เพื่อสำเร็จบุพพกิจเบื้องต้นแห่งการที่จะบรรพชาตามพระบรมพุทธานุญาต แล้วกลับเข้ามากราบพระกรรมวาจาจารย์ เพื่อขอไตรสรณคมน์และขอศีลต่อไป.

■ ■ ■ ■

ถอดเทปโดย:
สามเณรกิตติศักดิ์ โสภาที

ศีลข้อ ๓

โดย

เด็กชายพจน์ปรีชา ชลวิจารณ์*

หลังจากที่อธิบายศีลข้อสองไปแล้ว ผมขออธิบายศีลข้อสามต่อครับ เมื่อคนเราถึงอายุที่จะย่างเข้าเป็นผู้ใหญ่ ธรรมชาติก็จะสร้างเราให้มีความต้องการที่จะหาคู่ครองมาเป็นของตน จะเกิดความรู้สึกที่พวกเราเรียกว่าความรัก ความรักที่ว่าเกิดขึ้นกับสิ่งของไม่ได้ แต่ระหว่างเพศเท่านั้น มันจะทำให้เราตะเกียกตะกายที่จะได้ผู้คนที่เราต้องการมา ผู้ชายต้องขับรถไปจีบสาวทุกวัน สาวก็ต้องเสริมสวยรอคอยผู้ชาย ต้องคุยโทรศัพท์กันเป็นชั่วโมง ๆ ต้องรับต้องพาไปเที่ยว ต้องจีบกันเป็นปี ๆ (สำหรับคนสมัยใหม่ก็เป็นอาทิตย์) จนกว่าจะได้มา พอได้มาก็หวงแหนสุดชีวิต มีความหึงเกิดขึ้น มีความห่วงเกิดขึ้น จึงมีศีลข้อนี้

กาเมสุมิจฺฉาจารา เวรมณี สิกฺขาปทํ สมาทิยามิ

(ข้าพเจ้าขอสมาทานสิกขาบทคือเว้นจากการประพฤติผิดทางกามทั้งหลาย)

พวกเราทุกคนก็หวังว่าจะมีความผาสุกกับคู่ครอง ครอบครัวของตนทั้งนั้น ถ้าผู้ที่เป็นคู่ครองเกิดไปประพฤติผิดทางกามขึ้นมาก็เป็นธรรมดาที่เจ้าของผู้นั้นจะต้องมีทุกข์ครับ ผิดทางกามนี่หลวงป่าท่านว่าคือ การไปละเมิดทางเพศโดยที่เบียดเบียนผู้ที่เป็นเจ้าของ พูดง่าย ๆ ก็คือการพยายามที่จะไปหยิบแย่งผู้ที่เป็นของของคนอื่น เขาเช่น เขามีสามีแล้ว เราจะไปเอาเขามาเป็นแฟน หรือการไปยุ่งเกี่ยวทางเซ็กส์ทั้ง ๆ ที่มีเจ้าของอยู่แล้วเช่นเราจะไปยุ่งกับคนอื่นทั้ง ๆ ที่มีแฟนแล้ว หรือว่าไปละเมิด

ด.ช.พจน์ปรีชา ชลวิจารณ์ เด็กนักเรียน ชั้น ๓ โรงเรียน Winchester college, Winchester England. (ผู้ปฏิบัติภาวนาถึงธรรมกายจากวัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม อ.ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี ปัจจุบันอายุ ๑๔ ขวบ)

กับผู้ที่มีเจ้าของแล้วเช่น เราไปยุ่งกับคนที่ยังมีอายุที่อยู่ในอำนาจของพ่อแม่ครับ เจ้าของในที่นี้หมายถึงผู้ที่อยู่ในฐานะที่ดูแลเช่นสามีภรรยาหรือแฟน หรือคุณพ่อ คุณแม่ ฯลฯ สำหรับผู้ที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ การละเมิดเจ้าของ นั้นผิดหมด เว้นแต่ถ้าผู้ที่เป็นเจ้าของคือคุณพ่อคุณแม่หรือผู้ปกครองโดยชอบเขาตกลงยินยอมว่าให้เป็นคู่ครองได้ ก็ไม่ผิดครับ แต่ในกรณีสำหรับผู้ที่มีข้อห้ามไม่ให้ยุ่งกับใคร ถ้าไปละเมิดข้อห้ามของคนก็ผิดครับ กรรมที่ได้รับจากการกระทำผิดศีลข้อนี้ก็คือ ความทุกข์ทรมานในครอบครัว จะต้องมีความรักที่ไม่มั่นคง ไม่มีคู่ครองที่ดี ต้องมีปัญหา ต้องทะเลาะกัน ต้องแตกแยกกันถ้าผิดศีลข้อนี้มาก ๆ เข้าก็จะทำให้เกิดเป็นสัตว์เดรัจฉาน เช่น สุนัขปากเหม็น ตัวเหม็นไปผสมกับสุนัขโน้น ไปผสมกับสุนัขนี้ตามนิสัยที่เคยทำมา ถ้าผิดข้อนี้หนัก ๆ เข้าก็จะเกิดเป็นสัตว์นรกต้องปีนต้นงิ้ว ฯลฯ ถ้าเทียบความสุขชั่วขณะกับต้องทนทุกข์ทรมานเป็นชาติ ๆ ไม่คุ้มหรอกครับ แต่ถ้าถือศีลข้อนี้อย่างเคร่งครัดจะทำให้มีความสันติในครอบครัว ให้มีแฟนที่จงรักภักดี ไม่แตกแยก มีความบริสุทธิ์ และถ้ามีข้ออื่นครบจะเป็นทางสู่สวรรค์และนิพพานที่สิ้นสุดแห่งทุกข์ไปชั่วกาลนาน (คุ้มกว่าเยอะครับ)

ผมขอพูดโทษของกามต่อไป คือหลวงปู่ท่านว่าถึงว่าจะไม่ผิดศีลก็ตามแต่การหมกมุ่นอยู่ในกามก็ยังส่งผลให้จิตใจขุ่นมัวอยู่ดีครับ และในเทป "จงทำตัวเป็นเกาะเป็นที่พึ่งแห่งตน" ท่านได้กล่าวไว้ว่ากามนั้นเป็นบ่วงแห่งมารซึ่งภายนอกอาจจะดูหอมหวาน แต่ภายในเป็นเหตุแห่งทุกข์ครับ ได้รับกามก็เหมือนได้รับยาพิษอาบน้ำผึ้ง เราจะได้รสอันหอมหวานของน้ำผึ้งก่อนที่จะถูกทรมานด้วยยาพิษ มันทำให้เกิดความหวงและห่วง นำไปสู่การผิดศีลธรรมและทำให้จิตใจขุ่นมัว ซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญมากครับ เพราะถ้ายังขุ่นมัวและห่วงกาม ก็ตนตายละก็จะนำให้ไปเกิดในภูมิที่ไม่สบายเช่น ภูมิของเปรต สัตว์นรก อสุรกาย สัตว์เดรัจฉาน ฯลฯ ได้ง่ายมากครับ แม้แต่การแสดงรูปร่างที่โป๊ หรือเปลือยร่างกาย ให้ผู้คนมากมายดูก็ถือว่าเป็นบาป เพราะเราไปแสดงกามให้คนเป็นล้านติดไปกับมันน่ะสิครับ กามเป็นสิ่งที่ให้ความทุกข์ซะส่วนใหญ่ แม้แต่พวกที่ติดกามจะไม่รู้ว่ามันเป็นทุกข์ก็ตาม

พวกเราอยากมีความสุขทั้งนั้นใช่ไหมครับ ? เพราะฉะนั้นโปรดมุ่งหน้าทำบุญถือศีล นั่งสมาธิเพื่อที่จะได้เป็นทางสู่ความหมดทุกข์ที่แท้จริงเถอะครับ.

■ ■ ■ ■

ตอบปัญหาธรรม

โดย

พระมหาเสริมชัย ชยมงฺคโล ป.ธ.๖

เนื่องในการอบรมพระกัมมัฏฐานรุ่นที่ ๓๐
วันที่ ๑๓ ธันวาคม ๒๕๓๘

○ **ถาม ผู้ที่ฝึก ๑๘ กาย เมื่อเห็นจริงแล้ว เป็นพระอริยบุคคล เข้าโลกุตตระเห็นพระนิพพานตามความหมายของพระพุทธศาสนาแล้วใช่ไหม? ถ้าไม่ใช่จะอุปมาการเห็นนั้นให้เข้าใจได้อย่างไร ?**

● **ตอบ** ถ้าเพียงแต่เข้าถึงรู้เห็นชั่วคราว ชื่อว่าโคตรภูบุคคล เมื่อไหร่ที่จิตจรดอยู่ในความรู้สึกเป็นธรรมกายอยู่ จิตจรดที่ใสละเอียดอยู่ ก็ปราศจากกิเลส ตามระดับของความบริสุทธิ์กาย วาจา ใจ ที่จิตจรดอยู่อย่างนั้น แต่ขณะใดที่จิตออกจากที่สุดละเอียดของธรรมกาย กิเลสก็สามารถทำอะไรได้ เช่นเดียวกับปุถุชนทั่วไป

เพราะฉะนั้น กระผมถึงกล่าวเสมอว่า ผู้ที่ถึงธรรมกายแล้วอย่าเหิมเกริม ต้องมีสติพิจารณาเห็นกายในกาย เวทนาในเวทนา เห็นจิตในจิต และเห็นธรรมในธรรมอยู่เสมอ อย่างน้อยต้องคอยพิจารณาดูว่า จิตใจเราขุ่นมัวหรือผ่องใส ถ้าขุ่นมัวก็รีบดับหยาบไปหาละเอียด ไปสู่สุดละเอียดถึงความเป็นธรรมกายพระอรหัตในพระอรหัต ๆ ๆ หรือถึงธรรมกายในเบื้องต้นก็ดีแล้ว นี่เป็นวัตถุประสงค์สำคัญของการเจริญมหาสติปัฏฐาน ๔ ไม่ใช่พิจารณาเห็นเฉย ๆ แต่ให้พิจารณาสภาวธรรมทั้งที่เป็นสังขารและวิสังขาร ให้เจริญปัญญารู้แจ้งในสภาวธรรม ให้เห็นแจ้งในอริยสัจ ๔ ไปตามระดับภูมิธรรม แล้วดับหยาบไปหาละเอียด ถึงธรรมกายที่สุดละเอียด ถึงพระนิพพาน จิตยึดหน่วงพระนิพพานเป็นอารมณ์ด้วยญาณของธรรมกาย ดำรงอยู่ใน

ที่สุดละเอียดนั้นเสมอ จิตใจก็จะบริสุทธิผ่องใส เมื่อธาตุธรรมแก่กล้าแล้ว โลกุตตรธรรมคือมรรคผลนิพพานก็จะปรากฏมีขึ้นได้ เสมือนหนึ่งชาวนาที่ทำหน้าที่ของชาวนาดีที่สุด ปลูกข้าวไขน้ำเข้านา ใส่ปุ๋ย ถอนวัชพืชศัตรูข้าว ฯลฯ เป็นต้นดีแล้ว เมื่อถึงเวลา ข้าวก็ออกรวงเอง นี้เป็นพระพุทธดำรัสของพระพุทธเจ้าเช่นเดียวกัน

ธาตุธรรมเมื่อแก่กล้า บุญบารมีเต็ม ก็จะสามารถเจริญปัญญารู้แจ้งและกำจัดกิเลสอวิชชา ตัณหา อุปาทาน ตามระดับภูมิธรรมที่ปฏิบัติได้

แต่ว่าผู้ปฏิบัติได้ถึงธรรมกายไม่แน่เสมอไปว่าจะเป็นพระอริยบุคคลหรือไม่ เพราะการอธิษฐานจิตบำเพ็ญบารมีไม่เหมือนกัน เช่น บางคนตั้งใจบำเพ็ญบารมีเป็นผู้บรรลุมรรคผลนิพพานในระดับปกติสาวก ก็ทำที่สุดแห่งทุกข์ได้ค่อนข้างจะง่ายกว่าเร็วกว่าผู้ที่บำเพ็ญบารมีเป็นพระโพธิสัตว์ เพราะพระโพธิสัตว์ต้องบำเพ็ญบารมีจนถึงปรมัตถบารมีตามส่วนของท่านแล้ว จึงจะบรรลุมรรคผลนิพพาน และพระอนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณได้

ถ้าผู้บำเพ็ญบารมีถึงธรรมกายที่ยังไม่ได้บรรลุมรรคผลเป็นพระอริยบุคคล แล้วกลับประมาทขาดสติสัมปชัญญะ ไม่มีศีลสังวรเมื่อใด หรือขาดอินทรีย์สังวร ญาณสังวร ก็เป็นอันเสร็จ คือจิตตกต่ำไปด้วยอำนาจของกิเลสได้เหมือนกัน

เพราะฉะนั้น กระผมจึงกล่าวเสมอ แม้เมื่อเช้านี้ก็กล่าวกับพระให้ท่านรับคำว่า ต่อแต่นี้ไปผู้ถึงธรรมกายแล้วพึงจะมีอินทรีย์สังวร ศีลสังวร ญาณสังวร เพื่อรักษาตนไปจนถึงธาตุธรรมแก่กล้าบุญบารมีเต็ม สามารถตัดสัญโญชน์กิเลสเครื่องร้อยรัดให้ติดอยู่กับโลกได้แล้วโดยสิ้นเชิงนั่นแหละจึงวางใจได้

แต่ว่าท่านผู้ใดถึงธรรมกายแล้วเจริญภาวนาให้เกิดปัญญาแจ้งชัดในสภาวธรรมด้วยสมถะและวิปัสสนา มีกำลังเสมอกัน จิตยึดหน่วงพระนิพพานเป็นอารมณ์โลกุตตร มรรคจิต มรรคปัญญาเกิดและเจริญขึ้นให้สามารถตัดสัญโญชน์กิเลสเครื่องร้อยรัดให้ติดอยู่กับโลกได้ก็บรรลุมรรค ผล นิพพาน ตามระดับภูมิธรรมที่ปฏิบัติได้ ข้อนี้ไม่มีประมาณ

เพราะฉะนั้น **ผู้ถึงธรรมกายที่ยังไม่บรรลุโลกุตตรธรรมอาจจะกลับไปเป็นปุถุชนได้ชั่วพริบตาในเพียงไม่กี่ชั่วโมง ไม่กี่นาที ถ้าประมาทขาดสติสัมปชัญญะไม่สำรวมระวังศีลและอินทรีย์** แล้วลุแก่อำนาจของกิเลส โลภะ ราคะ โทสะ โมหะ ตัณหา อุปาทาน

ส่วนธรรมกายที่บรรลุมรรค ผล นิพพาน เพราะกำจัดสัญโญชน์ได้หมดโดยเด็ดขาดแล้ว เป็นวิสุทธิขันธ์เป็นวิราคธาตุ วิราคธรรม แล้วย่อมไม่ดับ ไม่มัวหมอง เพราะธาตุธรรมนั้นไม่ประกอบด้วยปัจจัยปรุงแต่งแล้ว แต่สำหรับผู้ถึงธรรมกายที่ยังตัดสัญโญชน์เบื้องต่ำอย่างน้อย ๓ ประการยังไม่ได้ ก็ยังเห็น ๆ หาย ๆ ยังไม่ใช่ธรรมกาย มรรค ผล นิพพานที่บริสุทธิ์แท้ ๆ ยังประกอบด้วยเครื่องปรุงแต่งทั้งธรรมที่เป็นบาปอกุศลและทั้งกุศล มีศีล สมาธิ ปัญญาอยู่ มีส่วนประกอบอยู่ แต่ว่ากุศลธรรมที่บริสุทธิ์ มีมากยิ่งกว่าฝ่ายบาปอกุศล จึงสามารถปฏิบัติธรรมเข้าถึงธรรมกายได้ชั่วขณะที่จิตใจยังบริสุทธิ์ ผ่องใส ด้วยศีล สมาธิ ปัญญา อธิศีล อธิจิต อธิปัญญา ถึงธรรมกายโคตรภูบุคคล ฯลฯ ได้เป็นต้น

ธรรมกายที่บรรลุมรรค ผล นิพพานแล้ว คือกำจัดสัญโญชน์กิเลสเครื่องร้อยรัดให้ติดอยู่กับโลกอย่างน้อย ๓ ประการ คือสักกายทิฏฐิวิจิกิจฉา และสีลัพพตปรามาสได้แล้ว นั่นแหละแน่นอนไม่ประกอบด้วยปัจจัยปรุงแต่ง ไม่ถอยคืนกลับมามีแต่จะเจริญงอกงามจนถึงที่สุด คือ **ธรรมกายที่บรรลุอรหัตตผลแล้ว ชื่อว่าพระนิพพาน นั่นแหละเป็นวิสังขารแท้ ๆ เป็นพระนิพพาน เป็นวิราคธาตุ วิราคธรรมแท้ ๆ** ไม่ประกอบด้วยปัจจัยอะไร ๆ ปรุงแต่งเลย เป็นธรรมขันธ์ที่บริสุทธิ์ที่สุด จึงมีสภาพที่เที่ยง (นิจฺจํ) เป็นบรมสุข (ปรมํ สุขํ) และยั่งยืน (ธุวํ) เป็นอมตธรรมที่หลวงพ่อท่านเรียกว่าเป็น "**อัตตาวิมุตติ**" นั้นแล

○ ถาม ในนิตยสารธรรมกายปีที่ ๒ ฉบับที่ ๑ มกราคม ๒๕๓๐ ในบทสังฆคุณของหลวงพ่อสด หน้า ๑๖-๑๗ กล่าวไว้ชัดถึงการอาศัยองค์ฌานตามลำดับตั้งแต่ ๑-๘ ถอยเข้าถอยออก แล้วพิจารณาอริยสัจ แล้ว

เกิดปัญญาเป็นพระอริยบุคคลตามลำดับ เพียงแต่การทำฌานสมาบัติได้ถึง ๔ ชั้น ก็เป็นของยากยิ่งกว่าจะได้ (เว้นบางท่าน) แล้วไฉนผู้เข้ารับการอบรมทั้งเด็ก ผู้ใหญ่ และพระเณรบางรูปดูกิริยาวาจาแล้ว ยังมีจิตหยาบอยู่มาก จึงสอบผ่าน ๑๘ กาย ไปได้ง่ายดายนัก ยิ่งเป็นพระแล้วน่ากลัวอาบัติมาก

● **ตอบ** ท่านทำของท่านไปเถอะ ท่านอย่าไปคิดประเมินคนอื่นเลย ท่านลืมคำของพระพุทธเจ้าคำหนึ่ง ที่ตรัสไว้ว่าอย่าไปมัวพิจารณากิจของคนอื่น จงพิจารณากิจของตัวเอง

เด็กกับผู้ใหญ่ต่างกัน เด็กหลุกหลิก แต่ทำได้ทุกคน ทั้ง ๆ ที่บางคนหลับโหงกเหงก ๆ ตื่นมาทำได้อีก ทราบไหม? เพราะอะไร ? เด็กเพิ่งเกิดมาใจยังไม่ไปยึดไปเกาะอารมณ์ภายนอกมากนัก กิเลสยังไม่หนาแน่น แต่ผู้ใหญ่กิเลสหนาตั้งแต่ตา หู จมูก ลิ้น กาย สัมผัสสิ่งภายนอกมาตลอดทุกนาทีทุกชั่วโมง เว้นแต่หลับ แล้วกิเลสสะสมเข้ามาเท่าไรตั้งแต่เกิดมา กว่าจะมาปฏิบัติธรรมให้เห็นได้ จะต้องกระเทาะกิเลสเหล่านั้นให้หมดเป็นชั้น ๆ ไป จึงจะถึงรู้เห็นและเป็นธรรมกายที่บริสุทธิ์ได้ ส่วนเด็กซึ่งจิตใจยังไม่ทันไปยึดไปเกาะอะไรมากนัก พอบอกให้แกนึกให้เห็น บางทีเพียงหนึ่งนาทีแกเห็นแล้วท่านจะไปคิดประมาณอะไรกับพวกเด็กที่เห็นเร็วเห็นช้า

สามเณรบางรูปในสมัยพุทธกาล พอปลงผมแกร๊กก็บรรลุพระอรหัตต์เลย แค่มีดโกนสัมผัสศีรษะก็บรรลุแล้ว นี้เป็นเรื่องของบุญบารมีที่เขาสร้างสมไว้ดี เอาง่าย ๆ คนเราที่เติบโตมากระทั่งเป็น เป็นผู้ใหญ่แล้วนี้ ตั้งแต่เกิดมา มีผู้ใหญ่หรือพ่อแม่พี่น้องครูบาอาจารย์ชักนำให้มาปฏิบัติกัมมัฏฐานสักกี่ราย แต่เด็กเหล่านี้มีผู้ชักนำมาปฏิบัติกัมมัฏฐาน ตั้งแต่ยังเด็ก ท่านดูแค่นี้ ใครมีบุญมากกว่ากันดูง่าย ๆ เท่านี้แหละ

เด็กมีจิตใจที่ยังไม่ถูกห่อหุ้มด้วยกิเลสที่สะสมตกตะกอนนอนเนื่องมากเหมือนผู้ใหญ่ เมื่อจะให้ใจหยุดจึงหยุดเข้าไปได้ง่าย บางทีหยุดนิดเดียวได้ดวงปฐมมรรคเห็นใสสว่างด้วย ผู้ใหญ่นั่งปฏิบัติภาวนาเกือบตายไม่เห็น เพราะใจมันไม่หยุด เด็กหยุดเดี๋ยวเดียวเดี๋ยวก็หยุกหยิก เป็นธรรมชาติของเด็ก จนเขาบอกว่าใครจับเด็กให้นิ่งได้คนนั้นประเสริฐ อย่านึกว่าผู้ใหญ่ต้องทำได้ง่ายกว่าเด็ก ไม่ใช่ ผู้ใหญ่ทำได้ง่ายก็มี ทำได้ยากก็มี แต่ส่วนใหญ่จะยากกว่าเด็ก จะเข้าถึง รู้เห็นและ เป็นธรรมกายได้ช้ากว่าเด็ก ๆ

หลวงพ่อ ฯ เองก็ไม่ได้ทำได้

ภายในหนึ่งปี ท่านเอาจริงเอาจังเกือบตาย ท่านปฏิบัติพระกัมมัฏฐานนานกว่าจะได้ดวงปฐมมรรคและถึงธรรมกาย พวกเราเองแม้ได้แล้ว หายไปก็มีหลายราย เพราะยังกำจัดกิเลสหรือสัญโญชน์ไม่ได้ ยังไม่เป็นอริยเจ้า เหมือนไปเชียงใหม่ ไปถึงแค่ไปดูไปเห็นกลับมาอีก แล้วเพราะทุนทรัพย์ไม่พอ แต่คนที่ทุนทรัพย์พอไปถึงก็สามารถฝังรกรากอยู่ได้ อยู่ที่การบำเพ็ญบารมีแก่กล้า ถึงเวลาที่ธาตุธรรมแก่กล้าแล้วก็ถึงเองเป็นเอง

เรื่องบุญบารมี ขอกล่าวสักนิดว่า เราจะพูดว่าใครบารมีมากกว่าใครก็พูดยาก เพราะอะไร ? เพราะผู้ที่อธิษฐานเป็นปกติสาวกบำเพ็ญบารมีเต็มเร็วกว่า ผู้ที่อธิษฐานบารมีสูงกว่านั้น เช่นผู้บำเพ็ญบารมีในระดับอสีติมหาสาวก หรือพุทธอุปัฏฐาก พุทธบิดา พุทธมารดา หรือขึ้นไปถึงพระปัจเจกพุทธเจ้า พระสัพพัญญูพุทธเจ้า แม้พระสัพพัญญูพุทธเจ้าก็ยังมีการบำเพ็ญบารมีที่ต่างกัน เช่นพระปัญญาธิกพุทธเจ้าก็ ๔ อสงไขยแสนกัปป์ดังเช่นพระพุทธเจ้าของเราองค์ปัจจุบัน ๘ อสงไขยแสนกัปป์ ๑๖ อสงไขยแสนกัปป์อย่างเช่น พระศรีอริยเมตไตรย์ก็มี การบำเพ็ญบารมีไม่เหมือนกันไม่เท่ากันอย่างนี้ ระยะเวลาของการบำเพ็ญบารมีแตกต่างกันมากอีกด้วย

เมื่อเป็นเช่นนั้น บางท่านในอดีตชาติเคยอธิษฐานบารมีมามาก บำเพ็ญบารมียังไม่เต็ม ก็ยังไม่เห็น เห็นช้ากว่าคนที่อธิษฐานบารมีมาน้อย หรือปานกลางซึ่งเต็มเร็วก็เห็นเร็วนี้อันหนึ่ง แต่เห็นแล้วจะได้บรรลุมรรคผลเป็นพระอริยบุคคลหรือไม่ ขึ้นอยู่ที่ธาตุธรรมแก่กล้าพอแล้วหรือยัง อันนี้พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า เหมือนปลูกข้าว เมื่อเราทำดีที่สุดแล้ว ข้าวจะงอกงามขึ้นมาและจะออกรวงเอง จะบังคับให้ข้าวออกรวงในวันนี้พรุ่งนี้ไม่ได้ ถึงเวลาก็จะออกรวงเอง

เด็กน่ะ ที่เห็น เห็นชัดด้วย

ที่เห็นชัดแจ้งก็เห็นได้ชัดแจ้งมากๆ ด้วย ส่วนผู้ใหญ่หลายคนกว่าจะได้เห็นและเข้าถึงก็ยากกว่าช้ากว่ากันมาก ผมจึงมีนโยบายว่าให้เด็กปฏิบัติให้ได้ผลดีมาก ๆ เมื่อเด็กปฏิบัติถึงธรรมกายแล้วก็ให้เรียนภาคปริยัติด้วยเต็มที่เลย ได้ทั้งปริยัติและปฏิบัติ เด็กถ้ามาเข้ารับการอบรม ๑๐ คนภายใน ๑๕ วัน ถ้าเขาตั้งใจปฏิบัติจริง ๆ ก็สามารถปฏิบัติถึงธรรมกายได้ไม่น้อยกว่า ๕-๖ คน นี้เป็นอัตราทั่วไป ถ้าเด็กวัยรุ่นอยู่ปฏิบัติ ๑๕ วัน นี้จะได้ผลดีไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๓ หรือ ๓๓% แต่ถ้าผู้ใหญ่ถ้าตั้งใจอยู่ปฏิบัติจริงจังจะได้ผลประมาณ ๑ ใน ๔ หรือ ๒๕% นี้เป็นอัตราธรรมดา

ทุกท่านเมื่อตั้งใจปฏิบัติภาวนาพึงทราบว่า เมื่อเหตุปัจจัยประกอบพร้อมก็เข้าถึงได้ เพราะฉะนั้นท่านอย่าไปหงุดหงิดข้อนี้ อย่าให้จิตใจไปยึดไปเกาะเรื่องภายนอก แล้วจะรวมใจลงหยุด ณ ศูนย์กลางกายได้ยาก วิจิกิจฉาก็เป็นตัวกิเลสนิวรณ์ และเป็นตัวอุปกิเลสของสมาธิให้การปฏิบัติสมาธิไม่เจริญ ประการสำคัญ อย่าไปคิดอะไรมาก อย่าไปยุ่งใจกับเรื่องคนอื่นเขา ตั้งหน้าทำกิจภาวนาของตนไป โดยทาง ศีล สมาธิ ปัญญา นั่นแหละ ทำไปอย่างเดียว ถึงเวลาแล้วก็ถึงเองเป็นเอง

เลิกสงสัยเสียนะครับ ให้เป็นสัมมาทิฏฐิ ที่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม อย่าไปสนใจคนอื่นเขา อย่าไปสนใจนอกเรื่องแล้วท่านจะเจริญเอง พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า **ให้รักษาใจเราแต่อย่างเดียว ถึงเวลาบรรลุเอง รักษาใจด้วยสติสัมปชัญญะ เอาแต่เฉพาะปัจจุบันธรรมที่เราสามารถปฏิบัติได้ผลของเราเอง**

หลวงพ่อท่านบอกว่า **จงพิจารณาเหตุ สังเกตผล ทนเอาเถิด ประเสริฐนัก** คือ พิจารณาประกอบเหตุในเหตุถึงต้น ๆ เหตุให้ได้ผลดี พิจารณาแก้ไขของเราเอง อย่าสงสัยมาก เอาแต่ส่วนที่ตัวปฏิบัติเข้าถึง เรื่องอื่นวางให้หมด อย่าสนใจคนอื่น ทำอย่างไรใจของเราจึงจะหยุดจะนิ่ง ทำสมาธิให้เกิด ให้เห็นดวงใสแจ่ม บางทีเห็นไม่ชัด ในเบื้องต้นนี้ก็ต้องอาศัยการนึกเห็นเข้าช่วยด้วยเพื่อให้ใจมารวมหยุดเป็นจุดเดียวกัน พอหยุดได้แล้วปล่อยเอง ไม่ต้องสงสัย

ท่านถามมาก็เป็นประโยชน์อยู่ เพราะมีหลายคนมีข้อสงสัยอย่างนี้ คงจะพอเป็นข้อแนะนำชี้แจงให้เข้าใจได้พอสมควร

■ ■ ■ ■

ขอเชิญเป็นเจ้าภาพสร้างเสนาสนะถวายเป็นวิหารทาน

มูลค่าห้องละ ๒๐๐,๐๐๐ บาท

ด้วย**วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม** จะได้จัดสร้างกุฏิที่พำนักสงฆ์ เป็นเรือน ๒ ชั้น ๆ ละ ๑๒ ห้อง รวมเป็น ๒๔ ห้อง (มีห้องน้ำ-ห้องสุขาเบ็ดเสร็จ) คิดเป็นมูลค่าห้องละ ๒๐๐,๐๐๐ บาท

ผู้ประสงค์จะเป็นเจ้าภาพ ๒๐๐,๐๐๐* บาท จะได้รับการจารึกชื่อภายในบริเวณห้อง
ผู้ประสงค์จะเป็นเจ้าภาพ ๑๐๐,๐๐๐* บาท จะได้รับการจารึกชื่อร่วมกับเจ้าภาพรายอื่นอีก ๑ ชื่อ
ผู้ประสงค์จะเป็นเจ้าภาพ ๕๐,๐๐๐* บาท จะได้รับการจารึกชื่อร่วมกับเจ้าภาพรายอื่นอีก ๓ ชื่อ

ขอเชิญติดต่อบริจาคและรับพระเป็นที่ระลึกได้ที่

๑. **มูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย** ศาลาการเปรียญ วัดสระเกศ โทร. ๒๒๔-๗๔๗๕, ๒๒๕-๑๙๙๘
๒. ประชาสัมพันธ์ **วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม** ริมถนนสายบางแพ-ดำเนินสะดวก กม.ที่ ๑๔ อ.ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี โทร. (๐๓๒) ๒๕๔-๖๕๐ ต่อหมายเลข ๒๒๐

(* ๒๐๐,๐๐๐ บาท จะได้รับพระผงรุ่น ๔ พิมพ์สี่เหลี่ยม ของวัดปากน้ำ เป็นที่ระลึก ๑ องค์
๑๐๐,๐๐๐ บาท จะได้รับพระผงรุ่น ๔ พิมพ์สามเหลี่ยม ของวัดปากน้ำ เป็นที่ระลึก ๑ องค์
๕๐,๐๐๐ บาท จะได้รับพระผงสมเด็จพระธรรมกายฝังเพชร เป็นที่ระลึก ๑ องค์)

• •

สาธุชนผู้สนใจพระตระกูลวัดปากน้ำ โปรดทราบ

พระตระกูลวัดปากน้ำ ที่พระเดชพระคุณหลวงพ่อ **พระภาวนาโกศลเถร** (วีระ คณฺตฺตโม) รองเจ้าอาวาสและพระอาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิปัสสนาธุระ วัดปากน้ำภาษีเจริญ และพระอาจารย์**มหาเสริมชัย ชยมงฺคโล** เจ้าอาวาสวัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม สร้างขึ้นตามแนววิชชาธรรมกายที่รับถ่ายทอดมาจากพระเดชพระคุณหลวงพ่อวัดปากน้ำ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแจกแก่ผู้ทำบุญนั้น **ไม่มีขาย! แต่หาได้ไม่ยาก** เพราะผู้มาทำบุญที่วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี หรือที่ศาลาการเปรียญ วัดสระเกศ กทม. จะได้รับพระเป็นที่ระลึกตามที่กำหนดไว้ทุกท่าน

รายการสิ่งพิมพ์ เทปบันทึกเสียง และวีดีโอเทป ธรรมปฏิบัติตามแนววิชชาธรรมกาย

จัดทำโดย

มูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย

สิ่งพิมพ์

๑. หลักการเจริญภาวนาเบื้องต้น	๑๐.-
๒. นิพพานให้แจ้ง (ฉบับปรับปรุงเพิ่มเติม)	๘๐.-
๓. สวดมนต์ทำวัตร	๑๕.-
๔. นิตยสารธรรมกาย	๔๐.-
๕. อริยสัจ ๔	๕๐.-

เทปบันทึกเสียง

๑. ธรรมเทศนาหลวงพ่อวัดปากน้ำ	๓๐.-
๒. สาราณียธรรม หลักธรรมมหาเสน่ห์	๓๐.-
๓. พรสี่ประการ	๓๐.-
๔. อย่าประมาทในธรรมทั้งปวง	๓๐.-
๕. มาปฏิบัติธรรมเพื่ออะไร	๓๐.-
๖. วิชชาธรรมกายที่ว่ามีดีเพราะอะไร	๓๐.-
๗. จงทำตนเป็นเกาะที่พึ่ง	๓๐.-
๘. อะไรคือแก่นสารชีวิต	๓๐.-
๙. อานิสงส์บวชเณร-บวชพระ	๓๐.-
๑๐. เกิดเป็นมนุษย์พบพุทธศาสนาเป็นของยาก	๓๐.-

• •

ขอเชิญร่วมสร้างโรงเรียนปริยัติธรรมหนึ่งหลังเป็นวิหารทาน

ณ วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม

ในสถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย อ.ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี

อานิสงส์ คือ ผลบุญ เนื่องแต่การบริจาคเพื่อเป็นค่าใช้จ่าย

๑) **ในการสร้างโรงเรียนปริยัติธรรม** และ เครื่องใช้ประจำโรงเรียน ให้เป็นสถานที่กำบังแดด ลม ฝน แด่พระภิกษุสามเณรที่มาจากทุกทิศ เพื่อการศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัย และเพื่ออบรมพระกัมมัฏฐาน

๒) **ในการเผยแพร่ธรรมปฏิบัติ** ทั้งภายในและภายนอกวัด และ

๓) **ในการสร้างโรงภัตตาหารและโรงครัว**

โดยสรุปอานิสงส์รวบยอดที่สำคัญ คือ

๑) **ย่อมเป็นผู้เจริญด้วยปัญญา รู้ทางเจริญทางเสื่อม ตามที่เป็นจริง**

๒) **ย่อมเป็นผู้ไม่คลาดจากธรรมอันเป็นสัมมาทิฏฐิ จักเป็นธรรมทายาทของพระบรมศาสดา เป็นโอรสอันธรรมนิรมิต** กล่าวคือ จักถึงธรรมกายมรรค ผล นิพพาน อันเป็นบรมสุขและสิ้นสุดแห่งทุกข์ทั้งปวง

๓) ในระหว่างที่ยังไม่สิ้นอาสวะและยังต้องเวียนว่ายตายเกิดในสังสารจักร **ก็จักไม่หลงทำกาละ (ตาย) และจะไม่ไปสู่ทุคคติหรืออบายภูมิ**

๔) **จักเป็นผู้มีความสุขอยู่ในสุคติภพ อันสมบูรณ์ บริบูรณ์ ด้วยปัจจัยสี่ และจักเป็นผู้มีอายุ วรรณะ สุขะ พละ ปฏิภาณ ธนสารสมบัติ** และสิ่งอำนวยความสะดวกทั้งปวง มียานพาหนะ และเครื่องมือเครื่องใช้ที่ดี ที่เลิศ เป็นต้น

ขอเชิญตั้งทุนนิธิภัตตาหารคิลานเภสัช

ในชื่อวงศ์ตระกูล หรือคณะของท่าน

วัตถุประสงค์เพื่อนำดอกผลมาใช้เป็นค่าภัตตาหารและค่ารักษาพยาบาลแด่พระภิกษุ สามเณร ผู้อยู่ศึกษาและปฏิบัติธรรม และเป็นกำลังสำคัญในการเผยแพร่พระสัทธรรมของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ณ **วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม** ใน **สถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย** อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

(๑) **ต้นทุนนิธิของท่านคงอยู่ตลอดไป**

(๒) **ได้ดอกผลมาเป็นค่าใช้จ่ายปัจจัยสี่แด่พระภิกษุ สามเณร ผู้ประพฤติธรรมและเผยแพร่ธรรมอันเป็นบุญเขตกว้างขวางไม่มีประมาณ เป็นบุญและบารมีหลั่งไหลติดตามให้ผลแก่ท่านตลอดกาลนาน** ให้เป็นผู้เจริญรุ่งเรือง สุข สมบูรณ์ บริบูรณ์ ด้วยมนุษยสมบัติ อันมีทรัพย์สมบัติ รูปสมบัติ คุณสมบัติ และบริวารสมบัติ เป็นต้น และสวรรคสมบัติอันประณีต ได้เป็นพลวปัจจัยให้ถึงนิพพานสมบัติ มีมรรค ๔ ผล ๔ และนิพพาน ๑ ที่สิ้นสุดแห่งทุกข์ทั้งปวง

(๓) **เท่ากับท่านได้ใส่บาตรทุกวัน และได้รักษาพยาบาลภิกษุอาพาธเป็นประจำ เมื่อนึกถึง "บุญเป็น" คือบุญอันตั้งเป็นอยู่ตลอดกาลนาน ได้ทุกเวลา จิตใจย่อมผ่องใสทุกเมื่อด้วยบุญนี้** ชีวิตย่อมไม่มีตกต่ำ มีแต่จะเจริญรุ่งเรืองและสันติสุขยิ่ง ๆ ขึ้นไป

(๔) ขอเชิญผู้มีจิตศรัทธาปวารณาและบริจาคตั้ง **"ทุนนิธิภัตตาหารฯ"** นี้ได้ทุกวัน **ด้วยทุนประเดิม ๑,๐๐๐ บาท (หนึ่งพันบาท) ขึ้นไป และเพิ่มทุนได้ทุกวัน** (ครั้งละ ๕๐๐ บาทขึ้นไป ตามระเบียบของธนาคาร)

๑. สำนักงาน**มูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย** ศาลาการเปรียญ วัดสระเกศ กทม. ๑๐๑๐๐ โทร. ๒๒๔-๗๔๗๕ , ๒๒๕-๑๙๙๘

๒. ประชาสัมพันธ์ **วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม ใน สถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย** อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ๗๐๑๓๐ โทร. (๐๓๒) ๒๕๔-๖๕๐ ต่อหมายเลข ๒๒๐

เช็คธนาคารโปรดสั่งจ่ายเช็คขีดคร่อมให้แก่ **วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม**

หากส่งเงินทางธนาณัติไปรษณีย์โปรดสั่งจ่าย **ป.ณ.หลานหลวง** ในนาม

มูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย ศาลาการเปรียญ วัดสระเกศ กทม.๑๐๑๐๐

ขอเชิญสาธุชนเข้าร่วมการอบรมพระกัมมัฏฐาน
ณ วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม
อ.ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี
ปีละ ๒ รุ่น ระหว่างวันที่ ๑-๑๕ พฤษภาคม และ
ระหว่างวันที่ ๑-๑๕ ธันวาคม ของทุกปี

เนื่องในโอกาสที่เปิดการอบรมพระกัมมัฏฐานแด่พระสงฆ์ปีละ ๒ รุ่น ระหว่างวันที่ ๑-๑๕ พฤษภาคม และ ๑-๑๕ ธันวาคมของทุกปี เพื่อสร้างพระในใจพระและสร้างพระวิปัสสนาจารย์ให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒินั้น ทางวัดได้เปิดโอกาสให้อุบาสก อุบาสิกา สาธุชนทั่วไปเข้ารับการอบรมได้ โดยขอให้ปฏิบัติดังต่อไปนี้

๑) ถือศีล ๘

๒) บำรุงค่าภัตตาหารเลี้ยงพระและค่าอาหารแก่ผู้มาปฏิบัติธรรมตามกำลังศรัทธา

๓) เตรียมเครื่องใช้ประจำตัว ดังต่อไปนี้ไปด้วย

- เสื้อผ้าชุดสีขาว และเครื่องใช้ประจำตัวประจำวัน
- เสื่อ ผ้าห่มนอน และมุ้งหรือกลด

เนื่องด้วยที่พักสำหรับชาย-หญิงมักจะไม่พอแก่ผู้เข้าไปอยู่อบรมพระกัมมัฏฐาน ทางวัดจึงขอสนับสนุนให้ผู้เข้ารับการอบรมอยู่กลด เพราะสัปปายะดี (เงียบสงัดจากเสียงพูดคุยรบกวน) และไม่ต้องอยู่ใกล้ชิดกันเกินไป และในกรณีที่มีผู้เข้ารับการอบรมมากที่พักมักไม่พอดังกล่าว

สำหรับท่านที่ไม่มีกลดเป็นของตนจะขอใช้กลดของวัดก็ได้ และช่วยบำรุงกลดตามกำลังศรัทธา เพื่อให้วัดพอมีเงินทุนไว้ซ่อมหรือซื้อกลดเพิ่มใหม่แทนของเก่าที่ชำรุด ก็ขออนุโมทนา

๔) ข้อห้ามระหว่างการอบรม

๔.๑ ห้ามสูบบุหรี่ตลอดระยะเวลาของการอบรม (เลิกเด็ดขาดตลอดไปได้จะดีมาก)

๔.๒ ห้ามขาดการประชุมทุกครั้ง เว้นแต่จะติดธุระที่มอบหมายให้หรือเจ็บป่วย

๔.๓ ห้ามฟังวิทยุ

๔.๔ ห้ามจับกลุ่มสนทนากันในเรื่องไร้สาระที่ไม่ใช่การสนทนาธรรมหรือกิจกรรมที่ได้รับมอบหมาย

๔.๕ ห้ามพูดโอ้อวดผลของการปฏิบัติธรรม

๔.๖ ห้ามลงอาบน้ำหรือซักผ้าในคลอง

๔.๗ ห้ามทำความสกปรกในบริเวณวัด เช่น ทิ้งขยะมูลฝอยลงในที่ ๆ มิได้จัดภาชนะรองรับไว้

๕. ข้อควรปฏิบัติระหว่างการอบรม

๕.๑ ต้องช่วยตนเองในเรื่องความเป็นอยู่ เช่น ช่วยตนเองในการตักอาหารและการล้างถ้วยชามที่ใช้รับประทานอาหาร และทำความสะอาดสถานที่พักอาศัยเป็นต้น

๕.๒ ต้องรักษาความสะอาดในบริเวณวัด

๕.๓ ต้องมีความสำรวมในทุกอิริยาบถ

๕.๔ ต้องร่วมมือกับวัดทุกอย่าง

๕.๕ ต้องตรงต่อเวลา

กำหนดการประจำวัน

๐๔.๐๐ น.	ตื่นนอน (สัญญาณระฆัง)
๐๔.๓๐ น.	ทำวัตรเช้า แล้วฝึกเจริญภาวนาธรรม
๐๖.๓๐ น.	รับประทานอาหารเช้า
๐๗.๐๐ น.	อุบาสกอุบาสิกาส่วนหนึ่งไปช่วยกิจกรรมพระบิณฑบาต
๐๘.๐๐ น.	อุบาสกอุบาสิกาวิทยากรและผู้ปฏิบัติธรรมได้ถึงธรรมกายต่อวิชชา
๐๙.๓๐ น.	ช่วยจัดและถวายภัตตาหารแด่พระสงฆ์
๑๑.๐๐ น.	รับประทานอาหารแล้ว พักผ่อนตามอัธยาศัย
๑๔.๐๐ น.	รับฟังธรรมบรรยาย
๑๗.๐๐ น.	ทำวัตรเย็น แล้วแบ่งกลุ่มฝึกเจริญภาวนาธรรมแล้วพักทำธุระส่วนตัว
๑๙.๐๐ น.	เจริญภาวนาธรรม
๒๑.๓๐ น.	ดับไฟ นอนหรือปฏิบัติภาวนาธรรมเองตามอัธยาศัย

กิจกรรมการเผยแพร่ธรรมะ มูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย

การอบรมการเจริญภาวนาธรรม

ภายใต้การควบคุมพระกัมมัฏฐานของ พระเดชพระคุณ **พระภาวนาโกศลเถร** (วีระ คณฺตฺตโม) และ**พระอาจารย์มหาเสริมชัย ชยมงฺคโล (มงคลบุตร)**

๑. ที่ศาลาการเปรียญ วัดสระเกศ ราชวรมหาวิหาร (วัดภูเขาทอง)

ทุกวันอาทิตย์ วันละ ๓ รอบ (เฉพาะวันอาทิตย์ต้นเดือน มีพิธีถวายสังฆทานภัตตาหารเพลร่วมกันด้วย) ดังต่อไปนี้

๐๙.๐๐ น. เฉพาะผู้เจริญวิชชาธรรมกายชั้นสูงและวิทยากร

๑๐.๐๐ น. สำหรับสาธุชนโดยทั่วไปฝึกเจริญภาวนาทั้งเบื้องต้นและเบื้องกลางร่วมกัน

๑๓.๐๐ น. สำหรับสาธุชนโดยทั่วไป โดยแบ่งผู้เข้ารับการอบรมเป็นกลุ่มย่อย ให้พระวิทยากรและวิทยากรฆราวาส ควบคุมแนะนำโดยใกล้ชิดเป็นกลุ่ม ๆ

ทุกวันจันทร์ และ **พฤหัสบดี** ภาคค่ำ เวลา ๑๘.๓๐ น.

๒. ที่วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ ทุกเย็น ที่วิหารเจริญภาวนา(ตึกขาว) และที่ตึกบวรเทพมุนี

๓. ที่วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม ใน **สถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย อ.ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี**

ทุกวันเสาร์ต้นเดือน เวลา ๐๗.๓๐ น. มีรถรับส่งผู้มีจิตศรัทธาไปปฏิบัติธรรม ที่วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม โดยไม่เสียค่าโดยสารแต่ประการใด เป็นประจำเช่นเคย มีกำหนดดังนี้

๐๙.๓๐ น. ทำวัตรเช้า แล้วเจริญภาวนาธรรม

๑๑.๐๐ น. ถวายสังฆทานภัตตาหารเพลแด่พระสงฆ์

๑๒.๐๐ น. รับประทานอาหารเที่ยงร่วมกัน

๑๓.๐๐ น. ทำวัตรเย็น ฝึกเจริญภาวนาธรรม

๑๔.๓๐ น. ออกเดินทางกลับ

๔. ที่ธรรมสถาน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ด้านหลังตึกเลขาธิการ จุฬาฯ)

ทุกวันอังคาร และ **พฤหัสบดี** เวลา ๑๒.๑๕ น.

รายการธรรมปฏิบัติ ทางสถานีวิทยุ

รายการ "ธรรมสู่สันติ" และ "ธรรมก่อนนอน" ทางสถานีวิทยุต่าง ๆ

๑. **สถานีวิทยุ ททท.(ภาคปกติ)** อสมท. กรุงเทพฯ ทุกวันอาทิตย์ เวลา ๐๘.๓๐-๐๙.๐๐ น.

๒. **สถานีวิทยุแห่งประเทศไทย** กรมประชาสัมพันธ์ ทุกคืนวันอาทิตย์ เวลา ๒๒.๕๐ น.

ขอเชิญตั้งทุนนิธิเพื่อการศึกษาอบรมและเผยแพร่ธรรมปฏิบัติ

ในชื่อวงศ์ตระกูล หรือคณะของท่าน

วัตถุประสงค์เพื่อนำดอกผลมาใช้ (๑) ในกิจกรรมการศึกษาภาคปริยัติธรรม (๒) การอบรมภาวนาธรรมแด่พระภิกษุ สามเณร ผู้อยู่ศึกษาและปฏิบัติธรรมและเป็นกำลังสำคัญในการเผยแพร่พระสัทธรรมของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และ (๓) เป็นค่าใช้จ่ายในการเผยแพร่ธรรมปฏิบัติแก่ประชาชนโดยทั่วไปทั้งทางสื่อมวลชน และการให้การอบรมภาวนาธรรมและจริยธรรมทั้งภายนอกวัดและ ณ ภายใน **วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม** ใน **สถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย** อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ตลอดไปนั้น โดยที่

๑. **ต้นทุนนิธิของท่านคงอยู่ตลอดไป**

๒. **ได้ดอกผลมาใช้จ่ายในการให้การศึกษาภาคปริยัติ แด่พระภิกษุ สามเณร ในการให้การอบรมธรรมปฏิบัติและเผยแพร่ธรรมเป็นธรรมทานอันเป็นบุญเขตอย่างกว้างขวางไม่มีประมาณเป็นบุญและบารมีที่หลั่งไหลติดตามให้ผลแก่ท่านตลอดกาลนาน** ให้เป็นผู้มีสติปัญญาเฉียบแหลมและเจริญรุ่งเรืองสุขสมบูรณ์ ด้วยมนุษยสมบัติ อันมีทรัพย์สมบัติ รูปสมบัติ และคุณสมบัติ และบริวารสมบัติ เป็นต้น และสวรรคสมบัติอันประณีต ได้เป็นพลวปัจจัย ให้ถึงนิพพานสมบัติ มีมรรค ๔ ผล ๔ นิพพาน ๑ ที่สิ้นสุดแห่งทุกข์ทั้งปวง

๓. เมื่อนึกถึง**ธรรมทาน** อันมีอานิสงส์สูงส่งยิ่งและเป็น **"บุญเป็น" คือบุญอันตั้งเป็นอยู่ตลอดกาลนาน ได้ทุกเวลา จิตใจย่อมผ่องใสทุกเมื่อด้วยบุญนี้** ชีวิตย่อมมีแต่จะเจริญรุ่งเรืองและสันติสุขยิ่ง ๆ ขึ้นไป ด้วยสติปัญญาสามารถและเฉียบแหลม จึงไม่ตกต่ำเป็นธรรมดา

๔. ขอเชิญผู้มีจิตศรัทธาปวารณาและบริจาคตั้ง **"ทุนนิธิการศึกษาฯ"** ได้ทุกวันด้วยทุนประเดิม ๑,๐๐๐ (หนึ่งพันบาท) ขึ้นไป และเพิ่มทุนได้ทุกวัน (ครั้งละไม่ต่ำกว่า ๕๐๐ บาท ตามระเบียบของธนาคาร) ได้ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไปที่

๑. สำนักงานมูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย ศาลาการเปรียญ วัดสระเกศ กทม. ๑๐๑๐๐ โทร. ๒๒๔-๗๔๗๕, ๒๒๕-๑๙๙๘

๒. วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม ริมถนนบางแพ-ดำเนินสะดวก กม. ที่ ๑๔ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ๗๐๑๓๐ โทร. (๐๓๒) ๒๕๔-๖๕๐ ต่อหมายเลข ๒๒๐

ผู้มีจิตศรัทธาโปรดติดต่อขอรับเป็นเจ้าภาพได้ที่:

๑. สำนักงาน**มูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย** ศาลาการเปรียญ วัดสระเกศ กทม.๑๐๑๐๐ โทร. ๒๒๔-๗๔๗๕

๒. วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ๗๐๑๓๐ โทร. (๐๓๒) ๒๕๔-๖๕๐ ต่อหมายเลข ๒๒๐

ส่งเงินโดยธนาณัติโปรดสั่งจ่ายในนาม **มูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย** โดยสั่งจ่ายเงินทาง **ไปรษณีย์ หลานหลวง** กรุงเทพฯ ๑๐๑๐๐ ถ้าสั่งจ่ายเงินโดยเช็คธนาคาร โปรดสั่งจ่ายเช็คขีดคร่อม ให้ในนาม **มูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย** ด้วย **ขออนุโมทนา**

✂ -

ใบปวารณา

วันที่.....เดือน.....พ.ศ. .....

นามผู้บริจาค.....บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....

ตรอก/ซอย.....ถนน.....

ตำบล/แขวง.....อำเภอ/เขต.....

จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....โทร.....

ประสงค์จะ

- ☐ รับเป็นเจ้าภาพที่ดินเป็นที่ตั้งวัด เป็นจำนวนเงิน.....บาท
- ☐ รับเป็นเจ้าภาพอบรมพระกัมมัฏฐานแด่พระสงฆ์
- ☐ ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยตลอดการอบรม รูปละประมาณ ๑,๕๐๐ บาท หรือตามกำลังศรัทธา เป็นจำนวนเงิน.....บาท
- ☐ ค่าภัตตาหารแด่พระสงฆ์ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา ที่จะมาเข้ารับการอบรม รุ่นละประมาณ ๕๐๐-๘๐๐ รูป เป็นค่าใช้จ่ายเฉลี่ยวันละประมาณ ๑๐,๐๐๐-๑๒,๐๐๐ บาท หรือตามกำลังศรัทธา ประจำวันที่.....เป็นจำนวนเงิน.....บาท
- ☐ รับเป็นเจ้าภาพถวายกลดแด่พระสงฆ์ ชุดละ ๘๐๐ บาท หรือตามกำลังศรัทธา เป็นจำนวนเงิน.....บาท
- ☐ รับเป็นเจ้าภาพกิจกรรมเผยแพร่ธรรมปฏิบัติทั่วไป เป็นจำนวนเงิน.....บาท
- ☐ รับเป็นเจ้าภาพร่วมสร้างโรงภัตตาหารและโรงครัว เป็นจำนวนเงิน.....บาท
- ☐ รับเป็นเจ้าภาพ..... เป็นจำนวนเงิน.....บาท

รวมเป็นจำนวนเงิน.....บาท

คนเหมือนกันแต่ทำกรรมไม่เหมือนกัน

ญาณรัตนะ*

การได้โอกาสเกิดเป็นมนุษย์ อาการครบ ๓๒ นับว่าเป็นผู้มีบุญเมื่อเปรียบเทียบกับสัตว์ทั้งหลายที่เห็นอยู่ ทั้งสัตว์น้ำ สัตว์บก ที่มีอยู่ตามธรรมชาติ สัตว์เลี้ยงเพื่อใช้งาน หรือเป็นอาหาร หรือเพื่อความเพลิดเพลิน มนุษย์ดูดีกว่าสัตว์ทั้งหลายโดยเฉพาะในเรื่องที่มนุษย์มีความคิด จิตใจสติปัญญาและการศึกษาเรียนรู้ แต่สัตว์ส่วนใหญ่มีเพียงสัญชาตญาณ หากเปรียบเทียบมนุษย์กับมนุษย์ด้วยกันเอง ก็จะเห็นความแตกต่างกันมาก นับแต่รูปร่างหน้าตา สติปัญญา ทรัพย์สมบัติ ฐานะความเป็นอยู่ และอุปนิสัย

ความแตกต่างกันของมนุษย์สืบเนื่องมาจากบุญวาสนาต่างกัน อันเนื่องมาจากทำกรรมในอดีตและปัจจุบันแตกต่างกัน ส่งผลให้ได้รับฐานะที่แตกต่างกัน ในจูฬกัมมวิภังคสูตร พระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าเคยแก้ข้อสงสัยของสุภัททโตไทยบุตร มีใจความสรุปได้ว่า

คนที่ชอบฆ่าสัตว์ เมื่อตายไปชดใช้กรรมในนรกแล้ว หากเคยทำบุญไว้ได้เกิดเป็นมนุษย์ ก็จะเป็นมนุษย์ที่มีอายุสั้น

คนที่มีความเมตตากรุณาต่อสัตว์ ไม่ฆ่าสัตว์ เมื่อได้เกิดเป็นมนุษย์จะเป็นมนุษย์ที่มีอายุยืนยาว

คนที่ชอบเบียดเบียนสัตว์ ทำร้ายสัตว์ กลั่นแกล้งรังแกสัตว์ แต่ไม่ทำให้ถึงแก่ความตาย เมื่อตายไปชดใช้กรรมในนรกแล้ว หากเคยได้ทำบุญไว้ได้กลับมาเกิดเป็นมนุษย์ก็จะเป็นคนขี้โรค มีโรคประจำตัว

คนที่ไม่เบียดเบียนสัตว์ ไม่ประทุษร้ายกลั่นแกล้งรังแกสัตว์ เมื่อได้เกิดเป็นมนุษย์จะเป็นคนที่มีโรคเบียดเบียนน้อย ไม่ค่อยป่วยไข้

---

* *กรรมการมูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย ปัจจุบันดำรงตำแหน่งรองอัครราชทูตที่ปรึกษาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ประจำสถานเอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงวอชิงตัน ดี ซี*

คนที่เคยเป็นคนขี้โมโห โทสะมักโกรธ พยาบาท อาฆาต เมื่อได้เกิดเป็นมนุษย์จะมีผิวพรรณทรามไม่งาม

คนที่ไม่โกรธ ไม่พยาบาท ไม่อาฆาตบุคคลอื่น เกิดมาจะมีผิวพรรณงาม

คนที่เคยเป็นคนอิจฉาริษยาคนอื่น เกิดมาจะมีอำนาจวาสนาน้อย

คนที่เคยเป็นคนมีจิตใจเที่ยงธรรม คิดดีต่อผู้อื่น ไม่อิจฉาริษยา เกิดมาจะมีอำนาจวาสนามาก

คนที่ตระหนี่ถี่เหนียวไม่ชอบทำทาน เกิดมาจะเป็นคนยากจนขัดสน

คนที่ชอบให้ทานไม่ตระหนี่ เกิดมาจะเป็นคนร่ำรวยไม่ขัดสน

คนที่ไม่เคารพอ่อนน้อมกระด้างถือตัว ไม่มีสัมมาคารวะหรือไม่เคารพในบุคคลที่ควรเคารพจะเกิดในตระกูลต่ำ

คนที่มีสัมมาคารวะอ่อนน้อมกราบไหว้บุคคลที่ควรกราบไหว้จะเกิดมาในตระกูลสูง

คนที่ไม่ชอบขวนขวายสนทนาหาความรู้กับบัณฑิตในเรื่องบาปบุญคุณโทษ จะเกิดมาเป็นคนมีปัญญาน้อย

คนที่ชอบขวนขวายสนทนาหาความรู้กับบัณฑิตในเรื่องบาปบุญคุณโทษ จะเกิดมาเป็นผู้มีปัญญามาก

ผลกรรมหรือการกระทำย่อมส่งผลให้ได้รับเร็วบ้าง ช้าบ้าง ซับซ้อนมากน้อยขึ้นกับเหตุปัจจัยหลายอย่าง ผลกรรมไม่มีเสื่อมสูญไปไหน ดังพุทธศาสนสุภาษิตที่ว่า **กมฺมํ สตฺเต วิภชติ ยทิทํ หีนปฺปณีตตาย** แปลว่า **กรรมย่อมจำแนกสัตว์ คือให้ทรามและประณีต**

การปฏิบัติธรรมโดยเฉพาะตามแนววิชชาธรรมกาย เป็นวิธีหนึ่งที่เมื่อผู้ปฏิบัติได้ธรรมกายแล้ว ย่อมทราบเหตุปัจจัยในอดีตที่เคยทำมา ทั้งของตนเองและสัตว์โลก ว่าทำกรรมใดจึงได้รับผลกรรมนั้นมากน้อยตามระดับภูมิธรรมที่เข้าถึงได้ เป็นการเข้าไปรู้เห็นจริงตามที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสสอนไว้ เพื่อเป็นเครื่องประกอบศรัทธาและละเว้นการกระทำที่เป็นกรรมชั่ว ฉะนั้นผู้มีปัญญาพึงเร่งสร้างกรรมดียิ่ง ๆ ขึ้นไป

ยังมีกรรมอีกเป็นอันมากที่จำแนกมนุษย์ให้มีความแตกต่างกัน บุคคลที่หมั่นพิจารณาเหตุปัจจัยในปัจจุบันที่ตนยังบกพร่องอยู่ และเร่งสร้างเหตุที่ดีงามก็จะเป็นเหตุปัจจัยที่จะส่งผลในปัจจุบันและอนาคต ทั้งชาตินี้และชาติหน้าได้.

■ ■ ■ ■

ใบบอกรับเป็นสมาชิกนิตยสาร "ธรรมกาย"

วันที่ _____ เดือน _____ พ.ศ. _____

นาม _____ บ้านเลขที่ _____ หมู่ที่ __ ตรอก/ซอย _____

ถนน _____ ตำบล/แขวง _____ อำเภอ/เขต _____

จังหวัด _____ รหัสไปรษณีย์ _____ โทรศัพท์ _____

(๑) ประสงค์จะ: ☐ เป็นสมาชิก (ไม่คิดค่าส่ง) ตั้งแต่ฉบับที่ _____

☐ ต่ออายุสมาชิก

☐ เป็นเจ้าภาพจัดส่งถวาย/ให้แก่ _____

ที่อยู่ _____

(๒) เป็นเวลา: ☐ ๑ ปี อัตรา ๑๖๐ บาท ☐ ๒ ปี อัตรา ๓๒๐ บาท ☐ ๓ ปี อัตรา ๔๘๐ บาท

(ลงชื่อ) _____

โปรดส่งใบบอกรับไปที่: **มูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย** ศาลาการเปรียญ วัดสระเกศฯ กทม. ๑๐๑๐๐ โทร. ๒๒๔-๗๔๗๕

หากส่งเงินทางไปรษณีย์ โปรดสั่งจ่าย: **มูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย** ศาลาการเปรียญ วัดสระเกศ กทม. ๑๐๑๐๐ สั่งจ่าย **ปณ. หลานหลวง แห่งเดียว)**

หากส่งเช็คธนาคารโปรดสั่งจ่ายเช็คขีดคร่อมแก่ **มูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย**

ใบบอกรับเป็นผู้อุปถัมภ์ค่าจัดพิมพ์นิตยสาร "ธรรมกาย"

วันที่ _____ เดือน _____ พ.ศ. _____

นาม _____ บ้านเลขที่ _____ หมู่ที่ __ ตรอก/ซอย _____

ถนน _____ ตำบล/แขวง _____ อำเภอ/เขต _____

จังหวัด _____ รหัสไปรษณีย์ _____ โทรศัพท์ _____

ประสงค์จะ: ☐ **รับเป็นผู้อุปถัมภ์ค่าจัดพิมพ์นิตยสาร** และให้ประกาศชื่อไว้ที่

☐ ปกหน้าด้านใน ๔,๐๐๐ บาท ☐ ปกหลังด้านนอก ๕,๐๐๐ บาท

☐ ปกหลังด้านใน ๓,๐๐๐ บาท ☐ หน้าสอดสี ๓,๐๐๐ บาท

☐ อุปถัมภ์ค่าจัดพิมพ์ ๑,๐๐๐ บาท ☐ ประสงค์จะออกนาม ☐ ไม่ประสงค์จะออกนาม

☐ อื่น ๆ _____ จำนวนเงิน _____ บาท

(ลงชื่อ) _____

โปรดส่งใบบอกรับไปที่: **มูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย** ศาลาการเปรียญ วัดสระเกศฯ กทม. ๑๐๑๐๐ โทร. ๒๒๔-๗๔๗๕

หากส่งเงินทางไปรษณีย์ โปรดสั่งจ่าย: **มูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย** ศาลาการเปรียญ วัดสระเกศ กทม. ๑๐๑๐๐ สั่งจ่าย **ปณ. หลานหลวง แห่งเดียว)**

หากส่งเช็คธนาคารโปรดสั่งจ่ายเช็คขีดคร่อมแก่ **มูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย**

อาสาฬหบูชา
วันจันทร์ที่ ๒๙ กรกฎาคม ๒๕๓๙

ในวันอาสาฬหบูชา ได้มีสาธุชนพุทธบริษัทจากที่ใกล้และไกลมายังวัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม อ.ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี เพื่อปฏิบัติธรรมตั้งแต่เช้า รับศีลและเจริญภาวนา บำเพ็ญกุศล ถวายเทียนพรรษา ตลอดจนผ้าอาบน้ำฝน

หลังจากพิธีถวายผ้าอาบน้ำฝนแล้ว หลวงพ่อเจ้าอาวาสได้แจกทุนการศึกษานักเรียนชั้นประถม-มัธยม-อุดมศึกษา แก่นักเรียนที่เรียนดี มีความประพฤติดี แต่ขาดแคลนทุนทรัพย์ โดยเป็นทุนชั้นประถมศึกษา ๑๒ ทุน ๆ ละ ๑,๐๐๐ บาท, ทุนมัธยมศึกษา ๔๐ ทุน ๆ ละ ๑,๒๐๐ บาท, ทุนอุดมศึกษา ๑ ทุน ๆ ละ ๑,๔๐๐ บาท รวม ๕๓ ทุน เป็นเงิน ๖๑,๔๐๐ บาท

● *สาธุชนรับศีลและเจริญภาวนาธรรม*

● *ถวายผ้าอาบน้ำฝนแล้วรับพร*

● *นักเรียนเข้ารับทุนการศึกษา*

● *นักศึกษาเข้ารับทุนการศึกษา*

● *ภายหลังจากพระสงฆ์เสร็จพิธีพระปาฏิโมกข์ในอุโบสถแล้ว จึงเจริญพระพุทธมนต์ และประกอบพิธีเวียนเทียนบูชาพระรัตนตรัย*

● *ก่อนสาธุชนเดินทางกลับ ต่างได้รับการประพรมน้ำพระพุทธมนต์กันทั่วหน้า*

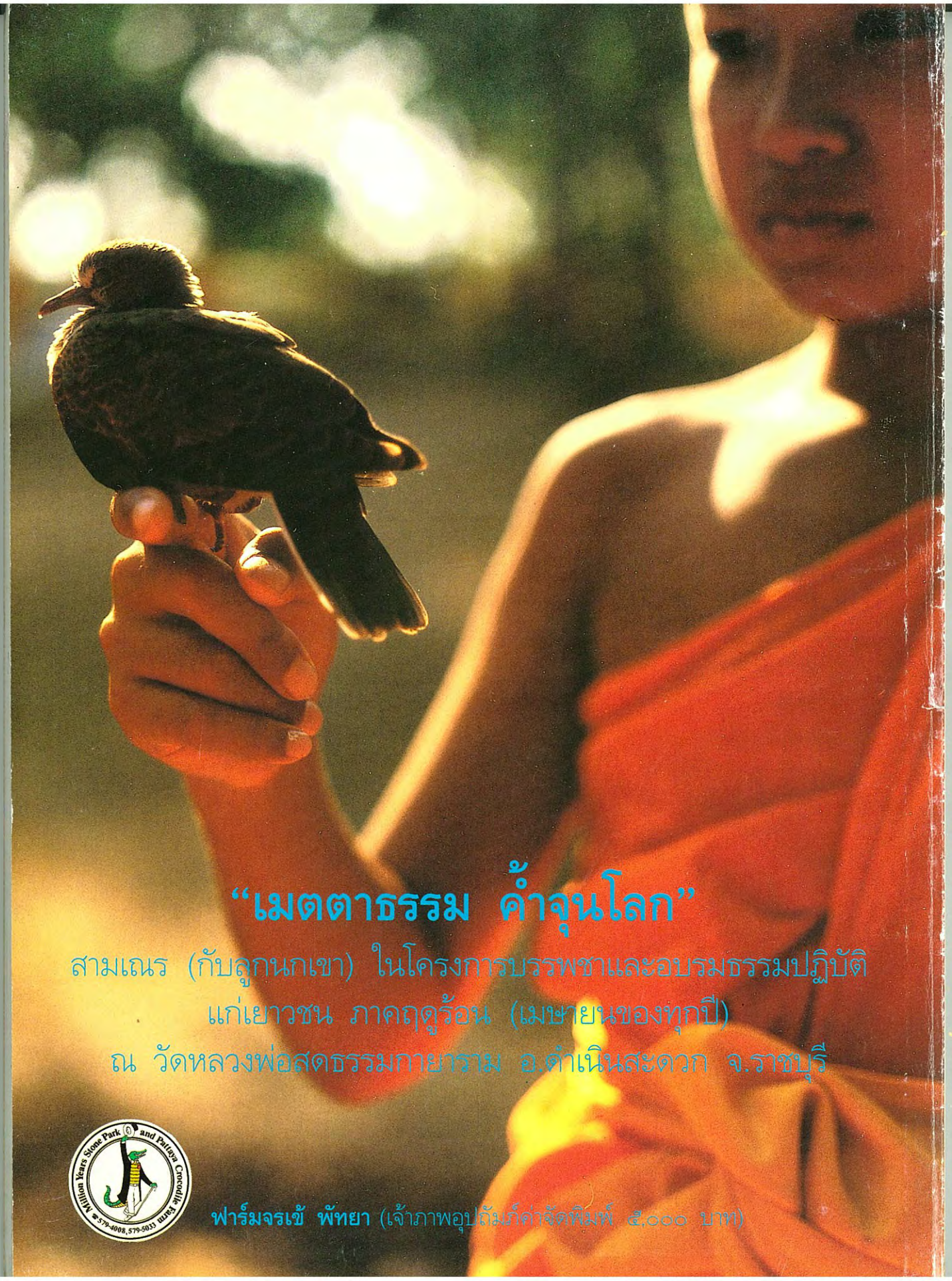

"เมตตาธรรม ค้ำจุนโลก"

สามเณร (กับลูกนกเขา) ในโครงการบรรพชาและอบรมธรรมปฏิบัติ
แก่เยาวชน ภาคฤดูร้อน (เมษายนของทุกปี)
ณ วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม อ.ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี

ฟาร์มจรเข้ พัทยา (เจ้าภาพอุปถัมภ์ค่าจัดพิมพ์ ๕,๐๐๐ บาท)